

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วรรณคดีไทย)

ปริญญา

วรรณคดีไทย

วรรณคดี

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง อัตชีวประวัติของธนัดดา สว่างเดือน: เรื่องเล่าของผู้หญิงชายขอบ

The Autobiographies of Thanadda Sawangduan: A Narrative of a Marginal Woman

นามผู้วิจัย นางสาวสรณรัตน์ ไวเกียรติ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์สรณัฐ ไตลังคะ, อ.ค.)

หัวหน้าภาควิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรภรณ์ อาจหาญ, อ.ม.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญจนา วีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

สิงสิงห์ มทาวิตยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

อัตชีวประวัติของธนาดดา สว่างเดือน: เรื่องเล่าของผู้หญิงชายขอบ

The Autobiographies of Thanadda Sawangduan: A Narrative of a Marginal Woman

โดย

นางสาวสรายุรัตน์ ไข่เกียรติ

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วรรณคดีไทย)

พ.ศ. 2557

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สราญรัตน์ ไวไยเกียรติ 2557: อัจฉริยประวัติของธรรมา สว่างเดือน: เรื่องเล่าของผู้หญิง
ชายขอบ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วรรณคดีไทย) สาขาวรรณคดีไทย ภาควิชา
วรรณคดี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์สรณัฐ ไตลังคะ, อ.ค.
168 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาอัจฉริยประวัติจำนวน 3 เล่มของธรรมา
สว่างเดือน ซึ่งเป็นอดีตหญิงค้าประเวณีใน 2 ประเด็นคือ 1) ศึกษาวิถีชีวิต เนื้อหา และภาษาของ
อัจฉริยประวัติ 2) ศึกษาจุดประสงค์ในการเล่าเรื่องและบทบาทของอัจฉริยประวัติ

ผลการศึกษาพบว่าอัจฉริยประวัติของธรรมา สว่างเดือนคล้ายคลึงกับอัจฉริยประวัติแบบ
ฉบับในด้านโครงเรื่อง กล่าวคือ เป็นโครงเรื่องแบบ “ต้นร้ายปลายดี” โดยเล่าตามลำดับเวลาจาก
จุดเริ่มต้นชีวิตที่ยากลำบาก ต้องต่อสู้กับอุปสรรคนานัปการและประสบความสำเร็จในตอนจบ
ด้านกลวิธีพบการเล่าเรื่อง 2 ลักษณะคือ 1) การสร้างเรื่องเล่าของตนเองควบคู่ไปกับเรื่องของผู้หญิง
ผู้ค้าประเวณี เพื่อนักโทษหญิง และบุคคลในแวดวง 2) เสนอเรื่องราวจริงชีวิตที่ยากไร้สู่
การค้าประเวณี และการเป็นเหยื่อของความรุนแรง ด้านภาษามีลักษณะไม่เป็นไปตามขนบของ
งานอัจฉริยประวัติ กล่าวคือ ผู้เขียนใช้ภาษาพูดในชีวิตประจำวัน

ด้านจุดประสงค์ของผู้เขียนอัจฉริยประวัติ การเล่าเรื่องดังกล่าวเป็นการเยียวยาความทุกข์
ของผู้เขียน การศึกษาพบการนำเสนอ “ตัวตน” ของผู้เขียนหลายแบบซึ่งเปลี่ยนไปตาม
ประสบการณ์ในชีวิต คือ ตัวตนของผู้หญิงชั้นต่ำของสังคม โสเภณียุคใหม่ เหยื่อความรุนแรง และ
“ผู้รอด” จากวงจรค้าประเวณี อย่างไรก็ตาม อัจฉริยประวัติของธรรมา สว่างเดือนยังคงเป็นการเล่า
เรื่องของสตรีชายขอบที่ยังคงอยู่ภายใต้กรอบปิตาธิปไตย โดยผลิตซ้ำมายาคติที่ว่าหญิงค้าประเวณี
เป็นผู้หญิงที่ต่ำต้อย ผู้เขียนจึงมักกล่าวโทษตนเองที่ได้ฝ่าฝืนจารีตกุลสตรี โดยรวม อัจฉริยประวัตินี้
มุ่งต่อต้านอคติของสังคมที่มีต่อหญิงค้าประเวณี อาชีพค้าประเวณี และเปิดโปงธุรกิจการค้า
ประเวณีข้ามชาติ

Saranrat Waikiat 2014: The Autobiographies of Thanadda Sawangduan: A Narrative of a Marginal Woman. Master of Arts (Thai Literature), Major Field: Thai Literature, Department of Literature. Thesis Advisor: Associate Professor Soranat Tailanga, Ph.D. 168 pages.

The purpose of this study is to enquire into the three autobiographies of Thanadda Sawangduan, a former transnational sex worker. The objectives are 1) to analyze techniques, content, and language and 2) to study the purpose and role of the autobiographies.

It was found that the plot of the autobiographies is similar to the happy ending plot of the mainstream autobiography. Thanadda narrated her stories chronologically from the lowest points of her life when she had to struggle for her life and was successful at the end. The techniques used in narrating are 1) the narration of her life stories and other prostitutes as well as female prisoners and other relating people; 2) The events narrated are recurrent events of prostitution and victimization of violence. The language of the autobiographies is unconventional as it was written colloquially.

The autobiographer intends to use her narrative as a means to heal her sorrow. The narrative presents the author's various 'identities', which have changed through time, i.e., a lower class woman, a modern prostitute, a victim of violence, and a 'survivor'. However, the autobiographies of Thanadda are still under patriarchy: the author reproduces the myth of a prostitute as subordination. The writer often blames herself of acting against the concept of Thai traditional 'virtuous women'. All in all, the purpose of the autobiographies is to attack the bias of the society towards prostitutes and prostitution and to expose transnational sex industry.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร.สรณัฐ ไตลังคะ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ผู้ให้ความรู้ในการศึกษา ให้คำปรึกษา และแนะแนวทางในการทำงาน จนประสบความสำเร็จอย่างดี อาจารย์ได้มอบความเมตตาอบรมสั่งสอนแก่ศิษย์ และความกรุณา สละเวลาอันมีค่าต่อการตรวจแก้วิทยานิพนธ์เรื่อยมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ด้วยความเคารพและซาบซึ้งใจเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์กุลวดี มกราภิรมย์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายวรุณ น้อยนิมิตร ผู้ทรงคุณวุฒิ ภายนอกที่กรุณาให้ความรู้ เสนอแนะแนวทางและวิธีการปรับปรุงวิทยานิพนธ์จนสำเร็จอย่าง สมบูรณ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์นันทนัย ประสานนาม ที่ให้ความสนใจและ สละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำศิษย์ในการทำวิทยานิพนธ์ แนะนำแนวทางความรู้และเครื่องมือในการ ทำงาน ช่วยตรวจแก้ภาษาของผู้วิจัยด้วยความอดทนอย่างสูงจนทำให้ผู้วิจัยนำไปแก้ไขปรับปรุงใน การทำงานเป็นผลสำเร็จ ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรภรณ์ อาจหาญ รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวณิต วิงวอน ครูผู้ให้ความรู้ทางวิชาการ ให้กำลังใจ และให้คำปรึกษาอย่างดีแก่ศิษย์เสมอมา

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนร่วมชั้น สุพัตรา วัฒนวาทีน เครือหวาย พรหมมา สาวิณี ขอนแก่น ที่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่กันและกันตลอดมา ขอขอบคุณเพื่อนที่ ทำงานทั้งรุ่นพี่รุ่นน้องสำหรับมิตรภาพที่ให้โอกาส ให้เวลา ให้กำลังใจจนผู้วิจัยไม่ย่อท้อต่อความ เหน็ดเหนื่อย

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ที่มอบโอกาสและเวลาให้ลูกได้เรียนในสิ่งที่รัก ขอบคุณสิดรินทร์ รัชมุกสิกพัทธ์ที่อยู่เคียงข้างกันในวันที่ท้อแท้ และเผชิญกับอุปสรรคตลอดมา

สรณัฐ ไตลังคะ

กุมภาพันธ์ 2557

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(5)
สารบัญภาพ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
วิธีดำเนินการวิจัย	6
แผนการดำเนินงาน	7
บทที่ 2 การตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอัครชีวะประวัติ	8
การศึกษาอัครชีวะประวัติจากแนวคิดสมัยใหม่	8
การศึกษาอัครชีวะประวัติจากแนวคิดหลังสมัยใหม่	11
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่	12
แนวคิดทางทฤษฎีสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่	13
การศึกษาสตรีชายขอบ	14
เอกสารและงานวิจัยศึกษาเรื่องเล่าของหญิงค้าประเวณี	17
บทที่ 3 กรอบแนวคิดอัครชีวะประวัติ และอัครชีวะประวัติของสตรีชายขอบ	21
รูปแบบและวิธีการศึกษาอัครชีวะประวัติจากแนวคิดสมัยใหม่	22
ผู้เขียนต้นแบบอัครชีวะประวัติ	24
วิธีการศึกษาอัครชีวะประวัติ	25
รูปแบบและวิธีการศึกษาอัครชีวะประวัติจากแนวคิดหลังสมัยใหม่	27
แนวคิดหลังสมัยใหม่ในการศึกษาวรรณกรรม	28
อัครชีวะประวัติในฐานะ “บันเทิงคดี”	34

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

อัฐชีวประวัติกับอคติงานเขียนของสตรี	35
ภาษาและการเขียนของสตรีจากแนวคิดสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่	37
การศึกษาเรื่องเล่าของหญิงค้าประเวณี	41
การศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับหญิงค้าประเวณี	41
การศึกษาหญิงค้าประเวณีจากแนวคิดสตรีนิยม	44
ภาษาและการเขียนของสตรีชายขอบ	48
บทที่ 4 เนื้อหาในอัฐชีวประวัติของธรรมา สว่างเดือน	55
ประสบการณ์วัยเยาว์ของธรรมา สว่างเดือน	56
บทบาทและสถานะหญิงค้าประเวณี	58
สาเหตุการตัดสินใจค้าประเวณี	58
การเดินทางและกฎเกณฑ์การค้าประเวณีในต่างแดน	61
วิถีการดำรงชีวิตและแนวคิดการใช้ชีวิตของหญิงค้าประเวณี	65
การตกเป็นเหยื่อความรุนแรงและการถูกเอารัดเอาเปรียบจาก บุคคลในการค้าประเวณี	69
กลวิธีการทำงานค้าประเวณีและวิธีการเอาตัวรอด	73
สถานะนักโทษหญิง	75
ข้อมูลและกฎเกณฑ์ในเรือนจำ	76
วิถีการดำรงชีวิตและแนวคิดการใช้ชีวิตของนักโทษหญิง	80
กลวิธีการเอาตัวรอดในเรือนจำ	83
บทบาทและสถานะนักเขียน	87
ผู้อุปการะในวงการนักเขียน	87
การปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์จากหญิงค้าประเวณีสู่การเป็นนักเขียน	89
หน้าที่นักเขียนและวิทยากรในเรือนจำ	90
บทที่ 5 กลวิธีการแต่ง ภาษา และบทบาทของอัฐชีวประวัติธรรมา สว่างเดือน	93
กลวิธีการแต่งในอัฐชีวประวัติธรรมา สว่างเดือน	93
การสร้างเรื่องเล่าของตัวละคร	93

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การลำดับชุดเหตุการณ์	99
กลวิธีการใช้ภาษา	105
การใช้ภาษาพูด	108
การใช้คำศัพท์เฉพาะกลุ่ม	109
การใช้คำทับศัพท์	115
การใช้คำศัพท์สะแลง	116
การใช้คำเปรียบเทียบ	117
การใช้คำเพื่อบันทึกความจริงของเรื่องเล่า	120
บทบาทของอัตชีวประวัติโดยชนัดดา สว่างเดือน	125
การเสนอข้อมูลกระบวนการค้าประเวณี	127
วิพากษ์อคติเกี่ยวกับหญิงค้าประเวณี	131
การเสนอข้อคิดและคำเตือนสติแก่ผู้อ่าน	133
บทบาทอัตชีวประวัติของชนัดดา สว่างเดือนกับการเปิดเผยตัวตน ในฐานะหญิงค้าประเวณี	136
บทบาทของอัตชีวประวัติในการเยียวยาจิตใจและความทุกข์หญิงค้าประเวณี	144
การใช้เรื่องเล่าสารภาพความในใจ	145
การเยียวยาจิตใจและความทุกข์	148
การเล่าเรื่องเพื่อช่วยเหลือสตรีในชุมชน	151
สรุป ลักษณะอัตชีวประวัติของชนัดดา สว่างเดือนในรูปแบบงานเขียนของ สตรีชายขอบ	153
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	158
บทสรุป	158
ข้อเสนอแนะ	161

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

162

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

168

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	คำศัพท์เฉพาะกลุ่มหญิงค้าประเวณี	110
2	คำศัพท์เฉพาะกลุ่มนักโทษหญิง	112
3	คำเปรียบเทียบที่กล่าวถึงหญิงค้าประเวณี	117
4	คำเปรียบเทียบที่กล่าวถึงนักโทษหญิง	118

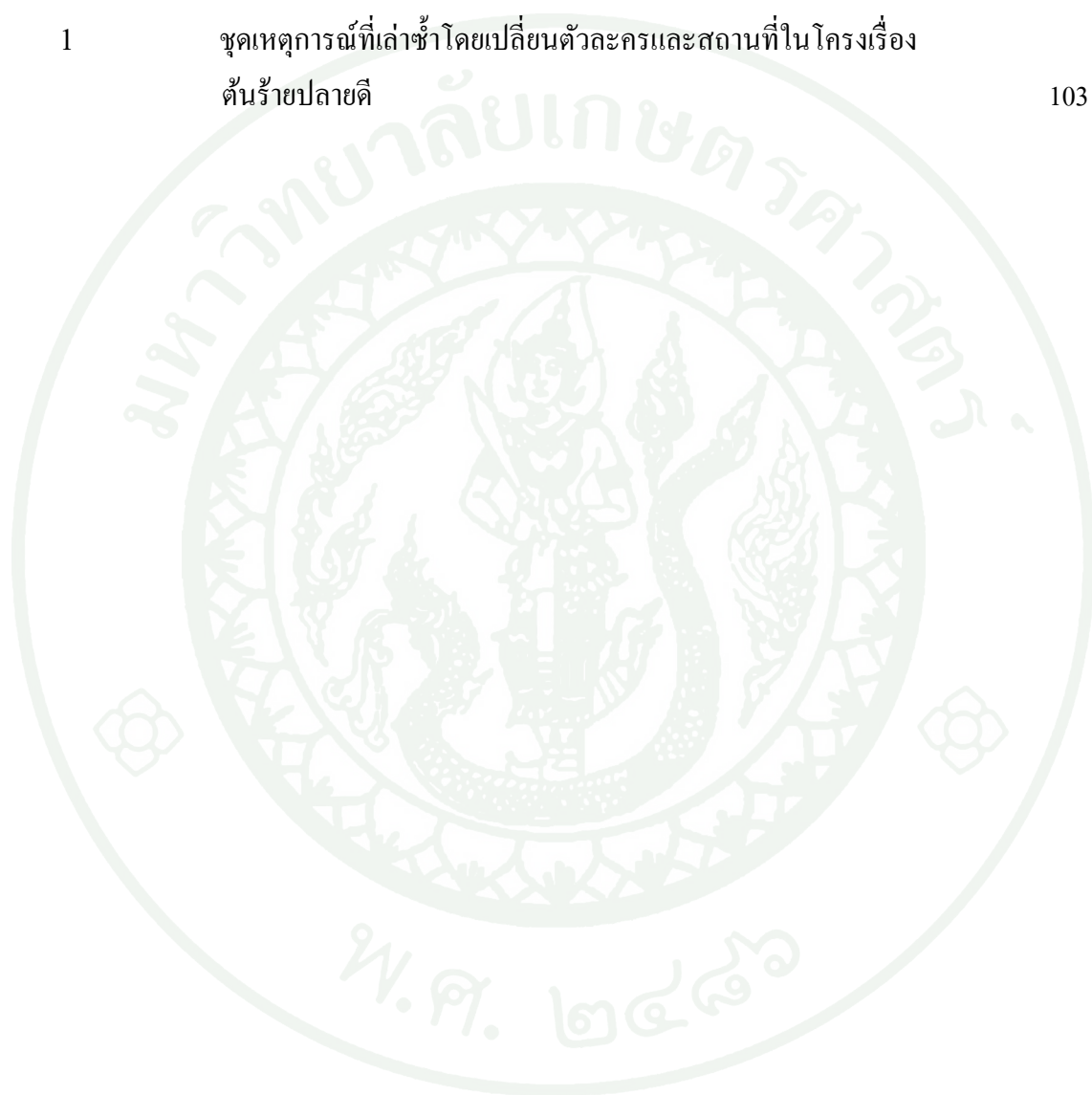
สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

- 1 ชุตเหตุการณ์ที่เล่าซ้ำโดยเปลี่ยนตัวละครและสถานที่ในโครงเรื่อง
ต้นร้ายปลายดี

103

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การเขียนวรรณกรรมอัตชีวประวัติมีพื้นฐานจากความคิดและประสบการณ์ชีวิตของผู้เขียน เรื่องราวและเหตุการณ์จริงที่ผู้เขียนเคยพบเห็น เคยประสบ หรือเคยสัมผัสในอดีต จึงเป็นวัตถุดิบที่ผู้เขียนใช้กลั่นกรองออกมาเป็นเรื่องราว ซึ่งประสบการณ์ชีวิตของบุคคลที่สร้างความน่าสนใจแก่ผู้อ่านมักเป็นเรื่องราวที่ผ่านพ้นความยากลำบาก หรือต้องฝ่าฟันอุปสรรคชีวิตมาเป็นเวลานาน หรือเป็นประสบการณ์ที่ให้บทเรียนและแง่คิดในการดำเนินชีวิต อัตชีวประวัติที่ได้รับความนิยมจึงมักเป็นเรื่องราวของบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคม เช่น บุคคลชนชั้นสูง ผู้นำ วีรบุรุษ หรือดารานักแสดง เพราะบุคคลเหล่านี้ไม่เพียงสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้อ่านในฐานะที่มีวิถีชีวิตแตกต่างจากคนทั่วไป ทั้งประวัติ ภูมิหลัง สังคม วัฒนธรรม การงานและอาชีพ แต่ยังเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจว่าบุคคลเหล่านี้มีแนวคิดหรือวิธีการดำเนินชีวิตอย่างไรจึงสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้

วรรณกรรมอัตชีวประวัติจัดเป็นวรรณกรรมสารคดีประเภทหนึ่ง เป็นงานเขียนที่ให้ความรู้ ข้อคิด และข้อเท็จจริงต่างจากบันเทิงคดี (fiction) ซึ่งเป็นเรื่องแต่งที่เน้นประเทืองอารมณ์แก่ผู้อ่าน ความรู้และข้อคิดจากเรื่องราวความสำเร็จที่ผ่านพ้นความเจ็บปวดและอุปสรรคของชีวิตเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้งานเขียนอัตชีวประวัติเป็นที่นิยมและแพร่หลายมากในคริสต์ศตวรรษที่ 18 นอกจากนี้ อัตชีวประวัติยังได้รับอิทธิพลจากแนวคิดจินตนิยม (Romanticism) คือ แนวคิดที่ให้ความสำคัญแก่จิตใจ อารมณ์ และความรู้สึกของมนุษย์มากกว่าการใช้เหตุผล และศรัทธาธรรมชาติในฐานะที่เป็นแรงบันดาลใจให้ก่อเกิดงานศิลปะและวรรณกรรมมากกว่าการยึดกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ (दनัย ไชยโยธา, 2537: 155-156) ซึ่งงานเขียนอัตชีวประวัติที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดจินตนิยมเล่มแรกคือ คำสารภาพ ของ ชอง-ซาค รูโซ (Jean-Jacques Rousseau, 1712-1778) นักปรัชญา นักประพันธ์ชาวฝรั่งเศสซึ่งตีพิมพ์ใน ค.ศ. 1782 ซึ่งมีลักษณะการเล่าเรื่องที่สำคัญคือ การไคร่ครวญความทรงจำในอดีตของเจ้าของประวัติเพื่อสะท้อนบุคลิกภาพอย่างแจ่มชัดที่สุด การถ่ายทอดด้วยเยาว์เพื่อค้นหารากเหง้าตัวตนจึงกลายเป็นมาตรฐานหรือระเบียบการเขียนอัตชีวประวัติ ทั้งนี้ อัตชีวประวัติยังเกิดค่านิยมนักเขียนอัตชีวประวัติ ซึ่งส่วนใหญ่ยังเป็นคนเป็นชนชั้นสูง เป็นบุคคลสำคัญ หรือผู้มีความรู้

เช่น เบนจามิน แฟรงคลิน (Benjamin Franklin) นักวิทยาศาสตร์และนักการเมืองสหรัฐอเมริกา เขียนอัตชีวประวัติเมื่อปี ค.ศ. 1784 เอ็ดเวิร์ด กิบบอน (Edward Gibbon) นักประวัติศาสตร์ชาว อังกฤษ เริ่มเขียนบันทึกความทรงจำเมื่อ ค.ศ. 1788 (พวงคราม พันธุ์บุรณะ, 2536: 308) ดังนั้น งานเขียนอัตชีวประวัติจึงแสดงลักษณะอย่างน้อย 2 ประการคือ เป็นงานเขียนที่ให้ความรู้ และเป็น งานเขียนที่ให้ความรื่นรมย์จากการอ่าน ดังการศึกษางานเขียนอัตชีวประวัติของ สุขกมล รัตนสุภา ได้สรุปลักษณะของงานเขียนอัตชีวประวัติว่า

อัตชีวประวัติในฐานะงานวรรณกรรมย่อมแสดงออกซึ่งคุณลักษณะสำคัญ อย่างน้อยสองประการคือ มี “ภูมิธรรมแห่งชีวิต” ซึ่งหมายถึง เนื้อหาทางความคิด และความรู้สึกที่แสดงถึง “วุฒิภาวะ” หรือ “ความเป็นปราชญ์” อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตตนเอง และประการที่สองคือ “ศิลป์วิธี” บนพื้นฐาน ของความรู้ทางภาษา ประกอบกับกลวิธีการเล่าเรื่องที่ชวนประทับใจด้วย การเลือกสรรและประกอบวัสดุศิลป์อย่างงดงาม

(สุขกมล รัตนสุภา, 2552: 111)

ลักษณะอัตชีวประวัติในยุคแรกซึ่งเน้นการถ่ายทอดความทรงจำในวัยเยาว์ จึงทำให้เรื่องเล่า ของเจ้าของประวัติเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ ศาสนา สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกลวิธี การเล่าเรื่องที่สร้างความสมจริงและความน่าเชื่อถือให้แก่เนื้อหาอัตชีวประวัติว่าเป็นเรื่องเล่าเกิดขึ้น จริงตามที่เจ้าของประวัติเล่า ทั้งนี้ อัตชีวประวัติยังมีกลวิธีการเล่าเรื่องแบบอื่นๆ เช่น การคัดลอก ความทรงจำและประสบการณ์แล้วนำมาเรียบเรียงตามลำดับจากความยากลำบากไปสู่การประสบ ความสำเร็จในตอนจบ ก็ได้เป็นแบบฉบับการประพันธ์งานเขียนอัตชีวประวัติเรื่อยมา

จนกระทั่งปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 การเขียนอัตชีวประวัติตามแบบฉบับดังกล่าวได้ถูก วิพากษ์วิจารณ์โดยแนวคิดสตรีนิยม (Feminism) ซึ่งตั้งคำถามวิพากษ์ และ/หรือปฏิเสธความรู้ที่ สร้างขึ้นภายใต้ระบบคิดที่ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคทางเพศ หรือการใช้ความแตกต่างระหว่าง เพศเป็นเครื่องกำหนดกฎเกณฑ์และระเบียบของสังคม ทำให้องค์ความรู้ต่างๆ เป็นความรู้ที่เกิดขึ้น ภายใต้สังคมชายเป็นใหญ่ และตอกย้ำอำนาจของผู้ชายให้ผู้หญิงอยู่ภายใต้การกดขี่ การตั้งคำถามถึง ความรู้เรื่องเพศเกี่ยวกับความเป็นหญิง/ความเป็นชายนี้เป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิด หลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ซึ่งเชื่อว่าความเป็นจริงไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หากเป็น การประกอบสร้างขึ้นทางสังคม แนวคิดหลังสมัยใหม่จึงปฏิเสธความรู้ที่เป็นสากล รวมไปถึง

ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ ซึ่งทำให้เกิดการกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของผู้หญิงและผู้ชาย เช่น ความเชื่อว่าผู้ชายเป็นเพศที่มีพลัง มีความทะเยอทะยาน กล้าตัดสินใจ ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ส่วนผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ผู้หญิงมีหน้าที่คลอดลูก จึงมีสัญชาตญาณความเป็นแม่มากกว่า หรือผู้หญิงที่ดีต้องอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน ไม่เที่ยวเตร่ยามค่ำคืน ไม่อยู่ที่ลับตาคน เป็นต้น ความรู้เหล่านี้ทำให้ผู้ชายมีโอกาสได้อยู่ในที่สาธารณะ ทำงานนอกบ้าน เข้าถึงสิทธิและการศึกษาได้มากกว่าผู้หญิงที่ถูกจำกัดขอบเขตให้อยู่แต่พื้นที่ในบ้าน ทำหน้าที่เลี้ยงดูลูก และงานบ้านแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งความรู้เรื่องเพศนี้ยังได้สร้างขึ้นและผลิตซ้ำผ่าน ศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี วรรณกรรม และระเบียบต่างๆ ประวัติศาสตร์และความรู้จึงมีแต่เรื่องของผู้ชาย ในฐานะวีรบุรุษ และการต่อสู้ชีวิตของลูกผู้ชายในบทบาทต่างๆ

ลักษณะของผู้หญิงที่ปรากฏในงานเขียนต่างๆ จึงเป็นผลจากการเลือกนำเสนอคุณลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิง ซึ่งหากเป็นเรื่องของผู้ชายเองสามารถนำเสนอภาพแทนตัวตน (self-representation) ได้ทันที แต่เมื่อเป็นเรื่องของผู้หญิงกลับเขียนโดยผ่านสายตาและมุมมองของผู้ชายในฐานะนักเขียนอันเป็นพื้นที่ของเพศชาย ซึ่งกำหนดคุณลักษณะของความเป็นหญิงดี/หญิงชั่ว รวมถึงหน้าที่และบทบาทของผู้หญิงให้ หากผู้หญิงไม่ปฏิบัติตามกรอบคิดที่ผู้ชายกำหนดก็จะถือว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี ผู้หญิงจึงแทบไม่มีสิทธิหรือเสียงที่จะออกมาพูดในสังคมแทบทุกมิติ ถูกทำให้เป็นอื่น หรือผลักไปสู่ความเป็นชายขอบ (otherness/marginalization) (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2553: 605) ตัวอย่างผู้หญิงไม่ดีจากการประพฤตินอกกรอบที่สังคมกำหนด เช่น หญิงค้าประเวณี หรือนักโทษหญิง ผู้หญิงกลุ่มนี้ถูกสังคมรังเกียจและถูกมองว่ามีภาพลักษณ์ในเชิงลบ เพราะละเมิดค่านิยม “กุลสตรี” ที่ผู้หญิงต้องรักษาวนสงวนตัว ยึดมั่นกรอบครวัแบบผิวเดียวเมียวเดียว และยังเป็นผู้ทำผิดกฎหมาย ผู้หญิงกลุ่มนี้จึงมีสถานะด้อยกว่าผู้หญิงทั่วไป และถูกผลักไปสู่ชายขอบของสังคม แต่เมื่อผู้หญิงกลุ่มนี้อยู่ในสังคมค้าประเวณีหรือแวดวงอาชญากรรมก็กลับถูกบุคคลในวงการค้าประเวณีเอารัดเอาเปรียบและกดขี่ หรือแม้แต่บุคคลใกล้ชิดอย่างบิดามารดาที่ขายลูกสาวให้มาค้าประเวณี และสามีที่ใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงในฐานะภรรยาซ้ำอีก ดังนั้น มุมมอง ความรู้ และประสบการณ์ของสตรีกลุ่มนี้จึงถูกประเมินค่าต่ำ นั่นคือ การผลักไปสู่ “ชายขอบของชายขอบ” อีกชั้นหนึ่ง

การศึกษาแนวคิดสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่จึงให้ความสนใจแก่สิ่งที่ไม่เคยพูด ถูกห้ามไม่ให้พูด หรือเรื่องที่ถูกมองว่าไม่เป็นความรู้ เช่น เรื่องของผู้หญิง และกลุ่มคนชายขอบ ซึ่งเป็นความหลากหลายที่ปรากฏอยู่ในสังคมหรือเป็นวัฒนธรรมย่อย (subcultures) งานเขียนของกลุ่มคน

เหล่านี้เริ่มปรากฏในแวดวงวรรณกรรมมากขึ้นในยุคหลังสมัยใหม่ตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา และได้ทำทายงานเขียนอัตชีวประวัติแบบฉบับ ที่ให้ความสำคัญแก่นักเขียนที่มีชื่อเสียง บุคคลสำคัญ หรือนักเขียนชาวตะวันตกเท่านั้นว่าเป็นอัตชีวประวัติที่ “แท้” หมายถึง อัตชีวประวัติที่สามารถถ่ายทอดความเป็นจริงของชีวิตได้สมบูรณ์ และมีรูปแบบการเขียนถูกต้องตามหลักเกณฑ์ การประพันธ์อัตชีวประวัติ ทำให้ในยุคต่อมา แม้จะปรากฏวรรณกรรมเรื่องเล่าชีวิตของกลุ่มคน ต่างๆ ไม่เพียงงานเขียนของนักเขียนชาย ดังเช่น ผู้ใช้แรงงาน ผู้หญิง ทาส คนพลัดถิ่น คนพิการ ฯลฯ แต่ก็ถือว่ามีคุณค่าน้อยและไม่จัดว่าเป็นวรรณกรรม เนื่องจากงานเขียนจากกลุ่มคนเหล่านี้ก่อให้เกิด งานเขียนที่ใช้กลวิธีการเขียนและการใช้รูปแบบภาษาอย่างหลากหลาย เช่น วิธีการเขียนของผู้หญิง ที่มุ่งแสดง “ตัวตน” หรือ “ความรู้” ที่มีพื้นฐานจากประสบการณ์ของผู้หญิงอย่างแท้จริง ตามที่ นักสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ เฮเลน ซีซุ (Hélène Cixous) เสนอว่า เพื่อหลีกเลี่ยงวิธีการเขียน แบบผู้ชาย ซึ่งแสดงความคิดรวบยอดแบบคู่ตรงข้าม และข้อหนึ่งจะเหนือกว่าข้อหนึ่งเสมอ ผู้หญิง ควรเขียนแบบการจดบันทึก เขียนเป็นร่างง่ายๆ ไม่ติดต่อกัน และให้ความสำคัญแก่ร่างกายและ กามารมณ์ของตนเอง (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 162) เป็นต้น ความหมายและกฎเกณฑ์ของ อัตชีวประวัติจึงมีการเคลื่อนย้ายทั้งด้านนักเขียนที่ต้องเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงเท่านั้น และกลวิธีการ ประพันธ์ที่ต้องเขียนแต่ข้อมูลที่เป็นจริง มาสู่เรื่องของบุคคลธรรมดาที่มีรูปแบบการนำเสนอใหม่ๆ นอกเหนือจากรูปแบบการเล่าเรื่องอัตชีวประวัติแบบฉบับ

จากแนวคิดสตรีนิยมหลังสมัยใหม่ ซึ่งให้ความสำคัญแก่ความรู้ที่หลากหลายของสตรีตามที่ กล่าวมา ทำให้นักวิชาการเริ่มหันมาสนใจศึกษากลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ และชนชั้นมากขึ้นด้วย มีงานวิชาการหลายชิ้นที่มุ่งศึกษาถึงกลุ่มคนต่างๆ ที่มีความแตกต่างทาง สังคมและวัฒนธรรมอย่างกลุ่มคนรักเพศเดียวกัน หรือกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ การศึกษาวรรณกรรมจึง เริ่มเห็นความคลี่คลายที่จากเดิมยอมรับแต่งงานเขียนแบบฉบับว่าเป็นหนังสือดี หันมาให้การยอมรับ งานเขียนกลุ่มคนชายขอบให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรม โดยเฉพาะงานเขียนที่เล่าเรื่องชีวิต ของสตรีชายขอบพบว่า มีคุณลักษณะในการแสดงแนวคิดของตนที่มีต่อตนเอง ครอบครัว เพื่อน และสังคม รวมถึงการตั้งคำถามกับองค์ความรู้ที่เวียนว่ายในสังคม เช่น ความเชื่อและค่านิยมต่างๆ ซึ่งถูกผลิตเป็นวาทกรรมภายใต้สังคมชายเป็นใหญ่ งานเขียนของสตรีชายขอบจึงไม่ใช่งานเขียนที่ ไร้คุณค่า หากเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกของคนในสังคม

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอัตชีวประวัติของธนิดา สว่างเดือน ซึ่งเป็นหญิงค้าประเวณีที่เดินทางไปค้าบริการทางเพศในหลายประเทศ และได้เขียนถึงชีวิตและประสบการณ์ของตนเอง ทำให้เกิด

ความน่าสนใจในการเปิดเผยความเป็นอยู่ของหญิงค้าประเวณี เปิดเผยข้อมูลอันซับซ้อนของธุรกิจ การค้าทางเพศข้ามชาติ การพัวพันกับยาเสพติด การกดขี่ การเอารัดเอาเปรียบจากครอบครัว บุคคล ในธุรกิจการค้ามนุษย์ และเจ้าหน้าที่ทางกฎหมาย (ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย) รวมถึงชีวิตและภูมิหลัง ของเพื่อนหญิงค้าประเวณีและเพื่อนนักโทษหญิงในการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง และลูก การแสวงหาความรัก และการหลุดพ้นจากอำนาจภายใต้เงื่อนไขและบริบทของพื้นที่ต่างๆ นอกจากนี้ อัตชีวประวัติของธนิดา สว่างเดือน ยังประสบความสำเร็จทางวรรณกรรมได้รับรางวัล ชมนาด (Chommanard Book Prize) อันดับหนึ่ง ประเภทสารคดีประจำปี พ.ศ. 2552 จากสำนักพิมพ์ Woman Publishing ในเครือสำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น อันเป็นรางวัลที่จัดขึ้นโดยมีจุดประสงค์ คือ

เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมงานเขียนแนวสารคดี ที่สร้างสรรค์ขึ้นมาจากเรื่องจริงผ่าน ปลายปากกาของนักเขียนหญิงไทยเท่านั้น เพื่อให้ได้งานที่สะท้อนมุมมอง ทศนคติและ ตัวตนของผู้หญิงในหลายแง่มุมที่มีความละเอียดซับซ้อนแตกต่างจากผู้ชายซึ่งแสดงให้เห็น ถึงตัวตนของผู้หญิงในอีกมิติหนึ่ง

(ธนิดา สว่างเดือน, 2553)

นอกจากนี้ โครงการรางวัลชมนาดยังให้ความสำคัญแก่การสืบสายธารวรรณคดีจาก นักเขียนรุ่นก่อนหน้า เช่น หม่อมเจ้าพูนพิสมัย ดิสกุล หรือ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ผู้บุกเบิก งานเขียนแนวอัตชีวประวัติโดยนักเขียนหญิงมาแล้ว

อัตชีวประวัติของธนิดา สว่างเดือน มีลักษณะเด่นตามคำตัดสินของคณะกรรมการคือ “ความแปลกใหม่ของเนื้อหาที่หาอ่านได้ยากในสังคมไทย แม้เนื้อเรื่องทำนองนี้จะเคยมีคนเขียนถึง มาบ้างแล้ว แต่ก็ล้วนเป็นการเขียนโดยคนนอกในฐานะนักสังเกตการณ์” (ธนิดา สว่างเดือน, 2553) ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอัตชีวประวัติของนักเขียนหญิงค้าประเวณีข้ามชาติคน นี้ เนื่องจากงานเขียนของธนิดามีความสอดคล้องกับการเขียนของสตรีชายขอบ ซึ่งให้ความสำคัญแก่ ร่างกายและกามารมณ์ของตนเอง รวมไปถึงการใช้สำนวนแบบภาษาปาก อันเป็นลักษณะการเขียน และการใช้ภาษาที่แตกต่างจากงานเขียนอัตชีวประวัติแบบฉบับที่ให้ความสำคัญแก่นิเวศในด้านการ นำเสนอความรู้หรือแง่คิด และการใช้ภาษาอย่างมีศิลปวิธี อัตชีวประวัติของธนิดา สว่างเดือน จึงเปิดมิติใหม่ของงานเขียนอัตชีวประวัติให้เกิดความหลากหลายมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์อัตชีวประวัติของ ธนัลดา สว่างเดือน ด้านเนื้อหา กลวิธีการแต่ง และภาษา
2. เพื่อวิเคราะห์อัตชีวประวัติของสตรีชายขอบด้านอุดมการณ์ และบทบาทอัตชีวประวัติ

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาอัตชีวประวัติของ ธนัลดา สว่างเดือน หญิงค้าประเวณีข้ามชาติจำนวน 3 เล่ม คือ

1. ฉันคือเอรี กับประสบการณ์ข้ามแดน พ.ศ. 2553 สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น
2. ฉันคือเอรี กับประสบการณ์ท่องคุก พ.ศ. 2554 สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น
3. ฉันคือเอรี กับประสบการณ์ใหม่... โกลเกินฝัน พ.ศ. 2555 สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจวิธีเขียนอัตชีวประวัติโดยหญิงค้าประเวณี ซึ่งมีเนื้อหาแสดงถึงความเป็นหญิงและความเป็นคนชายขอบที่มีการนำเสนอตัวตนและแสดงทัศนะที่มีต่อสังคมอย่างไร
2. ทำให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องเล่ากับการสร้างตัวตนในวรรณกรรมอัตชีวประวัติ
3. เป็นแนวทางในการศึกษาวรรณกรรมอัตชีวประวัติของคนชายขอบอื่นๆ ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าใช้วิธีการศึกษาแบบวิจัยเอกสารและหนังสือ (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่อัคริษวประวติ
2. ตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับหณืงค้ำประเวณื
3. กำหนดขอบเขตและวางโครงเรื่องที่จะทำการศึกษาวิจัย
4. วิเคราะห์และเรียบเรียงข้อมูลจากอัคริษวประวติของธนัคดา สว่างเดือน จำนวน 3 เล่ม โดยศึกษาลักษณะการเขียนอัคริษวประวติของหณืงค้ำประเวณืข้ามชาติที่แสดงให้เห่นถึงจุดมุ่งหมายในการเล่าเรื่องของผู้เขียน บทบาทของอัคริษวประวติในการนำเสนอตัวตนของผู้เขียน และการเยียวความทุกข์ของหณืงค้ำประเวณืผ่านการเล่าเรื่อง
5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

แผนการดำเนินงาน

การวิจัย “อัคริษวประวติของธนัคดา สว่างเดือน: เรื่องเล่าของผู้หณืงชายขอบ” มีแผนการดำเนินงาน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 ดังนี้

1. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล	พฤศจิกายน 2554 – พฤษภาคม 2555
2. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล	มิถุนายน 2555 – ตุลาคม 2555
3. ขั้นตอนการเรียบเรียงข้อมูลและสรุปผล	พฤศจิกายน 2555 – ตุลาคม 2556
4. ขั้นตอนการพิมพ์และนำเสนอเป็นรูปเล่ม	พฤศจิกายน 2556 – กุมภาพันธ์ 2557
5. รวมระยะเวลาในการศึกษาทั้งหมด	24 เดือน

บทที่ 2

การตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “อัตชีวประวัติของธรรดา สว่างเดือน: เรื่องเล่าของผู้หญิงชายขอบ” ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้า โดยอาศัยเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ส่วน คือ 1) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอัตชีวประวัติ 2) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ 3) เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องเล่าของผู้หญิงค่าประเวณี

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอัตชีวประวัติ

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษางานเขียนอัตชีวประวัติ พบการศึกษา 2 วิธี คือ การศึกษาอัตชีวประวัติจากแนวคิดสมัยใหม่ และการศึกษาอัตชีวประวัติจากแนวคิดหลังสมัยใหม่ ดังนี้

1. การศึกษาอัตชีวประวัติจากแนวคิดสมัยใหม่

แบ่งออกเป็นเอกสารศึกษารูปแบบและกลวิธีการเขียนอัตชีวประวัติ และงานวิจัยศึกษาอัตชีวประวัติ ดังนี้

1.1 เอกสารศึกษารูปแบบและกลวิธีการเขียนอัตชีวประวัติ เป็นการศึกษาอัตชีวประวัติที่เป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการเขียนสารคดี พบวิธีการศึกษาและการสร้างหลักเกณฑ์ที่เน้นการศึกษาถึงความจริงของเรื่องเล่า และกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อแสดงถึงคุณค่าของงานประพันธ์ มีนักวิชาการเสนอวิธีการศึกษา ดังนี้

ทวิศักดิ์ ญาณประทีป (2523) เขียนหนังสือเรื่อง *การเขียนสารคดี* เป็นหนังสือศึกษารูปแบบและองค์ประกอบการเขียนของงานเขียนประเภทสารคดี เสนอว่า อัตชีวประวัติและชีวประวัติเป็นงานเขียนเรื่องชีวิตจริงของคน เน้นด้านบุคลิกภาพ ความรู้สึก และความคิดเห็นของบุคคล งานเขียนประวัติบุคคลให้คุณค่าแก่ผู้อ่านในด้านแง่คิดและแรงบันดาลใจให้กระทำความดี

หรือกระตุ้นให้อยากประสบความสำเร็จเช่นเดียวกับเจ้าของประวัติ การศึกษาอัตชีวประวัติแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ 1) การอ่านอัตชีวประวัติต้องเข้าใจสาระสำคัญของเรื่อง และตั้งข้อสงสัยเสมอว่าทำไมเรื่องถึงเกิดขึ้น เรื่องนำเสนอแต่เรื่องด้านดีเพียงด้านเดียวและปกปิดเรื่องเลวร้ายหรือไม่ เจ้าของประวัติประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวอย่างไร มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือไม่ 2) อัตชีวประวัติมีกลวิธีการเขียนเพื่อสร้างความน่าสนใจ ผู้เขียนมีการจัดรูปแบบการเขียนต่างๆ เพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกเป็นเจ้าของประวัติอยู่ในเหตุการณ์ที่เล่าจริง

วนิดา บำรุงไทย (2545) เขียนหนังสือเรื่อง *สารคดี: กลวิธีการเขียนแนววิจารณ์* กล่าวว่าอัตชีวประวัติคือ เรื่องราวชีวิตที่เจ้าของเรื่องเรียบเรียงขึ้นเอง งานเขียนประวัติบุคคลแบ่งออกเป็นลักษณะเก่าและลักษณะใหม่คือ งานเขียนประวัติบุคคลลักษณะเก่า เป็นงานเขียนที่เน้นการเชิดชูยกย่องคุณงามความดี และความสามารถของเจ้าของประวัติ ส่วนงานเขียนประวัติบุคคลลักษณะใหม่ เป็นการเล่าเรื่องของบุคคลซึ่งเน้นข้อเท็จจริง และเปิดเผยถึงบุคลิกภาพของเจ้าของประวัติ

1.2 งานวิจัยศึกษาอัตชีวประวัติ ใช้วิธีการศึกษาตามหลักเกณฑ์ของอัตชีวประวัติคือ ศึกษา รูปแบบ เนื้อหา และการใช้ภาษาของผู้เขียนอัตชีวประวัติ นอกจากนี้ พบการศึกษาพัฒนาการของอัตชีวประวัติ คือ

พวงคราม พันธุ์บุรณะ (2536) เรื่อง *แนวเขียนเชิงอัตชีวประวัติในผลงานของโกแล็ต* เป็นหนังสือที่ศึกษารูปแบบวรรณกรรม กลวิธีการประพันธ์ และทัศนคติของโกแล็ต (Colette) นักเขียนสตรีชาวฝรั่งเศสช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 พร้อมทั้งศึกษาวรรณกรรมประเภทอัตชีวประวัติตั้งแต่ความเป็นมา รูปแบบ และกลวิธีการเขียน เสนอว่า ผลงานอัตชีวประวัติเล่มแรกเกิดขึ้นก่อนคำว่า “Autobiography” ซึ่งปรากฏใช้ในภาษาสำคัญๆ ของยุโรปช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 คือ *คำสารภาพ (Confessions)* ของนักบุญอากุสติน (Saint Augustine) เขียนเป็นภาษาละตินในคริสต์ศตวรรษที่ 4 จัดได้ว่าใกล้เคียงกับการเขียนอัตชีวประวัติ ด้านการศึกษารูปแบบอัตชีวประวัติ ฟิลิป เลอเจน (Philippe Lejeune) นักวิชาการชาวฝรั่งเศส เสนอจำกัดความอัตชีวประวัติเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการวินิจฉัยวรรณกรรมประเภทอัตชีวประวัติกำหนดว่า งานเขียนในยุคก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 18 ที่ใกล้เคียงกับอัตชีวประวัติมี 2 ประเภทคือ อัตชีวประวัติของพระในศาสนาคริสต์ และงานเขียนของนักปราชญ์ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาซึ่งกล่าวถึงตนเอง หากงานเขียนของพระมีจำนวนน้อยและขาดคุณค่าทางศิลปะ จนกระทั่ง ค.ศ. 1782 *คำสารภาพ (Les Confessions)* ของ ชอง-ชาก รูโซ (Jean - Jacques Rousseau) ซึ่งได้รับอิทธิพลแนวคิดจินตนิยม (Romanticism) เน้นอารมณ์

ความรู้สึก และมองว่าประสบการณ์ของแต่ละคนนั้นมีคุณค่า ทำให้การเขียนของรุโษสะท้อนให้เห็นตัวตนจากความสนใจค้นหาบุคลิกภาพของตัวเอง งานเขียนของรุโษจึงก่อให้เกิดการวางแผนการเขียนอัตชีวประวัติเป็นต้นมา

ปัทมน กอตระกูลสิน (2550) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง *การศึกษาวิเคราะห์วิวัฒนาการและคุณค่าของสารคดีอัตชีวประวัติสมัยรัชกาลที่ 5-รัชกาลที่ 9* ศึกษาลักษณะผู้เขียน รูปแบบ และกลวิธีการเขียนอัตชีวประวัติ ผลการศึกษาพบว่า ผู้เขียนอัตชีวประวัติมีบทบาทและอาชีพหลากหลายมากขึ้น ด้านเนื้อหา มีพัฒนาการคือ กล่าวถึงชีวิตครอบครัว การทำงานที่ตนภูมิใจอย่างโอ้อวด และเล่าประสบการณ์ในด้านลบของเจ้าของประวัติมากขึ้น บางเรื่องมีการเขียนเพื่อแก้ต่างในเหตุการณ์ที่กล่าวถึง ด้านรูปแบบส่วนใหญ่ยังคงรูปแบบดั้งเดิมคือ การเล่าเรื่องตามลำดับเวลา เริ่มต้นเรื่องจากวัยเด็ก เน้นภาษาเข้าใจง่าย และแสดงออกถึงตัวตนของผู้เขียนมากขึ้น บางเรื่องใช้กลวิธีการเขียนสารคดีและนวนิยายผสมกัน

สุกมล รัตนสุภา (2552) บทความเรื่อง “อัตชีวประวัติ: ความหลังและชีวิตกับวรรณศิลป์” ศึกษาอัตชีวประวัติ 2 เรื่อง คือ *ชีวิตที่เลือกไม่ได้* ของ กรุณา กุศลาสัย และ *อัตชีวประวัติสมศรี สุกมลนันทน์* ของ สมศรี สุกมลนันทน์ ผลการศึกษาพบว่า อัตชีวประวัติมีลักษณะเด่น 2 ด้าน คือ ภูมิธรรมแห่งชีวิต หมายถึง เนื้อหาทางความคิดและความรู้สึกที่แสดงถึงความเป็นปราชญ์จากการเรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตตนเอง และศิลปวิธี คือ ผู้เขียนมีกลวิธีการเล่าเรื่อง การเลือกสรรคำ และการใช้วัสดุศิลป์ อัตชีวประวัติทั้ง 2 เล่ม มีวิธีการเล่าเรื่องอย่างระมัดระวัง ถ้อยคำ เน้นความอ่อนน้อมถ่อมตน มีอุเบกขา ไม่บิดเบือนความจริง สอดแทรกข้อคิดต่างๆ ที่ควรเรียนรู้ผ่านการแสดงออกทางบุคลิกภาพของผู้เขียน การเรียบเรียงภาษาอย่างประณีตทำให้งานเขียนอัตชีวประวัติมีคุณค่าทางวรรณศิลป์อันเป็นปัจจัยของการสื่อพลังทางความหมาย อัตชีวประวัติของบุคคลสำคัญจึงแสดงออกถึงคุณสมบัติ 2 ประการ คือ 1) มุ่งให้ความรู้จากการเรียนรู้ประสบการณ์ที่เคยล้มเหลว และต่อสู้จนชีวิตประสบความสำเร็จ ซึ่งแสดงถึงความเป็นผู้มีบุคลิกภาพและความเป็นนักปราชญ์ 2) งานเขียนประกอบด้วยวรรณศิลป์ทางภาษาเพื่อให้งานมีคุณค่า

แนวคิดของนักวิชาการและงานศึกษาอัตชีวประวัติ แสดงถึงความหมายของงานเขียนอัตชีวประวัติซึ่งมีการคัดเลือกความทรงจำและประสบการณ์บางอย่างในการถ่ายทอดความเป็นตัวตน โดยผ่านการใช้ภาษาอย่างวิจิตรเพื่อแสดงถึงความเป็นปราชญ์ งานเขียนอัตชีวประวัติจึงกลายเป็นงานเขียนของบุคคลสำคัญหรือวีรบุรุษที่ผ่านประสบการณ์มาอย่างโชกโชนที่แพร่หลายใน

ยุคคริสต์ศตวรรษที่ 18 จนกระทั่งในยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญแก่กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลาย และมองว่างานเขียนเป็นกระบวนการสร้างตัวตนในรูปแบบหนึ่ง ทำให้งานเขียนอัตชีวประวัติได้เปลี่ยนความหมายจากเดิมมาสู่การเรียนรู้จากประสบการณ์ตนเองเพื่อนำเสนอตัวตนของผู้เขียน

2. การศึกษาอัตชีวประวัติจากแนวคิดหลังสมัยใหม่

แนวคิดหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) เป็นแนวคิดทางสังคมวิทยาซึ่งปฏิเสธความจริงที่เชื่อว่าเป็นหนึ่งเดียว หรือเป็นมาตรฐานสากล มาสู่การพิจารณาประสบการณ์ ประวัติศาสตร์ หรือเรื่องเล่าที่ไม่เคยได้รับความสำคัญ หรือเรื่องที่ถูกปกปิด แนวคิดหลังสมัยใหม่ให้ความสำคัญแก่ชุมชนที่หลากหลาย วัฒนธรรมย่อย และกลุ่มคนชนชั้นและชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ถูกผลักออกจากวัฒนธรรมกระแสหลักไปสู่ความเป็นชายขอบ เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาอัตชีวประวัติจากแนวคิดหลังสมัยใหม่มีลักษณะการศึกษาเพื่อปฏิเสธความจริงในเรื่องเล่าอัตชีวประวัติ โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาภาษาและเรื่องเล่าที่มีส่วนต่อการนำเสนอตัวตนของเจ้าของประวัติ เพื่อให้เห็นความหลากหลายของรูปแบบและวิธีการเขียนอัตชีวประวัติ คือ

ศรัณย์ มหาสุภาพ (2551) วิจัยนิพนธ์เรื่อง *การสร้างอัตลักษณ์เกย์ในงานเขียนแนวอัตชีวประวัติเกย์ร่วมสมัย* วิเคราะห์การประกอบสร้างอัตลักษณ์เกย์ในงานเขียนแนวอัตชีวประวัติร่วมสมัยจำนวน 3 เรื่อง คือ *Becoming a Man: A Half Life Story* ของ พอล โมเน็ตต์ (Paul Monnette), *Before Night Falls* ของ เรย์นัลโด อารนันส์ (Reinaldo Arenas) และ *Butterfly Boy: The Cinema Miraposa* ของ ริโกเบร์โต กอนซาเลซ (Rigoberto Gonzáles) พบว่าเรื่องเล่าเป็นปัจจัยในการสร้างอัตลักษณ์เกย์ ซึ่งมีความซับซ้อนและสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ทางเพศ ชาติพันธุ์ และชนชั้น เรื่องเล่าอัตชีวประวัติแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ การตัดสินใจเปิดเผยตัวตน และการดำเนินชีวิตหลังจากเปิดเผยตัวตน เรื่องเล่าจึงสะท้อนถึงอคติของสังคมที่มีต่อเกย์ในเชิงลบ งานวิจัยของ ศรัณย์ มหาสุภาพ แสดงให้เห็นถึงอัตชีวประวัติของกลุ่มชายขอบนั้นมีรูปแบบแตกต่างจากอัตชีวประวัติแบบฉบับ ซึ่งถูกกำหนดโดยนักเขียนชายเป็นหลัก ลักษณะการใช้ภาษาสร้างพื้นที่เพื่อสร้างตัวตนของตนเอง และการวิพากษ์อคติและวาทกรรมของสังคมต่อกลุ่มชายขอบจึงมีความคล้ายคลึงกับงานเขียนของรณดดา สว่างเคือน ในการใช้งานเขียนสร้างตัวตนให้สังคมรับรู้ถึงการมีอยู่ของวัฒนธรรมของตน รวมไปถึงการใช้งานเขียนวิพากษ์และต่อรองสังคม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยประวัติศาสตร์นิพนธ์ หรือการเขียนประวัติศาสตร์ในด้านกลวิธีการสร้างเรื่องเล่า ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับวิธีการเขียนอัตชีวประวัติคือ

อิรวดี ไตลังคะ (2549) บทความเรื่อง “ประวัติศาสตร์นิพนธ์ กับ โคมน์บ้านเท็งคดี ร้อยแก้วยุคแรกในสมัยรัตนโกสินทร์” เสนอการศึกษางานเขียนประวัติศาสตร์ของไทยในพงศาวดารเรื่อง พงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐ และ พงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพันจันทนุมาศ (เอิม) โดยใช้วิธีการศึกษางานเขียนประวัติศาสตร์ของนักวิชาการ Heyden White จากหนังสือรวมบทความเรื่อง *Tropic of Discourse: Essay in Cultural Criticism* (1985) เสนอว่างานเขียนประวัติศาสตร์ซึ่งเชื่อว่าเป็นงานเขียนที่บันทึกเหตุการณ์ตามจริงและเป็นกลางนั้น แท้จริงเกิดจากนักประวัติศาสตร์ได้คัดเลือกเหตุการณ์มากมาย และนำมาเรียบเรียงเหตุการณ์ขึ้นใหม่จากการตีความของนักประวัติศาสตร์ เพื่ออธิบายว่าเกิดอะไรขึ้นในช่วงเวลานั้นๆ การอธิบายเหตุการณ์ให้คนรับรู้และทำความเข้าใจง่ายจึงต้องอาศัยวิธีการสร้างโครงเรื่อง ซึ่งคล้ายคลึงกับโครงเรื่องแบบบันเท็งคดี และการเขียนประวัติศาสตร์ยังขึ้นอยู่กับอุดมการณ์ของนักประวัติศาสตร์ด้วย การเขียนประวัติศาสตร์จึงไม่มีความเป็นกลาง

วิธีการศึกษาการเขียนประวัติศาสตร์เกี่ยวกับแนวคิดการสร้างโครงเรื่องแบบบันเท็งคดี เพื่อให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ของนักประวัติศาสตร์จึงสามารถนำมาปรับใช้กับการศึกษางานเขียนอัตชีวประวัติ เนื่องจากมีความคล้ายคลึงในด้านแนวคิด ว่า อัตชีวประวัติเป็นงานเขียนที่เจ้าของประวัตินำเสนอแต่ข้อมูลที่เป็นจริง ใช้วิธีเรียงลำดับเนื้อหาตามลำดับเวลาเช่นเดียวกับประวัติศาสตร์นิพนธ์ และการเขียนอัตชีวประวัติยังนำเสนอถึงแนวคิดและทัศนคติของผู้เขียนต่อประสบการณ์ชีวิตของตน ซึ่งสอดคล้องกับอุดมการณ์ของนักประวัติศาสตร์ด้วย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่

สตรีนิยม (Feminism) คือ แนวคิดและกระบวนการณ์เคลื่อนไหวของสตรีทางสังคมและการเมืองที่วิพากษ์สังคมปิตาธิปไตย (Patriarchy) หรือระบบคิดให้ชายเป็นใหญ่ (Male Authority) ส่งเสริมความเป็นชายให้มีอำนาจกดขี่ เอารัดเอาเปรียบ และการใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงผ่านสถาบันทางสังคมต่างๆ ทั้ง ศาสนา จารีต ประเพณี ครอบครัว การเมือง และเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ แนวคิดสตรีนิยมให้ความสำคัญแก่ความแตกต่างในการมองโลกและประสบการณ์ของผู้หญิง เนื่องจากเรื่องเพศเป็นได้ทั้งการกดขี่ การปลดปล่อย การท้าทายระบบ

ปีตาธิปไตย หรือการกำกับควบคุมผู้หญิง (ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2547: 77) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ซึ่งมุ่งความสนใจไปที่การศึกษาภาษาในความหมาย วิธีการใช้ภาษาของเพศหญิง และการใช้ภาษาเพื่อนำเสนอตัวตนในฐานะสตรีชายขอบ สามารถแบ่งหัวข้อเป็น แนวคิดทางทฤษฎีสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ และแนวทางการศึกษาสตรีชายขอบ ดังนี้

1. แนวคิดทางทฤษฎีสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่

วารุณี ภูริสินสิทธิ์ (2545) หนังสือเรื่อง *สตรีนิยม: ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20* เสนอแนวคิดสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ซึ่งให้ความสนใจการศึกษาภาษา เนื่องจากภาษามีฐานะที่ไม่เพียงแต่เป็นสิ่งที่แสดงออก แต่เป็นสิ่งที่สร้างความหมายในวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 161 อ้างถึง Beasley, 1999) เฮเลน ซีซุ (Hélène Cixous) นักคิดสตรีนิยมชาวฝรั่งเศส เสนอว่าการเขียนของชายและหญิงมีความแตกต่างกัน โดยการเขียนแบบชายมีสถานะเหนือกว่าการเขียนแบบหญิง ซีซุจึงเสนอวิธีการเขียนแบบหญิง คือ จดบันทึก เขียนเป็นลักษณะร่างง่ายๆ ไม่ปะติดปะต่อ ไม่คิดในรูปแบบกฎเกณฑ์ เพื่อหลีกเลี่ยงการเขียนที่อยู่ภายใต้ระเบียบทางสัญลักษณ์และกฎเกณฑ์ทางภาษาของผู้ชาย เนื้อหาควรให้ความสำคัญแก่ร่างกายและอารมณ์ของผู้หญิง ซึ่งทำให้การเขียนนั้นเผยถึงอำนาจและวาทกรรมที่ซ่อนอยู่ผ่านการดำเนินชีวิตประจำวัน

ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ (2547) หนังสือเรื่อง *ภาษาเพศ: อำนาจ เรื่องทางเพศกับพหุนิยมทางจริยศาสตร์* เสนอมุมมองเรื่องเพศในสภาพพหุนิยมทางจริยศาสตร์ตามแนวคิดของสตรีนิยมหลายสายว่า การศึกษาเรื่องทางเพศสามารถศึกษาได้ในหลายรูปแบบ เช่น การศึกษาประสบการณ์ของผู้หญิงในประเด็นการถูกเอารัดเอาเปรียบ หากมองตามนักสตรีนิยมสายรากเหง้า/สุดขั้ว (Radical Feminism) จะวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบเชื่อมโยงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศหญิงและชาย ผู้หญิงจึงถูกนิยามให้เป็นวัตถุทางเพศภายใต้ความสัมพันธ์รูปแบบต่างๆ เช่น ความสัมพันธ์ครอบครัว ทรัพยากรมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการทางเพศของชาย หรือกระบวนการค้าประเวณี ผู้หญิงมักถูกหลอกให้มาค้าประเวณีจึงกลายเป็นผู้ถูกกระทำ ในขณะที่สตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ (Postmodern Feminism) ปฏิเสธการมองภาพแบบเหมารวมของผู้หญิง ให้ความสนใจความแตกต่างหรือความเป็นพหุ ทำให้การวิเคราะห์ผู้หญิงสามารถยอมรับในตัวตนของผู้หญิงที่แตกต่าง และมองได้อย่างรอบด้านมากขึ้น ในประเด็นการค้าประเวณี ผู้หญิงบางคนอาจพอใจที่จะมีความสัมพันธ์กับ

ผู้ชายโดยไม่รู้สึกตัวถูกกดขี่ หรือผู้หญิงบางคนเลือกที่จะค้าประเวณี หรือเป็นสื่อกระตุ้นทางเพศ ในฐานะที่เป็นอาชีพหนึ่งที่ทำรายได้หาเลี้ยงครอบครัว

สุชาดา ทวีสิทธิ์ (2549) บทความเรื่อง “ชาติพันธุ์นิยมแนวสตรีนิยม: การท้าทายกระบวนทัศน์ปฏิฐานนิยม” เสนอหลักการและแนวคิดการวิเคราะห์เรื่องเล่าของผู้หญิงจากงานชาติพันธุ์นิพนธ์แนวสตรีนิยมภายใต้กระบวนทัศน์หลังสมัยใหม่ นิยม วิเคราะห์เชื่อมโยงแนวคิดวาทกรรม เสียงพูด ความเป็นตัวเอง และประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิงด้วยกัน แบ่งเป็น 3 แนวทาง คือ แนวคิดแรกคือ การวิเคราะห์เรื่องเล่าของผู้หญิงจากกระบวนทัศน์สังคมนิยม ศึกษาเรื่องเล่าในลักษณะที่เชื่อว่าเป็นการสะท้อนความจริง และเปิดเผยให้เห็นตัวตนของผู้หญิง แนวคิดที่สอง การวิเคราะห์เรื่องเล่าของผู้หญิงผ่านกระบวนทัศน์หลังทฤษฎีโครงสร้างนิยม ได้รับอิทธิพลจากนักคิด ชาก ลากอง (Jacques Lacan) ชาก เดอริดา (Jacques Derrida) และ จูเลีย คริสตีวา (Julia Kristeva) เสนอว่าเรื่องเล่าของผู้หญิงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายใต้กรอบวาทกรรมชุดต่างๆ ที่วนเวียนในสังคม เสียงพูด และตัวตนของผู้หญิงจึงถูกลบหายไป สังคมที่มีผู้ชายเป็นศูนย์กลาง และแนวคิดที่สาม การวิเคราะห์เรื่องเล่าของผู้หญิงด้วยแนวคิดของ โจน ดับเบิลยู. สก็อต (Joan W. Scott) นักสตรีนิยมแนวประวัติศาสตร์ พัฒนาขึ้นจากสองแนวคิดแรกโดยได้รับอิทธิพลจาก มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) จากแนวคิดด้วยความหมายสองนัยยะของผู้กระทำการ คือ เชื่อว่าประสบการณ์และตัวตนของผู้หญิงนั้นถูกปฏิบัติอยู่ภายใต้สนามปฏิบัติการทางวาทกรรม ทำให้ผู้กระทำการไม่มีตัวตน แต่สถานภาพการจำข้อมนี้สามารถทำให้ผู้ถูกกระทำ (object) เปลี่ยนเป็นผู้กระทำการ หรืออัตบุคคล (subject) ได้ โดยแสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเอง (agency) ภายใต้อิทธิพลการปฏิบัติทางวาทกรรม

2. การศึกษาสตรีชายขอบ

ในการศึกษาเรื่องเล่าของสตรีชายขอบ ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น เอกสารศึกษาทฤษฎีของกลุ่มคนชายขอบ และเอกสารและงานวิจัยศึกษาเรื่องเล่าของสตรีชายขอบ ดังนี้

2.1 เอกสารศึกษาทฤษฎีของกลุ่มคนชายขอบ เป็นการศึกษาความหมาย ลักษณะของกลุ่มคนชายขอบ และการเขียนของคนชายขอบ คือ

สุริชัย หวันแก้ว (2550) หนังสือเรื่อง *คนชายขอบ จากความคิดสู่ความจริง* เสนอแนวคิดการศึกษาคนชายขอบจากนักสังคมศาสตร์แนวคิดหลังสมัยใหม่ว่า ความเป็นชายขอบ (marginality) ในทางเศรษฐศาสตร์การเมืองนั้นหมายถึง ผู้คนที่ด้อยอำนาจ (the powerless) คนที่ตกเป็นเบี้ยล่าง (the subordinate) ของคนกลุ่มใหญ่ และคนยากไร้ (the have-nots) คนเหล่านี้อาจมีชาติพันธุ์เป็นคนกลุ่มน้อย มีสถานะทางเพศด้อยกว่า ไม่มีตำแหน่งแห่งที่ในสังคม หรือมีสถานะเป็น “คนอื่น” (the others) ทำให้คนเหล่านี้ตกอยู่ในสถานการณ์ที่ถูกกีดกันออกแล้วซ้ำแล้วซ้ำเล่า (multiple exclusion) หรือเป็นคนชายขอบในพหุมิติ (multiple marginalities) จึงแทบจะกล่าวได้ว่าศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของคนเหล่านี้เท่ากับศูนย์ ความเป็นคนชายขอบยังรวมไปถึงผู้หญิง เมื่อพิจารณาจากมุมมองสตรีนิยม (Feminism) จะเห็นว่า ความรู้ มุมมอง และประสบการณ์ของผู้หญิงมักถูกละเลย การศึกษาจากแนวคิดนี้จึงให้ความสำคัญแก่การคุมกำเนิด การเจริญพันธุ์ การย้ายถิ่น ผู้หญิงกับสุขภาพ ผู้หญิงคนงาน ปัญหาการค้าประเวณี และการบริการทางเพศ

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2551) หนังสือเรื่อง *ภาษากับการเมือง/ความเป็นการเมือง* ศึกษาถึงทฤษฎีภาษาแบบต่างๆ ที่ใช้ในแวดวงการศึกษาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับการเมืองและความเป็นการเมือง ได้เสนอแนวคิดและผลงานของ ซิลส์ เดอเลซ (Gilles Deleuze, 1925-1995) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสเรื่อง “วรรณกรรมเสียงส่วนน้อย” (A Minor Literature) คือ ภาษาและการเขียนของคนกลุ่มน้อย ซึ่งมีรูปแบบและลักษณะแตกต่างจากภาษาและการเขียนของคนส่วนใหญ่คือ การเขียนกลายเป็นวิธีการต่อสู้ของคนกลุ่มน้อยเพื่อต่อต้านการใช้ภาษาของคนส่วนใหญ่ ซึ่งมีลักษณะกีดกันกลุ่มคนเหล่านี้ให้มีลักษณะแตกต่างหรือเป็นอื่น รูปแบบการเขียนของคนกลุ่มน้อยเป็นการเชื่อมโยงเรื่องของตนเข้ากับองค์ประกอบต่างๆ คล้ายกับการออกเสียงหมู่หรือเสียงร่วม วรรณกรรมเสียงส่วนน้อยจึงไม่มีเสียงในฐานะปัจเจกบุคคลอย่างวรรณกรรมทั่วไป ซึ่งสร้างนักเขียนให้มีลักษณะ “นักเขียนผู้ยิ่งใหญ่” คุณสมบัติของวรรณกรรมเสียงส่วนน้อยจึงมีลักษณะของการทดลองการใช้ภาษา การมองภาษาจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และการเปิดพื้นที่ให้แก่กลุ่มคนที่มีลักษณะเป็นอื่น แนวคิดซิลส์ เดอเลซ จึงสามารถนำมาปรับใช้กับการศึกษาอัตชีวประวัติ ซึ่งผู้เขียนเขียนในฐานะที่เป็นกลุ่มคนชายขอบจากการทำอาชีพค้าประเวณี เพื่อให้เห็นคุณค่าและบทบาทของอัตชีวประวัติสตรีชายขอบ

2.2 เอกสารและงานวิจัยศึกษาเรื่องเล่าของสตรีชายขอบ เป็นการศึกษาทฤษฎีการวิเคราะห์เรื่องเล่าของสตรีชายขอบ และงานวิจัยผู้หญิงชายขอบในการนำเสนอเรื่องเล่าของตนเองเพื่อนำเสนอตัวตน คือ

กฤติกา โภคากร (2548) วิทธานิพนธ์เรื่อง *เรื่องเล่า: การเขียนของผู้หญิงชนชั้นกลางที่ถูกข่มขืน* ศึกษาเรื่องเล่าของผู้หญิงชนชั้นกลางที่ถูกข่มขืน เพื่อสนับสนุนให้ผู้หญิงที่ถูกกระทำแสดงความเป็นตัวตน (Agency) โดยปรับเปลี่ยนสถานะของตนมาสู่การวิพากษ์ เปิดโปงความรู้หรืออคติของสังคมปิตาธิปไตย (patriarchy) ที่กดทับความรู้และการตอบโต้ของผู้หญิงที่ตกเป็น “เหยื่อ” จากการกระทำรุนแรงทางเพศ การเปิดเผยประสบการณ์ในพื้นที่ส่วนตัวให้เป็นเรื่องเล่า ทำให้การเขียนเรื่องเล่าสร้างสถานะให้ผู้หญิงปรากฏในพื้นที่สาธารณะ ปรับเปลี่ยนสถานะผู้หญิงจากผู้เล่าเรื่องให้เป็นผู้กระทำจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตนเอง เพื่อต่อสู้อคติของสังคมที่มีต่อผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงทางเพศ และเยียวยาตัวตนจากความเจ็บปวด (trauma) ที่ถูกข่มขืนจากการย้อนกลับไปทบทวนประสบการณ์ของตน การศึกษาเรื่องเล่าของสตรีชนชั้นกลางที่ถูกข่มขืน จึงสามารถนำมาปรับใช้ในการศึกษาถึงบทบาทของเรื่องเล่าหญิงคำประเพณีเพื่อใช้ในกระบวนการเยียวยาตัวตนจากความทุกข์และความเจ็บปวดจากการดำเนินชีวิตภายใต้อคติของสังคมและการตกเป็นเหยื่อความรุนแรง

ทวีลักษณ์ พลราชม (2550) วิทธานิพนธ์เรื่อง *งานเขียนของผู้หญิงโลกที่สามกับการตั้งคำถามทฤษฎีวิชาวนิยม* เสนอวิธีการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับผู้หญิงในกลุ่มประเทศโลกที่สามเพื่อหลีกเลี่ยงการสร้างภาพแบบเหมารวม คือ เป็นผู้หญิงยากจน โดยนำเสนองานเขียนแนวสตรีนิยมเกี่ยวกับผู้หญิงโลกที่สาม เพื่ออธิบายเรื่องเล่าและประสบการณ์ของผู้หญิงมาสร้างเป็นความรู้ โดยเฉพาะงานเขียนเรื่อง *Women, Native, Other: Writing Postcoloniality and Feminism* ของ ตรินห์ มินห์ ฮา (Trinh Minh-ha) ซึ่งเสนอว่าความรู้เกี่ยวกับผู้หญิงโลกที่สามถูกสร้างทฤษฎีและความรู้โดยคนตะวันตกทำให้ผู้หญิงมีลักษณะเป็นอื่น การที่ผู้หญิงโลกที่สามเป็นนักเขียนยังถูกมองว่าเป็นสิ่งไร้ประโยชน์ ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวัน และเป็นงานที่จำกัดแค่งานที่รู้หนังสือเท่านั้น ดังนั้น การที่ผู้หญิงโลกที่สามเขียนหรือเล่าเรื่องราวของตนจึงเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญในทางการเมือง การเขียนและวิธีการสร้างความรู้ของคนชายขอบยังมีความแตกต่างในด้านรูปแบบและวิธีการใช้ภาษาที่ไม่ยึดติดกับการนำเสนอข้อเท็จจริง (fact) เช่นเดียวกับเรื่องเล่าของชาวตะวันตก แต่การเล่าเรื่องของสตรีชายขอบเป็นเรื่องที่ผลิตขึ้นร่วมกันจากความรู้ของคนในชุมชน เพื่อเชื่อมโยงตัวเองเข้ากับคนในชุมชน ด้านการเขียนก็ยังมีแตกต่างจากชาวตะวันตก เพราะการเขียนของผู้หญิงชายขอบมีจุดประสงค์เขียนขึ้นเพื่อประชาชน โดยประชาชน และจากประชาชน และเป็น การเขียนที่ก้าวผ่านความเป็นชั่วคราวข้ามระหว่างความเป็นเหตุผล/อารมณ์ความรู้สึก แต่เป็นการเขียนที่ปรับเปลี่ยนภาษาของผู้ชาย โดยเขียนในรูปแบบใหม่ คือ เขียนจากทุกส่วนของร่างกายที่

แสดงถึงจุดยืนความเป็นผู้หญิง แนวทางการศึกษาถึงจุดมุ่งหมายของการเขียนและวิธีการสร้างความรู้ของตริन्ह มินห์ ฮา จึงสามารถนำมาปรับใช้กับการศึกษาอัตชีวประวัติของหญิงค้าประเวณีในด้านจุดมุ่งหมายและวิธีการเขียนได้

ชุดิมา ประภาสวุฒิสาร (2554) เขียนหนังสือเรื่อง *ก่อร่าง สร้างเรื่อง เรื่องเล่า อัตลักษณ์ และชุมชน ในวรรณกรรมสตรีชายขอบ* เสนอทัศนะสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ ซึ่งให้ความสำคัญในการยอมรับความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ การศึกษาวรรณกรรมสตรีชายขอบจึงเป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิของนักสตรีนิยม โดยใช้กระบวนการทัศน์ “revisionary project” เพื่อทบทวน และรื้อสร้างองค์ความรู้เดิมซึ่งปราศจากความเป็นกลางและสะท้อนถึงอุดมการณ์ปีศาจปาดาย และเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่มีพื้นฐานจากประสบการณ์ของผู้หญิงซึ่งเคยถูกมองข้ามในสังคม ทำให้ “เสียง” และ “ตัวตน” ของผู้หญิงกลุ่มนี้ได้นำเสนอขึ้นในพื้นที่สาธารณะผ่านการเล่าเรื่อง เพื่อนำเสนอแนวคิดของตน รวมถึงตั้งคำถามกับองค์ความรู้และวาทกรรมภายใต้การผลิตของสังคมชายเป็นใหญ่ การเขียนของสตรีชายขอบจึงเป็นกิจกรรมทางการเมืองจากการเป็นผู้ตั้งคำถามเกี่ยวกับความเชื่อและค่านิยมในอดีต เพื่อเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกและเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

เอกสารและงานวิจัยศึกษาเรื่องเล่าของหญิงค้าประเวณี

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยศึกษาหญิงค้าประเวณีทั้งจากการศึกษาเชิงข้อมูลและสถิติ การศึกษาวรรณกรรมผ่านตัวละครหญิงค้าประเวณี และการศึกษาจากการสังเกตและการสัมภาษณ์หญิงค้าประเวณีโดยตรง ส่วนใหญ่แล้วหญิงค้าประเวณีมีภาพลักษณ์ในเชิงลบ ซึ่งแสดงถึงมุมมองของสังคมที่มีต่อหญิงค้าประเวณี และกระบวนการของหญิงค้าประเวณีจากการรับรู้ภาพลักษณ์ของตนทำให้เกิดการต่อสู้หรือต่อรองกับภาพลักษณ์ดังกล่าวผ่านเรื่องเล่าเพื่อเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์และนำเสนอตัวตนในรูปแบบใหม่

มหาวิทยาลัยมหิดล (2537) หนังสือเรื่อง *ร่วมแรงแบ่งปันรัก: สภาพข้อเท็จจริงแห่งปัญหาโสเภณีและเอดส์* ศึกษาหญิงค้าประเวณีในฐานะที่เป็นปัญหาสังคม กระบวนการค้าประเวณี และเสนอวิธีการแก้ไข ได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุและการตัดสินใจของผู้หญิงที่เลือกค้าประเวณี โดยเสนอว่า หญิงค้าประเวณีมีภาพลักษณ์เป็น “ผู้หญิงไม่ดี” เนื่องจากสังคมยึดมั่นในกรอบศีลธรรม เรื่องการรักษาพรหมจรรย์ของผู้หญิง ทำให้ถูกมองว่าเป็นผู้หญิงต่ำต้อย ไม่รักนวลสงวนตัว ด้านการศึกษาหญิงค้าประเวณีพบว่า ผู้หญิงหลายคนเลือกเดินทางค้าประเวณีในต่างประเทศด้วยสาเหตุ

หลายประการเช่น เพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์จึงถูกบุคคลในวงการค้าประเวณีหลอกลวง สมควรใจ
ค้าประเวณีในต่างประเทศด้วยความเต็มใจ เพื่อแสวงหารายได้และโอกาสที่จะเจอคนรักใหม่ และ
เป็นผู้หญิงที่ทำงานในวงการมานาน จึงตัดสินใจเดินทางเพื่อแสวงหาประสบการณ์ใหม่ เป็นต้น
การศึกษาถึงภาพลักษณ์ของหญิงค้าประเวณีสามารถนำมาปรับใช้กับการศึกษาหญิงค้าประเวณีใน
อัคริวัประวัติของรณดดา สว่างเดือน ถึงแนวคิด การตัดสินใจค้าประเวณี และการรับรู้ภาพลักษณ์
ของหญิงค้าประเวณีซึ่งนำมาสู่การเสนอแนวคิดเพื่อต่อต้านภาพลักษณ์ในเชิงลบที่สังคมกำหนด

จรรยา เศรษฐบุตร และ สุภาณี เวชพงศา (2537) หนังสือเรื่อง *NICS-เขตปลอดโสเภณี*
ศึกษาหญิงค้าประเวณีในด้านธุรกิจทางเพศ ข้อมูลและสถิติจำนวนหญิงค้าประเวณีในวัยเด็ก และ
โรคเอดส์ซึ่งเกี่ยวข้องกับการค้าประเวณี เสนอว่าภาพรวมของผู้หญิงที่มาค้าประเวณีมักมีภูมิหลัง
สถานภาพ และฐานะคล้ายคลึงกันคือ เป็นผู้หญิงชนบท ฐานะยากจน และมีบทบาทของลูกสาวซึ่ง
ทำหน้าที่หาเลี้ยงครอบครัวเพื่อทดแทนบุญคุณพ่อแม่แทนการบวชเรียนเหมือนเด็กผู้ชาย ทำให้
ผู้หญิงหลายคนเลือกการค้าประเวณีเป็นอาชีพ นอกจากนี้ หญิงค้าประเวณียังถูกมองว่าเป็นปัญหา
หรือต้นตอของกระบวนการค้าประเวณีและเป็นสาเหตุการระบาดของโรคเอดส์ หากแท้จริงแล้ว
กระบวนการค้าประเวณีประกอบด้วยบุคคลหลายกลุ่มคือ ผู้ค้าประเวณี ผู้ซื้อประเวณี และผู้จัดหา
หรือตัวกลางที่จัดให้มีการค้าประเวณี ทั้งนี้ ยังมีกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ได้ผลประโยชน์จากการ
ออกนโยบาย กฎหมาย หรือการแสวงหาผลประโยชน์จากการค้าประเวณี ผู้เสียเปรียบมากที่สุดจึง
เป็นหญิงค้าประเวณีจากการกดขี่และการเอารัดเอาเปรียบทั้งทางร่างกายและจิตใจ การศึกษาถึงกลุ่ม
บุคคลในกระบวนการค้าประเวณีสามารถนำมาปรับใช้กับการศึกษาเนื้อหาในอัคริวัประวัติซึ่ง
นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลและวิธีการค้าประเวณีในต่างแดนเช่นกัน

รัชดา แดงจำรูญ (2537) วิทยานิพนธ์เรื่อง *ภาพของโสเภณีในละครโทรทัศน์ปี 2535* ศึกษา
ภาพลักษณ์หญิงค้าประเวณีที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ พ.ศ. 2535 พบว่านำเสนอภาพลักษณ์เชิงลบ
คือ แต่งตัวโป้ แต่งหน้าจัด เป็นผู้หญิงไม่ดี และตัวละครหญิงค้าประเวณีมักจบลงด้วยความตาย
เสมือนเป็นบทลงโทษ และผู้หญิงไม่สามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ การนำเสนอภาพลักษณ์ดังกล่าว
แสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่และสังคมที่ยังไม่มีความเสมอภาคทางเพศ

นพมาศ พวงสุวรรณ (2545) วิทยานิพนธ์เรื่อง *ภาพโสเภณีในนวนิยายไทยกับความเป็น
จริงทางสังคม* วิเคราะห์ภาพหญิงค้าประเวณีในนวนิยายไทยและการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ ตั้งแต่
พ.ศ. 2480-2545 โดยใช้วิธีการศึกษาด้านองค์ประกอบของนวนิยาย พบว่า ภาพหญิงค้าประเวณีใน

สังคมถูกนำมาใช้เป็นโครงเรื่อง ส่วนสถานบริการประเภทต่างๆ และรูปแบบการค้าบริการนำมาสร้างตัวละครและฉาก ผลการวิจัยสามารถแบ่งภาพลักษณ์หญิงค้าประเวณีได้ 3 ยุค คือ พ.ศ. 2480-2509 คือ ภาพหญิงค้าประเวณีมาจากคนชนชั้นต่ำ พ.ศ. 2515-2533 คือ ภาพหญิงค้าประเวณีผู้เป็นเสาหลักของครอบครัว ตั้งใจทำงาน และเผชิญชะตากรรมที่โหดร้าย พ.ศ. 2542-2545 คือ ภาพหญิงค้าประเวณี ซึ่งมีทัศนคติว่าอาชีพค้าประเวณีคืออาชีพหนึ่งในสังคม การศึกษาภาพลักษณ์ของหญิงค้าประเวณีในนวนิยายจึงสอดคล้องกับความเป็นจริงทางสังคม การวิจัยสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการศึกษาภาพลักษณ์หญิงค้าประเวณีในอัตชีวประวัติของธันดดา สว่างเดือน ได้

โสภิตา วีรกุลเทวัญ (2546) หนังสือเรื่อง *การนำเสนอตัวตนของหญิงบาร์เบียร์* ศึกษาวิธีการนำเสนอตัวตนของหญิงค้าประเวณีในสถานบันเทิงบาร์เบียร์ วิธีการบริการ การต่อรองราคากับลูกค้า การปรับอารมณ์ และแนวคิดของหญิงบาร์เบียร์ที่มีต่อลูกค้าชาวไทยและชาวต่างชาติ และภาพลักษณ์ใหม่ของหญิงบาร์เบียร์หลังการพัฒนาความสัมพันธ์กับลูกค้า ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการค้าประเวณีของหญิงบาร์เบียร์มีกระบวนการในการปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าขณะให้บริการมากกว่าการมองการขายบริการทางเพศว่าเป็นเพียงกิจกรรมที่ลูกค้าจ่ายค่าบริการเพื่อแลกกับการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง ไม่มีอารมณ์ความรู้สึกต่อเนื่อง หรือการอุปถัมภ์ระยะยาว หากผู้หญิงเหล่านี้มีวิธีการประเมินลูกค้าจากการต้อนรับครั้งแรก การแสดงออกของผู้หญิงในการเป็นผู้รองรับอารมณ์และเป็นผู้เอาใจใส่ในการบริการเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์กับลูกค้าไปสู่การเป็นคนรัก กระบวนการทำงานของหญิงบาร์เบียร์จึงแสดงถึงการสร้างตัวตน 3 แบบ คือ ผู้รองรับทางอารมณ์ ทำงานบริการเพื่อเอาใจลูกค้า ผู้ขายอารมณ์คือ ผู้หญิงเริ่มเห็นช่องทางในการทำงานหลากหลายรูปแบบเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์กับลูกค้า และผู้รักษาระยะห่างทางอารมณ์คือ ภาวะหลังจากใช้ชีวิตคู่ร่วมกับลูกค้าและยังต้องทำงานค้าประเวณีไปพร้อมกัน ทำให้ต้องรักษาระยะห่างความสัมพันธ์กับลูกค้า การศึกษาการนำเสนอตัวตนจากกระบวนการทำงานของหญิงบาร์เบียร์จึงสามารถนำมาปรับใช้กับการศึกษาความสัมพันธ์ของผู้เขียนและคนรักที่ปรากฏในเรื่องเล่า

ยศ สันตสมบัติ (2548) บทความเรื่อง “การทำความเข้าใจ ‘เพศสถานะ’ และ ‘เพศวิถี’ ในสังคมไทย” ยกตัวอย่างงานศึกษาเกี่ยวกับเพศพาณิชย์ในสังคมไทยของ เอริก โคเฮน (Erik Cohen) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหญิงบริการชาวไทยกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ซึ่งมีความสัมพันธ์แบบเปิดกว้าง (open-ended relationships) โดยระยะแรกหญิงค้าประเวณีชาวไทยมักมุ่งหวังหาลูกค้าที่จะอุปถัมภ์ทางการเงินแก่เธอ เนื่องจากการอุปถัมภ์มักก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางด้านอารมณ์และการพึ่งพิง หากลูกค้าชาวต่างชาติจะเริ่มมีความรู้สึกไม่แน่ใจในความสัมพันธ์ว่า ฝ่ายหญิงใช้ชีวิต

ด้วยกันเพราะอารมณ์ความรู้สึก หรือเพราะมุ่งหวังการเงิน หรือทั้งสองอย่าง การศึกษาทำให้เห็นความสัมพันธ์ของหญิงค้าประเวณีมักมีความสัมพันธ์กับเพศชายเพียงระยะสั้น และมักตกอยู่ภายใต้ความรุนแรงจากครอบครัวและสามี การถูกละเมิดทางเพศหรือตกเป็นเหยื่อการใช้ความรุนแรง ผู้หญิงจึงเป็นฝ่ายยอมจำนนหรือตอบสนองความต้องการของเพศชายภายใต้กรอบศีลธรรมของความเป็น “ผู้หญิงดี” การวิจัยสามารถนำมาใช้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนและคนรักซึ่งเป็นชาวต่างชาติได้

สุรพงษ์ ยิ้มละมัย (2550) วิทยานิพนธ์เรื่อง *ชีวิตและอัตลักษณ์ของผู้หญิงขายบริการบริเวณชายแดนภาคใต้* ศึกษาเรื่องเล่าหญิงค้าประเวณีในบริเวณ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พบว่าหญิงขายบริการนำเสนอเรื่องเล่าถึงสาเหตุการค้าประเวณี ทัศนคติต่ออาชีพ และพยายามเล่าถึงกระบวนการต่อสู้ในระดับชีวิตประจำวันเพื่อแสดงตัวตนในแบบผู้กระทำการ (Agency) ในเรื่องต่างๆ การนำเสนอตัวตนยังมีการเลื่อนไหลไปตามความสัมพันธ์ระดับบุคคล พื้นที่ สภาพแวดล้อม สถานการณ์ และวัฒนธรรม เพื่อต่อต้านการถูกประทับตราภาพลักษณ์ในเชิงลบและการเป็นผู้ถูกกระทำเพียงฝ่ายเดียว งานวิจัยของสุรพงษ์จึงสามารถนำมาปรับใช้กับการศึกษาอัตชีวประวัติในด้านการนำเสนอตัวตนได้

Maggie O'Neil (2001) หนังสือเรื่อง *Prostitution and Feminism* ศึกษาหญิงค้าประเวณีจากแนวคิดสตรีนิยมหลังสมัยใหม่ เพื่อเปิดเผยให้เห็นถึง ชีวิต เสี่ยง สถานภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างหญิงขายบริการทางเพศและผู้ชาย อันเป็นประสบการณ์ในสภาพสังคมร่วมสมัย ซึ่งแนวคิดสตรีนิยมได้นำเสนอหญิงค้าประเวณี 2 ประเด็นหลัก คือ ประการแรก หญิงค้าประเวณีมักถูกเอาเปรียบโดยผู้จัดการค้าประเวณี (ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย) หญิงขายบริการและกระบวนการค้าประเวณีจึงมีส่วนส่งเสริมระบบชายเป็นใหญ่ในสถาบันครอบครัว ประการที่ 2 หญิงค้าประเวณีในสังคมร่วมสมัยมองว่า การขายบริการทางเพศเป็นอาชีพที่ผู้หญิงเลือกทำได้ และควรได้รับสิทธิและโอกาสต่างๆ เทาเทียมงานประเภทอื่นๆ (O'Neil, 2011: 16) ด้านแนวคิดสตรีนิยมหลังสมัยใหม่ศึกษาเรื่องเล่าหญิงค้าประเวณีสามารถแบ่งเสียงของผู้หญิงได้ 3 ลักษณะคือ ดัชนีนำเสนอวัฒนธรรมใหม่จินตนาการเกี่ยวกับผู้หญิง และการวิเคราะห์หญิงค้าประเวณีในรูปแบบความรู้สึก (feeling form) การวิเคราะห์ควบคู่กับการศึกษาบริบททางประวัติศาสตร์ ทำให้เห็นประสบการณ์เป็นการบอกซ้ำ (re-telling) ไม่ใช่ความเป็นจริง หากเป็นกระบวนการสร้างและรื้อสร้างจากความเป็นจริง (reality) เรื่องเล่าชีวิตจึงทำให้เกิดการสร้างตัวตนของหญิงค้าประเวณีในรูปแบบใหม่ๆ ได้

บทที่ 3

กรอบแนวคิดอัตรชีวิประวัติ และอัตรชีวิประวัติของสตรีชายขอบ

สารคดีประเภทอัตชีวประวัติเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่ได้รับคามนิยชมจากผู้อ่านมา ยาวนาน โดยเฉพาะเรื่องเล่าประสบการณ์และความทรงจำจากคนที่มิชื่อเสียงหรือนุคคลสำคัญที่อยู่ในความสนใจของคนในสังคม ชีวิตของบุคคลเหล่านี้มีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากคนทั่วไปทั้งในด้านชีวิตส่วนตัว ด้านการงาน หรือด้านฐานะทางสังคม

การลำดับเรื่องราวของชีวิตผ่านอัตชีวประวัติจึงทำให้ผู้อ่านได้รับแรงบันดาลใจ พลังคิด และแง่คิดในการดำเนินชีวิต ซึ่งในปัจจุบันมีบุคคลหลากหลายสาขาอาชีพเขียนอัตชีวประวัติ เช่น บุคคลจากวงการบันเทิง วงการการเมือง วงการธุรกิจ วงการกีฬา และยังรวมถึงกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ กลุ่มคนที่มีรสนิยมรักเพศเดียวกัน กลุ่มคนพิการ หรือกลุ่มหญิงขายบริการ

อัตชีวประวัติจึงมีลักษณะสำคัญ คือ เป็นงานเขียนที่คล้ายคลึงกับงานบันทึกประวัติศาสตร์ และยังใช้เป็นเครื่องมือในการนำเสนอตัวตนของเจ้าของประวัติ กระบวนการเล่าเรื่องเกี่ยวกับตัวตน ยังมีความสำคัญต่อกลุ่มคนชายขอบที่ใช้ตอบโต้อคติของสังคมด้วย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาอัตชีวประวัติที่เขียนขึ้นโดยหญิงค้าประเวณี ซึ่งอยู่ในสถานะคนขายขบ เพื่อศึกษาว่าอะไรคือจุดมุ่งหมายของผู้เล่าในการเขียนอัตชีวประวัติ และผู้เล่าได้ใช้วิธีการเขียนอย่างไร และมีความแตกต่างจากรูปแบบการเขียนอัตชีวประวัติของคนทั่วไปหรือไม่ ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาปรับใช้ในการศึกษาอัตชีวประวัติของสตรีขายขบ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่คือ 1) การศึกษาพัฒนาการของอัตชีวประวัติตามแนวคิดตะวันตก แบ่งออกตามยุคสมัยและแนวคิดของตะวันตกในการศึกษารูปแบบอัตชีวประวัติคือ ยุคสมัยใหม่ และยุคหลังสมัยใหม่ ประเภทที่ 2) คือ การศึกษางานเขียนและการใช้ภาษาของนักเขียนสตรีขายขบ ซึ่งเริ่มจากการศึกษาภาษาในงานเขียนของสตรีตามแนวคิดสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ การศึกษาเรื่องเล่าของหญิงค้าประเวณี และการศึกษาภาษาและการเขียนของสตรีขายขบ อธิบายตามลำดับ ดังนี้

รูปแบบและวิธีการศึกษาอัตชีวประวัติจากแนวคิดสมัยใหม่

คำว่า “อัตชีวประวัติ” หรือคำศัพท์ “Autobiography” เป็นคำที่ใช้เรียกงานเขียนที่มีลักษณะเจ้าของประวัติเป็นผู้บันทึกประวัติชีวิตส่วนตัวและประสบการณ์จากความทรงจำด้วยตนเอง มาจากภาษากรีกคือ คำว่า auto หมายถึง ตนเอง (self) , bios หมายถึง ชีวิต (life) และ graphe หมายถึง งานเขียน (writing) รวมความหมายว่า งานเขียนเกี่ยวกับชีวิตที่เขียนขึ้นด้วยตนเอง (self life writing) ใช้เรียกงานเขียนประเภทนี้ในประเทศแถบยุโรปที่ใช้ภาษาสำคัญๆ ตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 (Anderson, 2001: 1) การเขียนบันทึกความทรงจำและประสบการณ์ชีวิตส่วนตัวของผู้ประพันธ์ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดโรแมนติคหรือจินตนิยม (Romanticism) ที่ให้ความสำคัญแก่จิตใจของมนุษย์ เน้นอารมณ์และความรู้สึกของมนุษย์มากกว่าการใช้เหตุผล และศรัทธาในธรรมชาติมากกว่าการยึดกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ การให้เสรีภาพในการแสดงความคิดหรือการกระทำของปัจเจกบุคคลทั้งอารมณ์ จินตนาการ และการอยู่ร่วมกับธรรมชาติในฐานะที่เป็นแรงบันดาลใจให้กับมนุษย์ จึงทำให้เกิดการผลิตงานศิลปะและวรรณกรรมขึ้นจำนวนมาก (ดนัย ไชยโยธา, 2537: 155-156)

การศึกษาอัตชีวประวัติในชั้นแรกเริ่มจากการกำหนดความหมายและรูปแบบที่ชัดเจนเพื่อแบ่งแยกอัตชีวประวัติกับวรรณกรรมที่มีความใกล้เคียงกันเช่น ชีวประวัติ (biography) บันทึกความทรงจำ (memoir) นักวิชาการผู้เขียนต้นแบบอัตชีวประวัติชาวฝรั่งเศส ฟิลิป เลอเจน (Philippe Lejeune) ได้เสนอนิยามอัตชีวประวัติเพื่อเสนอเกณฑ์และรูปแบบการประพันธ์ของอัตชีวประวัติว่า หมายถึง งานเขียนประเภทร้อยแก้วที่เขียนจากบุคคลที่มีตัวตนจริง โดยเจ้าของประวิติมุ่งนำเสนอการดำรงชีวิตของตนในฐานะปัจเจกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องพัฒนาการบุคลิกภาพของเจ้าของประวัติ (Smith and Watson, 2010: 1) เนื้อหาอัตชีวประวัติจึงมีลักษณะสำคัญคือ เป็นงานเขียนที่เจ้าของประวัติเล่าถึงชีวิตและประสบการณ์ ใช้สำรวจหรือพินิจลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพของผู้เขียน ตั้งแต่แรกเริ่มชีวิตเรื่อยมาจนถึงวัยปัจจุบัน ตัวอย่างอัตชีวประวัติที่เป็นกลายต้นแบบรูปแบบเฉพาะของวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่าชีวิตและความทรงจำ คือ คำสารภาพ ของรุโซ เนื้อหาเน้นการเล่าถึงบุคลิกภาพของตัวเองอย่างละเอียด โดยเริ่มจากการเล่าความทรงจำในอดีตตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อให้ผู้อ่านเห็นที่มาของบุคลิกภาพหรือลักษณะนิสัยของผู้ประพันธ์ นอกจากนี้ ยังเล่าเรื่องเพศ ซึ่งยังเป็นเรื่องที่ไม่ควรเปิดเผยในยุคนั้นด้วย

ความแตกต่างระหว่างวรรณกรรมประเภทอัตชีวประวัติของรุโซกับวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่าชีวิตและบันทึกความทรงจำเล่มอื่นที่ทำให้งานของรุโซเรียกว่าอัตชีวประวัติคือ ที่มาและ

แนวคิดต่อการเขียนเรื่องราวของตน เพราะแม้รูโซจะได้รับแรงบันดาลใจจากวรรณกรรมบันทึกความทรงจำเล่มแรกของตะวันตกที่มีชื่อเรื่องเดียวกันคือ *คำสารภาพ* (Confessions, 398-400) ของนักบุญออกุสติน (Saint Augustine, 354-430) ซึ่งเขียนขึ้นเป็นภาษาละตินในคริสต์ศตวรรษที่ 4 แต่จุดประสงค์ของการเขียนคือ เขียนเรื่องของตนเองเพื่อศึกษาบทบาทของพระเจ้าที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์และเขียนคำสารภาพบาปของตนตามหน้าที่ของชาวคริสเตียน งานของนักบุญออกุสตินจึงวางรูปแบบการเขียนบันทึกความทรงจำอย่างน้อย 2 ประการคือ ประการแรก เป็นการตระหนักรู้ถึงตัวตนในแบบชาวตะวันตกจากการหันมาสำรวจจิตใจซึ่งเป็นต้นกำเนิดบุคลิกภาพ และประการที่ 2 คือ การใช้วาทศิลป์ที่สวยงามในการสารภาพบาป (Anderson, 2001:17-18 cited in Gusdorf, 1956) ขณะที่ *คำสารภาพ* ของรูโซปรากฏถึงแบบแผนและรูปแบบของวรรณกรรมอัตชีวประวัติที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดจินตนิยมซึ่งให้ความสำคัญแก่ลักษณะของปัจเจกบุคคลคือ การเขียนเพื่อการสำรวจบุคลิกภาพของตนเอง การแสวงหาความหมายของชีวิต เพื่อพิสูจน์ถึงศักยภาพของมนุษย์ที่สามารถกำหนดชะตาชีวิตได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพระเจ้า และมีรูปแบบการลำดับเนื้อหาที่เริ่มต้นเขียนตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยปัจจุบัน

เนื้อหาอัตชีวประวัติของรูโซจึงแสดงถึงโครงเรื่องในการเล่าเรื่องประสบการณ์และชีวิตของผู้ประพันธ์คือ เริ่มต้นเล่าประวัติของผู้เขียนตั้งแต่เยาว์เพื่อแสวงหาบุคลิกภาพตนเอง แล้วทยอยเล่าประสบการณ์ในชีวิตตามลำดับเพื่อให้เห็นพัฒนาการทางบุคลิกภาพของผู้ประพันธ์ ลักษณะดังกล่าวจึงทำให้ผู้อ่านเชื่อว่าอัตชีวประวัติเป็นเรื่องจริงตามที่เจ้าของประวัติเล่า เพราะเนื้อหาของอัตชีวประวัติแสดงลักษณะสำคัญคือ การเล่าเรื่องในแต่ละเหตุการณ์ในอัตชีวประวัติแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนกับบุคคลอื่นที่มีตัวตนจริง สภาพแวดล้อม และสังคมที่ผู้เขียนอาศัยอยู่ และยังส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้เขียนในด้านต่างๆ ด้านกลวิธีการเขียน ผู้เขียนยังใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 คือ “ฉัน” ทำหน้าที่เป็นผู้เล่าเรื่องประวัติและความทรงจำในเรื่อง คำสรรพนามจึงโยงให้ผู้อ่านเชื่อว่า “ฉัน” ที่ปรากฏในเรื่องแทนถึงผู้เขียน ทั้งนี้ ผู้ประพันธ์มีการตีความ และวิเคราะห์ในเชิงเหตุและผลจากประสบการณ์ในชีวิตที่ผ่านมาเพื่อค้นหาบุคลิกของตัวตน ไม่ใช่การเล่าเรื่องแบบอภินิหาร กลวิธีการเขียนนี้จึงกลายเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอัตชีวประวัติ ที่ให้ความสำคัญกับความจริงในเรื่องเล่า ดังที่ ฟิลิป เลอฌิน เสนอทฤษฎี “สัญญาอัตชีวประวัติ” (pacte autobiographique) ใน *อัตชีวประวัติในประเทศฝรั่งเศส* (Autobiographie en France, 1971) คือ ข้อตกลงที่ผู้เขียนอัตชีวประวัติให้แก่ผู้อ่านคือ การบอกจุดมุ่งหมายว่าเขียนเพื่ออะไร และจะเขียนถึงตนเองอย่างเปิดเผยในทุกเรื่อง (พวงคราม พันธบุรณะ, 2536: 301) ดังนั้น ผู้เขียนจึงมักบอกเสมอตั้งแต่ต้นเรื่อง เช่น ในหน้าคำนำ หรือหน้าคำนิยามว่าเขียนมาจากเรื่องจริง

1. ผู้เขียนต้นแบบอัตชีวประวัติ

ลักษณะร่วมอีกประการของอัตชีวประวัติในยุคสมัยใหม่คือ ผู้อ่านมักนิยมอัตชีวประวัติที่ผู้เขียนเป็นที่รู้จัก มีชื่อเสียง อาจเป็นผู้ประสบความสำเร็จในชีวิต หรือบุคคลที่ทำคุณความดีต่อชาติบ้านเมืองและเป็นแบบอย่างให้แก่สังคมได้ ยกตัวอย่างเรื่อง *อัตชีวประวัติ* (Autobiography, 1793) ของ เบนจามิน แฟรงคลิน (Benjamin Franklin) *Memoirs of My Life and Writing* (1796) ของ เอ็ดเวิร์ด กิบบอน (Edward Gibbon) ดังที่ พวงคราม พันธุ์บุรณะ ได้อ้างงานศึกษาของ จอร์จ เมย์ (Georges May) นักวิชาการวรรณคดีชาวอเมริกา วิเคราะห์อัตชีวประวัติจากการค้นหาลักษณะร่วมของผู้แต่งอัตชีวประวัติตะวันตกพบ 2 ลักษณะ คือ ผู้แต่งอัตชีวประวัติเป็นคนสูงอายุ และผู้แต่งเป็นคนมีชื่อเสียง (Georges May อ้างใน พวงคราม พันธุ์บุรณะ, 2536: 312) การศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนอัตชีวประวัติต้องมีวิสัยทัศน์สัมประสมการณ์มากพอเสียก่อนจึงจะแสดงถึงบุคลิกภาพของตนได้ชัดเจน และคาดหวังว่าจะเป็นผลงานที่สมบูรณ์แบบจากการสังสมประสมการณ์ทางวรรณศิลป์ อีกทั้ง ผู้แต่งในวัยอายุ 50 ปี ขึ้นไป จะเริ่มครุ่นคิดถึงชีวิตและสังขารที่ร่วงโรย ด้านความนิยมของนักเขียนที่มีชื่อเสียง เป็นเพราะเหตุผลทางการค้าที่สำนักพิมพ์คงไม่ยอมตีพิมพ์ประวัติชีวิตของคนที่ไม่มิใคร่รู้จัก และผู้อ่านก็อยากอ่านประวัติของคนดังมากกว่า (พวงคราม พันธุ์บุรณะ, 2536: 312-314)

ทัศนคติและค่านิยมของผู้เขียนและผู้อ่านอัตชีวประวัติทำให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างนักเขียนชายและนักเขียนหญิง ดังที่ ซิดนี สมิธ (Sidonie Smith) และจูเลีย วัตสัน (Julia Watson) นักวิชาการวรรณคดีชาวอเมริกา เสนอว่า ลักษณะของผู้เขียนอัตชีวประวัติที่ดีต้องเป็นบุคคลสำคัญ และสังคมมักให้ความสำคัญแก่อัตชีวประวัติที่มาจากนักเขียนเพศชายผิวขาวชาวตะวันตกและใช้โครงเรื่องแบบ “วีรบุรุษ” (great man) ซึ่งดำเนินเรื่องแบบ “ต้นร้ายปลายดี” กล่าวคือ เจ้าของอัตชีวประวัติเริ่มต้นจากสถานภาพเลวร้าย ต้องพบเจออุปสรรคมากมาย แต่ในบั้นปลายก็สามารถเอาชนะได้ในที่สุด จนกลายเป็นต้นแบบให้แก่สังคม เช่น *อัตชีวประวัติ* ของเบนจามิน แฟรงคลิน ซึ่งเป็นรัฐบุรุษคนสำคัญ เป็นผู้นำก่อตั้งสหรัฐอเมริกา (Founding Fathers) เป็นนักการเมือง นักเขียน นักปรัชญา นักวิทยาศาสตร์ นักการทูต ฯลฯ ทั้งที่แฟรงคลินไม่ได้จบการศึกษาในระดับสูง แต่เพราะความเพียรพยายาม ความอ่อนน้อมถ่อมตน มุ่งต่อสู้ด้วยความสามารถของตนเอง จนประสบความสำเร็จ และมีชื่อเสียงจากการทำงานหลากหลายด้าน เนื้อหาในอัตชีวประวัติยังสอดแทรกหลักการและแนวคิดในการดำเนินชีวิตของเขา ทำให้ผลงานของแฟรงคลินกลายเป็นต้นแบบหรือขนบการประพันธ์อัตชีวประวัติที่ “ดีที่สุด” และได้รับความนิยมมากกว่าอัตชีวประวัติที่เขียนโดย

นักเขียนหลายคนอื่นๆ ในยุคเดียวกัน เพราะไม่เพียงรูปแบบการประพันธ์อัตชีวประวัติที่สอดคล้องกับความนิยมของผู้อ่าน รูปแบบการดำเนินชีวิตของแฟรงคลินยังสอดคล้องกับค่านิยมของคนอเมริกันที่เป็นพวกประโยชน์นิยม (Utilitarianism) คือทัศนคติที่ยึดถือประโยชน์สุขเป็นเกณฑ์ตัดสินความผิดถูกชั่วดี กล่าวคือ เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด ถือว่าเป็นการกระทำที่ดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2540: 101) ซึ่งทำให้งานเขียนของแฟรงคลินโดดเด่นกว่างานเขียนของคนอื่นในยุคเดียวกัน เช่น งานเขียนของสตรีหรือทาส ถูกมองว่าด้อยคุณค่าหรือไม่ใช่อัตชีวประวัติที่แท้จริง (Smith and Watson, 2010: 115) อัตชีวประวัติแบบฉบับจึงแสดงให้เห็นอคติทางเพศของนักเขียนด้วย

2. วิธีการศึกษาอัตชีวประวัติ

อัตชีวประวัติที่เป็นแบบฉบับในยุคสมัยใหม่ใช้วิธีการศึกษาเพื่อยืนยันถึง “ความจริง” ของเรื่องเล่าอัตชีวประวัติ โดยศึกษาด้านเนื้อหาที่สามารถพิสูจน์ตามเหตุและผลได้ว่าเป็นความจริง ไม่ใช่เรื่องอภินิหาร แต่เกิดจากเจ้าของประวัติถ่ายทอดวิธีการเรียนรู้และการต่อสู้กับอุปสรรคในชีวิตจนสามารถให้แง่คิดหรือทัศนคติเกี่ยวกับชีวิตของตนได้ ด้านการศึกษาภาษาเห็นว่าผู้เขียนเป็นผู้สั่งสมความรู้ทางวรรณศิลป์ สามารถถ่ายทอดภาษาอย่างงดงาม เพื่อให้อัตชีวประวัติเป็นงานที่มีคุณค่าในฐานะวรรณกรรม ดังที่ วนิดา บำรุงไทย เสนอว่า เรื่องเล่าประวัติบุคคลอาจเป็นเรื่องความสำเร็จในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง หรืออาจเป็นเรื่องของความเจ็บปวดทรมาน แต่ก็สามารถสร้างแรงกระตุ้นหรือแรงบันดาลใจแก่ผู้อ่านเสมอ งานเขียนประวัติบุคคลในสมัยอดีตจึงล้วนเป็นเรื่องของบุคคลที่มีชื่อเสียง ด้วยความเชื่อที่ว่า คนที่มีชื่อเสียงย่อมเป็นที่น่าสนใจในสังคมเสมอ การเขียนประวัติบุคคลแต่แรกเริ่มจึงล้วนเป็น “ตัวอย่างที่คัดสรรแล้วของมนุษยชาติ” (วนิดา บำรุงไทย, 2545: 102) ด้านรูปแบบการเขียนประวัติบุคคลมีข้อสังเกต 2 ประการ คือ

1. นักเขียนประวัติบุคคลรุ่นเก่า จะพิจารณาบุคคลในฐานะบุคคลตัวอย่างหรือตัวแทนที่เป็นแบบฉบับ โดยมุ่งสาระสำคัญของเนื้อหาในการให้บทเรียนแห่งชีวิตหรือแบบอย่างที่ควรปฏิบัติ ส่วนนักเขียนรุ่นใหม่จะพิจารณาบุคคลในฐานะปัจเจกบุคคล สำนวณภูมิหลังและความเป็นมาอย่างละเอียด โดยเชื่อว่าชีวิตของเจ้าของประวัติมีความน่าสนใจในตัวเอง
2. นักเขียนรุ่นเก่า มักปิดบังข้อมูลบางเรื่อง เช่น ประสบการณ์ด้านเลวร้ายหรือลักษณะนิสัยในเชิงลบ เพื่อทำให้ประวัติของตนเป็นเรื่องราวที่ดี เป็นแบบอย่างหรือตัวอย่างอันดีในทาง

ศีลธรรม แต่นักเขียนรุ่นใหม่เน้นการนำเสนอความจริงและข้อเท็จจริง (truth and facts) หนังสือประวัติบุคคลแนวใหม่จึงเป็นรายงาน ไม่ใช่หนังสือโฆษณาชวนเชื่อ

ทวิศักดิ์ ญาณประทีป เสนอการศึกษาคุณค่าของอัตชีวประวัติแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

1) การศึกษาเนื้อหาในแง่ความรู้และข้อคิดที่ได้จากประวัติบุคคล เพราะประวัติของบุคคลทำให้ผู้อ่านได้รับแนวคิดและทัศนคติใหม่ ให้แรงบันดาลใจอยากทำความดี กระทำสิ่งที่มีประโยชน์ หรือต้องการสร้างความสำเร็จในชีวิตของตนเองบ้าง ในการศึกษาอัตชีวประวัติจึงต้องศึกษาและตั้งคำถามถึงเนื้อหาของเรื่องว่า เหตุใดเหตุการณ์นี้จึงเกิดขึ้น เนื้อหานำเสนอเรื่องด้านดีเพียงอย่างเดียว หรือนำเสนอเรื่องเลวร้ายด้วยหรือไม่ เจ้าของประวัติประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวอย่างไร และเหตุการณ์ในอัตชีวประวัติมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือไม่ และ 2) การศึกษาการใช้ภาษา เพราะผู้เขียนย่อมต้องอาศัยกลวิธีการเขียน คือ การจัดรูปแบบการเขียนด้วยกลวิธีต่างๆ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ เช่น การใช้บทสนทนา เพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกตัวว่าเจ้าของประวัติอยู่ในเหตุการณ์จริง (ทวิศักดิ์ ญาณประทีป, 2523: 163-164)

ยุพร แสงทักษิณ เสนอว่าการประเมินคุณค่าอัตชีวประวัติแบ่งเป็น 2 ด้านคือ 1) ด้านเนื้อหา ศึกษาว่าผู้เขียนใช้กลวิธีการเล่าทุกเรื่องของชีวิตทั้งด้านดีและไม่ดี เลือกเล่าเฉพาะบางเหตุการณ์ เลือกเล่าแค่ความเป็นมาของตนให้ผู้อ่านเห็นวิธีการทำงานหรือแนวคิดการดำเนินชีวิต เลือกเล่าแบบโอ้อวด หรือเลือกเล่าแบบตั้งใจสอน เมื่อผู้อ่านอ่านอัตชีวประวัติแล้ว ได้ข้อคิดในการดำเนินชีวิตอย่างไร เกิดอารมณ์สะเทือนใจหรือไม่ และ 2) ด้านกลวิธีการเขียน มีหลักเกณฑ์ 3 ด้าน คือ การดำเนินเรื่อง การเสนอเรื่อง และการใช้ภาษา โดยการดำเนินเรื่องและการเสนอเรื่องพิจารณาว่าผู้เขียนใช้โครงเรื่องแบบใด เช่น การเล่าตามลำดับเวลา การเล่าแบบสลับเวลา การเล่าโดยใช้บทสนทนา ร่วมกับการพิจารณาถึงสัดส่วนของเรื่องว่าผู้เขียนมีการแบ่งบทหรือตอนอย่างไร เน้นเหตุการณ์ใดเป็นพิเศษหรือไม่ เช่น การเน้นผลงาน หรือเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในชีวิต ส่วนด้านการใช้ภาษา ให้พิจารณาถึงทำนองการใช้ภาษา เพื่อให้ผู้อ่านเห็นถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน นอกจากนี้ การพิจารณาอัตชีวประวัติควรศึกษาควบคู่ไปกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เพราะบางครั้งสามารถเป็นหลักฐานในการแสดงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ สังคม และการเมืองได้ (ยุพร แสงทักษิณ, 2538: 131-135) แนวคิดของยุพรจึงสะท้อนให้เห็นว่าเนื้อหาชีวิตของบุคคลในอัตชีวประวัติเป็นข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้ เพราะเรื่องเล่าชีวิตได้เชื่อมโยงเข้ากับเหตุการณ์จริง และผู้เขียนมีกลวิธีการเขียนเรื่องเล่าของตนเองให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของตน

สุขกมล รัตนสุภา เสนอว่า อัตชีวประวัติต้องมีลักษณะอย่างน้อย 2 ประการคือ “ภูมิธรรมแห่งชีวิต” หมายถึง เนื้อหาที่แสดงออกถึง “วุฒิภาวะ” หรือ “ความเป็นปราชญ์” อันเป็นผลจากการเรียนรู้ประสบการณ์ตนเอง และ “ศิลปวิธี” หมายถึง วิธีการเล่าเรื่องที่ชวนประทับใจ จากการเลือกวัสดุศิลปอย่างลงตัวและเหมาะสม (สุขกมล รัตนสุภา, 2552: 111)

แนวคิดในการศึกษาอัตชีวประวัตินักวิชาการจึงสะท้อนให้เห็นการศึกษาวรรณกรรมอัตชีวประวัติที่มุ่งให้ความสำคัญแก่ตัวผู้เขียน การสำรวจความถูกต้องของข้อมูลว่าตรงตามความจริง การแยกแยะเนื้อหาว่าให้ความรู้ในด้านใดบ้าง กลวิธีการเล่าเรื่อง และการใช้ภาษาที่สละสลวยในฐานะที่เป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง

อัตชีวประวัติแบบฉบับในยุคสมัยใหม่จึงแสดงลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ 1) การเขียนที่แสดงให้เห็นบุคลิกภาพทุกแง่มุมทั้งจุดดีหรือจุดด้อยของผู้เขียน 2) การเขียนด้วยความสัตย์จริงที่จะเปิดเผยชีวิตแก่ผู้อ่าน 3) การเขียนที่เรียบเรียงอย่างดีในฐานะวรรณกรรม ด้านผู้เขียนอัตชีวประวัติแสดงลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ 1) เป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียงในด้านใดด้านหนึ่ง และ 2) นักเขียนเพศชายชาวตะวันตกมักได้รับความนิยมมากกว่านักเขียนเพศหญิงหรือนักเขียนชนชาติอื่น

รูปแบบและวิธีการศึกษาอัตชีวประวัติจากแนวคิดหลังสมัยใหม่

แนวทางการศึกษาอัตชีวประวัติได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลังได้รับอิทธิพลจากแนวคิดหลังสมัยใหม่ (post-modern) ซึ่งเริ่มต้นขึ้นในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 20 คำว่า “หลังสมัยใหม่” เป็นคำที่ใช้เรียกสภาพสังคมและวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้น ซึ่ง ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร (2554: 185-186) ได้เสนอนิยามไว้ในสามความหมาย คือ

1) หลังสมัยใหม่ใช้อธิบายสภาพสังคมร่วมสมัยที่พัฒนาจากสังคมสมัยใหม่สู่สภาวะหลังสมัยใหม่ มีลักษณะสำคัญคือ การแปรปรวนของระบบคุณค่าแบบสมัยใหม่ ทำให้เกิดความพัวพันของสรรพสิ่ง เช่น ลัทธิบริโภคนิยมสามารถทอนทุกอย่างให้กลายเป็นสินค้าเพื่อทำการซื้อขายและทำให้เกิดการเชื่อมโยงของสรรพสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน หากที่ใดมีอำนาจซื้อ ที่นั่นจะมีการตอบสนองด้วยการขายเสมอ

2) หลังสมัยใหม่ใช้เรียกประเภท (genre) ทางศิลปะและวรรณกรรมซึ่งมีลักษณะต่อต้านสกุลความคิดแบบสมัยใหม่ที่เน้นการจัดลำดับชั้นสูงต่ำ เช่น วัฒนธรรมชั้นสูง/วัฒนธรรมประชานิยม เป็นต้น

3) หลังสมัยใหม่ใช้เรียกแนวความคิดทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์แนวหนึ่งคือ แนวการศึกษาโดยการตั้งคำถามกับบรรดาทฤษฎีและองค์ความรู้ต่างๆ ที่ดำรงอยู่และได้รับการยอมรับในสังคม เช่น การตั้งคำถามกับระบบทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาคำตอบของทุกสิ่ง การเชื่อในหลักเหตุผลหรือวิธีคิดแบบตะวันตกในการเข้าถึงความจริง เป็นต้น

ในการนำแนวคิดหลังสมัยใหม่มาปรับใช้ในการวิเคราะห์อัตชีวประวัติ จึงจำเป็นต้องศึกษาที่มาของแนวคิดหลังสมัยใหม่ก่อนในเบื้องต้น ในบทนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสรุปแนวคิดหลังสมัยใหม่เฉพาะเรื่องการตีความภาษา เพื่อนำมาใช้วิเคราะห์วรรณกรรมอัตชีวประวัติ มีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดหลังสมัยใหม่ในการศึกษาวรรณกรรม

สังคมหลังสมัยใหม่ได้แสดงถึงวิถีชีวิตของคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงจากยุคสมัยใหม่คือวิถีชีวิตของมนุษย์และสรรพสิ่งได้เชื่อมโยงผ่านระบบต่างๆ เป็นการครอบงำทางวัฒนธรรมในรูปแบบใหม่ผ่านสื่อมวลชน ซึ่งเป็นผู้ผลิตสัญลักษณ์ หรือกำหนดค่านิยม ความหมาย ความเข้าใจต่อสรรพสิ่ง หรือเหตุการณ์ผ่านสถาบันต่างๆ และส่งผลต่อการรับรู้ของคน เช่น ความรักชาติ ความรักสถาบัน เป็นต้น ผู้รับสารจะเกิดความเคยชินและยอมรับจนไม่สงสัยหรือตั้งคำถามต่อสิ่งเหล่านั้น นักคิดหลังสมัยใหม่จึงชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดขององค์ความรู้เหล่านี้ที่มองว่าเป็นมาตรฐาน หรือเป็นความจริงที่เกิดในสังคม หากแท้จริงแล้วล้วนมีส่วนสร้างหรือรับใช้สถาบันต่างๆ เช่น สถาบันทางการเมือง สถาบันทางสังคม โรงพยาบาล สถาบันบำบัดทางจิต ฯลฯ องค์ความรู้เหล่านี้กลายเป็นสิ่งที่กีดกันสิ่งที่ไม่สอดคล้อง หรือไม่เข้าพวกกับความหมายที่สร้างขึ้น และทำให้กลายเป็นสิ่งที่ไร้เหตุผลหรือชายขอบไป เช่น คนปกติในสังคมหมายถึง คนมีการศึกษาและเคารพกฎหมาย ดังนั้นบุคคลที่ไร้การศึกษา หรือเคยกระทำความผิดกฎหมาย จึงเป็นคนผิดปกติ อยู่ในสังคมไม่ได้ และผลที่ตามมาคือ คนกลุ่มนี้ถูกทำให้ด้อยกว่า เหยียด หรือกีดกันกลุ่มคนเหล่านี้

นักคิดหลังสมัยใหม่จึงสนใจถึงกระบวนการของอำนาจที่ทำให้เกิดความรู้เหล่านั้นคือ ภาษา ในฐานะต้นตอการผลิตอำนาจและความรู้ทั้งปวง การศึกษาเกี่ยวกับภาษาจึงเปลี่ยนแปลงการวิเคราะห์จากความคิดภายในจิตใจมาสู่ภาษาที่สื่อความคิดออกมา โดยความคิดที่มีความหมายล้วนเกิดจากโครงสร้างของภาษาทั้งสิ้น

ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้มีนักปรัชญาชาวสวิสเซอร์แลนด์ แฟร์ดีนันด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure, 1857-1913) บุกเบิกแนวคิดสัญวิทยา (semiology) คือ ศาสตร์ที่ศึกษา ระบบสัญลักษณ์และกระบวนการผลิตความหมายอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ เสนอว่า ภาษาเป็นความต้องการของสังคมในการหาเครื่องมือที่จะใช้สื่อความหมาย ภาษาจึงเริ่มจากการประสมหน่วยเสียง (phoneme) คือ หน่วยที่ย่อยที่สุดในระบบที่สามารถบ่งชี้ความแตกต่างในความหมายได้ เมื่อนำคำแต่ละคำมารวมเข้าด้วยกันตามระบบไวยากรณ์และการสร้างประโยคจะก่อให้เกิดเป็นคำพูดที่สื่อความหมายต่างๆ ตามความต้องการ เมื่อมีหลายเสียงรวมกันก็กลายเป็นภาษาหนึ่ง ซึ่งผู้ที่ไม่สนใจว่าเสียงหรือความหมายนั้นจะสื่อถึงความเป็นจริงของสิ่งภายนอกได้หรือไม่ เช่น คำว่า “ม้า” ไม่ได้มีอะไรที่เกี่ยวข้องกับตัวม้า หรือคำว่า “ฉัน” ใช้แทนตัวเองในภาษาไทย แต่ภาษาอังกฤษใช้ “I” ไม่ตรงกัน ภาษาจึงมีระบบกฎเกณฑ์ในตัวของมันเองคือ การใส่รหัส (Encoding) และการถอดรหัส (Decoding) ซึ่งความสัมพันธ์ของหน่วยเสียงต่างๆ จะไม่มีความหมายเลยหากอยู่นอกกระบวนการสื่อความหมายนั้นๆ ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับสิ่งที่เสียงแทนจึงเป็นผลจากการเรียนรู้ในสังคม ทุกอย่างจึงมองว่าเป็นภาษาได้ถ้าบรรจุความหมายเอาไว้ เช่น กิริยาท่าทาง การดื่มชาเขียว การแต่งกาย งานอดิเรก ฯลฯ ส่วนพื้นที่การสื่อสารที่บรรจุความหมายคือ ตัวบท (text) (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2553: 413) ความหมายที่เกิดจากวัตถุ และสัญลักษณ์ต่างๆ จึงเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม มนุษย์ไม่สามารถใช้ภาษาได้ตามอำเภอใจแต่ขึ้นอยู่กับกฎของภาษาและบริบทในแต่ละสถานการณ์ มิฉะนั้น มนุษย์จะไม่สามารถสื่อสารกับคนอื่นได้ กระบวนการเพื่อสื่อความหมายนี้ ลุดวิกส์ วิตเกินสไตน์ (Ludwig Wittgenstein, 1889-1951) เสนอไว้ในงานเขียนเรื่อง *The Philosophical Investigations* เรียกว่า การเล่นเกมภาษา (language game) คือ คนในสังคมต่างร่วมกันกำหนดกติกาการใช้ภาษาร่วมกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ ภาษาจึงไม่ใช่ภาพจำลองของความจริง (picture of reality) แต่มีความหมายตามกติกาของสังคมที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน (กิริติ บุญเจือ, 2544: 58)

การศึกษาภาษาตามแนวโครงสร้างนิยมในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและคำยังทำให้เห็นว่าภาษา มีความซับซ้อนมากขึ้นไปอีกในการใช้ภาษาเชิงสัญลักษณ์และเชิงสร้างสรรค์ เช่น การใช้คำเปรียบระหว่างสองสิ่งที่คล้ายกันเรียกว่า อุปมา (metaphor) หรือการใช้คำที่แสดงความ

เกี่ยวเนื่องระหว่างสองสิ่งเรียกว่า นามนัย (metonymy) เป็นต้น ลักษณะการใช้สำนวนโวหารล้วนปรากฏอยู่ในงานประพันธ์และงานศิลปะทั้งสิ้น (วรรณุช จรุงรัตนาพงศ์, 2548: 61-63) ดังนั้น ผลผลิตจากวัฒนธรรมต่างๆ ทั้ง วรรณกรรม แฟชั่น อาหาร ภาพถ่าย ฯลฯ จึงสามารถถอดรหัสได้จากการตีความของผู้อ่าน การตีความตามแนวสัจวิทยาจึงส่งผลให้เกิดญาณวิทยาหลังโครงสร้างนิยม (post-structuralism) ซึ่งย้ายความสนใจจากตัวบทที่ตีความได้ความหมายเดียวมาสู่การศึกษาผู้อ่านซึ่งทำให้เกิดการลื่นไหลของความหมาย (the play of meaning) มากขึ้น ดังที่ โรลันด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes, 1915-1980) กล่าวในบทความเรื่อง *The Death of the Author* (1976) ว่า “อวสานของผู้แต่ง” หมายความว่า ในการอ่านวรรณกรรม ผู้อ่าน (reader) ต่างสร้างความหมายขึ้นเอง ไม่ว่าผู้เขียนจะมีเจตจำนง (authorial intention) อย่างไร ตัวบทจึงลื่นไหลอยู่ตลอดเวลา ไม่ตายตัว และเปิดกว้างต่อความเคลือบแคลงสงสัยให้ตีความอยู่ตลอดเวลา (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2553: 429) ดังนั้น การใช้ภาษาตามแนวเหตุผลนิยมในสังคมตะวันตกที่มุ่งนำเสนอภาพแทนความจริงอย่างสมบูรณ์หรือความแน่นอนตายตัวล้วนมีเป้าหมายเคลือบแฝง และการใช้ข้ออ้างของเหตุผลต่างๆ กลับกลายเป็นเครื่องมือที่ใช้กดทับ ปิดกั้นสิ่งที่ไม่เข้าพวก สิ่งที่แตกต่างกันหรือทำให้เป็นสิ่งอื่น เช่น การใช้เหตุผลในการก่อสงครามโลก เพื่อการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ หรือทำสงครามด้วยอาวุธชีวภาพ เป็นต้น

นักคิด ชาก แดร์ริดา (Jacque Derrida, 1930-2004) ได้เสนอวิธีคิดเรื่องการรื้อสร้างความหมาย (Deconstruction) เพื่อปฏิเสธความรู้ที่มีสถานะ “เป็นศูนย์กลาง” เพียงแห่งเดียว เช่น ในยุคกลาง (Medieval) ของสังคมตะวันตกเชื่อว่าความหมายในคัมภีร์ไบเบิลกำหนดขึ้นจากพระเจ้า คัมภีร์ไบเบิลจึงไม่สามารถโต้แย้งได้ ในยุคสมัยใหม่ มักอ้างความชอบธรรมจากหลักเหตุและผลตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจึงเป็นความจริงแท้ ไม่สามารถโต้แย้งได้อีก แต่สำหรับแดร์ริดา ไม่มีความคิดใดที่เป็นศูนย์กลางเพียงแห่งเดียวดำรงอยู่ จะมีก็แต่ความคิดที่เป็นศูนย์กลางในเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น ความคิดที่เป็นศูนย์กลางจึงมีบทบาทเปลี่ยนแปลงไปตามเกมภาษาเท่านั้น ดังนั้น ผู้อ่านจึงต้องใช้การตีความเพื่อเปิดเผยให้เห็นชั้นต่างๆ ของความหมายในตัวบท ทั้งความหมายตามเนื้อความ และความหมายย่อยที่ถูกกดทับหรือกลบเกลื่อนเอาไว้ และเมื่อพิจารณานอกเหนือไปจากหน้าที่ของภาษาก็จะทำให้เห็นสองกระบวนการคือ หนึ่ง ความปรารถนาที่จะมีศูนย์กลางในฐานะที่เป็นโครงสร้าง และสองคือ การสร้างความหมายใหม่ๆ ที่มาแทนที่กฎเดิม หรืออาจเรียกได้ว่าวาทกรรม (discourse) (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2554: 48) ทุกอย่างจึงเป็นเรื่องของการสร้างความหมายใหม่ๆ ไม่รู้จบ หากกระบวนการสร้างความหมายเปลี่ยน ความหมายของสรรพสิ่งก็เปลี่ยนตามด้วย เช่น แต่เดิมหนังสือที่มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับมักเป็นของบุคคลชนชั้นสูง

ผู้ที่มีความรู้สูง เป็นผู้อาวุโสหรือเป็นเพศชาย หากปัจจุบันบุคคลทั่วไปก็สามารถเขียนหนังสือและได้รับการยกย่องได้ เป็นต้น

การศึกษาภาษาในเรื่องระบบและความหมายจากแนวคิดโครงสร้างนิยมและหลังโครงสร้างนิยมได้ส่งผลต่อระบบปรัชญาและความรู้ต่างๆ ที่เคยมี เพราะระบบภาษาไม่ได้สะท้อนภาพตามความจริงของโลกภายนอก แต่ภาษามีลักษณะระบบปิดภายในตัวเอง ทุกหน่วยสัญลักษณ์หรือทุกองค์ประกอบของภาษาจึงมีคุณค่าเท่ากัน แม้ความหมายจะต่างกันตามตำแหน่งในระบบภาษา แต่ไม่มีสัญลักษณ์ใดพิเศษกว่าสัญลักษณ์ตัวอื่น แนวคิดดังกล่าว จึงเป็นกระบวนการถอดออกจากศูนย์กลาง (decentering) ไม่มีความหมายใดเป็นหนึ่งเดียว แม้จะเป็นปรัชญาหรือองค์ความรู้ต่างๆ เช่น กฎแห่งกรรม การนิพพาน การเข้าถึงพระเจ้า ความจริง มนุษยนิยม ฯลฯ ไม่มีมโนทัศน์ใดเป็นแก่นแท้ (essence) (ธีรยุทธ บุญมี, 2551: 265- 266) การศึกษาภาษาจึงทำให้เห็นถึงอำนาจของภาษาที่ผลิตความรู้ขึ้นเป็นสากลที่เชื่อมกันมาโดยตลอดว่าเป็นความจริง แท้จริงยังมีความจริงอีกด้านที่ถูกปกปิด กดทับความแตกต่างเอาไว้ เช่น ความเป็นคนชาติพันธุ์อื่น คนชนชั้นอื่น คนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากคนในสังคมคนที่ได้รับผลกระทบจากสงครามหรือการตกเป็นเหยื่อความรุนแรง หรือคนที่มีรสนิยมทางเพศนอกเหนือจากรักต่างเพศ เป็นต้น ความแตกต่างเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่เคยปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์ ดังนั้น ความจริงที่ปรากฏในวัฒนธรรมไม่ใช่ความจริงแท้ทั้งหมด แต่เป็นความจริงที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อสนับสนุนอำนาจของผู้ผลิตความรู้ให้บรรลุเป้าหมายและประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง

ตัวอย่างตัวบทที่ได้รับการยอมรับและเชื่อถือนำเสนอแต่ความจริง คือ ประวัติศาสตร์นิพนธ์ ซึ่งนักประวัติศาสตร์และนักทฤษฎีหลังสมัยใหม่ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault, 1926-1984) ได้เสนอแนวคิดการขุดค้นหรือกรอบโบราณคดีของความรู้ พบว่า ไม่มีประวัติศาสตร์ที่แสดงลักษณะเป็นหนึ่งเดียว เพราะวิธีการเรียงลำดับข้อเท็จจริงตามเวลาเป็นเส้นตรงทำให้เรื่องราวมีระบบเป็นเหตุเป็นผล แต่ในทางตรงข้ามยังมีสรรพสิ่งที่ถูกกดทับเอาไว้อย่างไม่รู้ตัวตลอดระยะเวลาในประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์นิพนธ์จึงมีแต่ชุดประวัติศาสตร์อันหลากหลายที่มีทั้งแบบนิยมและแบบที่ไม่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งในกรณีของยุคสมัยใหม่กลุ่มที่ถูกกีดกันก็คือ คนจิตวิปลาส คนเบี่ยงเบนชนิดต่างๆ หรืออาชญากร เป็นต้น คนเหล่านี้กลายเป็นประเภทกลุ่มทางสังคมที่จัดขึ้นมาเพื่อแสดงความเป็นตรงกันข้ามกับกลุ่มคนที่มีอำนาจในการสร้างความรู้ ภาวปฏิบัติของกลุ่มคนเหตุผลนิยมจึงมีลักษณะเหยียดเพศ เหยียดผิว และเป็นจักรวรรดินิยม (วรนุช จรุงรัตนางค์, 2548: 82-83)

กลุ่มคนเหล่านี้จึงแทบไม่เคยถูกบันทึกลงในประวัติศาสตร์ แต่ผู้อ่านยังคงมองว่าประวัติศาสตร์นิพนธ์คือการบันทึกเหตุการณ์ในอดีตว่าเป็นจริง

นักวิชาการ เฮย์เดน ไวต์ (Hayden White) เสนอในบทความเรื่อง *Interpretation in History* ว่า ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไม่ได้เขียนเพื่อต้องการบันทึกเหตุการณ์ในอดีตอย่างเดียว เพราะผู้เขียนหรือนักประวัติศาสตร์มีจุดประสงค์ในการเล่าประวัติศาสตร์ แต่เนื่องจากเหตุการณ์ในอดีตที่เกิดขึ้นทุกๆ วันมีเป็นจำนวนมาก นักประวัติศาสตร์จึงมีหน้าที่รวบรวม คัดเลือกเหตุการณ์ที่มีความสำคัญมากพอ และตัดทิ้งข้อมูลบางอย่างที่ไม่เกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ในการนำเสนอออก จากนั้นเล่าหรืออธิบายข้อมูลว่ามีอะไรเกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น การเล่าเรื่องประวัติศาสตร์จึงเสมือนเป็นการร้อยสร้างอดีตว่ามีเรื่องราวอะไรบ้าง แล้วให้เหตุผลว่าทำไมสิ่งต่างๆ จึงเกิดในช่วงเวลานั้น นักประวัติศาสตร์จึงต้องอาศัย “การตีความ” เหตุการณ์ทั้งหมดเพื่อผูกเรื่องอย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้น ประวัติศาสตร์นิพนธ์จึงไม่ใช่งานเขียนที่สะท้อนความจริงขึ้นมาโดยตรง แต่เกิดจากนักประวัติศาสตร์ “ประกอบสร้าง” เรื่องขึ้นโดยการเลือก แยก หรือตัดบางเหตุการณ์ที่ไม่จำเป็นออกแล้วมาเรียงร้อยให้เป็นเหตุเป็นผลกันให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของผู้เขียน (Heyden White, 1985: 55) วิธีการสร้างเรื่องประวัติศาสตร์จึงทำให้เกิดคำถามว่า จะเชื่อใน “ความจริง” ของประวัติศาสตร์นิพนธ์อย่างไร เพราะการตีความได้แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนใช้การอนุมานหรือจินตนาการเติมเต็มช่องว่างของเหตุการณ์ที่นำมาเรียบเรียงว่าน่าจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต

ในการหาวิธีการเล่าเรื่องให้ง่ายและคนทั่วไปสามารถรับรู้และเข้าใจได้ นักประวัติศาสตร์ใช้วิธีการอธิบายประวัติศาสตร์ในสองลักษณะ คือ ลักษณะแรก ใช้การอธิบายแบบปฏิฐานนิยม (positivistic view) หมายถึง การอธิบายกระบวนการของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตอย่างเป็นเหตุเป็นผล ลักษณะที่สอง ใช้รูปแบบการเล่าเรื่องวรรณกรรม อธิบายเหตุการณ์ต่างๆ โดยการแต่งเรื่องเล่าแล้วซ่อนความหมายในเรื่องเล่าที่เน้นเฉพาะเจาะจง (Heyden White, 1985: 54) นอกจากนี้ ประวัติศาสตร์นิพนธ์ยังขึ้นอยู่กับอุดมการณ์ของนักประวัติศาสตร์ซึ่งแบ่งได้ 4 ประเภท คือ แนวคิดอนาธิปไตย (anarchist) แนวคิดอนุรักษนิยม (conservative) แนวคิดหัวรุนแรง (radical) และแนวคิดเสรีนิยม (liberal) การตีความของนักประวัติศาสตร์ย่อมต้องคิดผ่านอุดมการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ประวัติศาสตร์นิพนธ์จึงไม่ใช่งานเขียนที่แสดงความเป็นกลาง (อิรวดี ไตลังคะ, 2549: 32)

วิธีการตีความทำให้ประวัติศาสตร์นิพนธ์แยกไม่ออกจากแนวคิดการเล่าเรื่อง ไวต์ยังได้อ้างการศึกษาของ นอร์ทรอป ฟราย (Northrop Frye) ว่าประวัติศาสตร์นิพนธ์เขียนโดยใช้โครงสร้างแบบกวีศาสตร์ (poetics) เพื่อตอบคำถามว่า “มีอะไรเกิดขึ้นในอดีตบ้าง” ประวัติศาสตร์นิพนธ์จึงมีลักษณะคล้ายกับเรื่องปรัมปรา (myth) โดยที่นักประวัติศาสตร์แต่ละคนใช้โครงเรื่องที่ต่างกัน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภทคือ แบบจินตนิยม (Romantic) มีลักษณะของการเดินทางเพื่อค้นหาหรือแสวงบุญไปสู่ดินแดนแห่งความสุขหรือดินแดนแห่งพระเจ้า แบบโศกนาฏกรรม (Tragic) คือผู้มีอำนาจจนถึงสู่ความตกต่ำ แบบสุขนาฏกรรม (Comic) เป็นการพัฒนาก้าวไปข้างหน้าผ่านการต่อสู้หรือการปฏิวัติ และแบบเสียดสี (Satiric หรือ Ironic) คือ วิบัติภัยที่เกิดขึ้นช้าแล้วช้าเล่าโดยที่มนุษย์ชาติไม่รู้จักรอคัดจำเข็ดหลาบ (อิรวดี ไตลังคะ, 2549: 32-33)

การเล่าเรื่องโดยใช้โครงเรื่องในวรรณกรรมจึงแสดงให้เห็นว่านักประวัติศาสตร์มีการสร้างโครงเรื่อง (emplotment) ซึ่งเป็นวิธีคิดของคนทั่วไปในการทำความเข้าใจเรื่องราวในอดีตมากกว่าการผลิตงานเขียนเพื่อนำเสนอความจริงในอดีต และช่วยสร้างเอกภาพของเรื่อง ซึ่ง อิรวดี ไตลังคะ ได้เสนอคำจำกัดความของโครงเรื่องจาก อริสโตเติล ในงานกวีศาสตร์ (Poetics) ว่าโครงเรื่อง คือ การจัดลำดับเหตุการณ์ (the ordered arrangement of the incidents) (อิรวดี ไตลังคะ, 2546: 3) โครงเรื่องจึงเป็นกรอบหรือแนวทางที่ใช้กำหนดการดำเนินเรื่อง การเลือกเหตุการณ์ และการพัฒนาตัวละครตามจุดประสงค์ที่ผู้เล่ากำหนด การเขียนประวัติศาสตร์หรือการเขียนอัตชีวประวัติยังมีองค์ประกอบไม่ต่างจากบันเทิงคดีไม่ว่านวนิยายหรือเรื่องสั้น เช่น “ฉัน” ที่ปรากฏในเรื่องแทนผู้เล่า และเป็นตัวละคร (characters) ตัวหนึ่ง มีฉาก (Setting) หรือสถานที่ต่างๆ และมีบทสนทนา (Dialogue) ระหว่างตัวละคร การดำเนินเรื่องจึงต้องอาศัยแบบหรือเค้าโครงเรื่องเพื่อให้เนื้อหามีเอกภาพ คือ มีจุดเริ่มต้นเรื่อง ตอนกลางเรื่อง และตอนจบเรื่อง

การตีความประวัติศาสตร์นิพนธ์และอัตชีวประวัติใหม่เพื่อแสดงให้เห็นว่าไม่ใช่การเขียนเพื่อสะท้อนภาพความเป็นจริง แนวคิดหลังสมัยใหม่จึงเปิดเผยให้เห็นวิธีการทำงานของภาษาที่ใช้จัดระบบความคิดของผู้อ่าน และเปิดโอกาสให้มีวิธีการคิดหรือการตีความที่เป็นไปได้แบบอื่นๆ ในการอ่านวรรณกรรมโดยไม่ยึดติดกับความจริงของเรื่องเล่าเพียงอย่างเดียว และเพื่อลดทอนอคติที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับผู้เขียนและกลวิธีการเขียนในแบบเดิม มาสู่การหาวิธีการใหม่ๆ ในการตีความวรรณกรรมอย่างสร้างสรรค์

2. อัตชีวประวัติในฐานะ “บันทึงคลี”

ลักษณะประการหนึ่งของอัตชีวประวัติที่ทำให้ผู้อ่านเชื่อว่าเป็นเรื่องเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตของผู้ประพันธ์คือ การใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 หรือ “ฉัน” แทนถึงผู้เขียนอัตชีวประวัติที่มีตัวตนจริง ลักษณะดังกล่าว พวงคราม พันธุ์บุรณะ เสนอว่า การใช้สรรพนามในการเล่าเรื่องเป็นกลวิธีการแตงนวนิยาย ซึ่งอัตชีวประวัติได้ลอกเลียนมาจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของอัตชีวประวัติ (พวงคราม พันธุ์บุรณะ, 2536: 352) เนื่องจาก นวนิยายได้รับความนิยมก่อนหน้าอัตชีวประวัติถึงหนึ่งศตวรรษ และยังมีจุดมุ่งหมายการเล่าเรื่องลักษณะเดียวกัน คือ การเล่าเรื่องของชีวิตของบุคคลหนึ่ง หากงานเขียนอัตชีวประวัติยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน และนักเขียนส่วนใหญ่ก็เริ่มเขียนนวนิยายโดยเน้นการสร้างตัวละครที่มีความสมจริงก่อนจะมาเขียนอัตชีวประวัติ บางครั้งผู้ประพันธ์ก็เขียนนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติ งานเขียนทั้งสองแบบจึงต่างมีการหยิบยืมกลวิธีการเขียนกัน เพียงแต่ “ฉัน” ในนวนิยายคือ ผู้เล่าที่สมมติขึ้น อาจเป็นคนเดียวกับตัวละครเอกหรือไม่ก็ได้ แต่ “ฉัน” ในอัตชีวประวัติ ผู้เล่าและตัวละครจะต้องเป็นคนเดียวกับผู้ประพันธ์ ดังนั้น ผู้ประพันธ์ที่มีตัวตนอยู่จริงก็คือหลักฐานที่ใช้ยืนยันว่าอัตชีวประวัติเป็นเรื่องจริง (พวงคราม พันธุ์บุรณะ, 2536: 352-356) ดังนั้น การศึกษาอัตชีวประวัติในเรื่องการใช้คำสรรพนามจึงแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประพันธ์ (author) ผู้เล่าเรื่อง (narrator) และตัวละครเอก (protagonist) (Lejeune, 1982: 193 cited in Anderson, 2001: 1) ซึ่งเป็นลักษณะวิธีการเขียนแบบเดียวกับนวนิยายหรือเรื่องแต่ง ดังนั้น ฟิลลิป เลอเณิน จึงเสนอทฤษฎีสัญญาอัตชีวประวัติขึ้นเพื่อใช้เป็นเงื่อนไขยืนยันเอกภาพว่า ทั้งผู้เขียน ผู้เล่า และตัวละครเอกคือคนเดียวกัน ลักษณะดังกล่าวทำให้เนื้อหาอัตชีวประวัติมีความเป็นเอกภาพในการสะท้อนถึงบุคลิกภาพของผู้เขียน และทำให้ผู้อ่านเชื่อว่าอัตชีวประวัติเป็นงานเขียนที่บอกเล่าความจริง (truth-telling) การศึกษาของเลอเณินจึงยังไม่สามารถศึกษาอัตชีวประวัติที่ก้าวข้ามความเป็นเรื่องจริงหรือไม่จริงได้ แม้จะศึกษาในฐานะที่เป็นเรื่องแต่ง

นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ คาร์ล เวินเทราบบ์ (Karl Weintraub, 1924-2004) ได้ศึกษาวัฒนธรรมและวรรณกรรมประเภทอัตชีวประวัติในคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 เสนอว่า การอ่านอัตชีวประวัติที่เหมาะสมควรให้ความสนใจแก่ความหมายที่ตัวบทนำเสนอ จึงจะเห็นพัฒนาการและจุดมุ่งหมายของผู้เขียนอย่างแท้จริง (Weintraub, 1978 cited in Anderson, 2001) ดังนั้น สิ่งสำคัญที่ปรากฏในตัวบทคือ การนำเสนอตัวตนของผู้ประพันธ์ผ่านผู้เล่าและตัวละครเอกจากการตระหนักรู้ตัวตน ซึ่งได้สร้างคำถามในการศึกษาอัตชีวประวัติว่า การสร้างตัวตนในเรื่องเล่าสามารถเป็นตัวแทนชีวิตและประสบการณ์ของผู้เขียนได้ทั้งหมดจริงหรือไม่ เพราะวิธีการเขียนอัตชีวประวัติซึ่ง

มีความคล้ายคลึงกับการเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์คือ การบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ จากประสบการณ์ของผู้เขียน และการเขียนแบบเรียงตามลำดับเวลา ทำให้ผู้เขียนเป็นผู้กำหนดการดำเนินเรื่องราว อยากจะให้ผู้อ่านรู้จักตัวตนของผู้เขียนในลักษณะไหน รู้ว่าภาพของตนเองในอดีตจะส่งผลให้มีลักษณะนิสัยอย่างไรในตอนท้าย การเขียนเรื่องเล่าให้มีความเอกภาพ จึงมีการขัดเกลาความทรงจำที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่ใช่สิ่งที่ผู้เขียนอยากนำเสนอออก และนำความทรงจำต่างๆ มาผูกร้อยเรื่องราวเข้าด้วยกันและกำหนดความหมายของเหตุการณ์ที่กำลังเล่าใหม่ให้ตรงตามที่ผู้เขียนมุ่งหมายจะบอกแก่ผู้อ่าน (พวงกรม พันธุ์บุรณะ, 2536: 377) ความจริงของเรื่องเล่าในอดีตจึงไม่ใช่การบันทึกเหตุการณ์จริงในอดีตทั้งหมดที่เกิดขึ้นกับชีวิตของผู้เขียน แต่เป็นความจริงที่สร้างขึ้นจากกลวิธีการเขียนในการคัดสรรความทรงจำและประสบการณ์ของเจ้าของประวัติเชื่อมโยงเข้ากับครอบครัว คนรัก คนในสังคม และสถานที่ในแต่ละยุคสมัย แล้วนำมาเล่าเรียงตามลำดับเวลา จากนั้นจึงนำเสนอมุมมองหรือโลกทัศน์ในมุมมองของผู้เขียนที่อยากให้ผู้อ่านรับรู้

แนวคิดเรื่องระบบภาษาและความหมายของบรรดานักคิดและนักปรัชญาต่างๆ ได้เปิดเผยถึงอำนาจของภาษาในวรรณกรรมที่นำมาใช้ครอบงำ กำกับความคิด ความเชื่อของคนในสังคมจนเห็นว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นความจริงตามธรรมชาติ หากแม้แต่วรรณกรรมที่เคยเชื่อว่าเล่าแต่ความจริงอย่างเช่นประวัติศาสตร์นิพนธ์หรืออัตชีวประวัติต่างก็เกิดขึ้นจากกลวิธีการประพันธ์เพื่อตอบสนองจุดประสงค์ของผู้เขียนทั้งสิ้น วิธีการศึกษาภาษาดังกล่าวจึงก่อให้เกิดการตั้งคำถามเกี่ยวกับภาษา อำนาจ และความจริง และส่งผลให้ถึงการตระหนักสิ่งที่เป็นอื่น (the other) สิ่งที่น่าเสนอไม่ได้ หรือถูกมองข้ามไป โดยเฉพาะเรื่องเล่าของผู้หญิง ที่อัตชีวประวัติแบบฉบับซึ่งผลิตขึ้นจากนักเขียนชาย มักเขียนถึงผู้หญิงจากมุมมองของผู้ชาย และละเลยความรู้หรือบุคลิกภาพของผู้หญิงที่สะท้อนถึงตัวตนของผู้หญิง นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มคนอื่นๆ ที่ดำรงอยู่ในสถานะชายขอบอย่างกลุ่มคนชาติพันธุ์ เกย์ เลสเบี้ยน ผู้พิการ หญิงค้าประเวณี ขอทาน ฯลฯ ที่มีรูปแบบชีวิตอย่างถูกจำกัดสิทธิและโอกาสต่างๆ ของสังคม ทักษะคิดและมุมมองของกลุ่มคนเหล่านี้จึงเป็นความรู้ที่แตกต่างจากความรู้ในสังคมที่เราเคยชิน และอีกนัยหนึ่งได้เปิดเผยให้เห็นอำนาจของสังคมที่ใช้กดขี่กลุ่มคนเหล่านี้ด้วย

3. อัตชีวประวัติกับอกตงานเขียนของสตรี

การศึกษาต้นแบบของอัตชีวประวัติในยุคสมัยใหม่ ยังสะท้อนให้เห็นการเสนอนิยามและรูปแบบที่จำกัดขอบเขตไว้ที่นักเขียนชาย กล่าวคือ คำจำกัดความของอัตชีวประวัติเสนอว่าเป็นการเล่าเรื่องจากเรื่องจริง และการดำเนินเรื่องของอัตชีวประวัติที่แสดงให้เห็นพัฒนาการของเจ้าของ

ประวัติจากการใช้โครงเรื่องแบบ “วีรบุรุษ” การใช้นิยามดังกล่าวทำให้งานเขียนของนักเขียนสตรีถูกมองว่าไม่ใช่อัตชีวประวัติที่แท้จริง ดังที่ ซิดonie สมิธ เสนอว่า การนำเสนอประสบการณ์และการนำเสนอตัวตนของผู้ชายและผู้หญิงนั้นมีความเหมือนกัน แต่รูปแบบอัตชีวประวัติแบบฉบับที่ให้ความสำคัญแก่นักเขียนเพศชายมากกว่าทำให้นักเขียนหญิงถูกมองว่าถ่ายทอดเรื่องราวที่ไม่สำคัญ และกระบวนการนำเสนอตัวตนของผู้หญิงก็ไม่ตรงตามเกณฑ์การประพันธ์ที่นักเขียนชายกำหนด (Sidonie Smith, 1987: 167 cited in Marcus, 1994: 230) ทั้งนี้ เพราะการเขียนของผู้หญิงแสดงถึงประสบการณ์ผ่านบทบาทและกิจกรรมในชีวิตประจำวันที่ถูกกำหนดตำแหน่งแห่งที่โดยผู้ชาย เช่น บทบาทหน้าที่ของภรรยาที่ต้องคอยดูแลครอบครัว ทำงานบ้านและเลี้ยงลูก การกำหนดกิริยาและความประพฤติของผู้หญิง การกำหนดศีลธรรมของผู้หญิงห้ามพูดเรื่องเพศหรือความปรารถนาทางเพศในที่สาธารณะ เป็นต้น เรื่องเล่าเหล่านี้จึงไม่ใช่เรื่องสำคัญเท่ากับผู้ชายที่ทำงานเพื่อประโยชน์ของสังคม นอกจากนี้ กลวิธีการเขียนของผู้หญิงยังมีการหยิบยืมวิธีการเขียนแบบนวนิยายมาใช้ ซึ่งยากต่อการบ่งชี้ว่าเรื่องใดเป็นอัตชีวประวัติหรือเป็นเรื่องแต่ง (ศรีณย์ มหาสุภาพ, 2551:19) ขณะที่นักเขียนชายจะถ่ายทอดเรื่องราวที่สามารถพิสูจน์ว่าเป็นความจริงตามกฎเกณฑ์การประพันธ์ที่กำหนดขึ้นโดยชายชาวตะวันตกเท่านั้น อคติที่เกิดขึ้นจึงส่งผลต่ออัตชีวประวัติของนักเขียนในประเทศอื่น นักเขียนที่มีชาติพันธุ์อื่น อย่างเช่นอัตชีวประวัติของนักเขียนสตรีในประเทศโลกที่สามว่าไม่ใช่อัตชีวประวัติที่แท้จริง

อคติจากอัตชีวประวัติแบบฉบับจึงถูกตั้งคำถามจากนักสตรีนิยม ดังเช่นแนนซี มิลเลอร์ (Nancy Miller) ว่ากฎเกณฑ์ของเลอเนนซึ่งเสนอว่า ผู้ประพันธ์ ผู้เล่าเรื่อง และตัวละครเอกจะเชื่อถือวาทกรรมนั้นยืนยันความเป็นตัวตนของผู้ประพันธ์ได้จริงหรือไม่ และความจริงใจในการนำเสนอตัวตนเมื่อกล่าวถึงตัวละครผู้หญิงมีมากแค่ไหน หากตัวละครเอกในเรื่องเป็นผู้ชาย (Miller, 1988: 51 cited in Anderson, 2001: 3) ตัวอย่างเช่น อัตชีวประวัติ *The Mausoleum book* ของเซอร์ เลสลีย์ สตีเฟน (Sir Leslie Stephen) ผู้เป็นพ่อของเวอร์จิเนีย วูล์ฟ (Virginia Woolf, 1882-1941) นักเขียนชาวอังกฤษและนักทฤษฎีสตรีนิยมในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ได้เขียนอัตชีวประวัติเพื่อมอบให้ลูกหลานในครอบครัวอันเป็นประเพณีของตระกูลที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา สตีเฟนตั้งใจเขียนถึงจูเลีย (Julia Prinsep Stephen) ภรรยาของเขา แต่ในเรื่องกลับใช้ตัวของเขาตั้งต้นเป็นจุดศูนย์กลางของเรื่องในฐานะหัวหน้าครอบครัว และกล่าวถึงจูเลียว่าเป็นกุลสตรีเปรียบเสมือนนางฟ้าในบ้านที่ทำหน้าที่ดูแลครอบครัวอย่างดี (Anderson, 2001: 93) ตัวละครหญิงในอัตชีวประวัติของสตีเฟนจึงกลายเป็นส่วนเติมเต็มอำนาจของความเป็นพ่อหรือหัวหน้าครอบครัว ไม่ใช่บุคลิกของจูเลียที่แท้จริง

ด้านรูปแบบการเขียนอัตชีวประวัติซึ่งต้องนำเสนอแต่ความจริงก็ทำให้เกิดอคติแก่งานเขียนของนักเขียนสตรีที่มีการหยิบยืมกลวิธีของนวนิยายมาใช้ เช่น อัตชีวประวัติของนักเขียนหญิง แอน โอ๊กเลย์ (Ann Oakley, 1944) เรื่อง *Taking it like a Woman* (1984) เปิดเรื่องด้วยคำพูดว่า “ตัวละครในหนังสือเล่มนี้มีทั้งตัวตนจริงและไม่มีจริง” “*Some of the characters in this book are real and some aren't.*” (Marcus, 1994: 280) ดังนั้น นักเขียนหญิงเล่าเรื่องของตนเองด้วยวิธีการหลากหลาย เช่น การนำกลวิธีเรื่องแต่งเข้ามาปรับใช้ในอัตชีวประวัติ เพื่อหาทางเลือก หรือทดลองการนำเสนอประสบการณ์ของตนมาจัดวางเพื่อสร้างภาพลักษณ์ของปัจเจกบุคคลใหม่ นักเขียนสตรีจึงไม่ได้เขียนเรื่องเล่าของตนเพื่อยืนยันความเป็นจริงหรือความเป็นเรื่องแต่ง ซึ่งเป็นการทำลายทฤษฎีสัญญาอัตชีวประวัติของเลอณีน แต่แสวงหาความเป็นไปได้ในการนำเสนอตัวตนของผู้หญิงอย่างแท้จริง

อคติจากอัตชีวประวัติแบบฉบับจึงถูกตั้งคำถามจากแนวคิดหลังสมัยใหม่ ซึ่งปฏิเสธรูปแบบการเขียนเพื่อนำเสนอความจริงในอัตชีวประวัติ เพราะงานเขียนบันทึกเหตุการณ์ทั้งประวัติศาสตร์หรืออัตชีวประวัติต่างก็มีโครงสร้างและมีกลวิธีการเขียนเพื่อผูกโยงเหตุการณ์เข้าด้วยกันให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของผู้เขียนทั้งสิ้น อัตชีวประวัติจึงมีการคัดสรรเหตุการณ์เพื่อสอดคล้องกับภาพลักษณ์ของตัวตนที่ผู้เล่าอยากให้เป็น อัตชีวประวัติของผู้หญิงจึงไม่ใช่งานที่ไม่มีคุณค่า แต่เป็นการใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนของตัวเองเพื่อหลีกเลี่ยงการนำเสนอตัวตนในแบบนักเขียนชาย คือ การใช้โครงสร้างแบบวีรบุรุษ และจบลงอย่างชัยชนะจากการตราตรำอุปสรรคในอดีต เพื่อแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในชีวิต อันเป็นการจำกัดกรอบความคิดและตัวตนที่หลากหลายของคนในสังคม การศึกษางานเขียนของผู้หญิงจึงไม่สามารถวิเคราะห์ตามกฎเกณฑ์การประพันธ์อัตชีวประวัติแบบฉบับได้ แต่ต้องบูรณาการทฤษฎีวิเคราะห์วรรณกรรมแบบตะวันตก ประสบการณ์ และวาทกรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน (ชุดิมา ประภาสวุฒิสาร, 2554: 15) เพื่อให้ “เสียง” ของผู้หญิงในพื้นที่อื่นปรากฏในพื้นที่สาธารณะโดยไม่ติดอยู่ในภาพลักษณ์ที่ตายตัว หรือศึกษาเพียงวิธีการใช้ภาษาว่า “ดี” หรือ “ไม่ดี” เท่านั้น การศึกษางานเขียนสตรีชายขอบจึงไม่สามารถละเลยปัจจัยต่างๆ เช่น ชนชาติ ชาติพันธุ์ อาชีพ ศาสนา ตำแหน่งที่อยู่ ฯลฯ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้หญิงมีบุคลิกและตัวตนที่หลากหลายได้

ภาษาและการเขียนของสตรีจากแนวคิดสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่

การศึกษางานเขียนและภาษาของผู้หญิง ที่แต่เดิมถูกจำกัดจากอคติและการตัดสินจากเพศชายได้รับการศึกษาในมิติต่างๆ มากขึ้น เมื่อแนวคิดสตรีนิยม (Feminism) ได้ถือกำเนิดขึ้น

สตรีนิยมเป็นทั้งระบบคิดและขบวนการทางสังคมที่พยายามเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้หญิงจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหญิงและชาย ซึ่งผู้ชายอยู่ในฐานะได้เปรียบ และผู้หญิงอยู่ในสภาพที่เป็นรอง (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 4-5) การศึกษาผู้หญิงจึงมีจุดมุ่งหมายให้สตรีได้ดำรงชีวิตอย่างเท่าเทียมเช่นบุรุษ แม้แต่งานในวรรณกรรมที่แต่เดิมถูกจำกัดให้เป็นกิจกรรมของชาย และเมื่อศึกษาผู้หญิงผ่านวรรณกรรมที่เขียนขึ้นจากนักเขียนชาย พบว่านักเขียนชายมักเขียนถึงผู้หญิงในแบบที่ผู้ชายอยากให้เป็น ภาพลักษณ์และคุณลักษณะของผู้หญิงที่สร้างขึ้นจึงไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงของผู้หญิง แต่องค์ความรู้ที่ผู้ชายสร้างขึ้นกลับกลายเป็นความรู้ที่ผู้หญิงต้องเรียนรู้และปฏิบัติตาม ผู้หญิงจึงไม่เคยมีบทบาททางสังคมอื่นหรือพื้นที่อื่น นอกจากสิ่งที่ผู้ชายกำหนดให้ ทั้งที่ผู้หญิงต่างมีบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกันตามถิ่นที่อยู่ ชนชั้น ชาติพันธุ์ สังคม วัฒนธรรม หรือการศึกษา เช่น ผู้หญิงที่ทำงานเป็นพนักงานบริษัท หรือผู้หญิงที่อาศัยในเขตเมืองย่อมแตกต่างจากผู้หญิงที่เป็นแม่บ้าน และผู้หญิงที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา เป็นแรงงาน มีฐานะยากจน หรือเป็นชนกลุ่มน้อย ผู้หญิงเหล่านี้มักมีสถานภาพเป็นรองกว่าผู้หญิงทั่วไปในสังคม เพราะขาดโอกาสในการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการต่างๆ ของรัฐ หรือแม้แต่ความปลอดภัยในการดำรงชีวิต และส่วนใหญ่ผู้หญิงแทบไม่เคยได้เรียกร้องความยุติธรรมหรือออกมาบอกเล่าความเป็นอยู่ของตัวเอง ดังนั้น เพื่อสร้างพื้นที่ให้กับผู้หญิงได้แสดงออกถึงความคิด มุมมอง บุคลิกภาพของตนอย่างแท้จริง นักสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่จึงเรียกร้องให้ผู้หญิงสร้างพื้นที่ของตนเองขึ้นมาด้วยการเขียนและเล่าเรื่องของตนเองขึ้น การใช้ภาษาที่ผลิตขึ้นจากผู้หญิงเองนั้นจึงจะทำให้ผู้หญิงสามารถเปิดเผยตัวตนออกมาได้จากกรอบคิดและภาษาของผู้หญิงเอง

สตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่เริ่มเป็นที่กล่าวถึงในช่วงทศวรรษ 1970-1980 ส่วนใหญ่แล้วเป็นนักสตรีนิยมชาวฝรั่งเศสซึ่งสนใจในการศึกษาผู้หญิงเกี่ยวกับภาษา เช่นเดียวกับแนวคิดหลังสมัยใหม่ที่ศึกษาภาษาในฐานะเป็นเครื่องมือในการผลิตองค์ความรู้ที่เป็นมาตรฐานหรือความจริงที่เป็นสากล แท้จริงภาษาทำหน้าที่กำหนดวิธีการมองโลกและการกระทำต่างๆ จากความหมายที่สร้างขึ้นผ่านภาษา นักสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ได้นำแนวคิดเรื่องภาษาจากแนวคิดหลังสมัยใหม่มาวิเคราะห์ร่วมกับความเป็นเพศหญิง (femininity) และความเป็นเพศชาย (masculinity) เสนอว่าการปฏิบัติการทางภาษาได้สร้างความหมายและรักษาคุณลักษณะของความเป็นเพศเพื่อดำรงรักษาวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ ภาษาและงานเขียนของผู้หญิงจึงถูกทำให้ด้อยกว่างานเขียนของผู้ชายและผู้หญิงไม่มีตัวตนในงานเขียนของผู้ชาย แต่เป็นสิ่งที่ผู้ชายกำหนดลักษณะของผู้หญิงขึ้นมา โดยนำเสนอภาพของผู้หญิงให้กลายเป็นสิ่งอื่น ดังที่ นักสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ ลูซ อีริกาเร (Luce Irigaray, 1932) เสนอว่า ผู้หญิงภายใต้การเขียนของผู้ชายมักปรากฏภาพเสนอภายนอกของสิ่งอื่น

เช่น อนุสาวรีย์แห่งความยุติธรรม สันติภาพ เสรีภาพ หรือไม่ก็เป็นวัตถุแห่งความปรารถนาของผู้ชาย ลักษณะดังกล่าวทำให้ผู้หญิงถูกกีดกันออกจากประวัติศาสตร์ (วรนุช จรุงรัตนางค์, 2548: 95-96) ภาษาของผู้ชายจึงสะท้อนถึงอำนาจที่พยายามกดขี่ผู้หญิงโดยผ่านตัวละครหญิงต่างๆ

เวอร์จิเนีย วูล์ฟ (Virginia Woolf, 1882-1941) นักเขียนที่มีอิทธิพลต่อสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน (Radical Feminist)¹ เสนอว่าการเขียนของผู้ชายที่พูดถึงผู้หญิงมีลักษณะ 2 ประการคือ ประการแรก การเขียนของผู้ชายมีลักษณะแยกจิตสำนึก (consciousness) และตัวตน (subjectivity) ของผู้หญิงออกจากกัน โดยที่ความเป็นชายจะเข้ามากำหนดว่าความเป็นเพศหญิงต้องมีคุณลักษณะอย่างไร เช่น ผู้หญิงที่ดีต้องเป็นผู้ให้กำเนิดบุตร ยึดมั่นธรรมเนียมการครองคู่แบบผัวเดียวเมียเดียว ประการที่สองคือ การทำให้ผู้หญิง “กลายเป็นอื่น” (Otherness) เมื่อผู้ชายนำเสนอเรื่องผู้หญิง ผู้หญิงจะถูกสร้างภาพลักษณ์ในแบบอื่นหรือทำให้มีลักษณะด้อยกว่าความเป็นชาย มิใช่ตัวตนจริงของผู้หญิงเช่น ผู้หญิงคบหาผู้ชายหลายคนจะถูกมองว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี แต่ผู้ชายที่คบหาผู้หญิงหลายคนและมีภรรยาน้อยถือว่าเป็นเรื่องปกติ เป็นต้น การสร้างมายาคติเหล่านี้ทำให้ผู้หญิงตกอยู่ภายใต้การควบคุมหรือการกำกับของผู้ชายผ่านสถาบันทางสังคมต่างๆ หรืออีกนัยหนึ่งคือ การรักษาระบบสังคมชายเป็นใหญ่ (patriarchy) หมายถึง ระบบโครงสร้างทางสังคมและการปฏิบัติที่ส่งให้ผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่าเพศอื่นในสังคม (นาถฤดี เค้นดวง, 2552: 34) ให้ดำเนินต่อไป

นักสตรีนิยมชาวฝรั่งเศส เฮเลน ซีซุ (Helene Cixous, 1937) เสนอวิธีการเขียนแบบผู้หญิง (feminine writing) และการเขียนแบบผู้ชาย (masculine writing) และด้วยบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ทำให้การเขียนในแบบผู้ชายมีสถานะเหนือกว่าผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงถูกกำหนด ควบคุม คุณลักษณะต่างๆ ผ่านการเขียนของผู้ชายมานับแต่อดีต ในสังคมตะวันตกงานเขียนและอาชีพในตำแหน่งสำคัญ ทั้งในแวดวงการศึกษา หรือแวดวงการเมือง ล้วนเป็นงานของผู้ชาย ส่วนผู้หญิงกลับถูกกีดกันออกจากงานสาธารณะเหล่านี้ และเป็นได้แค่ส่วนหนึ่งของจินตนาการที่ผู้ชายสร้างขึ้น เช่น ในสังคมกรีกโบราณผู้หญิงมีสถานภาพได้แค่เทพเจ้าผู้หญิง แม่ โสเทนี และทาสเท่านั้น (Helen King, 1983: 109-127 อ้างใน ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2556: 55) ในจินตนาการของผู้ชาย ผู้หญิงเป็นสัญลักษณ์ของความชั่วร้าย และเป็นผู้มีกิเลสตัณหา เช่น ตำนานมนุษย์ชายหญิงคู่แรกของศาสนา

¹นักวิชาการได้เรียกสตรีนิยมสายนี้ใน 3 ชื่อด้วยกันคือ “สตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน” พบในงานวิชาการของ วารุณี ภูริสินสิทธิ์ “สตรีนิยมแนวสุดขั้ว” พบในงานวิชาการของ กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน และ “สตรีนิยมสายรากเหง้า” พบในงานวิชาการของ ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ ในที่นี้ผู้วิจัยขอใช้คำว่า สตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน

คริสต์ อาดัมกับอีฟถือเป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้กันระหว่างอำนาจของผู้ชายและผู้หญิง อำนาจของอีฟในการชักจูงอาดัมให้กินผลไม้ต้องห้ามถือเป็นอำนาจฝ่ายต่ำหรือการล่อลวง เป็นการปิดกั้นมิให้ผู้ชายหาหนทางไปสู่ความสว่างหรือทางแห่งธรรม สมัยยุคกลางของสังคมตะวันตก มีความเชื่อว่าผู้หญิงมีอำนาจพิเศษสามารถติดต่อกับพลังเหนือธรรมชาติได้ นักการศาสนาจึงจัดแจงอำนาจของผู้หญิงให้อยู่ในทางฝ่ายมืด เป็นอำนาจของแม่มด หมอผี แต่ผู้ชายมีอำนาจในการบรรลุขั้นจิตวิญญาณ (ชเนศ วงศ์ยานนาวา, 2541: 169) การเขียนของผู้ชายมีลักษณะเป็นการรวบรวมภูมิปัญญาของมนุษยชาติ เป็นความรู้ที่ได้รับการยอมรับจากสังคม การเขียนเน้นการเคลื่อนไหวหรือนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง และที่สำคัญคือเป็นการเขียนแบบแบ่งคู่ตรงข้าม โดยผู้ชายคือ ผู้กระทำ วัฒนธรรมแสงสว่าง ความสูง หรือเป็นขั้วบวก ขณะที่ผู้หญิงคือ ผู้รับการกระทำ ธรรมชาติ ความมืด ความต่ำ หรือเป็นขั้วลบ (Tong, 2009:276) ซึ่งการกำหนดลักษณะคู่ตรงข้ามความเป็นหญิงและความเป็นชายนี้ ส่งผลให้เกิดการแบ่งขั้วที่เหนือกว่าและขั้วที่ต่ำกว่า โดยผู้หญิงกลายเป็นอื่นหรือเป็นสิ่งที่ด้อยกว่าผู้ชาย ผู้หญิงจึงดำรงอยู่ในโลกที่ผู้ชายกำหนดคุณลักษณะให้

ชีซูเสนอให้ผู้หญิงเขียนถึงตัวเองเพื่อออกจากโลกที่ผู้ชายกำหนดและหันมาสร้างโลกของผู้หญิงขึ้นเองจากสิ่งที่ผู้ชายไม่เคยคิดถึงหรือไม่เคยพูดถึง การเขียนที่ชีซูแบ่งขั้วว่าเป็นของผู้หญิงคือการทำเครื่องหมาย (marking) การขีด (scratching) การเขียนสะเปะสะปะ (scribbling) หรือการเขียนบันทึกลง (jotting down) ทั้งนี้ ที่มาของการเขียนสำหรับผู้หญิงนั้นมาจากความเป็นเพศหญิงซึ่งให้ความสำคัญกับต้นหา (id) อันเป็นบ่อกำเนิดของความปรารถนาทั้งมวล ผ่านร่างกาย และจิตใจของผู้หญิง ทำให้การเขียนของผู้หญิงออกจากการคิดแบบคู่ตรงข้าม ซึ่งเป็นการเขียนแบบผู้ชายที่ความเป็นเพศชายให้ความสำคัญกับอวัยวะเพศชาย หรือที่ชีซูเรียกว่า การเขียนโดยมีลึงค์เป็นศูนย์กลาง (phallogocentric writing) คือ เขียนถึงแต่สิ่งเดิมๆ ไม่หลากหลาย และมีโครงสร้างตายตัว แต่ภาษาของผู้หญิงมีความแตกต่าง หลากหลาย เป็นจังหวะจะโคน เต็มไปด้วยอารมณ์ และความรู้สึก เมื่อผู้หญิงเขียนจะปล่อยให้คำต่างๆ เลื่อนไหลไปอย่างอิสระตามที่ผู้หญิงปรารถนาให้คำพูดนั้นไปทางไหน เปรียบได้กับผู้หญิงใช้ภาษา 1,000 ภาษา (Tong, 2009: 277) ลักษณะภาษาดังกล่าวจึงไม่ถูกจำกัดจากทฤษฎีหรือความรู้ที่มีเหตุผลตายตัวแบบผู้ชาย และการเขียนของผู้หญิงไม่มีรูปร่างและร่องรอยอย่างแน่ชัด เพราะการเขียนของผู้หญิงอิงอยู่กับเสียงของสิ่งอื่นหรือคนอื่นๆ ที่ปรากฏออกมาเพื่อทำให้เกิดความหลากหลาย ไม่ได้มีความหมายเดียวเพื่อให้อ่านที่ด้อยกว่ากลับมา มีบทบาทสำคัญเช่นเดียวกับขั้วที่เหนือกว่า (ชเนศ วงศ์ยานนาวา, 2541: 212-213)

การเขียนแบบผู้หญิงจึงไม่เพียงเป็นการเขียนในแบบใหม่เท่านั้น แต่ยังได้เปิดโอกาสถึงความเป็นไปได้ในการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานสังคมและวัฒนธรรม โดยใช้พื้นที่ของการเขียนเป็นเครื่องมือเพื่อทำลายมายาคติที่ผู้ชายสร้างขึ้น และทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดหรือช่วงชิงการให้ความหมายผ่านวรรณกรรม จึงจะทำให้ผู้หญิงสามารถเผยตัวตนในแบบผู้หญิงเองได้อย่างแท้จริง

การศึกษาเรื่องเล่าของผู้หญิงค่าประเวณี

หญิงค่าประเวณีเป็นผู้หญิงอีกกลุ่มหนึ่งที่ถูกละเลยในสังคมส่วนใหญ่รังเกียจและผลักให้ออกไปอยู่ชายขอบของสังคม เนื่องจากมีวิถีชีวิตและการดำรงชีพที่แตกต่างจากคนในสังคมทั่วไป เพราะงานบริการทางเพศเป็นงานที่สังคมรังเกียจ ผู้หญิงที่ยึดการค้าประเวณีเป็นอาชีพและวนเวียนกับการเข้าออกเรือนตลอดเวลาจึงถูกมองว่าเป็นบุคคลไม่มีคุณค่า ไร้ศักดิ์ศรี เป็นภัยต่อสังคม และเป็นต้นตอปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมา เช่น เป็นการทำผิดศีลธรรม เป็นแหล่งอบายมุขและยาเสพติด เป็นแหล่งอาชญากรรม เป็นแหล่งแพร่เชื้อกามโรคและโรคเอดส์ เป็นต้น ผู้หญิงกลุ่มนี้จึงถูกสังคมกีดกันและกลายเป็นผู้ค่อยโอกาสในการเข้าถึงสิทธิทางสังคม การศึกษา การหางาน หรือแม้แต่การถูกคดีและเอาผิดเปรียบเทียบกับบุคคลใกล้ชิด หญิงค่าประเวณีจึงจัดอยู่ในกลุ่มของ “คนชายขอบ” (Marginal people) ซึ่งนักวิชาการได้ทำการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาและช่วยเหลือผู้หญิงกลุ่มนี้มาอย่างต่อเนื่อง

ในการศึกษาอัตชีวประวัติของผู้หญิงค่าประเวณี ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อออกเป็น 2 ลักษณะคือ การศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับหญิงค่าประเวณี และการศึกษาหญิงค่าประเวณีตามแนวคิดสตรีนิยม

1. การศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับหญิงค่าประเวณี

เรื่องเล่าที่เล่าถึงชีวิตและประสบการณ์ของผู้หญิงขายบริการ เป็นการเล่าจากบุคคลภายนอกที่ได้ศึกษาชีวิตและประสบการณ์ของผู้หญิงและนำมาถ่ายทอดผ่านตัวละคร การนำเสนอมักใช้ข้อมูลของผู้หญิงค่าประเวณีตามความเป็นจริงเพื่อทำให้เกิดความสมจริงของเรื่อง เช่น ภูมิหลัง สภาพความเป็นอยู่ในสถานบริการ ปัญหาเรื่องค่าตัว การโดนกดขี่จากลูกค้า แมงดา หรือแม่เล้า นพมาศ พงสุวรรณ ได้สรุปลักษณะผู้หญิงขายบริการที่ปรากฏในนวนิยายไทยแบ่งตามยุคสมัยได้ 3 ลักษณะคือ หญิงค่าประเวณีเป็นชนชั้นต่ำและเป็นส่วนเกินของสังคม (พ.ศ. 2480-2509) หญิงค่าประเวณีเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว และเป็นผู้เผชิญชะตากรรมที่โหดร้าย (พ.ศ. 2515-2533) และหญิง

คำประเพณีคืออาชีพหนึ่งของสังคม เป็นอาชีพที่สร้างรายได้และยกระดับฐานะของผู้หญิง (พ.ศ. 2542-2545) (นพมาศ พวงสุวรรณ, 2545: ง) การนำเสนอเรื่องเล่าจากมุมมองคนนอกได้ส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ของหญิงคำประเพณีที่ตายตัว ซึ่งไม่เพียงปรากฏในวรรณกรรม แต่ยังรวมถึงสื่อแขนงอื่น เช่น การศึกษาของ รัชดา แดงจำรูญ เรื่อง *ภาพของโสเภณีในละครโทรทัศน์ปี 2535* พบว่าการนำเสนอรูปลักษณ์ภายนอกของหญิงคำประเพณีเป็นรูปลักษณ์แบบฉบับ (stereotype) ที่ไม่ต่างจากการนำเสนอในวรรณกรรม *หญิงคนชั่ว* ของ ก.สุรางคนางค์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2480 คือแต่งหน้าจัด แต่งตัวโป้ สุกนุหรี กินเหล้า พุดจาหยาบคายลามก เป็นต้น การนำเสนอภาพลักษณ์ดังกล่าวทำให้เกิดทัศนคติของคนในสังคมต่อหญิงคำประเพณีว่า โสเภณีเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย และเป็นผู้หญิงที่น่าเห็นใจในชะตากรรม เพราะรับรู้ว่าคุณถูกเหยียดหยามจากคนในสังคม ทำให้หญิงคำประเพณีซึมซับเอาความรู้สึกไม่มั่นคงไว้กับตนเอง ส่วนผู้หญิงทั่วไปจึงเป็นผู้หญิงดีและมีความเหนือกว่า จุดจบของตัวละครโสเภณีจึงจบลงอย่างโศกนาฏกรรมเสมือนเป็นบทลงโทษ ไม่สามารถกลับตัวในบทบาทของแม่หรือเมียเช่นผู้หญิงทั่วไปได้ (รัชดา แดงจำรูญ, 2538: 291-292)

ปัจจุบันหนังสือที่เสนอชีวิตและประสบการณ์จากมุมมองของคนธรรมดา และคนชายขอบได้รับความนิยมมากขึ้นตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2540 เป็นต้นมา การเกิดกระแสวรรณกรรมของกลุ่มคนต่างๆ เช่น คนรักเพศเดียวกัน ผู้พิการ โสเภณี หรือคนชาติพันธุ์ต่างๆ เป็นต้น ต่างเล่าเรื่องชีวิตและประสบการณ์ของตนเพื่อเผยแพร่รูปแบบการดำรงชีวิต แนวคิดและทัศนคติการใช้ชีวิตของกลุ่มหรือชุมชนของตนที่แตกต่างจากคนในสังคมทั่วไป ความเคลื่อนไหวในวงวรรณกรรมจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงงานเขียนอัตชีวประวัติทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหา ดังที่ ธัญญา สังขพันธานนท์ เสนอว่า งานเขียนสารคดีเกี่ยวกับประวัติบุคคลแนวใหม่ ไม่จำกัดการนำเสนอเฉพาะบุคคลที่มีชื่อเสียงเท่านั้น เพราะชีวิตแต่ละชีวิตต่างมีแง่มุมและประสบการณ์ที่น่าสนใจไม่น้อยไปกว่ากัน ซึ่งเป็นการมองบุคคลในฐานะปัจเจกบุคคลที่ชีวิตมีความน่าสนใจในตัวเอง การนำเสนอเรื่องราวของบุคคลจึงเน้นการนำเสนอบุคคลอย่างรอบด้านตามมุมมองที่ว่า “ไม่มีใครสมบูรณ์แบบ” แต่การนำเสนอข้อมูลต้องตรงตามความเป็นจริง เชื่อถือได้ และมีกลวิธีในการเขียนที่น่าสนใจ และสร้างความเพลิดเพลินในการอ่าน (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2548: 124-126)

เรื่องเล่าความทรงจำและประสบการณ์ของหญิงขายบริการส่วนใหญ่นำเสนอในรูปแบบพ็อกเก็ตบุ๊กส์ (pocket books) ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของผู้อ่านวรรณกรรมที่เข้าใจง่าย มีเนื้อหาขนาดสั้น ใช้ภาษาเป็นกันเอง เนื้อหามักนำเสนอโสเภณีเด็กหรือวัยรุ่นที่ตัดสินใจค้าบริการทางเพศ และเล่าความรู้สึกขณะไปขายบริการทางเพศครั้งแรก หน้าปกของหนังสือเหล่านี้มักบอกว่ามาจาก

เรื่องจริงหรือประสบการณ์จริงและใช้ภาษาพูดอย่างเป็นกันเองมากกว่าจะเขียนอย่างสละสลวย เรื่องชีวิตของบุคคลในปัจจุบันจึงกล้านำเสนอความทรงจำและประสบการณ์ในด้านลบของตนเอง มากกว่าแต่ก่อน ทั้งความทรงจำที่น่าอับอาย หรือนำเสนออารมณ์ และความปรารถนาในด้านเพศ ทั้งนี้ อาจเนื่องด้วยหลายสาเหตุ เช่น ต้องการให้เห็นตัวตนที่แท้จริงของตนว่ามีความจริงใจ หรือ ต้องการดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านเพื่อประโยชน์ทางการตลาด เพราะในปัจจุบันผู้คนมักสนใจ เรื่องลบๆ ของผู้อื่นมากกว่าเรื่องดีๆ จนทำให้สามารถนำเรื่องในด้านลบมาเป็นจุดขายได้ (ปัทมน กอตระกุลสิน, 2550: 47) เช่น *เรื่องเล่า สาวไซค์ไลน์* (พ.ศ. 2553) ของ BOOKING!! (นามแฝง) สำนักพิมพ์ 1st-ep ตีพิมพ์ถึง 16 ครั้งเล่าถึงนักศึกษาที่ตัดสินใจค้าบริการทางเพศ เพราะอยากมี รายได้ซื้อของแบรนด์เนม *แม่คะ หนูขายตัว* (ม.ป.ป.) ของ น้องกิฟท์ (นามแฝง) สำนักพิมพ์อินลัคค์ เป็นเรื่องของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาอายุ 13 ปี เขียนไดอารี่เล่าเรื่องตัดสินใจขายบริการทางเพศ เพื่อแก้ปัญหาชีวิต *ชีวิตที่หลงทาง* (ม.ป.ป.) ของ ปปป. (นามแฝง) สำนักพิมพ์อินลัคค์ เนื้อหาเล่าถึง นักเรียนแพทย์เล่นการพนันบอลจนติดหนี้ และถูกเอเย่นต์ส่งไปค้าบริการทางเพศให้เกย์ แม่ม่าย และนักการเมือง เป็นต้น วรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโสเภณีและการค้าบริการทางเพศจึงเน้น ประเด็นประสบการณ์เลวร้ายมาเป็นจุดขายของหนังสือเช่น การตัดสินใจแก้ปัญหาชีวิตที่ผิดพลาด ของวัยรุ่น การคบเพื่อน การติดการพนัน ประสบการณ์ความรักที่ล้มเหลว เป็นต้น

เรื่องเล่าประสบการณ์และความทรงจำของกลุ่มคนชายขอบจึงแสดงให้เห็นถึงการคลี่คลาย วรรณกรรมประเภทอัตชีวประวัติแบบชนบทที่ใช้โครงเรื่องแบบ “วีรบุรุษ” ที่นำมาสู่ตอนจบคือ การ ประสบความสำเร็จในชีวิต สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่สังคมได้ แต่เรื่องเล่าของโสเภณีก็ยังคง กำหนดรูปแบบเรื่องเล่าเป็นที่นิยมโดยสำนักพิมพ์เป็นผู้กำหนดคือ เป็นเนื้อหาของวัยรุ่น นำเสนอ ประสบการณ์เลวร้ายทั้งการดำเนินชีวิตและประสบการณ์ทางเพศ การเล่าใช้ภาษาที่แสดงถึงความ ตรงไปตรงมา จัดจ้าน หรือภาษาระดับไม่ทางการเสมือนผู้เล่าเรื่องมานั่งพูดคุยอยู่ต่อหน้าผู้อ่าน และ เจ้าของประวัตินักไม่เปิดเผยตัวตนต่อสาธารณะ แต่กลับใช้นามแฝงและส่งเรื่องของตนมาให้ สำนักพิมพ์เป็นผู้เรียบเรียงอีกต่อหนึ่ง ลักษณะของเรื่องเล่าดังกล่าวยังคงยั่วยุถึงลักษณะที่ตายตัวของ หญิงค้าประเวณี คือ เป็นผู้หญิงที่ไม่ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมสังคม ตกอยู่ภายใต้วัฒนธรรม บริโภคนิยม ชอบใช้ชีวิตตอนกลางคืน แต่งตัวยั่ววน คบหาผู้ชายมากหน้าหลายตา อันเป็น คุณลักษณะตรงข้ามกับคุณลักษณะของผู้หญิงดี ดังที่นักวิชาการ สจ๊วต ฮอลล์ (Stuart Hall) เรียกว่า “เทคนิคการสร้างภาพ” คือ การเลือกเอาคุณสมบัติบางสิ่งบางอย่างของบุคคลที่เด่นชัด เข้าใจง่าย หรือเป็นที่รับรู้ทั่วไปมาลดทอนลักษณะของกลุ่มบุคคลให้เหลือเพียงไม่กี่อย่างเท่านั้น ซึ่งวิธีการ ลดทอนมีทั้งแบบสร้างคุณสมบัติสุดชั่วเกินจริง เพื่อให้เข้าใจง่าย การสร้างคุณสมบัติคู่ตรงข้าม

ออกมา และการสร้างคู่ตรงข้ามที่หักล้างกัน โดยค่าเชิงบวกจะอยู่ด้านความดีหรือด้านพระเอกเสมอ ผลคืออำนาจของคู่ตรงข้ามได้ทำให้คุณสมบัติเชิงลบหยุดนิ่ง และกลายเป็นคุณสมบัติแก่นแกน (Hall, 1997: 258 อ้างใน อภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2546: 94) ยิ่งความหมายตายตัวมากเท่าไร ก็ยิ่งถูกเบียดขับให้กลายเป็นคนชายขอบมากขึ้นเรื่อยๆ ลักษณะที่ตายตัวดังกล่าวสืบทอดต่อกันมาผ่านกระบวนการสื่อสารมวลชน ลักษณะของหญิงขายบริการทางเพศในความรู้ของคนทั่วไปจึงเป็นเช่นเดียวกับวรรณกรรมที่นำเสนอตัวละครหญิงค้าประเวณีคือ เป็นผู้หญิงชั้นล่าง ขาดจน มอมแมม นิสยี่เกียจ ดิฉลาดและแกล้งก้อด แต่งตัวด้วยเสื้อผ้าวับหวิรราคาถูกกับใส่ถุงน่องตาข่าย ทาลิปสติกสีฉูดฉาด และเป็นผู้หญิงที่ประพฤติผิดศีลธรรม (O'Neil, 2001: 147) การกำหนดกรอบเนื้อหาเรื่องเล่าของหญิงค้าประเวณีและการค้าบริการทางเพศ จึงคล้ายกับมาตรฐานการเขียนอัตชีวประวัติที่ให้ความสำคัญกับงานเขียนของเพศชายและใช้โครงเรื่องแบบวีรบุรุษ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่เป็นผู้ครอบครองความหมายและกำหนดลักษณะการเขียนถึงสตรีชายขอบด้วย

2. การศึกษาหญิงค้าประเวณีจากแนวคิดสตรีนิยม

ในการศึกษาหญิงค้าประเวณีจากแนวคิดสตรีนิยมมักผนวกพร้อมกับแนวคิดเรื่องทางเพศและความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิงซึ่งมีหลายมุมมองด้วยกันเช่น การศึกษาหญิงค้าประเวณีจากแนวคิดสตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal Feminism) ซึ่งเน้นสิทธิและเสรีภาพของผู้หญิง มองว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องส่วนตัวที่รัฐและสังคมไม่ควรเข้าไปแทรกแซง แนวคิดสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน (Radical Feminism) ซึ่งวิเคราะห์ระบบความหมายและความสัมพันธ์ระหว่างเพศหญิงและชายเป็นหลักมองว่า ผู้หญิงถูกนิยามเป็นวัตถุทางเพศภายใต้ความต้องการของผู้ชายเป็นศูนย์กลาง ถูกกดขี่เอารัดเอาเปรียบในบริเวณส่วนตัวจากความสัมพันธ์และบทบาทหน้าที่ เรื่องเพศจึงเป็นการครอบงำและกดขี่ผู้หญิงให้สยบยอมทั้งร่างกาย อารมณ์ และจิตวิญญาณของผู้หญิง ผู้หญิงจึงล้วนกลายเป็นผู้ถูกกระทำ โสเภณีกลายเป็นสินค้าสำหรับผู้ชาย เป็นผู้หญิงที่อ่อนแอและถูกกระทำ การค้าบริการทางเพศเป็นตราขายทางสังคมสำหรับหญิงผู้ค้า แต่ชายที่ซื้อบริการไม่ได้ถูกประณาม (ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2547: 70-71) เป็นต้น

แม้แนวคิดของสตรีนิยมจะช่วยให้การตีความเปิดกว้างขึ้นในเรื่องเพศและยอมรับในสิทธิเสรีภาพและการแสดงออกทางเพศหลากหลายรูปแบบโดยเป็นอิสระจากการถูกควบคุมและกำกับของรัฐ อย่างไรก็ตาม เรื่องเพศก็ยังคงถูกควบคุมผ่านศาสนา มาตรฐานทางศีลธรรม ที่ทำให้การมี

ความสัมพันธ์ทางเพศเป็นสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมของผู้คนในสังคมส่วนใหญ่ กล่าวคือ สังคมยังยอมรับในความสัมพันธ์ทางเพศที่ผ่านสถาบันครอบครัวแบบผัวเดียวเมียเดียว ผ่านพิธีการแต่งงาน และเป็นความสัมพันธ์ทางเพศที่เกิดขึ้นจากความรัก ความผูกพัน ทำให้เพศสัมพันธ์นอกเหนือจากการแต่งงานกลายเป็นสิ่ง “ผิดปกติ” ไม่ถูกต้อง และเป็นปัญหา โดยเฉพาะกับผู้หญิงที่ถูกกฎหมายทางศีลธรรมควบคุมอย่างเข้มงวด ขณะที่ผู้ชายสามารถมีเพศสัมพันธ์นอกเหนือจากการแต่งงานสามารถใช้ระบบผัวเดียวหลายเมีย และซื้อขายบริการทางเพศได้โดยมองว่าการค้าประเวณีเป็นเรื่องปกติในสังคม แต่สำหรับผู้หญิงที่มาขายบริการกับผู้ชายจำนวนมาก ถูกมองว่าเป็นเพศสัมพันธ์ที่สกปรก หรือมองว่าโสเภณีเป็น “หญิงเลว” การใช้กรอบคิดเรื่องทางเพศที่ถูกต้องตามศีลธรรมมาตีความเรื่องทางเพศหรือคุณค่าของผู้หญิง จึงไม่สามารถใช้ทำความเข้าใจกับประสบการณ์ทางเพศของหญิงค้าประเวณีที่มีเงื่อนไขของชีวิตแตกต่างจากผู้หญิงทั่วไป

จากการวิจัย การสังเกตพฤติกรรมและวิถีชีวิต และการทำสถิติ พบว่าหญิงค้าประเวณีต่างมีภูมิหลังในลักษณะร่วมกันคือ ผู้หญิงจากชนบทไทยส่วนใหญ่ตัดสินใจมาค้าประเวณีเพราะความยากจน และยังอยู่ภายใต้กรอบวัฒนธรรมและสังคมในการทำหน้าที่ผู้หาเลี้ยงครอบครัว โดยเธอส่งรายได้เกือบครึ่งหนึ่งไปให้ครอบครัวและจ่ายค่าเล่าเรียนให้น้องๆ (จรรยา เศรษฐบุตร และสุภาณี เวชพงศา, 2537: 147) บทบาทของลูกสาวในการเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว สะท้อนถึงเพศสถานะของเด็กหญิงไทยซึ่งไม่มีอำนาจต่อรองกับผู้ใหญ่ในครอบครัว ทั้งนี้ ค่านิยมส่งเสริมความกตัญญูยังผลักดันให้เด็กหญิงเป็นทำงานหาเงินมาอุปถัมภ์พ่อแม่แทนการบวชเรียนเหมือนเด็กผู้ชาย ในที่สุดการไร้การศึกษาทำให้ปิดกั้นโอกาสในการหางานที่มีรายได้มากพอจะเลี้ยงตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แม้จะพลิกบทบาทของตนเองเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว แต่เมื่อเข้าไปอยู่ในธุรกิจค้าประเวณี ผู้หญิงกลุ่มนี้ก็มีฐานะเพียงปัจจัยการผลิตหรือสินค้าในการค้าประเวณี สถานภาพของผู้หญิงเหล่านี้จึงมีแต่ตกต่ำลง (ยศ สันตสมบัติ, 2535: 205)

หญิงค้าประเวณีจึงตกอยู่ในสภาพถูกเอารัดเอาเปรียบจากหลายทาง ระดับแรกคือ การถูกสังคมรังเกียจผลักไปสู่ชายขอบ เพราะเป็น “ผู้หญิงชั่ว” จากการทำอาชีพเรื่องทางเพศอย่างเปิดเผย ซึ่งเป็นอาชีพนอกกรอบที่สังคมกำหนด ทั้งนี้ การแยกผู้หญิงดี/ไม่ดียังเกี่ยวพันกับโครงสร้างอำนาจของสังคมชายเป็นใหญ่ที่เปิดโอกาสให้ผู้ชายมีอำนาจเหนือร่างกายผู้หญิง โดยมองว่าผู้ชายมีความต้องการทางเพศสูงกว่าผู้หญิงถือเป็นเรื่องปกติ ในขณะที่ผู้หญิงที่ดีต้องมีความเป็น “กุลสตรี” ไม่ควรพูดหรือปฏิบัติเรื่องเพศอย่างโจ่งแจ้ง ระดับที่ลดลงไป คือ การถูกกดขี่ทั้งลูกค้า นายหน้า เจ้าของธุรกิจ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ในบางรายยังถูกกดขี่ตั้งแต่บิดามารดาที่ขายลูกสาวให้มาค้าบริการทางเพศ

หรือจากสามีที่ใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงในฐานะภรรยา หากปัญหาการค้าบริการทางเพศกลับมองว่าผู้หญิงที่ค้าบริการทางเพศเป็นต้นตอปัญหาสังคมทั้งด้านศีลธรรมและการทำธุรกิจที่ผิดกฎหมาย ทั้งที่การค้าประเวณีจะเกิดขึ้นได้ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายกลุ่มคือ ผู้จัดหาหรือตัวกลางในการค้าประเวณี ผู้ซื้อประเวณี และผู้ค้าประเวณี (จรรยา เศรษฐบุตร และสุภาณี เวชพงศา, 2537: 91)

สำหรับการศึกษาหญิงขายบริการทางเพศตามแนวคิดสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ ซึ่งปฏิเสธความรู้ ความเชื่อที่เป็นสากล เพื่อเปิดพื้นที่ให้กับความแตกต่าง และความเป็นอื่น ทำให้การศึกษาไม่เพียงเปิดเผยความไม่เท่าเทียมกันทางเพศผ่านอำนาจของสังคมปิตาธิปไตย แต่ยังปฏิเสธการมองภาพเหมารวมของผู้หญิงว่ามีปัญหาในลักษณะเดียวกันเพียงเพราะเป็นเพศเดียวกัน หากผู้หญิงมีความแตกต่างทางบริบทสังคม วัฒนธรรม ชนชั้นชาติพันธุ์ ภูมิศาสตร์ หรือการศึกษา เป็นต้น ดังที่การศึกษาหญิงค้าประเวณีในอดีตส่วนมองว่าผู้หญิงเป็นเหยื่อจากการถูกกดขี่ ถูกล่อลวง ถูกเอารัดเอาเปรียบ และตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ เพราะส่วนใหญ่ยังเป็นผู้หญิงที่อายุน้อยยากจน และการศึกษาต่ำจึงมาขายบริการทางเพศด้วยความไม่เต็มใจ หากในปัจจุบันยังมีนักเรียนนักศึกษาหญิงที่อาศัยอยู่ในเมือง มีการศึกษา มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีเต็มใจค้าบริการทางเพศ เพราะต้องการรายได้มาซื้อของใช้ราคาแพง ผู้หญิงที่มีทัศนคติเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ที่ไม่ติดอยู่ในกรอบศีลธรรม ผู้หญิงจากต่างประเทศมาค้าบริการทางเพศในเมืองไทย และผู้หญิงชาวไทยที่ไปค้าบริการทางเพศในต่างประเทศด้วยเช่นกัน

การศึกษาผู้หญิงร่วมกับบริบทดังกล่าวจึงทำให้เห็นความซับซ้อนตัวตนของผู้หญิงที่ไม่คงที่และมีประสบการณ์ที่มีลักษณะเฉพาะคือ แสดงให้เห็นว่าการดำรงชีวิตของหญิงขายบริการภายใต้อำนาจสังคมชายเป็นใหญ่และท่ามกลางอคติของสังคมจนทำให้ตนเองตกอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบ ต่ำต้อย หรือกลายเป็นอื่นนั้นดำรงอยู่ได้อย่างไร และมีวิธีปฏิบัติตนอย่างไรต่ออำนาจเหล่านั้น เพราะสำหรับกลุ่มคนชายขอบไม่ได้ยอมตกเป็นฝ่ายถูกกระทำเท่านั้น หากในบางเงื่อนไขพวกเขายังสามารถตอบโต้หรือดิ้นรนจากการถูกสังคมตีตราหรือการสร้างภาพลักษณ์ที่ตายตัวด้วยการกำหนดสถานภาพของตนเองขึ้นใหม่ หรือพยายามช่วงชิงความหมายทางวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับอำนาจ เพื่อรักษาคุณลักษณะหรือตัวตนไว้ กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับความหมายในการจะบอกคนอื่นว่าเราเป็นใคร ซึ่งเราต้องรู้ว่าตนเองเป็นใคร ไม่อย่างนั้นเราก็ไม่สามารถดำเนินชีวิตอยู่หรือแสดงบทบาทได้ และไม่รู้จักสัมพันธ์กับคนอื่นอย่างไร (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2549: 17) กระบวนการต่อสู้ของหญิงค้าประเวณีในฐานะคนชายขอบจึงไม่ต้องการประท้วงหรือการใช้ความรุนแรงเพื่อต่อต้านหรือต่อสู้จากการถูกกระทำ แต่เป็นการเรียนรู้ การสังเกตและประเมิน

ลูกค้าที่มาใช้บริการจากตนเองเพื่อหาวิธีปฏิสัมพันธ์ ในขณะเดียวกัน ก็รักษาผลประโยชน์ของตน และหลีกเลี่ยงภัยอันตรายที่อาจตามมาเมื่อออกไปให้บริการกับลูกค้า ยกตัวอย่างเช่น หญิงขายบริการตัดสินใจเดินทางไปค้าประเวณีที่ต่างประเทศ เพราะตั้งใจหาโอกาสเจอคนรักที่ดีกว่าคนรักชาวไทย ไม่สนใจภูมิหลังของตน และเพื่อยกระดับฐานะครอบครัวของตน หรือเป็นผู้หญิงที่ทำงานค้าประเวณีมานานอยากหาประสบการณ์ใหม่ (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2537: 87-88) หรือจากงานวิจัยของเอริก โคเฮน (Erik Cohen) นักสังคมวิทยาศึกษาวัฒนธรรมย่อยของหญิงค้าประเวณีกับนักท่องเที่ยวชาวตะวันตกในไทย เสนอแนวคิดการค้าประเวณีที่มีจุดมุ่งหมายแบบเปิด (Open-ended Prostitution) คือ ผู้หญิงไม่ได้แสดงออกว่าอยากค้าบริการแต่เพียงอย่างเดียว แต่ได้แสดงความชอบพอในตัวลูกค้า ซึ่งเป็นการแสดงออกที่มีมิติอารมณ์ความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพื่อเอื้อให้เกิดความสัมพันธ์ต่อเนื่องระหว่างผู้หญิงกับลูกค้าต่อไปในอนาคต ทั้งเรื่องเงิน และอารมณ์ความรู้สึกของทั้งสองฝ่าย นอกจากนี้ การขายบริการทางเพศยังต้องอาศัยทักษะของผู้หญิง ผู้หญิงจึงมีฐานะเป็นคนที่มีความสามารถ สามารถประเมินและเลือกสรรลูกค้าที่เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์หนึ่งๆ แก่ตนเอง (ยศ สันตสมบัติ, 2548: 27)

การเรียนรู้การทำงานของหญิงค้าประเวณีกับลูกค้า จึงไม่สอดคล้องกับแนวคิดสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคนที่เสนอว่า หญิงขายบริการเป็นเหยื่อภายใต้สังคมปิตาธิปไตยเพียงอย่างเดียว แต่สอดคล้องกับสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ที่แสดงให้เห็นว่า หญิงขายบริการมีวิถีจัดการในการใช้ความเป็นหญิงมาต่อรองกับกฎเกณฑ์ในเรื่องทางเพศที่ทำให้ตนถูกประทับตราจากสังคมว่าเป็น “ผู้หญิงไม่ดี” โดยพยายามผลิตความหมายใหม่เพื่อมาแทนความหมายเดิม ดังเช่น งานศึกษาผู้หญิงบาร์เบียร์ของ โสภิตา วีรกุลเทวัญ แสดงให้เห็นว่าการค้าบริการทางเพศของผู้หญิงบาร์เบียร์มีกระบวนการในการปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าต่างชาติแตกต่างจากทัศนคติเดิมว่าการค้าประเวณีเป็นกิจกรรมที่ลูกค้าจ่ายเงินเพื่อแลกกับการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอย่างเดียว ไม่มีอารมณ์ความรู้สึกต่อเนื่อง หรือการช่วยเหลือเงินทองระยะยาว หากผู้หญิงเหล่านี้เรียนรู้การใช้ความเป็นผู้หญิงในการเป็นผู้รองรับอารมณ์ เอาใจใส่ในการบริการ และสร้างตัวตนในรูปแบบต่างๆ เพื่อสานความสัมพันธ์กับลูกค้า หรือรักษาระยะความสัมพันธ์กับลูกค้าเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ที่เหมาะสมที่สุด (โสภิตา วีรกุลเทวัญ, 2544: 45-47) การศึกษาหญิงค้าประเวณีทั้งจากการสังเกตโดยตรง การสัมภาษณ์ และการศึกษาเรื่องเล่าจึงทำให้เห็นวิธีการที่ผู้หญิงพยายามต่อสู้ปรับเปลี่ยนสถานะชายขอบของตน และการดำรงชีวิตในสังคมเพื่อสร้างความหมายใหม่เกี่ยวกับกลุ่มของตนด้วย

ภาษาและการเขียนของสตรีชายขอบ

วรรณกรรมของสตรีชายขอบมีความสำคัญมากกว่าการทำให้เรื่องเล่ามีความหลากหลายจากการนำเสนอข้อมูลที่คนไม่เคยตระหนัก แต่ยังเป็นการสร้าง “อำนาจ” ให้กับกลุ่มคนที่ไม่เคยมี “สิทธิ” และ “เสียง” ในสังคม ดังที่ นัทธนัย ประสานนาม เสนอว่า เรื่องเล่าเป็นผลิตผลทางวัฒนธรรมที่สำคัญซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงประสบการณ์หรือความทรงจำของมนุษย์เท่านั้น แต่มีศักยภาพที่เป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจและเป็นอาวุธของผู้ไร้อำนาจเพื่อการต่อรอง (นัทธนัย ประสานนาม, 2556: 1) ดังนั้น วรรณกรรมของสตรีชายขอบจึงไม่ได้มีจุดประสงค์แค่อยากเล่าประสบการณ์ส่วนตัวของคนเขียน แต่เรื่องเล่าเป็นการเชื่อมโยงเข้ากับความหลากหลายทั้งด้านรูปแบบและการใช้ภาษาเพื่อเล่าเรื่องในสิ่งที่พูดไม่ได้ในภาษาทั่วไป

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร ได้เสนอแนวคิดและผลงานของซิลส์ เดอเลิซ (Gilles Deleuze, 1925-1995) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสเรื่อง “วรรณกรรมเสียงส่วนน้อย” (A Minor Literature) ว่าเป็นการเขียนเพื่อเปิดพื้นที่ให้ประชาชนที่ขาดหายไปหรือกำลังจะมา วรรณกรรมเสียงส่วนน้อยทำให้เกิดภาคปฏิบัติของการของเสียงส่วนน้อย เช่น ถ้าเป็นวรรณกรรมของชนชั้นกรรมมาชีพ ก็อาจทำให้เกิดความเป็นไปได้ที่จะมีภาคปฏิบัติของการของชนชั้นกรรมมาชีพ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2551: 330) วรรณกรรมจึงเป็นเครื่องมือแสดงออกทางภาษาที่หลากหลายและมีความสลับซับซ้อนมาก แม้ในภาษาเดียวกันเองก็มีหลายสำนวน เช่น สำนวนของคนมีการศึกษา สำนวนเด็ก หรือสำนวนชาวบ้าน ประชาชนเสียงส่วนน้อยจึงต้องคิดค้นวิธีการในการสร้างตัวเองขึ้นมาบนเงื่อนไขใหม่ เช่น สร้างภาษาของตนเองด้วยการทำให้ภาษาหลักเกิดอาการสะดุด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเสียง ไวยากรณ์ หรือความหมาย เพื่อแสดงให้เห็นถึงขีดจำกัดของภาษาอันจะนำไปสู่ความเป็นไปได้แบบอื่นให้แก่ภาษา การมีภาษาของตัวเองจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการค้นพบประชาชนที่ถูกทำให้ขาดหายไป แนวคิดเรื่องวรรณกรรมเสียงส่วนน้อยจึงทำให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านอีกแบบที่ไม่ใช่การอ่านเอาเรื่อง แต่อ่านเพื่อดูว่าหนังสือที่เราอ่านต้องการเชื่อมต่อกับอะไร (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2551: 333)

การเขียนของสตรีชายขอบจึงขยายการศึกษาวรรณกรรมในแง่กลวิธีการใช้ภาษาของผู้เขียนไปสู่การศึกษาหน้าที่ของภาษาในแง่ความหมายและจุดมุ่งหมายในการสร้างเรื่องเล่าของตนเอง เหมือนการผลักดันให้เรื่องเล่าเกี่ยวกับหญิงค้าประเวณีปรากฏขึ้นในพื้นที่สาธารณะในช่วงที่สังคม

ตะวันตกเกิดกระแสเรื่องสิทธิมนุษยชน (Human Rights)² ขึ้น เพื่อมุ่งให้ความช่วยเหลือและเรียกร้องความยุติธรรมให้กับกลุ่มโสเภณี ดังที่ ชูติมา ประกาศวุฒิสาร เสนองงานศึกษาของ ซิดนี สมิท และ เคย์ แชฟเฟอร์ (Sidonie Smith and Kay Schaffer) ว่า เรื่องเล่าการเรียกร้องสิทธิให้ผู้หญิงที่ถูกบังคับค้าประเวณีมักมีรูปแบบตามเรื่องเล่าต้นแบบ (Ur-Story) มีลักษณะ คือ ผู้หญิงเป็นเหยื่อหรือเป็นผู้ถูกกระทำจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เล่าถึงสาเหตุของการมาเป็นหญิงบำเรอ เล่าอารมณ์และความทุกข์ทรมานจากการถูกบังคับร่วมประเวณี การถูกทำร้าย การถูกกักขังไว้รออิสระ และการใช้ชีวิตหลังจากทำงานค้าประเวณี เช่น การไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชน การเป็นหมั้นไม่สามารถทำหน้าที่เป็นเมียหรือแม่ การดำเนินชีวิตอย่างโดดเดี่ยวและยากจน เรื่องเล่าของโสเภณีจึงอยู่ในรูปแบบเดียวกันหมด คือ การสร้างภาพลักษณ์ของผู้หญิงในฐานะ “เหยื่อ” หรือเป็นผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ยกเว้นชื่อ ถิ่นกำเนิด อายุ และข้อมูลส่วนตัวอื่นๆ ที่ต่างกัน เรื่องเล่าประเภทนี้จึงเน้นปริมาณของผู้ประสบเหตุ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพการใช้ความรุนแรงทางเพศและผู้ที่ได้รับผลกระทบจำนวนมาก ขณะที่รายละเอียดส่วนอื่นที่ไม่อยู่ในกรอบของเรื่องเล่าต้นแบบถูกตัดทอนออกไป เช่น ความสามารถของผู้หญิงกลุ่มนี้ในการเอาตัวรอดและตอบโต้กับการกดขี่ ประสบการณ์ส่วนบุคคลที่แตกต่างหลากหลาย เป็นต้น (ชูติมา ประกาศวุฒิสาร, 2554: 121-122 อ้างถึง Smith and Schaffer, 2004:123-152) แม้สิทธิมนุษยชนจะมีส่วนให้เรื่องเล่าของผู้หญิงค้าประเวณีได้เปิดเผยให้คนในสังคมรับรู้ความเป็นอยู่ของสตรีกลุ่มนี้มากขึ้นจากการผลักดันให้ผู้หญิงกลุ่มนี้ออกมาเล่าเรื่องของตนเอง แต่ก็ยังคงเป็นเรื่องเล่าที่อยู่ในกรอบที่กำหนดให้ ดังนั้น นักสตรีนิยมและนักวิชาการ โลกที่สามจึงเสนอให้สตรีขายขบควรรหันมาเขียนเรื่องของตนเองด้วยภาษาของตนเองเพื่อหลุดกรอบการเล่าเรื่องที่กำหนดโดยคนในสังคม

ทวีลักษณ์ พลราชม ได้ศึกษางานเขียนแนวสตรีนิยมเรื่อง *Women, Native, Other: Writing Postcoloniality and Feminism* (1989) ของตริन्ह มินห์ ฮา (Trinh - Minh Ha) เพื่อเสนอวิธีการสร้าง “หนทางของการรู้” ของผู้หญิงโลกที่สามจากการสร้างความรู้ของตนเองขึ้นด้วยการเขียนและการเล่าเรื่องของผู้หญิง เสนอว่า การเขียนและการใช้ภาษาไม่ได้เป็นพื้นที่ของผู้หญิงผิวสีและผู้หญิง

²สิทธิมนุษยชน (Human Rights) เป็นที่รู้จักเมื่อมีการก่อตั้งองค์กรสหประชาชาติ ซึ่งเสนอกฎบัตรสหประชาชาติและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) อันเป็นแม่บทจำแนกสิทธิมนุษยชนออกเป็นประเภทต่างๆ แต่ยังมีได้มีการเสนอนิยาม นักวิชาการหลายฝ่ายจึงเสนอคำจำกัดความและสาระสำคัญไว้ สรุปได้คือ สิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ และได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายหากมีการละเมิด นอกจากนี้ยังรวมถึงสิทธิในการพัฒนาบุคลิกภาพและคุณภาพชีวิต เป็นสิทธิต่างๆ ที่ครอบคลุมวิถีชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย (อุดมศักดิ์ สินธิพงศ์, 2553: 22-24)

โลกที่สามมาแต่ต้น และหากผู้หญิงเป็นนักเขียนก็จะมีความรู้สึกผิด (guilty) ที่ต้องเขียน เพราะการเขียนเป็นสิ่งฟุ่มเฟือย มีประโยชน์น้อยกว่าการทำงานในชีวิตประจำวัน และการเขียนก็ถูกจำกัดอยู่แค่ในกลุ่มผู้หญิงหนังสือเท่านั้น (ทวิลักษณ์ พลราช, 2550: 188) ดังนั้น การเขียนของสตรีชายขอบจึงไม่ได้เป็นการเขียนเพื่อสืบสานงานวรรณศิลป์ แต่มีบทบาทในการถ่ายทอดลักษณะตัวตนจากความเป็นเพศ เชื้อชาติ ชนชั้น ซึ่งเป็นความจริงและปรากฏการณ์ทางสังคมอีกชุดหนึ่ง การเขียนจึงต่อต้านองค์ความรู้ตะวันตกที่มองภาพลักษณ์ผู้หญิงผิวสีหรือผู้หญิงโลกที่สามอย่างตายตัว ขณะเดียวกัน การเขียนก็เป็นการเชื่อมร้อยความสัมพันธ์ของคนในชุมชน คือ เป็นการเขียนเพื่อประชาชน โดยประชาชน และจากประชาชน ซึ่งเป็นการเขียนที่มีข้อตกลง/ ความรับผิดชอบ (commitment) ต่อชุมชน เรื่องเล่าของผู้หญิงในโลกที่สามจึงไม่สามารถเข้าใจได้ในกรอบความรู้ของผู้ชายหรือสังคมตะวันตกที่ชินกับการสร้างเรื่องเล่า โดยใช้โครงเรื่องสามเหลี่ยม คือ มีจุดเริ่มต้นหรือการเปิดเรื่อง จุดพัฒนาเหตุการณ์ จุดวิกฤติ จุดคลี่คลาย และจุดยุติเรื่องราวหรือตอนปิดเรื่อง แต่ผู้หญิงเล่าเรื่องอย่างไม่มีจุดจบและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น การเล่าแต่ละครั้งจึงไม่เหมือนเดิม เพราะผู้เล่าสามารถเล่าเรื่องของตนเพิ่มลงไปด้วย การเล่าเรื่องจึงเป็นการผลิตร่วมกันของชุมชน มีบทบาทเป็นพิธีกรรม การรักษาโรค การเยียวยา และการเชื่อมผู้คนที่แตกต่างกันเข้าด้วยกัน การเขียนของผู้หญิงโลกที่สามจึงไม่ได้ปฏิเสธภาษาของผู้ชายอย่างสิ้นเชิง แต่เป็นการปรับเปลี่ยนภาษาของผู้ชายเพื่อหลีกเลี่ยงจากแนวคิดแบบคู่ตรงข้ามของผู้ชาย โดยเขียนจากทุกส่วนของร่างกายของผู้หญิง ทำให้เรื่องเล่าของผู้หญิงมีมุมมองเปลี่ยนแปลงเสมอ ไม่ยึดติดกับความหมายหรือกรอบความรู้ของสังคม และทำให้เรื่องเล่ากลายเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ (ทวิลักษณ์ พลราช, 2550: 189-193) การทำความเข้าใจจุดประสงค์และรูปแบบการสร้างเรื่องเล่าของสตรีชายขอบ จึงแสดงให้เห็นปัจจัย และองค์ประกอบต่างๆ ที่รวมเข้าเป็นตัวตนของสตรีชายขอบคนหนึ่ง

การเขียนของสตรีชายขอบจึงเป็นการต่อสู้เพื่อช่วงชิงวาทกรรมในเรื่องเล่า ด้วยการเลือกเสนอประสบการณ์ที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของตน การเล่าเรื่องจึงเป็นกระบวนการนำเสนอตัวตนของบุคคลผ่านกระบวนการเล่าเรื่อง (story telling) ซึ่งผู้เขียนอัตชีวประวัติจะบรรยายกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เล่าถึงสิ่งที่พบเห็น สิ่งที่ยากทำ/ไม่ยากทำ สิ่งที่ชอบ/ไม่ชอบ รวมถึงทัศนคติต่อกิจกรรมต่างๆ การเล่าจึงเป็นกระบวนการผลิตซ้ำตัวตนของเราในชีวิตประจำวัน เป็นกระบวนการที่เราแสดงตัวตนของเราออกมาในปริณิณทลสาธารณะ (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2546: 103) ซึ่งขณะที่เล่าเรื่อง ผู้เล่าจะตีความประสบการณ์และให้ความหมายใหม่ในมุมมองของตนเอง ประสบการณ์จึงไม่ได้สะท้อนแค่คำพูดแต่ยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างความทรงจำ ภาษา ประสบการณ์จึงเป็นการตีความอดีตและเป็นพื้นที่ที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์

ในมุมมองปัจจุบัน (Smith and Watson, 2010: 31) นักวิชาการอเมริกัน โจน ดับเบิลยู. สก็อตต์ (Joan W. Scott, 1941) เสนอบทความเรื่อง *Experience* ว่า ประสบการณ์เป็นการแสดงถึงความรู้ของผู้เขียนว่าตนเองเป็นใคร มีสถานภาพแบบใด ผู้หญิง ผู้ชาย หญิงค้าประเวณี ชนชั้นกลาง พนักงาน หรือเป็นชนพื้นเมือง คุณลักษณะเหล่านี้เป็นสิ่งที่เรียนรู้ผ่านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์กับคนอื่น ดังนั้น บัณฑิตบุคคลจึงไม่ได้มีประสบการณ์ แต่ความเป็นบัณฑิตบุคคลถูกสร้างผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และนิยามคุณลักษณะของบุคคลต่างๆ ว่าเราเป็นใคร และมีตัวตนแบบไหน (Smith and Watson, 2010: 31 cited Scott, 1991) ดังนั้น กระบวนการเล่าเรื่องคือการประกอบสร้างตัวตนหรือจัดที่ทางให้ตัวเองว่าเราเป็นใครในสังคม หรืออีกนัยหนึ่งคือ กระบวนการที่สังคมมองว่าเราคือใคร มีที่ทางอย่างไรในสังคมและมีความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ อย่างไร (กฤติกา โกศากร, 2548: 45)

ประสบการณ์จึงไม่เพียงแค่นำเสนอเหตุการณ์ในอดีต แต่ยังสามารถศึกษาถึงองค์ประกอบที่รวมกันขึ้นเป็นบุคคล เช่น หญิงค้าประเวณีที่เผชิญกับการตกเป็นเหยื่อความรุนแรงหลายรูปแบบนั้น เมื่อมาเขียนเรื่องของตนเอง ผู้เขียนมีการตีความประสบการณ์ในเรื่องความเจ็บปวดจากการถูกข่มขืนหรือการใช้ถูกความรุนแรงของตนเองแตกต่างจากการตีความของผู้ชาย ซึ่งเห็นว่าเป็นเหตุการณ์ปกติที่หญิงค้าประเวณีต้องเผชิญ หรือผู้หญิงอาจแต่งตัวยั่ววน อยู่ในที่เปลี่ยว หรือไม่ระมัดระวังตนเอง วิธีการตีความประสบการณ์นี้แสดงให้เห็นถึงการทำงานของวาทกรรม เสี่ยงพูดความเป็นตัวเอง ผ่านประสบการณ์ของผู้หญิง ดังที่ สุชาดา ทวีสิทธิ์ ได้อ้างแนวคิดการวิเคราะห์เรื่องเล่าผู้หญิงของ โจน ดับเบิลยู. สก็อตต์ (Joan W. Scott, 1993) นักสตรีนิยมแนวประวัติศาสตร์ ซึ่งเสนอแนวคิดการวิเคราะห์เรื่องเล่าผู้หญิง โดยได้รับอิทธิพลจาก มิเชล ฟูโกต์ จากแนวคิดว่าด้วยความหมายสองนัยยะของผู้กระทำการ (two meanings of subject) คือ ผู้กระทำการถูกวาทกรรมกระทำการให้ตกอยู่ในเงื่อนไข 2 ด้าน คือ ประการแรก ถูกกระทำการให้ยอมจำนนต่อกฎเกณฑ์ต่างๆ ทางสังคม และประการที่สอง คือ ถูกกระทำการให้ยอมรับสถานะที่สังคมกำหนดให้ เช่น สถานะเป็นผู้หญิง ผู้ชาย พ่อ แม่ นักศึกษา เป็นต้น สถานภาพทางสังคมเหล่านี้ทำให้ผู้หญิงปฏิบัติหรือแสดงบทบาทอยู่ภายใต้สนามปฏิบัติการทางวาทกรรม ซึ่งทำให้ผู้หญิงกลายเป็นผู้ถูกกระทำ (object) เสี่ยงพูดและตัวตนของผู้หญิงจึงถูกลบหายไปสังคมผู้ชายเป็นศูนย์กลาง แต่สถานภาพการจำยอมนี้สามารถทำให้ผู้ถูกกระทำเปลี่ยนเป็นผู้กระทำการ (subject) ได้ โดยแสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเอง (agency) ถึงแม้ความเป็นตัวของตัวเองจะยังคงอยู่ภายใต้อิทธิพลการปฏิบัติทางวาทกรรม (สุชาดา ทวีสิทธิ์, 2549: 52-53) ผู้หญิงจึงสามารถตีความประสบการณ์ของตนเองว่าสามารถต่อสู้จากเหตุการณ์ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงเหล่านั้นมาได้ นำมาสู่การสร้างตัวตนแบบผู้รอดชีวิต

(survivors) การเขียนของสตรีชายขอบจึงมีส่วนรื้อสร้างวาทกรรมที่มีต่อผู้หญิงชายขอบ โดยเฉพาะอคติหรือภาพลักษณ์ในแง่ลบที่มีต่อหญิงขายบริการทางเพศ

นอกจากการรื้อสร้างอคติและภาพลักษณ์ที่ตายตัวของหญิงค้าประเวณี การนำเสนอตัวตนยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างตนกับบุคคลอื่น ซึ่งมีการต่อสู้หรือการต่อรองกันตลอดเวลา เรื่องเล่าของหญิงค้าประเวณีจึงหลีกเลี่ยงไม่พ้นการนำเสนอเนื้อหาที่แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจของตนกับคนในสังคม รูปแบบการดำเนินชีวิตของตน และวัฒนธรรมในชุมชน ดังเช่น แมกกี โอ' นีล เสนองงานวิจัยของ นานette เจ. เดวิส (Nanette J. Davis) เรื่องวัฒนธรรมย่อยของหญิงค้าประเวณีมี 3 ลักษณะคือ ประเภทแรก วัฒนธรรมย่อยโสเภณี (hustler subculture) คือรูปแบบตามโครงสร้างการค้าประเวณี ซึ่งมีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ผิดปกติ ติดแอลกอฮอล์และยาเสพติด และมีแนวความคิดมีชีวิตอยู่ให้รอดไปในแต่ละวัน ประเภทที่ 2 วัฒนธรรมย่อยเชิงโลกคู่ขนาน (dual-world subculture) คือผู้หญิงรวมการค้าประเวณีเข้ากับวิถีชีวิตครอบครัว การศึกษา และเห็นว่าเป็นงานธรรมดา ประเภทที่ 3 วัฒนธรรมย่อยเชิงอาชญากรรม (criminal world subculture) หญิงค้าประเวณีถูกชี้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดกฎหมายและเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมต่างๆ เช่น การใช้ยาเสพติด การลักทรัพย์ หรือการแอบขโมยของในร้านค้า (Davis, 1971 cited in O'Neil, 2001: 28) นอกจากนี้ โอ' นีล เสนอว่า วัฒนธรรมย่อยของหญิงค้าประเวณียังมีทัศนคติต่องานขายบริการทางเพศว่าเป็นอาชีพชั่วคราวที่เลิกทำหรือทำใหม่ได้ หญิงค้าประเวณีให้ความสำคัญแก่มิตรภาพของผู้หญิงต่างสนับสนุนและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสัมพันธ์นี้เป็นแบบพลวัต ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและเรื่องงาน (O'Neil, 2001: 29) วัฒนธรรมหญิงค้าประเวณีซึ่งอยู่ภายใต้กิจกรรมอุตสาหกรรมทางเพศจึงสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันในสังคมที่อื่นอยู่ภายใต้วัฒนธรรมของชายเป็นใหญ่ การแสวงหาผลประโยชน์ของผู้ชายจากเรือนร่างผู้หญิงในทุกๆ กิจกรรมของชีวิตประจำวันทำให้ผู้หญิงเหล่านี้ต่างเรียนรู้จากประสบการณ์และพยายามเล่าว่าตนเองเอาตัวรอดด้วยวิธีการต่างๆ ได้อย่างไร

การเล่าเรื่องของตนเองไม่เพียงแต่นำเสนอตัวตนในทิศทางที่ผู้เขียนต้องการเท่านั้น การเปิดเผยประสบการณ์ของคนชายขอบยังเป็นการก้าวข้าม “ความอับอาย” จากภาพลักษณ์ในเชิงลบที่ทำให้หญิงค้าประเวณีไม่กล้าเปิดเผยตัวเองออกมา อดีตชีวิตจึงมีบทบาทในการบรรเทาความโดดเดี่ยวและความแปลกแยก เพราะเรื่องเล่ายังมีอิทธิพลต่อผู้ฟังหรือผู้อ่านที่มีสถานะแบบเดียวกัน ดังที่ ชูตมา ประภาสวุฒิสาร ได้อ้างถึง เอมิลี ไน (Emily Nye) ซึ่งกล่าวถึงบทบาทของงานเขียนในการเยียวยาผู้ติดเชื่อเอดส์ว่า

การเขียนเป็นการบันทึกเรื่องราวที่ไม่สามารถบอกเล่าได้ การบอกเล่าจึงเป็นการปลดปล่อยอย่างหนึ่ง เป็นการทำความเข้าใจกับประสบการณ์ของตนเอง และสร้างความหมายของตัวตนขึ้นมาใหม่ นอกจากนี้ ชุมชนที่เกิดจากการบอกเล่าและแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกัน ช่วยทำให้ผู้ติดเชื่อไม่ได้รู้สึกว่าตนโดดเดี่ยวถูกทอดทิ้ง เพราะยังมีเพื่อนที่คอยรับฟัง แบ่งปันประสบการณ์ หรือร่วมชะตากรรมเดียวกับตน ผู้ติดเชื่อรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การได้รับการยอมรับจากผู้อื่นดังกล่าวนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาเยียวยา

(Nye, 2000 cited in ชุติมา ประกาศวุฒิสาร, 2551: 136)

การเล่าเรื่องจึงเป็นการท้าทายอคติและภาพลักษณ์ที่สังคมกำหนด การเรียนรู้ประสบการณ์ยังเปิดโอกาสให้ผู้เขียนเรียนรู้ความทุกข์และความเจ็บปวดของตนเอง เกิดการตีความ และนำเสนอเหตุการณ์เหล่านั้นใหม่ กล่าวคือ ปมปัญหาซึ่งเป็นความทรงจำที่เจ็บปวดหรือปมปัญหาทางใจ (traumatic memory) เฉพาะของหญิงค้าประเวณี คือ การตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในหลายลักษณะ เช่น การตกเป็นเหยื่อของการใช้กำลังหรืออาวุธ การทำร้ายทางจิตใจจากการถูกบังคับ ข่มขู่ที่ทำให้เกิดความเสียใจ อับอาย หรือการถูกละเมิดและการถูกละเมิดทางเพศจากบุคคลในครอบครัวและคนอื่น (ลักษณะวัด ปาละรัตน์, 2553: 159) ซึ่งประสบการณ์ความทุกข์และความเจ็บปวดกลายเป็นบาดแผลทางใจที่เชื่อมต่อกับความทรงจำของตน แม้เหตุการณ์ที่ใช้ความรุนแรงต่างๆ จะจบลงไปในอดีตแล้ว แต่ความเจ็บช้ำที่เกิดขึ้นยังคงอยู่และไม่ได้ได้รับการรักษา ประสบการณ์ที่แสดงถึงความเจ็บปวดจึงมีระยะเวลายาวนานกว่าและบางเหตุการณ์ยังส่งผลกระทบต่อทัศนคติของผู้หญิงในการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต เช่น การถูกละเมิดทางเพศในวัยเด็กจากบุคคลในครอบครัว (incest abuse) การถูกหลอกไปข่มขืน เป็นต้น เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้หญิงค้าประเวณีในฐานะผู้เล่าเรื่อง ซึ่งเรียนรู้จากประสบการณ์ตนเองและเป็นผู้สร้างความหมายต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งลักษณะต่อต้านหรือยอมรับสภาพการตกเป็นเหยื่อความรุนแรงเหล่านั้น หากประสบการณ์เกิดขึ้นอย่างยาวนานจนกลายเป็นความเคยชิน อาจทำให้หญิงค้าประเวณีสร้างนิยามเกี่ยวกับความรุนแรงใหม่ว่าเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในชีวิตประจำวัน (Gilmore, 2001 cited Brown, 1995) แม้การรื้อฟื้นความทรงจำเลวร้ายของตนจะเป็นการรื้อฟื้นความทุกข์ ความเจ็บปวดกลับมา แต่การตระหนักว่าตนมีบาดแผลทางใจจะเป็นการผลักดันให้หาวิธีการรักษา ดังที่ กฤติกา โกลากร (2548: 97) เสนอว่าการรื้อฟื้นความทรงจำจากเหตุการณ์ที่ถูกข่มขืนเสมือนเป็นการทำความสะอาด หรือเยียวยาจิตใจตนเอง

นอกจากการเยียวยาจากเหตุการณ์ที่ถูกทำร้าย การเล่าเรื่องยังทำให้ผู้เล่าย้อนไปถึงปมปัญหาด้านอื่นๆ เช่น การดำเนินชีวิตที่ผิดพลาด การทำความเข้าใจจากการกระทำของตนเอง เมื่อเกิดความเข้าใจว่าเป็นประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้ว ก็ทำให้เกิดการยอมรับความจริงและเปิดเผยความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในอดีต ไม่ปล่อยไว้บาดแผลในใจเก็บกดไว้ภายในใจจนไม่ได้รับการรักษา การเขียนจึงทำหน้าที่ระบายความคับข้องใจและเยียวยาผู้เล่าไปพร้อมๆ กัน

การเขียนที่เขียนขึ้นโดยสตรีชายขอบจึงเป็นมากกว่าเครื่องมือถ่ายทอดประสบการณ์ หากเป็นการเขียนเพื่อสื่อสารและอธิบายรูปแบบการดำรงชีวิตและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นความจริงอีกด้านหนึ่งที่แตกต่างจากความจริงในเรื่องเล่ากระแสหลักที่เขียนเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มสตรีชายขอบ การจัดเรียงลำดับเรื่องเล่าเพื่อให้ผู้เขียนสร้างเรื่องเล่าให้เป็นไปในทางที่ตนต้องการจึงเป็นอำนาจของสตรีชายขอบที่สร้างเรื่องของตนขึ้นมาเพื่อใช้ต่อรองกับเรื่องเล่ากระแสหลัก เพื่อแสดงถึงจุดยืน และการมีอยู่ของตนเอง (อภิสร่า แสงหัตถวัฒนา, 2550: 30) ส่งผลให้ผู้อ่านได้เห็นว่ามีความจริงหลายชุดที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสตรีชายขอบ และนำมาสู่การพิจารณา หรือตั้งคำถามถึงเรื่องเล่ากระแสหลักที่มีต่อกลุ่มสตรีชายขอบเหล่านี้ ท้ายที่สุด เรื่องเล่ายังมีบทบาทในการลบล้างอคติของสังคมที่มีต่อกลุ่มหรือชุมชนของตน และทำหน้าที่เยียวยาจิตใจจากความทุกข์ที่สตรีชายขอบต้องเผชิญมาตลอดชีวิต

บทที่ 4

เนื้อหาในอัตชีวประวัติของธรรดา สว่างเดือน

ดังที่ได้กล่าวแล้วในบทที่ 3 ว่า เนื้อหาอัตชีวประวัติมีรูปแบบการนำเสนอเรื่องเล่าเพื่อให้เห็นพัฒนาการชีวิตของผู้เขียน โดยผู้เขียนเริ่มต้นเล่าประวัติชีวิตตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ การเล่าเรื่องตามลำดับเวลาทำให้ผู้เขียนเปิดเผยถึงประสบการณ์หรือเหตุการณ์สำคัญในชีวิตของตนเอง ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้เขียนว่า ประสงค์จะให้ผู้อ่านรับรู้ภาพลักษณ์ของตนแง่มุมใดเป็นพิเศษ อัตชีวประวัติของธรรดา สว่างเดือน ได้มีลักษณะเนื้อหาดังกล่าวเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ผู้เขียนได้เขียนอัตชีวประวัติขึ้น โดยมีจุดประสงค์ให้ผู้อ่านรับรู้ประสบการณ์ของผู้เขียนที่เผชิญเหตุการณ์ทั้งด้านดีและด้านร้ายจากการทำอาชีพค้าบริการทางเพศ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชีวิตของผู้เขียนหลายครั้ง ในบทนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาเนื้อหาอัตชีวประวัติของธรรดา สว่างเดือน เพื่อให้เห็นว่าผู้เขียนเล่าเรื่องเกี่ยวกับตนเองในเรื่องใดบ้าง มีวิธีการลำดับเนื้อหาอัตชีวประวัติอย่างไร และมีการคัดเลือกประสบการณ์หรือเน้นเหตุการณ์ใดเป็นพิเศษมาเล่าหรือไม่ โดยศึกษาอัตชีวประวัติเป็นจำนวน 3 เล่มคือ *ฉันคือเอรี กับประสบการณ์ข้ามแดน* ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2553 *ฉันคือเอรีกับประสบการณ์ท่องเที่ยว* ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2554 และ *ฉันคือเอรี กับประสบการณ์ใหม่... ไกลเกินฝัน* ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2555 โดยแต่ละเล่มมีเนื้อหาย่อ ดังนี้

อัตชีวประวัติเรื่อง *ฉันคือเอรี กับประสบการณ์ข้ามแดน* กล่าวถึงชีวิตและประสบการณ์ของผู้เขียน คือ “หนึ่ง” ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงปัจจุบัน โดยเริ่มเล่าตั้งแต่ชีวิตวัยเด็ก สภาพครอบครัว และการตัดสินใจค้าบริการทางเพศ จากนั้นเล่าประสบการณ์การค้าประเวณีในต่างแดนหลายแง่มุม เช่น กฎเกณฑ์การเดินทางและการทำงาน สังคมของหญิงค้าประเวณี วิถีชีวิตทั้งประสบการณ์ของตนเองและบุคคลอื่นๆ ซึ่งมีทั้งประสบการณ์เลวร้ายและการถูกเอารัดเอาเปรียบจากคนในสังคม ทำให้หญิงค้าประเวณีต้องหาวิธีเอาตัวรอดจากสถานการณ์เลวร้ายจากการทำงาน การแสวงหาหนทางอื่นที่ได้รับการยอมรับในสังคม และการแสวงหาคนรักเพื่ออุปการะตน

อัตชีวประวัติ *ฉันคือเอรี กับประสบการณ์ท่องเที่ยว* มีเนื้อหาเน้นเฉพาะประสบการณ์เลวร้ายคือ เหตุการณ์ถูกใช้ความรุนแรงรูปแบบต่างๆ ขณะทำงานค้าประเวณี การดำรงชีวิตในเรือนจำในประเทศต่างๆ เนื่องจากถูกตำรวจจับกุมเพื่อส่งตัวกลับประเทศ และถูกตำรวจไทยตัดสินคดีให้หนึ่งมีความผิดต้องถูกจองจำในทัณฑสถานหญิงธนบุรีเป็นเวลาถึง 3 ปี 2 เดือน ภายหลังพ้นโทษจาก

เรือนจำแล้วก็ได้พยายามแสวงหาอาชีพใหม่ๆ และได้ใช้ชีวิตอยู่กับคนรักเป็นเวลา 9 ปี แต่ก็มีเหตุให้เลิกรักกันจนหนึ่งสิ้นเนื้อประดาตัว ต้องกลับมาค้าประเวณีอีก

อัตชีวประวัติ *ฉันคือเอรี กับประสบการณ์ใหม่... ไกลเกินฝัน* เล่าประสบการณ์ต่อจากอัตชีวประวัติเล่มที่ 2 โดยเริ่มเล่าตั้งแต่เหตุการณ์เลิกรักกับคนรัก ทำให้ตนเองกลับมาทำงานเป็นหญิงค้าประเวณีในกรุงเทพมหานคร แต่หนึ่งมีอายุมากขึ้น ไม่สามารถหาลูกค้าได้ จึงตัดสินใจเดินทางไปค้าบริการทางเพศในประเทศบาห์เรน และประสบการณ์การเขียนเรื่องของตนเองเพื่อส่งประกวดรางวัลชมนาดจนได้รับรางวัล ทำให้ผู้เขียนมีอาชีพใหม่เป็นนักเขียน ซึ่งทำให้หนึ่งได้พบกับบุคคลในวงการวรรณกรรมและผู้อุปการะที่มีส่วนผลักดันให้หนึ่งได้พัฒนาภาพลักษณ์ของตนในทางที่ดีขึ้นและเปิดโอกาสให้ผู้เขียนได้ทำงานที่หลากหลาย เช่น เป็นวิทยากรแก่นักโทษในเรือนจำ เป็นนักเขียนคอลัมน์ในนิตยสารแปลก เป็นต้น

เนื้อหาในอัตชีวประวัติทั้ง 3 เล่มของชนิดดา สว่างเดือน จึงแสดงให้เห็นการเล่าเรื่องประสบการณ์ชีวิตผ่านบทบาทและสถานะ 3 ด้าน คือ 1) บทบาทและสถานะหญิงค้าประเวณี 2) สถานะนักโทษหญิง และ 3) บทบาทและสถานะนักเขียน ทั้งนี้ ผู้เขียนเริ่มต้นเล่าเรื่องประวัติและภูมิหลังของตนเองเป็นการเปิดเรื่องอัตชีวประวัติ เพื่อทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่าเหตุใดผู้เขียนถึงตัดสินใจค้าประเวณี ดังนี้

ประสบการณ์วัยเยาว์ของชนิดดา สว่างเดือน

ผู้เขียนนำเสนอประวัติของตนเองที่แสดงถึงชีวิตที่มีความเป็นอยู่ยากลำบากตั้งแต่วัยเด็ก สมาชิกครอบครัวมักทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ ครอบครัวของ “หนึ่ง” มีฐานะยากจน พ่อมีภรรยาน้อย ชอบเล่นการพนัน และติดแอลกอฮอล์

พ่อของฉันมีอาชีพเป็นช่างไม้ทำงานอยู่ที่บริษัทแถววัดครุฑใน พ่อชอบดื่มเหล้าและเมาเกือบทุกวัน เวลาเมาก็ชอบทะเลาะกับแม่ แม่ของฉันทำงานโรงงานทอผ้า เงินเดือนพ่อกับแม่รวมกันก็ไม่ค่อยพอใช้ เพราะพ่อชอบดื่มเหล้า เล่นการพนัน มีเมียน้อยและมีลูกชายกับเมียน้อยอีก 2 คน

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 15)

ประสบการณ์ของหนึ่งในวัยเด็กสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาครอบครัว โดยเฉพาะปัญหาด้านเศรษฐกิจ และการส่งเสริมบทบาทของชายเป็นใหญ่ในครอบครัว กล่าวคือ พ่อสามารถมีภรรยา น้อย ดิดแอลกอฮอล์และการพนัน ไม่ช่วยเหลืองานในบ้านและเลี้ยงดูลูก อีกทั้งยังมีอิสระในการ เลื่องงานโดยไปเป็นผู้ใช้แรงงานในประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งต้องแยกจากครอบครัว และก่อกวน การพนันและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปต่างประเทศไว้ ขณะที่แม่ต้องทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกทั้ง 4 คนในบ้าน เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวและแก้ปัญหาหนี้สิน ลูกทุกคนจึงไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา ในระดับอุดมศึกษาเพราะความยากจน ยกเว้นพี่ชายคนโตเพียงคนเดียวที่สามารถทำงานส่งเสีย ตัวเองเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาได้ และพี่ชายยังเปรียบเสมือนพ่อคนที่สองที่ดูแลแม่และพี่น้องที่ เป็นผู้หญิงทั้งหมด พี่ชายจึงไม่ชอบหญิงมากที่สุดคนหนึ่งในบรรดาพี่น้อง เพราะหญิงมีนิสัยแก่น ดิดเพื่อน และชอบหนีเรียน ส่วนชีวิตของหนึ่งในวัยเด็กซึ่งเป็นลูกสาวคนเล็ก มีหน้าที่เรียนหนังสือและช่วย แม่ค้าขาย หรือทำงานเล็กๆ น้อยๆ เพื่อหารายได้พิเศษในบางครั้ง สะท้อนให้เห็นบทบาทที่เป็นรอง ในฐานะลูกสาวและน้องสาวเช่นเดียวกับแม่ที่มีบทบาทเป็นรองสามี เห็นได้จากการเล่าภาพของพ่อ แม่ที่ทะเลาะเบาะแว้งตั้งแต่หญิงยังเป็นเด็ก พ่อไม่กลับบ้าน และ “แม่ฉันต้องรับภาระคนเดียว แม่ ต้องนอนร้องไห้ทุกคืน ฉันสงสารแม่มาก” (ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 16) บางครั้งแม่ก็ไม่สามารถห้ามปรามพี่ชายคนโตที่มักดุด่าหญิงอย่างรุนแรงได้ หญิงจึงเติบโตมาในครอบครัวที่ สมาชิกในครอบครัวเพศชายมีอำนาจมากกว่าสมาชิกเพศหญิง

ปัญหาครอบครัวที่ความรุนแรงมากขึ้น เมื่อหญิงได้ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรกับ “อ๊อด” ลูกพี่ลูกน้องซึ่งสนิทสนมกันเนื่องจากแม่ได้เคยพาลูกๆ ไปอาศัยอยู่กับญาติพี่น้องหลายครั้ง เหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้พี่ชายทำร้ายดุด่าหญิง จนหญิงหนีออกจากบ้านและแก้ปัญหาโดยการทำ แท่งเถื่อน และหลบหนีไปอาศัยอยู่บ้านเพื่อนและบ้านของอ๊อด แต่พ่อของอ๊อดก็พาหญิงไปทำแท้ง เถื่อนซ้ำอีกแต่ไม่เป็นผลสำเร็จ และยังถูกแม่ของอ๊อดและภรรยาบ่อยรมดุด่า จนกระทั่งหญิงคลอด ลูกออกมา อ๊อดกลับไม่ช่วยเหลือบุตร และยังลักลอบมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงคนอื่น หญิงจึงพา ลูกกลับมาอาศัยอยู่กับแม่ตามเดิม และพยายามแก้ปัญหาชีวิตด้วยการพลิกบทบาทมาทำหน้าที่เป็น ผู้หาเลี้ยงครอบครัว เหตุการณ์ดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้หญิงเลือกการค้าประเวณีเป็นอาชีพ

การอธิบายถึงสาเหตุการตัดสินใจเป็นหญิงค้าประเวณีของหญิงสอดคล้องกับการวิจัยของ หญิงค้าประเวณีในชนบท ที่ตัดสินใจเป็นหญิงค้าประเวณีเพราะความยากจน และตกอยู่ภายใต้ กรอบวัฒนธรรมในบทบาทของลูกสาวที่เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว และส่งรายได้ครึ่งหนึ่งให้

ครอบครัวและจ่ายค่าเล่าเรียนให้น้องๆ (จรรยา เศรษฐบุตร และ สุภาณี เวชพงศา, 2537: 147) ซึ่ง
ในกรณีของหนึ่งคือ ค่าใช้จ่ายของครอบครัวและลูก

บทบาทและสถานะหญิงค้าประเวณี

เนื้อหาบทบาทและสถานะหญิงค้าประเวณี เป็นการนำเสนอชีวิตและประสบการณ์ของผู้เขียนระหว่างการค้าประเวณีในต่างแดนมาเกือบ 40 ปี และเป็นเนื้อหาหลักในอัตชีวประวัติทั้ง 3 เล่มของธันดดา สว่างเดือน เนื้อหาส่วนนี้ผู้เขียนเล่าถึงข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับกระบวนการค้าประเวณีในต่างแดน เช่น วิธีการทำงาน การดำเนินชีวิตของหญิงค้าประเวณีที่ผู้เขียนรู้จักในต่างแดน ค่านิยมและทัศนคติของหญิงค้าประเวณี ซึ่งผู้เขียนนำเสนอประสบการณ์ของตนเองทั้งเป็นผู้ถูกกระทำจากการใช้ความรุนแรง การกดขี่ และการเอารัดเอาเปรียบ และลักษณะของผู้ต่อสู้ที่มุ่งหาทางเอาตัวรอดจากปัญหาและสถานการณ์เลวร้ายต่างๆ นอกจากนี้ ยังเล่าถึงประสบการณ์หลังเลิกอาชีพค้าประเวณี ซึ่งมีทั้งการเลิกทำงานในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพราะมีคนรัก หรือได้ทำงานอื่นที่สังคมยอมรับได้ และการเลิกอาชีพค้าประเวณีอย่างถาวรหลังจากได้รับรางวัลชมเชย

การนำเสนอเนื้อหาบทบาทและสถานะหญิงค้าประเวณี ผู้เขียนยังเล่าถึงประสบการณ์ของบุคคลอื่นๆ ที่ผู้เขียนรู้จักและได้ใช้ชีวิตร่วมกัน โดยเลือกนำเสนอประสบการณ์ของเพื่อนที่ภูมิหลังคล้ายกันและมีปัญหาชีวิตแบบเดียวกัน เช่น ครอบครัวฐานะยากจน ไม่มีความอบอุ่น พ่อแม่หย่าร้างหรือต่างฝ่ายต่างมีคนรักใหม่ ทำให้ตนเองต้องมาเป็นหญิงค้าประเวณี เพราะมีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบหารายได้มาให้ครอบครัว แต่เมื่อมาอยู่ในสังคมหญิงค้าประเวณีซึ่งเผชิญกับเหตุการณ์ใช้ความรุนแรงหรือการตกอยู่ในแนวคิบบริ โทคินิยม ทำให้การดำเนินชีวิตของผู้เขียนและเพื่อนล้วนมีปัญหาแบบเดียวกันและนำมาสู่ความคาดหวังต่อชีวิตในอนาคตของตนเหมือนกันด้วย

1. สาเหตุการตัดสินใจค้าประเวณี

การอธิบายปัญหาเศรษฐกิจครอบครัว และภาระหน้าที่ของลูกสาวเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวเป็นความพยายามให้เหตุผลว่าทำไมผู้เขียนถึงมาค้าประเวณี การอธิบายถึงสาเหตุการค้าประเวณีผู้เขียนได้ยกตัวอย่างเพื่อนหรือคนรู้จักในสถานบันเทิงต่างๆ ที่ผู้เขียนได้ไปทำงานอยู่ ซึ่งผู้หญิงเหล่านี้มีปัญหาครอบครัวและมีหน้าที่หาเลี้ยงครอบครัวเช่นเดียวกัน โดยผู้เขียนจะเล่าประวัติอย่างย่อเหมือนเป็นการแนะนำตัวละครให้กับผู้อ่าน ชีวิตของหนึ่งและเพื่อนจึงเป็นการตอกย้ำสถานะ

ของผู้หญิงที่เริ่มต้นชีวิตจากความลำบาก ขาดความอบอุ่นในครอบครัว ไม่มีที่พึ่ง ต้องเลี้ยงดูตนเอง และพี่น้องตั้งแต่อายุน้อย ยกตัวอย่าง ผู้เขียนได้เล่าภูมิหลังของ “เลียบ” เพื่อนหญิงค้าประเวณีที่ทำงานในร้านคาราโอเกะด้วยกันที่พม่าและประเทศญี่ปุ่น

อยู่มาวันหนึ่ง เลียบเริ่มถามฉันว่า “เฮ้ย...หนิง หนูไม่อยากเรียนหนังสือแล้วละ มึงว่ากู ลาออกดีมัย เพราะกูเรียนไม่เคยรู้เรื่องเลย” ฉันก็บอกว่าตามใจ ถ้าไม่ไหวก็ลาออกซะ แต่ถ้าอยากเรียนก็ไม่ต้องทำงาน เรียนให้จบไปเลย แต่เลียบก็บอกว่า “กูไม่รู้จะไปทำงานอะไรดี ที่มันจะมีเงินเท่ากับงานอย่างนี้” และฉันก็เข้าใจถึงความรู้สึกของเลียบ เพราะเค้าก็คิดเหมือนฉัน เลียบเป็นเด็กที่ขาดความอบอุ่น พี่น้องไม่มี พ่อมีแม่ใหม่และก็มีลูกด้วยกัน เค้าก็ไม่ได้อยู่กับเลียบ ส่วนแม่ของเลียบก็ไปทำงานอยู่ที่ซาอุ ซึ่งฉันคิดว่า แม่ของเลียบก็คงจะทำงานเหมือนกับพวกฉันนี่แหละ

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 56)

นอกจากการเป็นเสาหลักของครอบครัวแล้ว หญิงค้าประเวณียังทำหน้าที่แทนสามีที่ไม่รับผิดชอบในการหารายได้มาเลี้ยงดูสามีและลูก ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างชีวิตของ “เหม่ม” มีอาชีพเดินอะโกโก้และค้าบริการทางเพศอยู่ที่บาร์ย่านถนนพัฒนาพงศ์ตั้งแต่อายุ 16 ปี เพื่อหารายได้ให้ครอบครัวของพี่สาว เหม่มจึงมีภาระหน้าที่เหมือนหนึ่งที่มาค้าประเวณีเพื่อหาเงินเลี้ยงลูกก่อนที่แม่ของออดัดตัดสินใจเป็นผู้รับเลี้ยงบุตรของหนิงแทน

...ฉันถามเหม่มว่า เธออยากไปทำงานที่ญี่ปุ่นหรือ เค้าตอบว่าใช่ ดีกว่าอยู่เมืองไทย น่าเบื่อจะตาย เงินหามาได้ก็ไม่ค่อยจะพอใช้ รายจ่ายเยอะมาก และเหม่มยังบอกต่ออีกว่า เค้าต้องเลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ และพี่สาวอีก 3 คน ไหนจะหลานลูกของพี่สาวอีก เพราะเด็กไม่มีพ่อ ทั้งบ้านมีเหม่มคนเดียวที่หารายได้ดีกว่าใครๆ ในบ้าน เพราะเหม่มหน้าตาดี เค้าทำงานได้แขกฝรั่งเกือบทุกคืน

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 86-87)

การค้าบริการทางเพศจึงกลายเป็นตัวเลือกสำคัญสำหรับผู้หญิงกลุ่มหนึ่งที่เริ่มต้นชีวิตจากความลำบาก เพราะผู้หญิงกลุ่มนี้ให้ความสำคัญแก่การแสวงหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวมากกว่าการกลับไปศึกษาต่อเพื่อให้ได้วุฒิการศึกษานำไปประกอบอาชีพอื่น หนิงและเพื่อนจึงเป็นกลุ่มผู้หญิงที่ตัดสินใจค้าประเวณีด้วยตนเอง และมีทัศนคติต่ออาชีพว่าเป็นอาชีพที่ไม่ต้องใช้ความรู้ และไม่ต้อง

ลงทุนมาก คือ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าอาหาร หรือทุนตั้งต้นในการทำอาชีพมาก (ธนดดา สว่างเดือน, 2554: 163-164) แต่ได้รายได้สูงพอที่จะเลี้ยงครอบครัวได้อย่างรวดเร็ว การอธิบายสาเหตุการตัดสินใจค้าประเวณีของผู้เขียน จึงตอกย้ำคุณค่าอาชีพค้าประเวณีในเชิงลบว่า เป็นงานของคนไม่มีความรู้ และเป็นงานของผู้หญิงฐานะยากจน และทำให้ผู้เขียนซึมซับคุณค่าเชิงลบเหล่านี้เช่นเดียวกัน ดังที่ผู้เขียนให้เหตุผลดังกล่าวทุกครั้งที่เราประสบความสำเร็จที่หนึ่งกลับมาทำอาชีพค้าประเวณีใหม่ แม้จะเลิกทำไปแล้วระยะหนึ่ง หรือการให้เหตุผลที่เลือกทำอาชีพนี้ครั้งแรกกว่าจะทำแค่ชั่วคราวจนกว่าจะเก็บเงินได้จึงจะเลิกทำ ดังนี้

ตอนนั้น ฉันเริ่มจะเข้าใจงานแล้วว่า มันคืองานอะไร ฉันไม่ได้อยากทำ แต่สถานการณ์มันบังคับให้ฉันต้องทำ ฉันมีภาระต้องเลี้ยงลูก ต้องส่งเสียช่วยเหลือทางบ้าน กลับบ้านไปก็คงจะลำบากไม่รู้จะทำงานอะไร และก็จะไม่มีงานไหนที่จะได้เงินเท่ากับงานนี้ ฉันจึงคิดว่าอดทนทำไปชะหน่อย เมื่อมีเงินขึ้นมาบ้างก็จะกลับบ้านและจะได้เลิกอาชีพนี้ซะ

(ธนดดา สว่างเดือน, 2553: 54)

การได้รายได้จำนวนมากในเวลาอันสั้น และลักษณะการค้าประเวณีที่ทำให้มีโอกาสพบปะผู้คนจำนวนมาก ยังทำให้หนึ่งเกิดความคาดหวังที่จะได้มีผู้อุปการะหรือคนรักระหว่างการทำงาน เพื่อช่วยส่งเสียเลี้ยงดูเธอ และยกระดับสถานะของตนในฐานะคนรัก เพื่อให้เลิกทำงานค้าประเวณีได้เร็วขึ้น ซึ่งมีหลายตอนที่ผู้เขียนกล่าวถึงความคาดหวังที่จะมีคนรัก เช่น การเล่าประสบการณ์ที่ถูกค้าอุปการะหนึ่ง ทำให้หนึ่งไม่ต้องออกไปทำงานค้าประเวณี “มีหน้าที่เที่ยวเตร่” หรือ “มีหน้าที่นอนเฝ้าห้อง” ให้ผู้อุปถัมภ์ หรือการกล่าวถึงชาวต่างชาติว่า หากได้เจอ “ฝรั่ง” อุปการะถือเป็น “ความโชคดี” หรือ “เป็นการถูกล็อตเตอรี่” ตัวอย่าง หนึ่งชอบไหว้พระขอพรให้ตนมีคนรัก

ฉันต้องบินไปต่อวีซ่าที่ประเทศศรีลังกาทุกเดือน เพื่อจะได้ไม่ต้องบินกลับเมืองไทย ฉันไปศรีลังกาถึง 3 ครั้ง และเกิดความประทับใจมาก เพราะที่บ้านเมืองของศรีลังกาเหมือนแถวบ้านนอกของบ้านเรามาก มีทะเล มีชนบท และมีคนจนมากมาย มีวัดของศาสนาพุทธ ฉันได้ไปกราบไหว้ขอพรทุกครั้งว่า ขอให้ฉันโชคดีในชีวิตอีกสักครั้ง ขอให้ฉันเจอคนดีมาช่วยเหลืออุปถัมภ์ค่าจูนฉัน ให้ฉันมีความเป็นอยู่ที่ดีและไม่ต้องขายตัวอีก

(ธนดดา สว่างเดือน, 2553: 236)

ทัศนคติของผู้เขียนเกี่ยวกับความคาดหวังคนรักจึงสอดคล้องกับการศึกษาถึงสาเหตุที่หญิงไทยตัดสินใจค้าประเวณีในต่างประเทศสาเหตุหนึ่ง คือ เพื่อเปิดโอกาสให้ตนได้เจอคนรักใหม่ที่ดีกว่าคนรักคนเดิมและไม่สนใจภูมิหลังของตน (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2537: 87-88) นอกจากนี้ ยังทำให้หญิงค้าประเวณีประสบความสำเร็จในชีวิต คือ มีฐานะร่ำรวยสามารถส่งเงินให้พ่อแม่และครอบครัว สามารถซื้อบ้าน รถ หรือมีเงินลงทุนสำหรับเปิดกิจการของตัวเอง ไม่กลับมาค้าประเวณีอีก อย่างไรก็ตาม หญิงไม่สามารถทำตามเป้าหมายที่ตนวางไว้แต่แรกได้ แม้จะทำงานที่ต่างประเทศเป็นเวลานาน และเมื่อกลับมาใช้ชีวิตที่ประเทศไทยก็ยังคงทำอาชีพเดิมอยู่แม้จะอายุมากแล้ว

2. การเดินทางและกฎเกณฑ์การค้าประเวณีในต่างแดน

เนื้อหาส่วนนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับวิธีการเดินทางไปค้าประเวณีในต่างแดน ซึ่งผู้เขียนได้เดินทางไปค้าบริการทางเพศในหลายประเทศ คือ ฮองกง ญี่ปุ่น สิงคโปร์ และบาหลีเรน เมื่อเล่าถึงประสบการณ์การค้าบริการทางเพศในประเทศใด ผู้เขียนจะเล่ารายละเอียดตั้งแต่วิธีการชักชวนผู้หญิงให้สนใจทำงาน วิธีการเดินทางข้ามประเทศอย่างผิดกฎหมาย จนกระทั่งวิธีการส่งผู้หญิงให้ผู้จัดการโสเภณีในประเทศปลายทางและผู้จัดการร้านสถานบันเทิง ทำให้ผู้อ่านทราบถึงกระบวนการชักชวนผู้หญิง บุคคลที่เกี่ยวข้อง สถานที่ และกฎเกณฑ์การค้าประเวณีที่ได้ควบคุมวิถีชีวิตของหญิงขายบริการทางเพศในต่างแดน

ผู้เขียนเริ่มต้นเล่าวิธีการเดินทางได้เกิดขึ้นจากการชักชวนของนายหน้า ซึ่งทำหน้าที่จัดหาผู้หญิงไปค้าประเวณีในต่างแดน ซึ่งวิธีการชักชวนนี้นายหน้าจะถามผู้หญิงโดยตรงไปตรงมาว่าสนใจจะค้าประเวณีในต่างประเทศหรือไม่ จากนั้นจึงบอกวิธีการทำงาน วันเวลาที่ต้องทำงาน และหนี้ค่าเดินทางที่หญิงค้าประเวณีต้องทำงานใช้คืน

เมื่อหญิงค้าประเวณีได้ราคาตัวจากการทำงานกับลูกค้า รายได้จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนแรกสำหรับนายหน้าหรือเจ้าแก่ ส่วนที่สองสำหรับผู้คุมหรือผู้ดูแลโสเภณีระหว่างการทำงาน และส่วนสุดท้ายสำหรับค่าบริการของหญิงค้าประเวณีเอง โดยที่นายหน้าหรือเจ้าแก่เป็นผู้ได้ส่วนแบ่งจากรายได้มากที่สุด จนกว่าหญิงค้าประเวณีจะทำงานใช้หนี้ค่าเดินทางจนหมดจึงจะได้รายได้ที่แบ่งส่วนให้กับหญิงค้าประเวณีมากขึ้น วิธีการชักชวนของนายหน้าและรายละเอียดการทำงานก่อนการเดินทางในแต่ละประเทศจะมีความคล้ายคลึงกันคือ ผู้หญิงยอมรับคำชักชวนจากนายหน้าหรือคำชักชวนในหมู่เพื่อนหญิงค้าประเวณีด้วยกัน และวิธีการทำงานที่ต้องทำงานใช้หนี้จนหมดก่อนจะ

ได้รับรายได้เต็มจำนวนหรือเลือกไปทำงานในสถานบันเทิงอื่นๆ ด้วยตนเอง ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นวิธีการของนายหน้าที่ชักชวนไปค้าประเวณีที่ฮ่องกง ซึ่งผู้เขียนได้เล่ารายละเอียดตั้งแต่จำนวนลูกค้าที่ต้องบริการ วันและเวลาที่ต้องไปทำงาน คือ

เฮียคำบอกว่า “ลื้อจะต้องไปทำงานใช้หนี้เค้า 150 คน” โดยที่เค้าจะออกค่าตัวเครื่องบิน ค่าที่อยู่อาศัย ค่าอาหารให้ทุกอย่างจนกว่าฉันจะใช้หนี้หมด ฉันตอบเค้าว่าโอเค ฉันจะไป เฮียคำพูดต่อไปว่า แต่ฉันจะมีเวลาอยู่ในฮ่องกงแค่ 14 วัน และต้องใช้หนี้เค้าให้หมด หรือไม่แน่อาจจะอยู่ได้แค่เพียง 7 วัน ฉันเริ่มคำนวณในใจว่า นี่คิดแล้วเราจะต้องรับแขกวันละกี่คนวะเนี่ย แกพูดต่อเลยว่า ลื้อจะต้องทำงานให้ได้อย่างน้อยวันละ 40-50 คน เพราะมิเช่นนั้นลื้อจะต้องกลับมาตัวเปล่า อย่างไม่ได้อะไรเลย

(ธัญดา สว่างเดือน, 2553: 63)

ในกระบวนการเดินทาง นายหน้าจะเป็นผู้ดำเนินการวิธีการลักลอบเดินทางข้ามประเทศอย่างผิดกฎหมาย เช่น การปลอมแปลงเอกสารการเดินทาง การใช้นุศลที่สามร่วมเดินทางไปกับหญิงค้าประเวณี โดยทำที่เป็นคนในครอบครัวมาเที่ยวต่างประเทศ หรือเป็นไกด์พานักท่องเที่ยวมาต่างประเทศ หรือการเดินทางแบบต่อเครื่องบินที่ประเทศอื่นก่อนเข้าประเทศปลายทาง สำหรับประเทศที่กฎหมายมีความเข้มงวดสูงหรือใช้เวลาการเดินทางนานจะใช้วิธีการต่อเครื่องบินจากประเทศหนึ่งก่อนจะไปประเทศปลายทาง เพื่อให้เอกสารการเดินทางไปต่างประเทศมีความซับซ้อนเหมือนเป็นนักท่องเที่ยวมากขึ้น ตัวอย่าง การเดินทางไปประเทศญี่ปุ่น

เค้าแกบอกตั้งแต่ตอนแรกแล้วว่าให้บินมาที่มาเลเซียก่อน แล้วก็ค่อยบินต่อไปยังญี่ปุ่น อีกทีหนึ่ง ต่อจากนั้น เค้าแกก็ให้พวกฉันพักอยู่กันที่มาเลเซียหลายวันพอสมควร ประมาณ 10 วัน เห็นจะได้ ฉันอดที่จะถามเค้าแกไม่ได้ว่าทำไมพวกเราต้องมาอยู่ที่นี่มาเลเซียกันด้วยละ เค้าแกก็เริ่มอธิบายให้พวกเราฟังว่าพวกเราทั้ง 7 คน ต้องรอทำพาสปอร์ตก่อนหรือเรียกอีกอย่างว่า รอสวมพาสปอร์ตสลักับคนอื่นนั่นเอง

(ธัญดา สว่างเดือน, 2553: 100)

การเล่ารายละเอียดวิธีการไปค้าประเวณีในต่างแดนจากการพูดคุยกับนายหน้าและขั้นตอนการเดินทาง ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าผู้หญิงเหล่านี้มีการพูดคุยและตกลงกันกับนายหน้า จนเป็นที่เข้าใจว่าตนเองต้องไปทำงานอะไรตั้งแต่แรก เพื่อเสริมความคิดเห็นของผู้เขียนว่าหญิงค้าประเวณีไม่มีใคร

ถูกหลอกไปค้าประเวณีในต่างแดน โดยผู้เขียนยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่หนึ่งเป็นผู้ชักชวนเพื่อนที่เคยทำงานด้วยกันที่สถานบันเทิงในพม่าไปค้าประเวณีในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งทุกคนไม่ปฏิเสธ และตอบตกลงอย่างง่ายดายทั้งที่ยังไม่ได้ฟังรายละเอียดการทำงาน เพราะหญิงค้าประเวณีไม่ได้รู้เลยว่างานอะไรในต่างประเทศที่ต้องใช้ผู้หญิงจำนวนมากและได้รายได้ดี อีกทั้งผู้หญิงเหล่านี้ต่างก็มีประสบการณ์เลวร้ายมาก่อนหน้า จึงหวังที่จะไปแสวงโชคในต่างแดนเพื่อเปิดโอกาสและหาหนทางในการทำงาน หรือพบปะผู้คนใหม่ๆ ที่ดีกว่าทำงานในที่ที่อยู่อุดม การอธิบายเหตุผลของผู้เขียนในตอนนี้จะสอดคล้องกับงานวิจัย สาเหตุที่หญิงค้าประเวณีตัดสินใจเดินทางไปค้าประเวณีในต่างแดนอีกหนึ่งสาเหตุ คือ เป็นผู้หญิงที่ทำงานค้าประเวณีมานานและต้องการหาประสบการณ์ใหม่ (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2537: 87-88) ยกตัวอย่าง ผู้เขียนให้เหตุผลที่เพื่อนของตนตัดสินใจไปค้าประเวณีที่ญี่ปุ่น

...และฉันก็แปลกใจว่า ทำไมทุกคนถึงได้ยอมมากันแบบง่ายๆ โดยไม่คิดว่าเค้าจะหลอกพวกเราเลยหรือ แต่พวกเราเฝ้าตอบอยู่ในใจกันทุกคนว่า พวกเราก็มัวซีพายตัวอยู่แล้ว และเค้าจะพาคนมาหลอกเราไปต่างประเทศเพื่ออะไร ถ้าไม่ใช่ขายตัว เค้าก็บอกเราอยู่แล้วตรงๆ ว่าไปทำงานขายตัวนะ พวกเราก็มินยอมกันเอง ถ้านอกเหนือจากนี้แล้ว เค้าจะมาหลอกเราไปทำอะไรอีก พวกเราที่ยอมมากันแบบง่ายๆ ด้วยว่าไม่มีอะไรที่จะเสียอีกต่อไป เพราะชีวิตที่ผ่านมาๆ มาก็เลวร้ายกันพอสมควรอยู่แล้ว อย่างดีก็ไปตายเอาดาบหน้าดีกว่า

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 91)

นอกจากนี้ การเดินทางไปต่างประเทศอย่างผิดกฎหมาย หญิงค้าประเวณีไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง หากต้องอาศัยกระบวนการจากบุคคลหลายฝ่ายจึงจะลักลอบเข้าประเทศได้สำเร็จ ดังที่จรรยา เศรษฐบุตร และ สุภาณี เวชพงศา (2537: 91) เสนอว่า การค้าประเวณีไม่สามารถกล่าวโทษหญิงค้าประเวณีว่าเป็นต้นตอปัญหาสังคมได้แต่เพียงฝ่ายเดียว เนื่องจากการทำธุรกิจการค้าประเวณีมีบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 กลุ่มคือ ผู้จัดหาหรือตัวกลางในการค้าประเวณี ผู้ซื้อประเวณี และผู้ค้าประเวณี ซึ่งกลุ่มหญิงค้าประเวณีเป็นกลุ่มที่ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การเดินทางที่ผู้จัดหาหรือตัวกลางในการค้าประเวณีกำหนด ดังที่หนึ่งและเพื่อนถูกนายหน้าบังคับให้ค้าบริการทางเพศแก่นายหน้าเอง และบริการทางเพศให้แก่เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองในประเทศปลายทางก่อนการเดินทาง เพราะนายหน้าต้องเสียค่าใช้จ่ายให้กับเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองเพื่อส่งตัวหญิงค้าประเวณีให้เดินทางเข้าประเทศง่ายขึ้น ทั้งนี้ หญิงค้าประเวณีจะได้รายได้จากบุคคลเหล่านี้เสมือนเป็นลูกค้าเช่นกัน

เมื่อถึงประเทศปลายทางแล้ว นายหน้าหรือผู้จัดการ โสเภณีในประเทศนั้นๆ จะเป็นผู้มารับ หึงค้าประเวณี ทำหน้าที่จัดหาสถานที่ทำงานให้แก่หึงค้าประเวณีและเป็นเจ้าหน้าที่ค่าเดินทาง เมื่อ มีสถานบันที่รับหึงค้าประเวณีเข้าทำงานแล้ว หึงค้าประเวณีก็ต้องปฏิบัติตามกฎที่ผู้จัดการร้าน เป็นผู้กำหนด เช่น วิธีการทำงาน หรือราคาค่าตัว ซึ่งผู้เขียนได้บรรยายกฎเกณฑ์ที่แตกต่างกันออกไป ในแต่ละร้านและในแต่ละประเทศ เช่น การทำงานในประเทศฮ่องกง หึงค้าประเวณีจะไม่ได้ ทำงานประจำในสถานบันเพียง แต่จะอยู่ภายใต้การควบคุมของนายหน้าโดยตรง นายหน้าจะส่งผู้คุม หรือ “คนควง” เป็นผู้ที่ทำหน้าที่พาหึงค้าประเวณีไปพบลูกค้าตามโรงแรมต่างๆ คอยระวังภัยหรือ แก้ปัญหาจากลูกค้าที่อาจทำร้ายหึงค้าประเวณีและหาช่องทางหลบหนีตำรวจให้ การทำงานใน ประเทศญี่ปุ่นจะเรียกผู้จัดการ โสเภณีว่า “บอส” มีหน้าที่จัดการนัดหมายผู้จัดการร้านบันเทิงหรือ “มามาซัง” มาดูตัวและทำการซื้อผู้หึง ทั้งผู้จัดการ โสเภณีและผู้จัดการร้านจะพยายามแยกหึง ค้าประเวณีออกไปทำงานตามจังหวัดต่างๆ เพื่อไม่ให้ผู้หึงคิดวางแผนหลบหนีหนีค่าเดินทาง โดยง่าย หึงค้าประเวณีในญี่ปุ่นจึงต้องทำงานภายใต้การควบคุมของนายหน้าในฐานะเจ้าหน้าที่ค่า เดินทางและผู้จัดการร้านสถานบันเทิง ส่วนการทำงานในประเทศสิงคโปร์จะมีย่านสถานบันเทิง ของหึงค้าประเวณีโดยเฉพาะ เรียกว่า “เกลิ่ง” ทำให้ไม่ต้องเดินทางเหมือนในประเทศฮ่องกง ทั้งประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ และบาห์เรนจะไม่มีผู้คุมที่คอยตามผู้หึงระหว่างทำงาน หึงขาย บริการจึงไม่ต้องแบ่งส่วนรายได้ให้แก่ผู้คุม

ด้านราคาค่าตัว ผู้เขียนได้บรรยายถึงรายได้ที่นอกจากการแบ่งส่วนให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง แล้ว ยังแยกราคาตามประเภทของการบริการด้วย เช่น ราคาชั่วคราว ราคาการทำงานแบบข้ามคืน ราคาเพิ่มจากการทำงานด้วยวิธีพิเศษ รวมถึงกลวิธีการทำงานเพื่อให้ได้รายได้มากในแต่ละคืน คือ ควรรับทำงานแบบชั่วคราวในช่วงค่ำ และรับทำงานค้างคืนกับลูกค้าคนสุดท้าย จึงจะได้รายได้ มากกว่าการตัดสินใจค้างคืนกับลูกค้าคนแรกทันที ยกตัวอย่าง ราคาค่าตัวการค้าประเวณีในฮ่องกง

การทำงานของพวกเราก็มีอยู่ว่า ต้องเข้าห้องทำงานกับแขกแค่เพียง 15-20 นาที ไม่มี การแก้ผ้า ใช้วิธีใส่กระโปรงทำงานและถกขึ้นอย่างเดียว โดยคิดค่าบริการดังนี้ เก็บเงิน ค่าบริการจากแขก 150 เหรียญ หรือเท่ากับ 450 บาท ในสมัยนั้น เงินฮ่องกง 1 เหรียญเท่ากับ 3 บาท โดยจะแบ่งเงินออกเป็น 3 ส่วน คือ 100 เหรียญเป็นของเจ้าแก่ 30 เหรียญเป็นของคน ควงคืออาจ 20 เหรียญเป็นของโรงแรมคือค่าห้อง ส่วนตัวเราจะไม่ได้อะไรทั้งสิ้น

นอกจากค่าอมหรือใช้ปากให้แขก ซึ่งต้องเก็บเพิ่มจากแขกต่างหาก 30 เหรียญ จนกว่าจะครบ 150 คน เป็นค่าใช้จ่ายนี้ค่าคอนแทกในการเดินทางหรือใช้นี้แล้วแก่

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 67-68)

เนื้อหาบทกวีเกณฑ์การค้าประเวณีในต่างแดนได้แสดงให้เห็นว่าธุรกิจการค้าประเวณีมีการควบคุมหญิงค้าประเวณีภายใต้การกำกับจากบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ก่อนเดินทาง ระหว่างการเดินทาง และเมื่อถึงประเทศปลายทางแล้ว แม้หญิงค้าประเวณีจะขายบริการทางเพศจนสามารถใช้หนี้ค่าเดินทางให้กับผู้จัดการหญิงค้าประเวณีในประเทศนั้นๆ จนหมด แต่หญิงค้าประเวณีก็ยังต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ในสถานบันเทิงที่ตนทำงานอยู่ด้วย กฎเกณฑ์เหล่านี้ทำให้หญิงค้าประเวณีอยู่ในสายตาของบุคคลเหล่านี้ตลอดเวลาและไม่สามารถหลบหนีได้โดยง่าย

3. วิธีการดำรงชีวิตและแนวคิดการใช้ชีวิตของหญิงค้าประเวณี

การค้าประเวณีในอัตชีวประวัติของชนิดดา สว่างเดือน ได้นำเสนอถึงวิธีการดำรงชีวิตของหญิงในฐานะหญิงค้าประเวณีซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ การเล่าประสบการณ์ของตนร่วมกับประสบการณ์ของเพื่อนหญิงค้าประเวณี ทั้งประสบการณ์ขณะตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน หรือเล่าประสบการณ์ของเพื่อนที่ได้รับรู้มา การนำเสนอประสบการณ์ของเพื่อนหญิงค้าประเวณีได้แสดงถึงวัฒนธรรมย่อย ดังที่ แมกกี โอ'เนล เสนอว่า วัฒนธรรมย่อยของหญิงค้าประเวณี คือทัศนคติของหญิงค้าประเวณีที่มีต่องานของตน โดยมองว่าการค้าประเวณีเป็นอาชีพชั่วคราวที่สามารถเลิกทำและกลับมาทำใหม่ได้ และการให้ความสำคัญแก่มิตรภาพของหญิงค้าประเวณีด้วยกัน หญิงขายบริการทางเพศต่างสนับสนุนช่วยเหลือกันและกัน และความสัมพันธ์นี้เป็นแบบพลวัต ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและเรื่องงาน (O'Neil, 2001: 29) ดังที่ ประสบการณ์ของหญิงในประเทศญี่ปุ่นบางตอนแสดงถึงทัศนคติของหญิงต่ออาชีพค้าประเวณีว่าเป็นอาชีพชั่วคราว และการให้ความสำคัญกับเพื่อนมากจนทำให้หนึ่งทำตัวนอกกลุ่มนอกทางและลืมหายใจของตัวเอง คือตอนที่หนึ่งตัดสินใจกลับมาค้าประเวณีใหม่หลังจากพอบุญธรรมถูกตำรวจจับ และเพื่อนก็ตามหนึ่งมาทำงานที่เดียวกันและชักชวนกันไปเที่ยวกลางคืน ทำให้หนึ่งไม่จริงจังกับการทำงาน โดยทำงานหนึ่งวัน แล้วหยุดไปสามถึงสี่วัน เมื่อได้อยู่ร่วมกับเพื่อน ก็ชักชวนกันเสพยาเสพติด เล่นการพนัน และหาเรื่องทะเลาะกับชาวบ้าน ซึ่งผู้เขียนได้แสดงความคิดต่อประสบการณ์ของตนหลังจากเพื่อนกลับไปอยู่กับคนรักและแยกย้ายกันไปทำงานในที่อื่นว่าเป็นเพราะตนคิดเพื่อนมากเกินไป

...จากนั้น ฉันเริ่มกลับมาคิดว่า ต่อไปนี้จะตั้งใจทำงานและจะไม่ละเทะเหมือนที่ผ่านมาอีก เหตุที่เป็นอย่างนั้นเพราะฉันรู้ตัวว่าเพราะอะไร เพราะ ‘เพื่อน’ ฉันคิดเพื่อนมากและเมื่อใดถ้ามีเพื่อนมาอยู่ร่วมกัน ฉันก็จะกลายเป็นคนไม่ดีทำเรื่องร้ายๆ อะไรทั้งหลายได้ ทั้งนี้ตามที่เพื่อนบอก เพราะความสุข ความคะนอง ทำให้ฉันลืมไปว่ามาญี่ปุ่นทำไม และฉันกำลังจะไม่ได้อะไรกลับไป ดังนั้นฉันต้องตัดเพื่อนออกไป ฉันถึงจะได้สานฝันของฉันต่อไปได้

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 162)

เพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของหญิงมาก เนื่องจากหญิงทำงานค้าประเวณีตั้งแต่ยังเป็นวัยรุ่นทำให้หญิงอยู่ห่างจากคนในครอบครัว มาใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนหญิงค้าประเวณีซึ่งต่างก็มีภูมิหลังคล้ายคลึงกัน โดยเพื่อนที่หญิงสนิทสนมกันมากเป็นเพื่อนร่วมงานตั้งแต่สถานบันเทิงในพัทยา หรือในถนนพัฒนาพงศ์และไปทำงานด้วยกันที่ประเทศญี่ปุ่น ความสัมพันธ์ระหว่างหญิงและเพื่อน มีทั้งจับกลุ่มชักชวนกันไปเที่ยว เป็นที่ปรึกษาและให้ความช่วยเหลือเมื่อเพื่อนมีปัญหา เช่น ให้ยืมเงินจ่ายหนี้ค่าเดินทางให้กัน แนะนำสถานที่ทำงานใหม่ หรือแม้แต่การใช้ชีวิตร่วมกันขณะอยู่ในต่างแดน หญิงและเพื่อนจึงเผชิญสถานการณ์ทั้งดีและร้ายด้วยกัน เช่น การทำงานกับลูกค้าคนเดียวกัน ถูกกลุ่มยาгуซ่า หรือลูกค้าทำร้าย ความสนิทสนมจึงเกิดจากการเป็น “ผู้เผชิญชะตากรรมเดียวกัน” แม้หญิงและเพื่อนจะถูกผู้จัดการโสเภณีพยายามแยกหญิงค้าประเวณีไปทำงานในจังหวัดต่างๆ เพื่อป้องกันการหลบหนีหนี้ค่าเดินทาง แต่ภายในเวลาไม่นานหญิงและเพื่อนก็สามารถกลับมารวมตัวกันได้อีก ตัวอย่างเช่น หญิงและเพื่อนได้มาอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันและทำงานที่เดียวกัน หลังจากที่ถูกหนีคนรักของเพื่อนซึ่งเป็นยาгуซ่าได้สำเร็จ

ทุกๆ วัน เมื่อพวกเขากลับมาถึงห้องพัก ก็จะช่วยกันทำอาหาร ทำความสะอาดบ้าน เราจะแบ่งหน้าที่กันทำว่าคนไหนซักผ้า คนไหนทำอาหาร และคนไหนต้องดูบ้านล้างจาน สำหรับฉันทำหน้าที่ทำอาหารให้พวกนั้นกินทุกวัน อาหารหลักๆ ของพวกเราคือ ตำส้มตำ ทำขนมจีนกินกันเป็นหลักอย่างนี้ทุกวัน พวกเราจะจับคู่กันเป็นเพื่อนซี้ คือจริงๆ แล้วเราสนิทกันทั้ง 4 คน กินนอนห้องเดียวกัน แต่ความเป็นเพื่อนย่อมจะปรึกษากันแบบคนต่อคน ฉันจะสนิทกับเลียบ ส่วนตุ๊กตากับแหม่มก็จะจับคู่กันเวลาไปไหนมาไหน

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 129)

การใช้ชีวิตของหนิงและเพื่อนยังแสดงให้เห็นถึงทัศนคติและรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างคล้ายคลึงกัน คือ ด้านทัศนคติต่ออาชีพค้าประเวณี มองว่าเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงจากการตกเป็นเหยื่อความรุนแรง การทำร้ายร่างกาย การใช้ความรุนแรงทางเพศ และความกังวลว่าจะถูกตำรวจจับส่งกลับประเทศ ทำให้หนิงและเพื่อนต้องโยกย้ายสถานที่ทำงานบ่อยครั้ง เพื่อหลบหนีภัยอันตรายจากบุคคลในแวดวงการค้าประเวณี ผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น หลบหนีหนี้ค่าเดินทาง และตำรวจ เป็นต้น ความแปลกใหม่ของสถานที่และเหตุการณ์ซึ่งยากจะคาดเดาในแต่ละวันทำให้หนิงและเพื่อนต่างพยายามทำความรู้จักกับหญิงค้าประเวณีชาวไทยคนอื่นๆ จนเกิดเป็นสังคมหญิงค้าประเวณีที่คอยแนะนำและเตือนภัยซึ่งกันและกัน เช่น แนะนำสถานบันเทิงที่กำลังเปิดรับสมัครหญิงขายบริการทางเพศ หญิงค้าประเวณีรุ่นพี่ที่ประสบความสำเร็จทำหน้าที่สั่งสอนรุ่นน้องถึงการใช้ชีวิตและการเก็บเงิน และยังคอยเตือนภัยอันตรายจากลูกค้าแก่กัน

ด้านเป้าหมายในชีวิตของหนิงและเพื่อนก็มีลักษณะเหมือนกันคือ มุ่งหารายได้ให้มากที่สุด และแสวงหาผู้อุปถัมภ์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของตนให้ดีขึ้น ดังนั้น หนิงและเพื่อนต่างมีวิธีการต่างๆ ในการแสวงหาคณกร เช่น หนิงได้สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าให้กลายเป็นลูกค้าประจำ และดำเนินความสัมพันธ์ถึงขั้นคบหาจนเป็นภรรยาและรับอุปการะเธออย่างจริงจัง ส่วนเพื่อนอาจมีความสัมพันธ์กับพนักงานชายในสถานบันเทิงหรือผู้มีอิทธิพล หนิงและเพื่อนจะย้ายไปอยู่กับคนรักหรือผู้อุปการะเลิกค้าประเวณี และแยกตัวออกจากเพื่อนด้วยกันช่วงเวลาหนึ่ง บางคนอาจห่างกันไปจนแทบไม่ได้ติดต่อกันอีก แต่เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างตนกับคนรักจบลง หนิงและเพื่อนจะกลับมารวมตัวกันใหม่อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ ผู้เขียนได้เล่าว่าเกิดขึ้นในเวลาไล่เลี่ยกัน ตัวอย่างเพื่อนของหนิงติดต่อมาเพื่อขอมาทำงานในร้านคาราโอเกะที่เดียวกัน

แต่พอฉันรู้ว่าหนิงและบีจะหนีฝ่ายาสูบมาอยู่กับฉัน ฉันก็บอกว่า อย่ามาเลยดีกว่า เดี่ยวจะมีปัญหา ฝ่าของหล่อนจะมากระต๊อบกูเอา! ทั้งสองบอกว่า เค้าไม่กระต๊อบมึงหรอกไม่ต้องกลัว เค้าจะกระต๊อบกูกับน้องเท่านั้นคนอื่นไม่เกี่ยว ฉันก็บอกว่าฉันมึงมาได้เลย เมื่อทั้งสองมาอยู่กับฉันพวกเรา ก็พากันไปทำงานในร้านมาฆ่าเซ็กซี่ ซึ่งมาฆ่าเซ็กซี่ชอบเพราะพวกเพื่อนๆ ของฉันหน้าตาดีกันทุกคน จากนั้นไม่นานเท่าใด ตึกตาก็ตามมาอีกคน เหมือนกันกับทุกคนคือหนีฝ่ามา เพราะมีฝ่าแล้วไม่มีใครไปรอดสักคน สุดท้ายก็ต้องกลับมาทำงานอาชีพเดิม เพราะไม่มีเงินที่จะไปเลี้ยงไอ้ผู้ชายพวกนี้ คราวนี้พวกเรา กลับมารวมตัวกันครบเหมือนเดิม จะขาดไปบ้างก็มีแต่เลียบและพิน้ำเท่านั้น

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 160)

นอกจากนี้ เมื่อตำรวจได้วางแผนจับกุมหญิงค้าประเวณีเพื่อส่งตัวกลับประเทศเดิมของคน จึงทำให้หญิงค้าประเวณีถูกจับเป็นจำนวนมากในเวลาไล่เลี่ยกัน หญิงและเพื่อนจึงได้มาพบกันอีกครั้งหนึ่งในเรือนจำเพื่อรอส่งตัวกลับประเทศไทย ตัวอย่าง เมื่อหญิงถูกตำรวจจับและถูกพาตัวมาขังไว้ในเรือนจำญี่ปุ่น

คราวนี้แหละ ฉันเจอเพื่อนสนิทๆ หลายคนอยู่ข้างในนี้ จากที่ฉันเคยคิดว่า เพื่อนฉันมันหายไปไหนกันหมด หรือว่ารวยแล้วกลับเมืองไทยไปกันหมด ฉันเจอแม่แต่ฝ่ายที่ขึ้นมาญี่ปุ่นพร้อมๆ กับฉัน หรือแม่แต่พี่โธ่ที่ขึ้นมาพร้อมกันเช่นกัน เมื่อขึ้นมาถึงญี่ปุ่น พี่โธ่กับฉันถูกแยกออกจากกันจนกระทั่งขณะนี้ เป็นเวลารวมแล้วที่ 4 ปีกว่า และที่สำคัญก็คือ หนึ่งกับบี สองพี่น้องโดนจับพร้อมกัน...และยังมีอีกหลายคนสนิทๆ กับฉันในตอนทำงานด้วยกัน

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 188)

รูปแบบการดำเนินชีวิตของหญิงและเพื่อนจึงแสดงให้เห็นถึงวงจรชีวิตของหญิงค้าประเวณีในต่างแดน ซึ่งมองการค้าประเวณีเป็นเพียงอาชีพชั่วคราว ผู้หญิงเหล่านี้จึงวนเวียนระหว่างการเป็นหญิงค้าประเวณีสลับกับการใช้ชีวิตแบบคนทั่วไปในสังคมคือ การหางานอื่นและการใช้ชีวิตกับคนรักของตน ซึ่งขัดแย้งกับเป้าหมายที่วางไว้ตั้งแต่แรกคือ ความตั้งใจเก็บเงินให้ได้มากที่สุดจากการค้าประเวณีแล้วจึงเลิกทำ แต่ประสบการณ์ของหญิงและเพื่อนแสดงให้เห็นถึงแนวคิดการทำงานให้จบไปในแต่ละวันมากกว่าการคิดถึงอนาคตของตนหรือการเก็บออม และยังคงอยู่ในวัฒนธรรมบริโภคนิยมด้วยคือ เมื่อได้เงินมาง่าย ก็จะใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่ายเพราะคิดว่าตนเองสามารถกลับมาทำงานอีกเมื่อไรก็ได้ ยกตัวอย่าง ตอนที่หนึ่งได้เก็บเงินได้จำนวนหนึ่งจากการขายบริการทางเพศที่ฮ่องกง

ตอนนั้นคิดอย่างเดียวคือใช้ไปก่อน เงินได้มาง่าย หมดแล้วเดียวค่อยไปหาใหม่ เพราะตอนนั้นฉันเริ่มรู้จักโลกกว้างขึ้นมาอีกนิดหนึ่ง อย่างไรชะ ก็กลับไปทำงานที่ฮ่องกงใหม่ได้ นี่คือการคิดของพวกผู้หญิงหาเงินอย่างพวกฉันซึ่งก็มักจะคิดกันแบบนี้ทั้งนั้น ไม่รู้จักคุณค่าของเงิน เพราะมันได้มาง่าย ไม่ต้องเหนื่อยอะไรมากมาย ไม่ต้องใช้ความรู้ ไม่ต้องใช้สมอง อาศัยแต่ความกล้าอย่างเดียว

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 76)

มุมมองอาชีพค้าประเวณีที่กล่าวมาพบในประสบการณ์ของหญิงและเพื่อนในช่วงที่เริ่มต้นทำงานในต่างประเทศ จนกระทั่งเมื่อหญิงมีอายุมากแล้วมีลูกค้าสนใจเรียกใช้บริการน้อยลง และใช้ชีวิตตัวคนเดียวไม่มีเพื่อนฝูงมากเหมือนเมื่อก่อนจึงเริ่มคิดถึงการเก็บออมเพื่อนำเงินไปลงทุนทำงานอื่นๆ เพื่อจะเลิกค้าบริการทางเพศให้ได้

4. การตกเป็นเหยื่อความรุนแรงและการถูกเอารัดเอาเปรียบจากบุคคลในการค้าประเวณี

ประสบการณ์ของหญิงขณะทำงานเป็นหญิงค้าประเวณี ผู้เขียนได้นำเสนอประสบการณ์ของตนในลักษณะคำต่อคำกว่าคนทั่วไปในสังคม เนื่องจากหญิงค้าประเวณีมีสถานะผู้ให้บริการและลักษณะการทำงานที่ต้องอยู่กับชายแปลกหน้าในทึรโหลาน จึงทำให้หญิงค้าประเวณีมีบทบาทเป็นรองกว่าเพศชาย นอกจากนี้ ยังเล่าประสบการณ์ที่ตนเป็นผู้รับการกระทำและเป็นผู้เผชิญความเสี่ยงจากภัยอันตรายต่างๆ เพราะการเดินทางไปค้าบริการทางเพศในต่างประเทศถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย จึงทำให้หญิงค้าประเวณีตกอยู่ในสถานภาพเสียเปรียบจากผู้มีอิทธิพลหรือเจ้าหน้าที่ทางกฎหมายที่หาช่องทางเอาเปรียบกลุ่มหญิงค้าประเวณี

ในเหตุการณ์การตกเป็นเหยื่อความรุนแรง และการถูกเอารัดเอาเปรียบจากบุคคลต่างๆ ที่ปรากฏในอัตชีวประวัติของธนิดา สว่างเดือน แบ่งออกเป็นกลุ่มบุคคลซึ่งมีบทบาทเป็นผู้กระทำความรุนแรงต่อหญิง คือ ลูกค้า คนรัก และเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย

ลูกค้า มีสถานะเป็นผู้ว่าจ้างหญิงค้าประเวณีโดยจ่ายค่าตอบแทนตามที่ตกลงกันกับผู้จัดการร้านสถานบันเทิงหรือหญิงค้าประเวณีเอง ลูกค้าสามารถเรียกร้องการบริการทางเพศลักษณะต่างๆ ได้ ซึ่งลูกค้าที่ปรากฏในอัตชีวประวัติมีทั้ง ลูกค้าที่ว่าจ้างหญิงแบบเพื่อนกินข้าวหรือพูดคุยโดยไม่มีบริการทางเพศ แบบบริการทางเพศเวลาชั่วคราว แบบบริการทางเพศค้างคืน และแบบผู้อุปถัมภ์เลี้ยงดูหนึ่งไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง การปฏิสัมพันธ์ระหว่างลูกค้ากับหญิงค้าประเวณีในขั้นแรกจะเริ่มจากการพูดคุยในสถานบันเทิงเพื่อทำความรู้จัก และสร้างความสนิทสนม จนกระทั่งลูกค้าอยากใช้บริการทางเพศและตกลงราคาค่าตัวก่อนการให้บริการ แต่การพูดคุยในระยะเวลาสั้นๆ เพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้ล่วงรู้ถึงนิสัยใจคอหรือรสนิยมทางเพศของลูกค้าได้อย่างชัดเจน ทำให้หญิงค้าประเวณีมักตกอยู่ในสถานการณ์ล่อแหลมจากการทำร้ายร่างกาย การล่วงละเมิดทางเพศและการเอารัดเอาเปรียบจากลูกค้า ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวถึงว่ามี 3 ลักษณะคือ การถูกทำร้ายร่างกาย การถูกโกง

คำตัว และการถูกข่มขืน ซึ่งเป็นการกระทำต่อเนื่องกัน ยกตัวอย่าง หญิงถูกลูกค้าซึ่งเป็นยาฆ่าทำร้ายและถูกจับนิตินสารเสพติด

เมื่อมาถึงห้องปรากฏว่าแขกได้นำกลองๆ หนึ่งออกมา ลักษณะเหมือนกลองที่ฉันทเคยเห็นเมื่อตอนที่แฟนเลิบซึ่งเป็นยาฆ่าพกดัดตัวมา ในกลองนั้นจะมีแต่เข็มฉีดยาและเฮโรอิน แยกพยายามที่จะฉีดยาให้ฉัน แต่ฉันไม่ยอม จึงเกิดการต่อสู้กันภายในห้อง ฉันสู้แรงของผู้ชายไม่ได้ บวกกับมีอาการเมายาอนหลับอยู่แล้ว เมื่อฉันสู้มันไม่ได้ และหมดแรง เพราะมันทั้งตบทั้งตีฉันจนลงไปนอนกองกับพื้น มันก็เอาเข็มฉีดยามาฉีดยาให้ฉัน ฉันพยายามขอร้องมันหลายประการด้วยกันแต่ก็ไม่สำเร็จ

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 180)

การถูกโกงคำตัวมีหลายวิธี เช่น ลูกค้าขอจ่ายเงินหลังจากใช้บริการแต่สุดท้ายก็หลบหนีไป โดยที่ไม่จ่ายเงิน หรือทำร้ายร่างกายผู้หญิงเพื่อไม่จ่ายเงิน หรือออกอุบายขบถพาหญิงค้าประเวณีไปส่งแต่กลับพาไปทิ้งกลางทางในที่เปลี่ยว ส่วนเหตุการณ์หญิงค้าประเวณีถูกรุมข่มขืน ลูกค้ามักพาผู้หญิงไปบริการในบ้านหรือในห้องของลูกค้าเอง หากเมื่อไปถึงกลับมีเพื่อนของลูกค้าอยู่ด้วยเพื่อหวังจะรุมข่มขืน ในกรณีดังกล่าว หญิงค้าประเวณีอาจถูกทำร้ายร่างกาย และถูกโกงคำตัวไปด้วย พร้อมกัน ยกตัวอย่าง หญิงตกลงไปขายบริการทางเพศในบ้านของลูกค้า แต่เมื่อไปถึงกลับพบว่า มีผู้ชายอยู่ภายในบ้านอีก 3 คน

พอมาถึงที่พักของมันเป็นคอนโดหุหรามมากมายใหญ่โตก็ทำให้ฉันคิดไปอีกว่า... อืม...มึงทำธุรกิจอะไรวะ ถึงได้รวยขนาดนี้? แต่พอฉันสำรวจในห้องของมันก็เห็นว่ามึงตั้ง 3-4 ห้อง สงสัยมันต้องไม่ได้อยู่คนเดียวแน่ คิดยังไม่ทันจบ ฉันก็เห็นมันเดินไปตามเพื่อนของมันที่นอนรออยู่ในแต่ละห้องออกมาอีก 3 คน

คราวนี้แหละฉันทำใจไว้ได้เลยว่า...วันนี้กูโดนอีกแล้ว! และคราวนี้เป็นการรุมโทรมแน่ๆ และแล้วโอกาสแบบนี้ก็มาถึงฉันจนได้ หลังจากที่ได้แต่ฟังเพื่อนๆ เล่ามา

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 24-25)

คนรัก ผู้เขียนเล่าประสบการณ์ช่วงเวลาที่พบคนรัก นิสัยของคนรัก การดำเนินชีวิตร่วมกัน และช่วงล้มเหลวในชีวิตคู่ด้วยสาเหตุหลายประการ คือ อันดับแรกนิสัยของคนรักมักเป็นคนเจ้าชู้ และไม่รับผิดชอบต่อครอบครัว การเอาเปรียบทำให้หนึ่งต้องทำหน้าที่ภรรยาและแม่ไปพร้อมๆ กัน

เช่นคนรักของหญิงคนแรกคือ “อ็อค” แม้จะรู้ว่าหญิงตั้งครรภ์แต่ตนเองก็ยังเที่ยวเตร่และเที่ยวหญิง
ค้าประเวณี จนทำให้หญิงและลูกติดโรคซิฟิลิสจากการมีเพศสัมพันธ์กับอ็อค และไม่สามารถให้นม
ลูกในช่วงแรกเกิดได้ เมื่อหญิงคลอดลูกแล้ว อ็อคก็ยังไม่ยอมหางานทำเพื่อหารายได้มาเลี้ยงลูก หญิง
จึงต้องมาขายบริการทางเพศ หรือคนรักคนที่สองคือ “พีพี” ซึ่งปิดบังหญิงว่าตนเองมีภรรยาอยู่แล้ว
แต่ก็ยังคบหาหญิงเพื่อให้หญิงหาเงินมาปรนเปรอตนเองและมักขอยืมเงินหญิงเพื่อนำไปจ่ายค่าเทอม
ของภรรยาที่กำลังเรียนปริญญาโท ยกตัวอย่าง ตอนหญิงมารู้ในภายหลังว่าพีพีมีภรรยาอยู่แล้ว

พีพีพยายามที่จะมาหาฉัน และพูดให้ฉันเข้าใจว่า ตลอดเวลาแม้ว่าเค้าไม่ได้บอกฉันว่ามี
เมียมาก่อน แต่เค้าก็ได้เล่าเรื่องของฉันให้เมียเค้าฟังทุกอย่าง และบอกว่าฉันเป็นคนดี
ช่วยเหลือเค้าไว้เยอะ แม้กระทั่งเงินค่าเทอมที่พีพีเอาไปส่งให้เมียเรียน เมียของพีพีช็อกบ
และในวันนี้พีพีจึงตัดสินใจไปบอกกับเมียเค้าว่า ขอมีอีกคนได้มั้ย เมียของเค้าก็ช่างแสนดี
เหลือเกินยินยอมให้พีพีมีฉันด้วยอีกคน และยังอนุญาตให้ฉันเข้าไปอยู่ร่วมบ้านเดียวกับเค้า
(ธนดดา สว่างเดือน, 2553: 147-148)

เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ บทบาทและอาชีพของผู้ชายที่หญิงค้าประเวณีคบหากันระหว่าง
ที่ค้าประเวณีในประเทศญี่ปุ่น เพื่อนของหญิงมักคบหากับพนักงานโฮสคือ พนักงานชายที่ให้บริการ
สตรีในสถานบันเทิงหรือคอบหาคคลในกลุ่มผู้มีอิทธิพลอย่างยาคุซ่า (Yakuza) ซึ่งผู้ชายเหล่านี้
ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายที่จะคบหาผู้หญิงอย่างลึกซึ้งถึงขั้นแต่งงาน แต่เป็นการคบหาเพื่อความพอใจหรือ
ผลประโยชน์มากกว่า กล่าวคือ หากหญิงค้าประเวณีคบหาพนักงานโฮส ฝ่ายหญิงจะต้องเป็นผู้ทุ่มเท
ความรักและความเอาใจใส่กับฝ่ายชายด้วยการซื้อของใช้ราคาแพงให้เหมือนเป็นแม่ยก ส่วนหญิง
ค้าประเวณีมียาคุซ่ารับอุปการะ หญิงค้าประเวณีจะอยู่ในบทบาทของผู้หญิงที่อยู่ภายใต้การควบคุม
ของฝ่ายชาย โดยที่ยาคุซ่าเป็นผู้เลี้ยงดูให้เงินไว้ใช้จ่าย แต่จะไม่ให้ไปไหนมาไหนโดยอิสระ และ
ส่วนใหญ่ยาคุซ่ามักคบหาผู้หญิงหลายคนในเวลาเดียวกัน เมื่อผู้หญิงพยายามหนีจากยาคุซ่าก็จะถูก
ทำร้ายหรือตามฆ่า ยกตัวอย่าง “เลียบ” เพื่อนของหญิงซึ่งมียาคุซ่ารับอุปการะอยู่แล้ว แต่เลียบแอบคบ
หาพนักงานโฮสอย่างลับๆ ด้วย

และแล้ว เลียบก็ได้เปิดเผยบางสิ่งบางอย่างกับฉันว่า จริงๆ แล้วตอนนี้เค้าติดผู้ชายไทย
อยู่คนหนึ่ง เพราะเค้าไปเที่ยวบาร์โฮสมา มีแต่ผู้ชายไทยทั้งนั้น ฉันบอกว่าแล้วแฟนรู้มั๊ย เค้า
บอกว่าปัดอยู่และไม่อยากให้รู้ เพราะถ้ารู้เลียบต้องตายแน่ๆ จริงๆ แล้ว เลียบบอกว่าก็ไม่อยาก
ให้ฉันรู้เช่นกัน เพราะเลียบกลัวว่า ฉันจะไม่ชอบผู้ชายคนนี้ของเลียบ แต่พอเมื่อฉันมาพบกับ

ผู้ชายคนนี้ ฉันก็รู้สึกไม่ชอบเค้าจริงๆ ด้วยสิ เพราะฉันรู้ว่า เค้าเอาเปรียบเลื้มมาก และเลื้มก็ชอบซื้อข้าวของให้เค้าเช่น ทองหนัก 5 บาท ไฟแช็กดูปองตราเป็นหมื่น และยังทำทอง 5.5 ล้อมเพชรให้เค้าเอาไว้ห้อยคอ คอยอวดกันว่าแม่ยกคนไหนจะทุ่มให้มากกว่ากัน...

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 117)

ทัศนคติของคนรักจึงแสดงให้เห็นว่าหญิงค้าประเวณีเป็นผู้หญิงไม่ดี ไม่เหมาะสมที่จะมาเป็นคนรัก ดังที่พี่พิศตัดสินใจคบหาหญิง เพราะเห็นว่าหญิงเป็นผู้หญิงคนเดียวที่ไม่ดื่มเหล้าและไม่ทำงานค้าประเวณี เนื่องจากหญิงได้ทำงานเป็นผู้จัดการร้านคาราโอเกะของพ่อบุญธรรม นอกจากนี้พนักงานชาวยุโรปซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกับหญิงได้เคยบอกทัศนคติของตนว่า หญิงค้าประเวณีเป็นผู้หญิงไม่ดี และไม่สามารถทำหน้าที่แม่ได้ ผู้ชายกลุ่มนี้จึงไม่คิดคบหาหญิงค้าประเวณีอย่างจริงจัง

...แต่สำหรับฉันไม่ค่อยจะชอบ และค่อนข้างจะแอนตี้ผู้ชายประเภทนี้เสียด้วย เพราะพวกเค้าเอาเปรียบผู้หญิง ฉันรู้เพราะฉันมีเพื่อนและใกล้ชิดกับผู้ชายที่ทำงานประเภทนี้ เค้าเป็นรุ่นพี่ไปเป็นโฮสอยู่ที่นี่ เราสนิทกันมาก เค้าสอนฉันเสมอว่าอย่าโง่ให้กับผู้ชายที่ทำงานพวกนี้ เพราะพวกเค้าไม่เคยรักใคร่จริงจัง พวกเค้าจะหลอกผู้หญิงพวกนี้ทุกวิถีทาง เพราะเค้ารู้ว่าผู้หญิงอย่างพวกเราหาเงินมาได้อย่างง่ายๆ ฉะนั้นก็คิดซะว่าแบ่งกันใช้ก็แล้วกัน เค้ายังบอกฉันอีกด้วยว่า เค้าไม่คิดจะเอาผู้หญิงอย่างพวกฉันมาเป็นแฟนหรือเป็นแม่ของลูกเค้าอย่างเด็ดขาด...

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 195)

เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ประสบการณ์ของหญิงมีเหตุเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองคือ ตอนนายหน้าบังคับให้บริการทางเพศกับเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง และเหตุการณ์หญิงค้าประเวณีถูกตำรวจจับกุมตัวส่งกลับประเทศไทยก็ถูกเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองทำการยึดทรัพย์สินที่หญิงค้าประเวณีหามา ทั้งที่ไม่มีประเทศใดกระทำต่อหญิงค้าประเวณีเช่นนี้ ตัวอย่าง หญิงและเพื่อนเมื่อถึงสนามบินดอนเมืองก็ถูกเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองยึดทรัพย์สินไปส่วนหนึ่ง

เมื่อพวกเรามาถึงเมืองไทย ก็จัดการเดินแยกย้ายกันไป ต่างคนต่างเดิน แต่นั่นกับพี่โธ่เดินคู่กันมา และก็ถามอีกคนหนึ่ง เค้าก็บอกให้พวกเราเห็นว่าใครที่โดนจับตัวส่งมาจากญี่ปุ่นให้เข้าช่องนี้ และบางคนก็จะถูกเข้าไปในห้องของพนักงาน จากนั้นก็จะมีเจ้าหน้าที่ ดม. เดิน

ตามเข้าไปพร้อมกับทำการปล้นทรัพย์ของพวกเขาอย่างรีบเร่ง โดยเฉพาะตัวนั้น โคนเต็มๆ 10 ใบ ก็ประมาณ 2 หมื่นบาท เพราะอยู่ๆ ก็มีเจ้าหน้าที่คนหนึ่งเรียกชื่อฉันให้เข้าไปในห้อง เมื่อฉันเข้าไป เขาก็ถามฉันว่า มีเงินติดตัวมาเท่าไร แต่ยังไม่ทันที่ฉันจะตอบเลยว่าเท่าใด เขาก็บอกว่าเร็วๆ อย่าช้า แล้วส่งมาให้เขา ไม่งั้นจะจับฉันส่งตำรวจ ว่าฉันเป็นพวกค้ายาประเวณี (ธนดดา สว่างเดือน, 2553: 193)

การกดขี่และการเอารัดเอาเปรียบหญิงค้าประเวณีแสดงถึงทัศนคติในเชิงลบของเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ตำรวจคนเข้าเมือง ซึ่งมองหญิงค้าประเวณีว่าเป็นผู้หญิงสกปรกและน่ารังเกียจ ดังเช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจในบาท์เรนที่แสดงความรังเกียจหญิงค้าประเวณีด้วยการใส่ถุงมือเวลาตรวจค้นร่างกาย และแสดงกิริยาว่าไม่อยากแตะต้องร่างกายหญิงค้าประเวณีอย่างชัดเจน ผู้เขียนบรรยายถึงอาการของตำรวจที่กระทำกับพวกตนเหมือนเป็น “เชื้อโรคที่น่ารังเกียจและร้ายแรงมาก” (ธนดดา สว่างเดือน, 2554: 200) นอกจากนี้ การมองอย่างเหมารวมว่าหญิงค้าประเวณี คือ ผู้หญิงชนชั้นล่างที่ทำงานผิดกฎหมาย จึงทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมักคาดเดาล่วงหน้าหรือตัดสินว่าหนึ่งเป็นผู้กระทำผิด ทั้งที่ยังไม่ทำการสืบสวนคดีความอย่างชัดเจน จนทำให้หนึ่งถูกตำรวจตัดสินคดีในความผิดวางยาชิงทรัพย์ ทั้งที่ตนพยายามหนีจากเหตุการณ์ถูกผู้ร้ายหลอกลวงไปข่มขืนในโรงแรมม่านรูด

5. กลวิธีการทำงานค้าประเวณีและวิธีการเอาตัวรอด

ประสบการณ์ของหนึ่งในฐานะหญิงค้าประเวณี นอกจากการเล่าเหตุการณ์เลวร้ายที่ทำให้หนึ่งตกอยู่ในสถานภาพเป็นรองจากบุคคลต่างๆ แต่ผู้เขียนก็ได้เรียนรู้เหตุการณ์ พยายามปรับตัว และหาวิธีแก้ไขสถานการณ์ของตนเองด้วย เนื้อหาส่วนนี้จึงเป็นการเล่าสถานะของหนึ่งในบทบาทผู้ต่อสู้และเอาตัวรอดจากวงจรการค้าประเวณี ซึ่งเสนอวิธีการหลายอย่าง คือ

การสังเกตนิสัยและรสนิยมลูกค้า การพิจารณาลูกค้าทำให้หนึ่งสามารถเลือกลูกค้าที่จะให้บริการเพื่อผลประโยชน์ของตนเองมากที่สุดในการรับงานครั้งหนึ่ง และคาดเดาเหตุการณ์ล่วงหน้าได้ว่าจะเกิดปัญหาหรืออันตรายต่อตนเองหรือไม่ ดังเช่น หนึ่งจะเลือกให้บริการเฉพาะลูกค้าชาวเอเชียและชาวตะวันตกเท่านั้น ส่วนการสังเกตลูกค้าพบว่า หากเป็นลูกค้าชาวญี่ปุ่นมักชอบผู้หญิงสวย ผิวขาว อายุน้อย ดูไร้เดียงสา หากลูกค้าชาวตะวันตกจะไม่เคร่งครัดในการเลือกผู้หญิง เมื่อตนเองอายุมากขึ้นจึงมักบริการทางเพศให้กับลูกค้าฝรั่งมากกว่าลูกค้าชาวญี่ปุ่น ตัวอย่าง วิธีการเลือกลูกค้าของหนึ่ง

และอีกเรื่องหนึ่ง เกิดขึ้นตอนที่ฉันทำงานอยู่ที่บาห์เรน ตอนทำงานอยู่ที่นั่น ฉันพยายามเลือกไม่ไปกับแขกบาห์เรน แขกซาอุฯ หรือพวกแขกอาหรับทั้งหลายแหละ คือฉันจะไปกับแขกที่เป็นฝรั่งเท่านั้น เพราะปัญหาและความไม่ไว้วางใจน้อยกว่าแขกชาติอื่น ถึงแม้ว่าฉันจะเลือกอาชีพที่ดีกว่านี้ไม่ได้ แต่ฉันก็มีสิทธิ์ที่จะเลือกแขกที่คิดว่าดีที่สุดได้ ไม่ใช่ไม่มีเงินมาให้ฉันแล้วฉันจะทำได้หมดทุกอย่าง

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 23-24)

กลวิธีการเพิ่มราคาค่าตัว ผู้เขียนเสนอว่าหญิงค้าประเวณีมีวิธีการเพิ่มราคาค่าตัวให้สูงขึ้น ซึ่งขึ้นอยู่กับความถนัดและเงินทุนของแต่ละคนคือ วิธีการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า วิธีการแต่งตัว การทำไสยศาสตร์ และการทำศัลยกรรม สำหรับหนึ่งซึ่งรู้ว่าตนเองไม่ใช่คนสวยมาก จึงใช้วิธีการอย่างหลากหลาย เช่น การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าโดยชักชวนลูกค้าพูดคุยเพื่อสร้างความสนิทสนมจนทำให้เป็นลูกค้าประจำ หรือใช้วิธีการทำงานนอกสถานที่หลังเลิกงานในสถานบันเทิง หากยังไม่ได้ลูกค้ามากพอ ซึ่งหนึ่งเรียกวิธีการของตนเองว่า “การยืมจ๊อบแขก” คือ หากลูกค้าที่เดินผ่านไปมาตามมุมถนน ยกตัวอย่าง วิธีการทำงานของหนึ่งขณะทำงานในช่องที่ประเทศญี่ปุ่น

ฉันได้ทยอยใช้หนี้เจ้าประมาณ 3 วัน ก็ถือว่าจบกันกับค่าโง่ จากนั้นมาฉันก็หาเงินเองได้เกือบทุกวัน วันละเป็นสิบๆ ใบ บางวันก็หาได้มากถึง 30 ใบ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าต้องนอนกับแขกถึง 30 คน มันอยู่ที่เทคนิค แขกบางคนไม่ได้นอนกับฉันก็จ่ายเงินให้ก็มี และมากกว่าค่าตัวเสียอีก มันอยู่ที่การพูดการบริการ

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 162-163)

นอกจากนี้ หนึ่งยังทำไสยศาสตร์คือ การทำเสน่ห์หรือการเสริมดวงชะตาเพื่อให้มีลูกค้าสนใจใช้บริการมากขึ้นโดยหนึ่งเลือกสักรัศมีห้าแฉกกับ “อาจารย์หนู กันภัย” เพื่อเสริมดวงชะตา ก่อนจะไปค้าประเวณีที่ประเทศบาห์เรน และได้ทำศัลยกรรมจมูกและหน้าอก ส่วนเพื่อนของหนึ่งมักใช้วิธีเปลี่ยนการแต่งตัว โดยนิยมใช้ของราคาแพงให้ดูหรูหราเพื่อใช้เป็นเครื่องมือต่อรองเรียกค่าตัวในราคาสูงขึ้น และการทำศัลยกรรมเพื่อให้ตนเองมีรูปร่างดีกว่าคนอื่นและทำให้มีลูกค้าสนใจตนเองมากขึ้น

การต่อรองรับงานและการโกง อีกวิธีการหนึ่งที่หนึ่งใช้ประจำหากไม่สามารถหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ถูกบังคับให้ขายบริการทางเพศเช่น การถูกบังคับให้บริการทางเพศแก่นายหน้าหรือเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง หนึ่งจะใช้วิธีการเจรจาต่อรองเพื่อหลีกเลี่ยงวิธีการทำงานดังกล่าว ใช้การอ่อนน้อมเมื่อตนเองถูกตำรวจจับ หรือใช้วิธีการโกงเพื่อหลบหลีกกฎหมายต่างๆ ที่หนึ่งรู้สึกว่าการเข้มงวดมากเกินไป ยกตัวอย่าง ตอนหนึ่งถูกผู้จัดการบาร์ญี่ปุ่นในซอยธนียะไล่ออก เพราะตนเองมีอายุมากเกือบสี่สิบปี ทำให้ไม่มีลูกค้าสนใจใช้บริการ หนึ่งจึงปลอมสำเนาบัตรประชาชนเพื่อโกงอายุให้อ่อนลงก่อนจะไปสมัครงานในสถานบันเทิงแห่งใหม่

ฉันเห็นพวกผู้หญิงในร้านของไอ้เตี้ยตั้งหลายคนที่มีอายุเพียงแค่ 20 ต้น แต่ใบหน้าของพวกเธอเหมือนจะแก่กว่าฉันด้วยซ้ำไป ฉะนั้นสิ่งแรกที่ฉันจะต้องทำก่อนไปสมัครงานในร้านต่อไปก็คือ การปลอมแปลงเอกสาร! คิดอย่างนั้นก็ไม่รอช้าฉันเดินไปถ่ายสำเนาบัตรประชาชนแล้วนำสำเนามาแก้ตัวเลขอายุ พ.ศ. เกิดให้มันน้อยลงไปอีก 6-7 ปี แล้วนำสำเนาที่แก้ตัวเลขแล้วไปถ่ายเอกสารอีกที คราวนี้บัตรประชาชนของฉันทันทีจะเหลืออายุอยู่แค่เพียง 33-34 ปี เท่านั้นเอง

(ธัญดา สว่างเดือน, 2555: 40)

สถานะนักโทษหญิง

นักโทษหญิงเป็นอีกสถานะของหนึ่งและเพื่อนเมื่อถูกตำรวจจับเพื่อส่งตัวกลับประเทศไทย นอกจากนี้ หนึ่งยังเป็นนักโทษในเรือนจำทัณฑสถานหญิงธนบุรีจากเหตุการณ์ถูกผู้ร้ายหลอกลวงไปข่มขืนในโรงแรมม่านรูด แต่ตำรวจได้ตัดสินใจคดีให้หนึ่งมีความผิดโทษฐานวางยาชิงทรัพย์เป็นเวลา 3 ปี 2 เดือน ประสบการณ์ของหนึ่งจึงมีความเข้มข้นแตกต่างจากเพื่อนหญิงค้าประเวณีคนอื่นที่ไม่ได้ถูกจำคุกในคดีความอื่นๆ นอกจากการลักลอบค้าประเวณีในต่างแดน ในการนำเสนอชีวิตและประสบการณ์ของหนึ่งระหว่างการเป็นนักโทษหญิงมีเนื้อหาบางส่วนคล้ายคลึงกับประสบการณ์หญิงค้าประเวณีคือ การบรรยายถึงสถานที่ กฎเกณฑ์ กิจกรรมของนักโทษหญิง และวิธีการใช้ชีวิตในเรือนจำ เช่นเดียวกับการบรรยายสังคมค้าประเวณี ทั้งนี้ ผู้เขียนยังเล่าถึงสถานภาพของคนที่เป็นรองจากการกดขี่ของตำรวจและนักโทษหญิง จึงหาวิธีการเอาตัวรอดจากความทุกข์ที่เผชิญระหว่างที่อยู่ในเรือนจำด้วย

1. ข้อมูลและกฎเกณฑ์ในเรือนจำ

การบรรยายลักษณะของเรือนจำ สถานที่แวดล้อม กิจกรรมประจำวันของนักโทษ อาหาร และลักษณะของนักโทษแต่ละเชื้อชาติ เป็นการบรรยายผ่านประสบการณ์สถานะนักโทษหญิง ผู้เขียนนำเสนอภาพเรือนจำทั้งแบบน่ากลัวและแบบน่าอยู่ โดยเริ่มจากการเล่ารายละเอียดของ สถานที่เพื่อให้เห็นสภาพแวดล้อมที่นักโทษหญิงอาศัยอยู่ เช่น เรือนจำญี่ปุ่นมีลักษณะน่าอยู่ ดูแล นักโทษอย่างดี ห้องขังหนึ่งห้องจะมีนักโทษนอนรวมกันไม่เกิน 30 คน ภายในห้องขังมีเตียง 2 ชั้น สำหรับนักโทษนอน ทำให้ความเป็นอยู่ไม่แออัด แต่เรือนจำไทยและเรือนจำสิงคโปร์มีสภาพ น่ากลัว ห้องขังสกปรกมาก ภายในมีห้องน้ำแต่ไม่มีประตูปิดกัน ไม่มีเตียงนอน นักโทษต้องนอนที่ พื้นรวมๆ กัน ยกตัวอย่าง ลักษณะเรือนจำสิงคโปร์

ในห้องขังที่พวกเราถูกจับรวมๆ อยู่ด้วยกันนั้นมีหญิงไทยประมาณเกือบ 20 คน และมี พวกคนจีน คนบังกลาเทศและพวกไนจีเรีย และอีกหลายๆ ชาตรวมกันอยู่ในนั้นเช่นกัน ใน ห้องที่มันขังเราไว้ไม่มีหมอน ผ้าห่ม เตียงนอนแต่อย่างใด และมีห้องน้ำที่พวกเราต้องถ่าย ทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในนั้นโดยไม่มีประตูปิดกัน ทั้งเหม็นและสกปรกอย่างมาก พื้นห้องที่เรา นอนกันนั้นก็เปื้อนปฏินาซีเมนต์ไม่มีสิ่งใดปูให้พวกเรา และในห้องนั้นก็จะมีแอร์เย็นมาก หนาวมาก สุดแสนจะทรมาน พวกเราไม่เคยรู้วันรู้คืนรู้เวลาใดๆ ทั้งสิ้น เพราะในห้องนั้นจะ ถูกเปิดไฟไว้อย่างสว่างจ้าตลอดเวลาจนทำให้เราไม่รู้ว่ากลางวันหรือกลางคืน นอกจากจะ ได้ออกไปรายงานตัวที่ศาลเท่านั้น

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 169)

ด้านกิจกรรมในตอนเช้าที่ปฏิบัติเหมือนกันทุกเรือนจำคือ นักโทษจะต้องตื่นตามเสียง สัญญาณเพื่อรอขนานซื้อ เรือนจำบางแห่งจะขนานซื้อทุกครั้งหลังเวลาอาหารและก่อนนอน การให้ ข้อมูลลักษณะเรือนจำและกิจกรรมของนักโทษในแต่ละประเทศจะบรรยายในลักษณะเดียวกันคือ เล่าตามสิ่งที่พบเห็นตั้งแต่วันแรกที่ผู้เขียนได้เข้าไปอยู่และเล่าถึงสิ่งเดียวกันในแต่ละสถานที่ ทำให้ ผู้อ่านสามารถเปรียบเทียบเรือนจำในแต่ละประเทศว่าให้ความสำคัญแก่การดูแลสิทธิของนักโทษ หรือเน้นการใช้กฎเกณฑ์ที่เข้มงวดกับนักโทษมากกว่ากัน เช่น เรือนจำญี่ปุ่นทำอาหารถูกสุขลักษณะ แก่นักโทษอย่างดีและรับซื้อของใช้ที่จำเป็นให้แก่ักโทษทุกอาทิตย์ ส่วนเรือนจำสิงคโปร์และ เรือนจำไทยเข้มงวดกับการใช้กฎเกณฑ์ควบคุมักโทษ และไม่ให้ความสำคัญแก่อาหารของ

นักโทษเลยว่าอาหารจะมีปริมาณหรือความสะอาดเพียงพอสำหรับนักโทษหรือไม่ ยกตัวอย่าง
อาหารของเรือนจำไทย

ฉันลงไปโรงเลี้ยง นั่งมองข้าวแดงแกงหลวงที่วางอยู่ตรงหน้าพักหนึ่ง แล้วก็คิดว่า “กิน
ยังงี้ก็ต้องกิน” จำได้ว่ากับข้าววันนั้นเป็นแกงไก่แบบที่เนื้อเหนียวมากๆ ซึ่งคนที่นั่นเค้า
จะเรียกกันว่า แกงไก่ลงขันต์ คงกะพันชาติรี พันเคี้ยวไม่เข้า อยากจะคายแต่ก็ต้องจำใจกลืน
เพราะความโหยหิว พร้อมกับอาหารประจำ ข้าวแดงที่แสนจะกระด้างชะเหลือเกินและมี
หนอนปนอยู่ด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ฉันเกลียดมากที่สุดและทำให้ฉันหลีกเลี่ยงที่จะ ไม่กินมัน
ตั้งแต่แรก แต่วันนี้...ฉันต้องกิน

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 62-63)

การบรรยายลักษณะของเรือนจำในแต่ละประเทศที่ผู้เขียนเคยถูกจองจำ มักแสดงลักษณะ
ของเรือนจำในภาพที่ดูน่ากลัว ไม่ให้ความสำคัญแก่ความเป็นอยู่ของนักโทษ โดยเฉพาะเรือนจำไทย
ที่ผู้เขียนถูกต้องขังเป็นเวลาหลายปี ทำให้ผู้เขียนสามารถบรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับเรือนจำได้มาก
และทำให้เห็นว่านักโทษหญิงในเรือนจำไทยมีคุณภาพชีวิตเลวร้ายที่สุด เพราะนักโทษมีจำนวนมาก
จึงอยู่กันอย่างแออัดและแย่งที่อยู่กันเอง ยกตัวอย่าง เวลานอนของนักโทษหญิงในเรือนจำไทย

และต้องบอกกันก่อนเลยว่า ตอนนอนนั้นพวกเราจะต้องรีบประจำที่ ที่ใครที่มันให้เร็ว
ที่สุด ถ้านั่งแล้วก็อย่าได้ลุก เพราะเดี๋ยวที่จะหาย การนอนของพวกเราก็แออัดขัดเขียดยิ่งกว่า
ปลากระป๋องซะอีก เรียกว่าถ้านอนหงายไม่ต้องหันไปนอนตะแคง เพราะไม่อย่างนั้น ที่จะ
หายทันที กลับมานอนหงายตามเดิมไม่ได้อีกต่อไป และถ้าใครปวดท้องต้องเข้าห้องน้ำ
เรียกว่าจบกันไปเลย เพราะกลับมาอีกทีก็อยู่ที่เดิมไม่ได้แล้ว ต้องคอยยื่นฝ่ากันเลยว่าใครจะ
นอนตะแคงเป็นรายต่อไป เราถึงจะเข้าไปเสียบเอาตัวลงไปนอนได้

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 77-78)

ด้านกฎเกณฑ์ในเรือนจำ ผู้เขียนได้อธิบายวิธีการส่งตัวหญิงค้าประเวณีที่ลักลอบค้าประเวณี
ในต่างประเทศ และกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับและควบคุมนักโทษหญิงขณะถูกจองจำ ดังนี้

วิธีการส่งตัวหญิงค้าประเวณีที่ลักลอบค้าประเวณีในต่างประเทศ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่จับกุม
หญิงค้าประเวณีได้แล้วจะคุมขังหญิงค้าประเวณีในเรือนจำชั่วคราวเพื่อรอส่งตัวกลับประเทศตาม

สัญชาติของหญิงค้าประเวณี ซึ่งหญิงค้าประเวณีจะต้องออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางกลับประเทศเอง หากไม่มีเงินเพียงพอก็จะถูกขังอยู่ในเรือนจำจนกว่าจะมีคนส่งเงินมาให้หรือรอการบริจาคจากเพื่อนหญิงค้าประเวณีด้วยกัน ด้านเจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำการตรวจเอกสารเดินทางเพื่อพิสูจน์สัญชาติไปด้วย แต่หากหญิงค้าประเวณีเดินทางข้ามประเทศด้วยการปลอมแปลงเอกสารมาก็จะใช้เวลาพิสูจน์เอกสารนานขึ้นและทำให้ต้องอยู่ในเรือนจำนานขึ้นไปอีก ตัวอย่างตอนผู้เขียนบรรยายประสบการณ์ในเรือนจำประเทศญี่ปุ่น ได้เล่าถึงกฎเกณฑ์การส่งหญิงค้าประเวณีกลับประเทศ ดังนี้

นอกจากนี้แล้ว ทุกๆ วัน พวกเราก็ได้แต่ตั้งหน้าตั้งตารอกลับเมืองไทยอย่างใจจดใจจ่อ แต่ก็ยังมีหลายคนที่ไม่มีเงินกลับเมืองไทยหรือแม้แต่เงินที่จะซื้อตั๋วเครื่องบิน เพราะไม่ว่าประเทศไหนถ้าเราถูกจับเราก็ต้องหาเงินมาซื้อตั๋วเครื่องบินเอง ถ้าไม่มีเค้าก็จะให้พวกญาติพี่น้องของเราติดต่อส่งเงินมาให้ หรือ ไม่ต้องรอให้พวกเพื่อนๆ ช่วยกันบริจาคคนละนิดคนละหน่อย เมื่อเงินครบเมื่อใดก็ได้กลับเมื่อนั้น

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 43)

กฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับและควบคุมนักโทษหญิงขณะถูกจองจำ ผู้เขียนได้เขียนถึงกฎเกณฑ์มากมายซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ เช่น กฎเรือนจำประเทศญี่ปุ่นให้อิสระและเวลาส่วนตัวแก่นักโทษทำกิจกรรมต่างๆ ได้ เช่น เล่นไพ่ สูบบุหรี่และมีพื้นที่ให้ออกกำลังกาย เรือนจำประเทศอื่นเน้นการใช้กฎหมายเข้มงวดและมีบทลงโทษรุนแรงเพื่อให้นักโทษปฏิบัติตาม เช็ดหลาบทและ ไม่กล้ากระทำความผิดอีก เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจเรือนจำสิงคโปร์ หากตรวจสอบประวัตินักโทษพบว่าลักลอบเข้าประเทศเป็นครั้งที่ 2 ตำรวจจะกักขังนักโทษเพื่อให้หาวดกัว และตบตีนักโทษได้ หากตอบคำถามซ้ำหรือทำให้ไม่พอใจ ยกตัวอย่าง ตำรวจกักขังนักโทษในเรือนจำสิงคโปร์

วันไหนพวกตำรวจเรียกพวกเราออกไปสัมภาษณ์เพื่อทำประวัติ เมื่อมันรู้ว่าใครเคยเข้ามาก่อนเมื่อคราวที่แล้ว มันก็จะจับกักขังนักโทษที่เงินสิ้นเหี้ยน และรูปทรงก็จะมีลักษณะเหมือนหนูตะเภา เมื่อก่อนฉันเคยแต่ได้ยินเค้าพูดกันว่า ใครมาสิงคโปร์รอบ 2 แล้วถูกจับได้อีก มันจะจับเรากักขังนักโทษที่ ฉันก็ไม่เชื่อ เพราะคิดว่ามันเป็นการละเมิดสิทธิมากเกินไป ซึ่งไม่มีประเทศไหนเค้าทำกัน แต่วันนั้นฉันได้เห็นกะตาแล้วว่า มันเป็นความจริงทุกอย่าง จนบางคนเห็นพวกมันมากและเอ่ยปากอาฆาตว่า “พวกมันอย่าพลาดไปบ้านกูบ้างก็แล้วกัน”

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 170)

สำหรับนักโทษที่กระทำความผิดอื่น ดังที่หนึ่งถูกคุมขังในทัณฑสถานหญิงธนบุรีจากคดีวางยาชิงทรัพย์ จะต้องปฏิบัติตามตารางกิจวัตรประจำวันของนักโทษหญิงตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งเวลาเข้านอนว่าต้องอยู่ที่ไหนและทำอะไร นักโทษหญิงต้องสวดคาถาชินบัญชร ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี และท่องกฎของเรือนจำก่อนนอน เวลากลางวันต้องทำงานในโรงงานตามที่จัดหางานมาให้ ซึ่งนักโทษหญิงจะได้ค่าจ้างจากการทำงานในโรงงานทุก 3 เดือน สำหรับซื้ออาหารและของใช้ในชีวิตประจำวันที่เป็น เช่น ยาสีฟัน แชมพู สบู่ และผ้าอนามัย ซึ่งเรือนจำไม่มีให้ อย่างไรก็ตาม รายได้ของนักโทษหญิงต่ำมากและการออกค่าจ้างคราวละ 3 เดือน ทำให้นักโทษหญิงบางคนที่ไม่มีคนในครอบครัวมาเยี่ยมมีรายได้ไม่พอสำหรับใช้จ่าย จึงเกิดการลักขโมยของใช้ของนักโทษหญิงด้วยกันเอง นอกจากนี้ การจัดตารางกิจวัตรประจำวันซึ่งกำหนดเวลาอย่างตายตัวทำให้นักโทษหญิงต้องรีบทำกิจทุกอย่าง เช่น กินอาหาร หรืออาบน้ำให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนดพร้อมๆ กับนักโทษหญิงอีกหลายร้อยคน การดำเนินชีวิตอย่างเร่งรีบในทุกๆ วัน จึงเสมือนเป็นกติการ่วมกันของนักโทษหญิง

มีหลายสิ่งหลายอย่างที่ฉันบอกว่าการอยู่ในคุกแห่งนี้ต้องไว และห้ามเพลอหลงลืมวางอะไรทิ้งไว้เป็นเด็ดขาด! ถ้าคุณมัวแต่เงอะงะหรือโอ้อ้อ รับรองว่าต้องทำอะไรไม่ทันคนอื่นแน่ๆ แม้แต่เรื่องกินเรื่องนอน และเรื่องข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ต้องรักษาเท่าชีวิต เพราะเพียงแค่พริบตาเดียวมันก็จะหายวับไปเข้ากลีบเมฆทันที

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 128)

นอกจากกฎเกณฑ์ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจกำหนด นักโทษหญิงยังต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของนักโทษด้วยกันเองในเวลาที่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถดูแลนักโทษได้อย่างทั่วถึงเช่น เวลานอน เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงแต่งตั้งนักโทษทำหน้าที่เป็น “แม่ห้อง” หรือหัวหน้าห้องคอยดูแลนักโทษหญิงในเรือนนอนไม่ให้ทำผิดกฎระเบียบและเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยในห้องนอนแทนเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในเวลากลางวันก็มีนักโทษ “ขาใหญ่” คือนักโทษที่ตั้งตัวเป็นผู้มีอิทธิพลในเรือนจำ จากการทำงานให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ และมีอาชีพในเรือนจำด้วย “การขายของเอากำไรเกินควร” (ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 120) โดยจะขายของกินและของใช้ที่จำเป็นในราคาแพงให้แก่นักโทษคนอื่นๆ เมื่อนักโทษไม่มีเงินมากพอที่จะซื้อ นักโทษขาใหญ่จะบังคับให้นักโทษผ่อนชำระและจ่ายดอกเบี้ยทุกอาทิตย์จนขาใหญ่และลูกน้องมีฐานะร่ำรวยมากกว่านักโทษหญิงคนอื่น และหาช่องทางทำผิดกฎเรือนจำได้เช่น การลักลอบค้ายาสูบหรือยาเสพติดมาขายในเรือนจำ หากนักโทษหญิงคนไหน

ต่อต้านก็จะถูกกลั่นแกล้งให้ทำงานหนักหรือถูกรุมทำร้าย กลายเป็นกฎที่นักโทษหญิงต่างรับรู้ว่ามี นอกจากมีเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว ยังมีนักโทษขาใหญ่ที่มีอำนาจบังคับและควบคุมชีวิตของนักโทษหญิงด้วยกันเอง ซึ่งหนึ่งต้องดำรงชีวิตภายใต้กฎเกณฑ์และการกดขี่ทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจและนักโทษด้วยกัน

เนื้อหาเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในเรือนจำแสดงถึงวิถีชีวิตของหนึ่งแบบคนชายขอบที่ไม่เป็นที่ต้องการของสังคม เพราะไม่ว่าหนึ่งจะอยู่ในสังคมภายนอกหรือสังคมในเรือนจำ ความยากจนก็ทำให้หนึ่งกลายเป็นคนระดับล่างในสังคมและในหมู่นักโทษหญิง แม้พ้นโทษจากเรือนจำแล้ว ก็ไม่มีคนในครอบครัวไว้ใจที่จะให้ความช่วยเหลือ เพราะหนึ่งมีภาพลักษณ์ของนักโทษคือ เป็นคนไม่น่าไว้วางใจ และเป็นผู้กระทำผิดกฎหมาย ประสบการณ์บทบาทนักโทษหญิงจึงเป็นการเสนอภาพแทนของผู้เขียนที่เป็นชนชั้นระดับล่างในสังคมนักโทษหญิง และต้องเผชิญกับเหตุการณ์เลวร้ายเพื่อสนับสนุนความคิดของผู้เขียนว่า ภาพลักษณ์ของนักโทษที่เป็นคนไม่ดี ทำให้หนึ่งหมดโอกาสที่จะสมัครงานในอาชีพอื่นๆ เพราะแต่ละบริษัทย่อมมีการเช็คประวัติส่วนตัวของผู้สมัครงานว่าเคยมีเรื่องคดีความมาก่อนหรือไม่ และอาจจะทำให้ไม่ได้งาน หนึ่งจึงไม่กล้าสมัครงานที่ไหน อีกทั้งความยากจนก็ทำให้หนึ่งไม่มีเงินทุนสำหรับค่าเดินทางไปหางานทำในที่ต่างๆ ได้ จึงทำให้หนึ่งต้องเลือกทำอาชีพเดิมคือกลับมาค้าประเวณี

2. วิธีการดำรงชีวิตและแนวคิดการใช้ชีวิตของนักโทษหญิง

เนื้อหาการดำรงชีวิตในเรือนจำ ผู้เขียนได้เน้นการเล่าประสบการณ์ในเรือนจำทัณฑสถานหญิงธนบุรีเป็นหลักในอัตชีวประวัติเล่มที่ 2 ฉันทคือเอร์ กับประสบการณ์ท่องเที่ยว โดยบรรยายถึงความสัมพันธ์ส่วนตัวกับนักโทษหญิงคนอื่นในเรือนจำ นักโทษหญิงเหล่านี้ต่างมีอายุ ภูมิหลัง และกระทำผิดมาด้วยคดีแตกต่างกันแต่ต้องมาดำรงชีวิตร่วมกัน ความสัมพันธ์ระหว่างหนึ่งกับเพื่อนนักโทษหญิงจึงมีลักษณะแบบผิวเผินเช่นเดียวกับความสัมพันธ์กับเพื่อนหญิงค้าประเวณีที่ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมในประเทศต่างๆ เพื่อรอสั่งตัวกลับประเทศ ผู้เขียนได้บรรยายประสบการณ์กิจกรรมของนักโทษหญิงขณะอยู่ในเรือนจำมักปรึกษารือเกี่ยวกับคดีความและเวลาที่ตนต้องติดอยู่ในเรือนจำเป็นเรื่องหลัก ทั้งนี้ ผู้เขียนได้เสนอความคิดของหญิงค้าประเวณีว่า แม้จะถูกตำรวจจับกุมส่งตัวกลับประเทศ แต่ก็ไม่มีเพื่อนคนไหนคิดจะเลิกทำงานขายบริการทางเพศ รวมทั้งหนึ่งเองที่ยังคงหาข้อมูลว่าควรทำงานในประเทศอะไรต่อไป

ในแต่ละวันพวกเราก็ไม่ค่อยได้ทำอะไร นอกจากจะปรึกษากันว่าถ้าถึงเมืองไทยแล้ว พวกเราจะไปทำอะไรกันดีหรือจะไปขายกันที่ประเทศไหนกันอีกดี หรือคิดไปจนกระทั่งว่าแล้วคนที่ประเทศอื่นๆ จะดีเหมือนคุณญี่ปุ่นมั้ย หรือว่าเราควรจะกลับมาทำงานที่ญี่ปุ่นอีกต่อไปมั้ย

(ธัญดา สว่างเดือน, 2554: 43)

การดำรงชีวิตในเรือนจำทัณฑสถานหญิงธนบุรี ไม่เพียงกฎเกณฑ์ในเรือนจำที่ส่งผลให้นักโทษหญิงต้องดำเนินชีวิตอย่างเร่งรีบในแต่ละวันแล้ว นักโทษหญิงยังอยู่ภายใต้การจัดลำดับชั้นทางสังคมของนักโทษด้วยกันเองแบ่งเป็น นักโทษที่มีญาติมาเยี่ยม คือ นักโทษที่มีเงินมากพอจะซื้ออาหารที่ดีและของใช้ที่จำเป็น รวมถึงซื้อการบริการจากนักโทษที่ไม่มีญาติเช่น จ้างให้ช่วยปักเย็บเสื้อผ้า ซื้อข้าวให้กิน ชักเสื้อผ้าให้ เป็นต้น นักโทษที่ไม่มีญาติมาเยี่ยม คือ นักโทษที่ไม่มีครอบครัว ช่วยส่งเสียค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต นักโทษหญิงกลุ่มนี้ยากจนมากและถูกกีดกันจากนักโทษหญิงด้วยกันเอง การจัดลำดับชั้นจึงกลายเป็นกติกาของสังคมนักโทษหญิงว่าควรคบหานักโทษคนใด นักโทษที่ไม่มีญาติมาเยี่ยมจึงเสมือนถูกคนในสังคมภายนอกเรือนจำและสังคมในเรือนจำทอดทิ้ง ซึ่งหนึ่งก็จัดอยู่ในกลุ่มนักโทษไม่มีญาติมาเยี่ยม ความโดดเดี่ยวและความยากจนก่อให้เกิดให้ความเครียด ทำให้หนึ่งพยายามหากิจกรรมอย่างอื่นทำเพื่อไม่หมกมุ่นอยู่กับความทุกข์ของตนเอง หนึ่งจึงคบหา “นักโทษหัวโจก” คือ นักโทษที่ชอบทำผิดกฎเรือนจำในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่น แอบนำยาสูบกับไฟแช็กเข้าเรือนนอน และชอบหากิจกรรมแปลกๆ มาเล่นในเรือนนอน ทำให้ชีวิตของหนึ่งไม่เหงาและว้าเหว่เกินไป ยกตัวอย่าง “โก้” เป็นนักโทษหัวโจกและเพื่อนสนิทของหนึ่ง ชอบเสพยาสูบในเรือนนอนทำให้นักโทษหญิงคนอื่นๆ ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจตีเพราะละเมิดกฎหมาย เสพยาสูบและขายเสพติดในเรือนจำ โก้จึงหันมาเล่นลิเกให้นักโทษหญิงดู

อยู่มาวันหนึ่ง ไอ้โก้ที่ชอบดูยาตั้งที่สุดคงอยากถ่ายโทษบ้าง ก็เลยลุกขึ้นมาเล่นลิเกให้ดูซะเลย เพราะไอ้โก้เคยคุยว่าบ้านเดิมของมันอยู่ลพบุรี และมีสายเลือดลิเกอยู่ ก็เลยพอจะเป็นกับเขาอยู่บ้าง มันก็เริ่มอารมณ์บทพูดเพื่อเจ้อเรื้อยเปื่อยนุ่นนี่นั่นไปต่างๆ นานา “คุณแม่ครับ วันเนี่ย โก้จะทำให้ทุกคนมีความสุข โก้จะไม่ให้ทุกคน เครียด เศร้า โก้จะเล่นลิเกให้ดูครับ แม่ๆ”

(ธัญดา สว่างเดือน, 2554: 90)

ความสัมพันธ์ของนักโทษหญิงคล้ายคลึงกับหญิงค้าประเวณีในฐานะผู้เผชิญชะตากรรมเดียวกัน ทั้งการมาอยู่ร่วมกันและการเผชิญกับความยากลำบากในการดำรงชีวิตในเรือนจำ จนเมื่อพ้นโทษจากเรือนจำความสัมพันธ์ระหว่างนักโทษหญิงก็สิ้นสุดลงลงไม่ได้ติดต่อกันและกันอีก อย่างไรก็ตาม นักโทษต่างมีทัศนคติต่อการกระทำผิดกฎหมาย และการดำเนินชีวิตเหมือนกันคือการถูกจองจำในเรือนจำไม่ได้ทำให้นักโทษหญิงรู้สึกเจ็บปวดทรมานไม่กล้าทำผิดกฎหมาย เมื่อพ้นโทษไปแล้วก็ยังคงกลับไปกระทำผิดเหมือนเดิม เพราะการกระทำผิดกฎหมายคืออาชีพของตนในการหารายได้ โดยผู้เขียนยกตัวอย่างเหตุการณ์คือ หญิงบังเอิญเจอนักโทษหญิงบางคนอีกครั้งหลังพ้นโทษออกมาแล้ว ซึ่งเพื่อนกำลังลักขโมยของในห้างสรรพสินค้า และตอนที่หญิงรับงานวิทยากรในเรือนจำ ก็พบว่าเพื่อนที่เคยรู้จักในเรือนจำเมื่อสิบปีก่อน ยังคงต้องโทษอยู่ในเรือนจำอีกแห่งหนึ่ง ยกตัวอย่าง นักโทษหญิงที่หญิงรู้จักพยายามขโมยกระเป๋าเงินในกระเป๋าสะพายของผู้เขียนขณะกำลังขึ้นรถเมล์

...ระหว่างที่ฉันกำลังก้มหน้าก้มตาเพื่อจะเดินไปขึ้นรถเมล์ ก็มีความรู้สึกเหมือนกำลังมีคนเดินตามฉันอยู่ตลอดเวลา แต่ฉันก็ไม่ได้หันไปมองจนกระทั่งรถเมล์มา ฉันเดินขึ้นทางด้านหน้ารถ ส่วนคนที่ตามฉันมาตลอดก็เดินขึ้นประตูด้านหลัง แล้วจึงมองเห็นฉันได้อย่างถนัด หลังจากนั้นเธอก็เดินมาหาฉันที่เบาะนั่ง แล้วพูดว่า “โธ่เอ๊ยเจ้...เกือบไปแล้ว!” พอฉันมองเห็นหน้าเธอทั้งสองคน ฉันก็ร้องว่า “อ้าวไปไหนกัน” เธอก็บอกว่า ก็ตามเจ้มานั่นแหละ! ทั้งสองคนนั้นตามฉันมา เพราะฉันกำลังจะเป็นเหยื่อให้พวกเธอล้วงกระเป๋า แต่บังเอิญเธอจำฉันได้ว่า ฉันเคยเขียนคำแถลงศาลขอลดหย่อนผ่อนโทษให้แก่เธอตอนที่ติดคุกอยู่ ซึ่งสองคนนี้ก็คือคู่พี่น้อง ที่ฉันเคยบอกว่าเธอทั้งสองโดนจับด้วยกันมาทั้งคู่ และมีลูกอ่อนที่จะต้องให้ใครคนใดคนหนึ่งพ้นโทษออกไปเลี้ยงลูกและหลาน...

(ธนิดดา สว่างเดือน, 2554: 157)

ลักษณะการนำเสนอเรื่องเล่าเกี่ยวกับนักโทษหญิงในเรือนจำไทยจึงเป็นการผลิตซ้ำภาพลักษณ์ของเรือนจำในแง่ลบคือ เป็นสถานที่คุมขัง ขาดอิสรภาพ มีสภาพความเป็นอยู่ที่ลำบาก มีการปฏิบัติต่อนักโทษอย่างโหดร้าย และทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจและนักโทษต่างก็มีลักษณะน่ากลัว (สายพิน สุพุทธมงคล, 2545: 54 อ้างถึง สุภา แก้วสุข, 2540) แม้นักโทษจะพ้นโทษแล้ว แต่ภาพลักษณ์ที่ตายตัวจึงทำให้นักโทษไม่สามารถดำรงชีวิตอย่างคนทั่วไปในสังคมได้ สาเหตุดังกล่าวผู้เขียนจึงนำมาใช้สนับสนุนความคิดของตนว่า ทั้งหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิงจำเป็นต้องเลือกทำอาชีพเดิมคือ การค้าประเวณีและการกระทำผิดกฎหมาย

3. กลวิธีการเอาตัวรอดในเรือนจำ

กลวิธีการเอาตัวรอดเป็นเนื้อหาที่แสดงถึงตัวละครในฐานะผู้ต่อสู้และตอบโต้จากกฎเกณฑ์และการจัดลำดับชั้นของนักโทษ ซึ่งส่งผลให้หนึ่งรู้สึกเป็นทุกข์ และเครียดจากความยากจนและความโดดเดี่ยวที่ไม่มีคนในครอบครัวมาเยี่ยม อีกทั้งยังโดนกลั่นแกล้งจากนักโทษขาใหญ่ในเรือนจำ ซึ่งหนึ่งได้พยายามหาทางเอาตัวรอดในหลายวิธี คือ

การหารายได้ในเรือนจำ รายได้จากการทำงานในโรงงานซึ่งมีกำหนดออกคราวละ 3 เดือน ไม่เพียงพอให้นักโทษหญิงดำรงชีวิตได้ ทำให้หนึ่งซึ่งเป็นนักโทษไร้ญาติหาทางออกด้วยการรับจ้างทำงานให้กับนักโทษที่มีญาติซึ่งมีรายได้มาก โดยใช้เวลาในเรือนนอนแอบทำงานพิเศษ เช่น รับจ้างปักช้อนบนเสื้อ รับจ้างเขียนจดหมาย เขียนเรื่องสั้นและนิยายให้นักโทษเช่าอ่าน ยกตัวอย่าง หนึ่งทำงานพิเศษต่างๆ ในเรือนนอน

ฉันรับจ้างปักเสื้อให้พวกเค้าตัวละ 10 บาท หรือเวลากลางคืนเมื่อขึ้นไปบนเรือนนอนแล้ว ก็จะมีบางคนมาจ้างฉันเขียน จ.ม. เพื่อตอบโต้กับนักโทษข้างชายบ้าง คนทางบ้านบ้าง หรือแม้แต่ตามศาลาคนเศร้าบ้าง โดยฉันจะรับจ้างเขียนฉบับละ 10 บาทเช่นกัน เหตุเพราะพวกเค้าไม่รู้ว่าจะเขียนอย่างไร คุยอะไร ก็เลยต้องมาจ้างฉัน และช่วงเวลาที่ดีที่สุดของการหารายได้ก็คือ ตอนขึ้นเรือนนอน เพราะเราจะได้เป็นอิสระกันเต็มที่

(ธัญดา สว่างเดือน, 2554: 80)

กิจกรรมสันตนาการ ช่วงเวลาพักผ่อนของนักโทษหญิง คือ ช่วงเวลาที่เป็นอิสระจากตารางประจำวันที่เจ้าหน้าที่ตำรวจกำหนดคือ ช่วงเวลาก่อนนอนและเวลาบ่ายของทุกวันอาทิตย์ เป็นเวลาที่นักโทษไม่ต้องทำงานและเป็นอิสระจากกฎเกณฑ์ต่างๆ กิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความเครียดที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดหาให้คือ ดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือการ์ตูนหรือนิยายราคาถูก แต่ส่วนใหญ่ักโทษมักพูดคุยกันเพื่อปรับทุกข์และปรึกษาเรื่องคดีความ นักโทษบางคนก็หากิจกรรมอื่นขึ้นมาเอง เช่น สูบยาสูบ เล่นลิเก หรือเล่าเรื่องต่างๆ ให้คนอื่นฟัง ยกตัวอย่าง บรรยายกลในเรือนนอนหลังนักโทษเข้าเรือนนอนและสวดมนต์เสร็จเรียบร้อยแล้ว

พอทำพิธีกรรมตรงนั้นเสร็จ ก็เป็นเวลาของพวกเราจริงๆ ที่จะได้นั่งพุดนั่งคุยปรึกษาเรื่องคุกเรื่องตาราง เรื่องคดี ว่าใครจะอุทธรณ์บ้าง บางคนก็คุยกันเรื่องสัพเพเหระเรื่อยเปื่อย

หรือไม่ก็อ่านหนังสือนิยาย การ์ตูน กว่าจะนอนกันได้ก็ราวลีห้าทุ่มเข้าไปแล้ว ชีวิตของพวกเราเป็นอย่างนี้วนเวียนซ้ำไปซ้ำมาทุกวัน แล้วฉันก็ค่อยๆ ปรับตัวได้จนกลายเป็นคนที่นั่นที่สุดในที่สุด แม้ว่าวันเวลาในคุกช่วงแรกมันจะผ่านไปอย่างทรมานมากก็ตาม

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 77)

กิจกรรมระหว่างวันที่หนิงและเพื่อนใช้เพื่อคลายเครียดอีกอย่างคือ การสูบบุหรี่หรือเรียกอีกอย่างว่า ยาเส้น หรือยาตั้ง ซึ่งเป็นสิ่งของผิดกฎหมายในเรือนจำ แต่นักโทษขาใหญ่ก็นำลักลอบมาขาย และคิดในราคาแพง นักโทษจะตั้งซื้อยาสูบใหม่เพื่อใช้เรียกกันเองโดยไม่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจรู้ว่าคุยกันเรื่องอะไรว่า “ไอ้เซ่” ซึ่งมักจะสูบกันในช่วงก่อนเข้าทำงานในโรงงานหรือแอบสูบในเรือนนอน ยาสูบหนึ่งตัวนักโทษจะร่วมกันสูบหลายคน เนื่องจากยาสูบมีราคาแพงมาก นักโทษจึงหาวิธีการสูบให้ได้มากที่สุด คือ

ยาตั้งตัวเดียวแต่ว่าดูดกันหลายคนจัด กว่าจะถึงคนท้ายๆ ก็สิ้นเกือบจะถึงมือจับแทบไม่ได้ จึงต้องอาศัยเทคนิคกันหน่อย คือ พวกเราจะเอากระดาษที่แอบฉีกมาจากหนังสือนิยาย การ์ตูนขายหัวเราะ ด้วยจุดที่เรือนจำเค้ามีเอาไว้ให้นักโทษอ่าน เราก็ไปแอบฉีกมานิดนึง แล้วเอามาพันต่อความยาวให้พอจับได้ เพื่อจะได้ดูดกันหมดจนหยดสุดท้าย แต่บางทียาตั้งมันไม่เหลืออยู่แล้ว คนดูดท้ายๆ สูบได้แค่วันเท่านั้น แต่ถึงอย่างไร ก็ยังดีกว่าไม่ได้สูบ กลายเป็นว่าอยู่ๆ ไป ฉันก็เริ่มติดไอ้เซ่ขึ้นมาจากที่เข้าไปใหม่ๆ สูบไม่เป็นเลยด้วยซ้ำ

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 71-72)

สำหรับกิจกรรมในวันอาทิตย์นักโทษหญิงจะทำงานเพียงครึ่งวัน ในช่วงบ่ายนักโทษจะมารวมตัวทำกิจกรรมพักผ่อนที่ลานว่างและเล่นสร้างบ้านเหมือนเป็นบ้านของตัวเอง โดยแต่ละคนจะจองพื้นที่ในลานว่าง แล้วนำกระดาษลังมาปูพื้นจินตนาการว่าเป็นบ้านของตนเอง และทุกคนจะใช้เวลาดังกล่าวทำกิจกรรมต่างๆ เช่น เล่นขายของ หรือใช้เวลาส่วนตัวกับคนรัก เป็นต้น

เพราะในวันนี้หลังจากออกจากโรงงาน กินข้าวเที่ยงเสร็จ พวกเราจะไปสร้างบ้านกัน และอยู่บ้านใครบ้านมัน ฉันก็มีบ้านของฉันเหมือนกัน ซึ่งพวกเราต่างคนก็จะไปสร้างบ้านกันตรงสนามดินที่อยู่ตรงกลาง การสร้างบ้านของเรานี้ก็ไม่ได้มีอะไรมากมายไม่ต้องลงเสาเข็มก่อฉาบให้วุ่นวาย เพียงแค่หาเสื่อกระดาษลังหนาๆ ไปปูนั่งกันที่มุมประจำของแต่ละ

ละคน เราก็เรียกว่านั่นแหละเป็นบ้าน เวลาฉันอยากจะไปหาใครก็ตามเค้าบอกว่าบ้านคนนั้น คนนี้อยู่ตรงไหน อยู่แถวไหน เท่านั้นทีจะมีคนชี้จะบอกกันไปจนได้เจอตัว จินตนาการเอาไว้คล้ายกับเข้าไปในตรอกซอกซอยอะไรประมาณนั้น พอเราไปหาคนนั้นแล้วไม่เจอก็จะมีคนบอกอีกว่า ย้ายไปอยู่แถวไหน ส่วนถ้าบ้านใครขายของ เราก็จะเรียกว่าเป็นร้านกันไปข้างนอกมีอะไร คนข้างในก็มีเหมือนกัน สำหรับคนในคุกอย่างพวกเราแล้ว จินตนาการสำคัญกว่าความจริง

(ธนัสดา สว่างเดือน, 2554: 102)

การเปลี่ยนศาสนา การเปลี่ยนความเชื่อทางศาสนาเกิดขึ้นกับนักโทษบางคนที่ไม่สามารถขจัดความทุกข์ของตนเองได้ โดยเฉพาะนักโทษไร้ญาติซึ่งไม่สามารถทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ได้ เนื่องจากไม่มีรายได้มากพอจะซื้อของสำหรับใส่บาตร ทำให้นักโทษหมดโอกาสที่จะทำบุญและหากนักโทษขอยืมเงินจากนักโทษขาใหญ่ก็จะเป็นหนี้และถูกข่มเหงรังแกอีก นักโทษบางคนจึงหันมาศรัทธาในศาสนาคริสต์และเชื่อในเรื่องพระเจ้าเพื่อทำให้ตนเองมีสิ่งยึดเหนี่ยวในจิตใจและทำให้ตนเองหลุดพ้นจากความทุกข์ และเมื่อเชื่อในเรื่องพระเจ้าแล้วก็มีเหตุการณ์ที่ทำให้ชีวิตของนักโทษดีขึ้น ยกตัวอย่าง หนึ่งในนั้นมาเชื่อในเรื่องพระเจ้าเพราะตนเองไม่มีครอบครัวมาเยี่ยมและยากจนมากทำให้เกิดความทุกข์

ฉันคนหนึ่งที่ถูกล้างสมองให้เชื่อในพระเจ้า เพียงเพราะว่าฉันก็ต้องการให้พระเจ้านำพาฉันให้พ้นจากความทุกข์ตรงนั้น เพราะฉันทุกข์ใจและท้อแท้ต่อการที่ไม่มีญาติพี่น้องมาเยี่ยมฉันบ้างเลย เหมือนถูกทอดทิ้งให้อยู่ในนรกแห่งนั้นอย่างลำพัง ข้าวของเครื่องใช้ของฉันก็ไม่มีแม้แต่อย่างเดียว แต่พอเมื่อฉันให้ความเชื่อและความไว้วางใจในพระเจ้าอย่างเป็นทางการ ฉันก็รู้สึกว่ามันพ้นความทุกข์ตรงนั้นออกมาได้ เพราะอยู่ๆ ก็มีคนใจดี นำข้าวของเครื่องใช้มาให้ฉัน โดยบังเอิญในยามทุกข์ยาก และยังมีคนมีน้ำใจชาวคริสต์นำข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นมาแจกให้แก่ักโทษทุกคนในเรือนจำ มันเลยทำให้ฉันเกิดศรัทธาพระเจ้าขึ้นมาทันที

(ธนัสดา สว่างเดือน, 2554: 99)

การเปลี่ยนรสนิยมทางเพศ นักโทษหญิงบางคนหาวิธีคลายความเหงาด้วยการเปลี่ยนแปลงรสนิยมทางเพศจากรักต่างเพศมารักเพศเดียวกันแม้ตนเองจะมีสามีและลูกมาก่อนหน้า แต่เมื่อมาอยู่ในเรือนจำก็หันมาคบหากับนักโทษหญิงด้วยกันจนกลายเป็นแฟนชู้ของนักโทษหญิง เพราะฝ่ายที่

เลียนแบบบุคลิกลักษณะของผู้ชายทำให้ชีวิตของตนดีขึ้น เพราะคนรักจะทุ่มเทและดูแลด้วยการหาอาหารดีๆ และซื้อของใช้ที่จำเป็นมาให้

มันไม่ใช่เพียงเท่านั้นหรอกนะ ยังมีคนอื่นหลายคนที่ต้องแปลงร่างเป็นหญิงแท้ชายเทียม เพื่อความอยู่รอดของตัวเอง เพราะคนที่แสดงตัวเป็นชายก็จะได้อยู่อย่างสุขสบาย เพราะจะเล็งเอาไว้ก่อนว่า ผู้หญิงคนไหนมีเงินมากพอที่จะเอามาปรนเปรอตัวเองได้อย่างสุขสบาย และคนที่เล่นเป็นฝ่ายหญิงก็จะเอาข้าวของเงินทองมากองให้ฝ่ายที่เป็นตัว อ่อ! มันก็แปลกดีเหมือนกัน ขนาดเป็นชายเทียมก็ยังมีหญิงหาเลี้ยงเหมือนชายจริงที่มีนิสัย ขี้เกียจจริงๆ เลย ที่สำคัญไม่ต้องกินข้าวแดงด้วยซ้ำไป เพราะมีเงินซื้อข้าวขากิน

(ธนิดดา สว่างเดือน, 2554: 107-108)

การช่วยงานเจ้าหน้าที่ในเรือนจำ เนื้อหาในเรือนจำตอนหนึ่งผู้เขียนได้เล่าว่าตนเองได้มีโอกาสช่วยงานเจ้าหน้าที่ในเรือนจำคือ “คุณศิริวรรณ” ซึ่งเป็นพนักงานทำประวัตินักโทษและเขียนเอกสารเพื่อขอขึ้นอุทธรณ์และยื่นฎีกาให้กับนักโทษที่มีความประพฤติดี สมควรให้มีการพิจารณาคดีใหม่ หรือมีความจำเป็นต้องออกจากเรือนจำอย่างเร่งด่วนเช่น นักโทษตั้งครรภ์หรือเจ็บป่วยอย่างรุนแรง เพื่อให้ออกจากเรือนจำไปรักษาตัว ซึ่งคุณศิริวรรณเล็งเห็นว่าหนังสือขอเขียนเรื่องเล่าให้นักโทษเข่าอ่าน จึงชักชวนให้หนึ่งมาช่วยทำงานด้วยการเขียนประวัตินักโทษและการเขียนอุทธรณ์ งานใหม่นี้ไม่เพียงทำให้หนึ่งมีผู้อุปการะจากการได้รับการอุปถัมภ์จากเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ให้ค่าจ้างและซื้อของใช้ที่จำเป็นมาให้ แต่ยังทำให้ตนเองได้เลื่อนลำดับขั้นของนักโทษจากเดิมที่เป็นนักโทษไม่มีญาติมาเยี่ยม มีฐานะยากจน มักถูกนักโทษขโมยข้าวและรังแก กลายเป็นนักโทษที่ได้รับความนิยมจากนักโทษด้วยกันเพราะตนสามารถทำงานเพื่อช่วยเหลือนักโทษด้วยกัน และยังมีความสนิทสนมกับเจ้าหน้าที่ในเรือนจำ ยกตัวอย่าง

ตอนแรกๆ ฉันก็ทำแค่เพียงช่วยคุณวรรณซักประวัตินักโทษเท่านั้น แต่พอทำนานๆ ไป ฉันก็ได้เริ่มศึกษามากขึ้นจนเข้าใจวิธีการเขียนอุทธรณ์ตามที่คุณวรรณเคยทำมา ฉันก็เลยได้มีโอกาสมาเขียนอุทธรณ์ให้กับนักโทษ จนกระทั่งมีผลงานโด่งดังมากในตอนนั้น พอฉันเริ่มมีชื่อเสียงขึ้นมาในวงการการเขียนอุทธรณ์ อีกรีก ก็มาโอคครวญกับฉันว่า เสียคายที่ไม่ได้เจอฉันตั้งแต่แรก ไม่งั้นเค้าก็คงรอดไปแล้ว เหมือนอย่างที่เราได้บอกกันว่า “ถ้าตอนนั้นพี่ได้รู้จักหนึ่ง พี่ก็คงไม่ต้องติดคุกนานขนาดนี้หรอก”

(ธนิดดา สว่างเดือน, 2554: 136-137)

บทบาทและสถานะนักเขียน

ในช่วงท้ายของอัตชีวประวัติ หลังจากหนึ่งถูกตำรวจส่งตัวกลับจากการค้าประเวณีที่ประเทศบาห์เรน ได้ทำให้หนึ่งตัดสินใจเขียนชีวิตและประสบการณ์ของตนเองเพื่อส่งประกวดรางวัลชมนาคจนได้รับรางวัลอันดับหนึ่ง ทำให้หนึ่งสามารถเลิกอาชีพค้าประเวณีได้อย่างถาวร และมีอาชีพใหม่คือ นักเขียนและวิทยากรในเรือนจำ สถานะและบทบาทนักเขียนจึงเป็นสิ่งที่เกิดได้ยาก เพราะนักเขียนเป็นอาชีพที่จำกัดอยู่ในแวดวงของคนที่มีความรู้และทักษะเฉพาะทาง ดังที่ นักสตรีนิยมผิวสี ตรินห์ มินห์ ฮา เสนอว่า การเขียนและการใช้ภาษาไม่ได้เป็นพื้นที่ของผู้หญิงผิวสีและผู้หญิงโลกที่สามมาแต่ต้น เพราะการเขียนมีประโยชน์น้อยกว่าการทำงานในชีวิตประจำวัน อีกทั้งการเขียนก็ถูกจำกัดอยู่แค่ในกลุ่มผู้รู้หนังสือเท่านั้น (ทวีลักษณ์ พลราช, 2550: 188) แต่ไม่เพียงการเขียนครั้งแรกของหนึ่งจะได้รับรางวัลทางวรรณกรรม อาชีพนักเขียนยังทำให้หนึ่งเลื่อนสถานะทางสังคมจากคนชายขอบที่ทำอาชีพที่สังคมไม่ยอมรับ เป็นคนที่ได้รับการยอมรับในสังคม ชีวิตของผู้เขียนจึงมีประสบการณ์แตกต่างจากหญิงค้าประเวณีคนอื่น ซึ่งเนื้อหาในบทบาทและสถานะของนักเขียน ผู้เขียนได้กล่าวถึงประสบการณ์หลังจากได้รับรางวัลชมนาคในส่วนท้ายของอัตชีวประวัติเล่มที่ 3 *ฉันคือเอรี กับประสบการณ์ใหม่... ไกลเกินฝัน* จึงเป็นเนื้อหาที่มีส่วนน้อยกว่าเนื้อหาบทบาทและสถานะอื่น อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนก็ได้นำเสนอประเด็นต่างๆ ผ่านบทบาทของตนเอง ดังนี้

1. ผู้อุปการะในวงการนักเขียน

การทำความรู้จักกับบุคคลในวงการนักเขียนเป็นสิ่งแปลกใหม่สำหรับหนึ่งในฐานะสตรีชายขอบซึ่งไม่เคยทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหนังสือมาก่อน ประสบการณ์ส่วนนี้ผู้เขียนได้จัดวางสถานะของหนึ่งแบบชนชั้นต่ำ โดยเปรียบตนเองเป็น “ผู้หญิงกลางคืน” ที่ดำเนินชีวิตบนถนนคนละสายกับสังคมนักเขียน “ชีวิตของฉันรู้จักแต่เรด ผับ บาร์ และสถานบันเทิงตอนกลางคืนเท่านั้น ฉันไม่ได้มีเจตนาหลบหลู่ใคร แต่ถนนสายที่ฉันเดินมันไม่ได้เกี่ยวข้องกับแวดวงนักเขียน หรือพวกศิลปินต่างๆ มาก่อนเลย” (ธัญดา สว่างเดือน, 2555: 126) การเขียนหนังสือจึงไม่ใช่กิจกรรมหรืองานสำหรับสตรีชายขอบมาตั้งแต่แรก และทำให้หนึ่งเป็นนักเขียนที่มีลักษณะพิเศษคือ การเปิดเผยตัวตนว่าเป็นหญิงค้าประเวณีในที่สาธารณะซึ่งแตกต่างจากหญิงค้าประเวณีคนอื่นที่ยังคงปกปิดบทบาทและสถานะของตัวเอง ดังนั้น การได้ทำความรู้จักกับบุคคลในแวดวงนักเขียนจึงเป็นสิ่งแปลกใหม่สำหรับหนึ่งเหมือนได้มาทำความรู้จักกับบุคคลชนชั้นสูงเป็นครั้งแรก ดังที่หนึ่งเล่าว่า

นักเขียนนิยายสารคนหนึ่งได้นำหนังสือมาให้มาพบ อรสม สุทธิสาคร นักเขียนหญิงแนวสารคดี หนังสือไม่เคยได้อ่านชื่อมาก่อน หรือเมื่อตอนที่ อรสม สุทธิสาคร พาหนังสือไปทำความรู้จัก อาจินต์ ปัญจพรรค์ นักเขียนรางวัลศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ พ.ศ. 2534 หนังสือไม่เคยได้อ่านนักเขียนชื่อนี้มาก่อนเช่นกัน ตัวอย่าง

ครั้งหนึ่งฉันมีโอกาสได้พบกับคุณลุงอาจินต์ ปัญจพรรค์ จากคำแนะนำของคุณ อรสม นักเขียนสารคดีชื่อดังรุ่นพี่ที่เมตตาให้นักเขียนหน้าใหม่อย่างฉันในเวลานั้น คุณอรสมบอกกับฉันว่า “หนังสือ...ที่จะพาไปรู้จักกับศิลปินแห่งชาติคนนึงเค้าชื่อว่า คุณลุงอาจินต์ ปัญจพรรค์” ได้ยินแค่นั้น ฉันเริ่มเกิดอาการงงวอยอยู่ในใจและพิมพ์กับตัวเองว่า “ใครวะ อาจินต์ ปัญจพรรค์ ทำไมเราไม่รู้จักมักคุ้นกับชื่อนี้เลยนะ”...

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2555: 193)

กลุ่มนักเขียนยังมีส่วนสนับสนุนให้หนังสืออาชีพการงานที่มั่นคง ด้วยการหางานและกิจกรรมอื่นๆ ทำเพิ่มเติมเช่น อรสม สุทธิสาคร ได้ชักชวนให้หนังสือร่วมเป็นวิทยากรในเรือนจำและนำหนังสืออัตชีวประวัติของชนิดดา สว่างเดือน ถวายพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา และพาไปทำความรู้จัก อาจินต์ ปัญจพรรค์ ซึ่งต่อมาได้สนับสนุนให้หนังสือเป็นนักเขียนอาชีพใน *นิตยสารแปลก* ของบรรณาธิการและนักเขียนการ์ตูน ราช เลอสรวง และอาทร เตชะธาดา กรรมการผู้จัดการ บริษัท สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น จำกัด ได้พาหนังสือไปเปิดตัวอัตชีวประวัติในงานสัปดาห์หนังสือโลกที่ประเทศเยอรมนี

ผู้เขียนได้เปรียบประสบการณ์บุคคลในวงการนักเขียนที่ผลักดันให้ตนสามารถประกอบอาชีพนักเขียนได้เป็น “ความอัศจรรย์อันน่าประทับใจ” หรือ “ความฝันเป็นจริง” ที่หนังสือกลายเป็นคนธรรมดา ไม่รู้สึก “อับอาย” จากการถูกบุคคลในสังคมมองว่าเป็นหญิงชนชั้นต่ำ เพราะทำงานค้าประเวณี ดังที่ ผู้เขียนยกตัวอย่างเหตุการณ์เวลาเดินทางไปประเทศไหน ก็จะถูกเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองตรวจสอบหรือถูกสงสัยว่าเป็นหญิงไทยขายบริการทางเพศ การได้รับรางวัลชมเชยจึงส่งผลให้หนังสือหลุดพ้นจากภาพลักษณ์หญิงค้าประเวณีมาเป็นคนธรรมดาที่สามารถท่องเที่ยวหรือเดินทางไปประเทศไหนก็ได้โดยที่ไม่มีใครตรวจสอบหรือถูกตำรวจจับ ยกตัวอย่าง ความรู้สึกของหนังสือที่กำลังเดินทางไปประเทศเยอรมนี

เมื่อถึงวันเดินทาง ฉันจัดเตรียมเสื้อผ้าลงกระเป๋าด้วยความตื่นเต้นดีใจ จะเรียกว่าเป็นครั้งแรกในชีวิตก็ได้ที่ได้ไปต่างประเทศแบบไม่ต้องหลบซ่อน หรืออับอายทั้งตอนไปและตอนกลับ เหมือนอย่างที่ผ่านมา มาในชีวิต เพราะคราวนี้ ฉันไม่ได้ไปขายตัว แต่เค้าเชิญฉันไปร่วมงาน ซึ่งฉันไม่อยากเชื่อเลยว่า สิ่งที่เคยคิดเล่นๆ ว่า “เมื่อไหร่ จะได้นั่งเครื่องบินแบบไปเที่ยว เดี่ยวเดียวก็กลับกับเค้าบ้างสักที” จะกลายมาเป็นจริงได้ และที่สำคัญไปแบบว่าไม่ต้องติดคุกตอนขากลับมาด้วยนะ...

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2555: 217)

2. การปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์จากหญิงค้าประเวณีสู่การเป็นนักเขียน

นอกจากบุคคลในวงการนักเขียนที่มีส่วนช่วยปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์และสร้างอาชีพให้แก่หญิงจนทำให้หญิงกลายเป็นนักเขียนที่ได้รับการยอมรับในสังคม ยังมีบุคคลสำคัญที่ช่วยเปลี่ยนแปลงบุคลิกของหญิง คือ คุณหญิงจันทรี หาญเจนลักษณ์³ หนึ่งในคณะกรรมการตัดสินรางวัลชมนาดประจำปี พ.ศ. 2552 เป็นผู้ปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของหญิงในทุกด้านคือ การแต่งกายได้นำเสื้อผ้าที่ดูเหมาะสมและเรียบร้อยมาให้หญิงใช้แทนเสื้อผ้าที่รัดรูป ด้านการศึกษา ออกทุนในการเรียนภาษาอังกฤษและเรียนพิมพ์ดีดเพื่อเพิ่มทักษะในการทำงาน ด้านการจัดเกลาจิตใจ ได้ชักชวนหญิงไปปฏิบัติธรรมเพื่อศึกษาธรรมะให้พ้นจากความทุกข์ที่ทำงานในวงการค้าประเวณีมานาน และพาหญิงเข้าเฝ้าพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เพื่อให้หญิงเข้าร่วม “โครงการกำลังใจ” ในการช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่กลุ่มนักโทษในเรือนจำ

การนำเสนอประสบการณ์ที่มีร่วมกับคุณหญิงจันทรี หาญเจนลักษณ์ ผู้เขียนได้นำเสนอภาพลักษณ์ของหญิงที่เป็นชนชั้นล่างเช่นเดียวกันและถึงขั้นมองตนเองว่าเป็น “ความสกปรก” หรือ “ความเลวร้าย” จากการทำงานค้าประเวณีจะทำให้คุณหญิงจันทรีซึ่งเป็นชนชั้นสูงด่างพร้อย หากมาใกล้ชิดกับหญิง ตัวอย่าง

³คุณหญิงจันทรี หาญเจนลักษณ์ ยังเป็นนักธุรกิจ ประธานกรรมการบริษัท แพทย์รัตนิน จำกัด และเป็นนักเขียนและนักแปลวรรณกรรม เช่น เรื่อง *Kuntong, you will return at dawn* (พ.ศ. 2530) แปลจากวรรณกรรมซีไรต์เรื่อง *ขุนทองเจ้าจะกลับเมื่อฟ้าสว่าง* ของอัศศิริ ธรรมโชติ *Mere Movement* (พ.ศ. 2547) แปลจากกวีนิพนธ์ *เพียงความเคลื่อนไหว* ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เป็นต้น

ท่านมักจะเรียกแทนตัวเองว่า “ป้าศรี” จากนั้นมา ฉันก็ได้แต่เก็บความประทับใจที่ท่านได้เมตตาถามกอดฉันอย่างที่ไม่ได้แสดงความรังเกียจอะไรในตัวฉันแม้แต่น้อยเอาไว้แต่ตัวฉันเองเสียอีกที่รู้สึกอึดอัดและไม่อยากให้ท่านกอดฉันเลย เพราะด้วยความที่พวกเราต่างกันราวฟ้ากับเหว ฉันคิดไปถึงขนาดที่ว่า กลัวว่าอาชีพที่มันสกปรกอยู่ในตัวฉันจะไปแปดเปื้อนตัวท่าน และกลัวว่าท่านจะรังเกียจ...

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2555: 142-143)

การบรรยายความรู้สึกของหนึ่งส่วนใหญ่จึงเป็นความตื่นเต้นที่มีโอกาสได้ใกล้ชิดกับบุคคลชนชั้นสูง หนึ่งจึงไม่ปฏิเสธความช่วยเหลือของคุณหญิงที่ต้องการเปลี่ยนแปลงหนึ่งทุกด้านไปในทิศทางที่คุณหญิงต้องการ เช่น ไม่ใส่เสื้อผ้ารัดรูป ไม่ไว้ผมยาวมากเกินไป ไม่ใส่รองเท้าส้นสูงซึ่งขัดแย้งกับแนวการแต่งตัวของหนึ่ง หรือการพาหนึ่งไปปฏิบัติธรรมที่จังหวัดเลยเป็นเวลาหนึ่งสัปดาห์ โดยไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ อนุญาตให้กินข้าวเพียงหนึ่งมื้อ และไม่มีไฟฟ้าใช้ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่หนึ่งไม่เคยทำมาก่อน และหนึ่งมองว่าสิ่งที่คุณหญิงจ้างศรีแนะนำให้ปฏิบัติเป็นสิ่งที่ดีแตกต่างจากกิจกรรมของตัวเองที่ไม่เคยอ่านหนังสือ นั่งสมาธิ หรือฟังธรรมะ ผู้เขียนเรียกกิจกรรมของตนเองดังที่คนในสังคมมองว่า “ชินกับสิ่งเลวๆ” คำแนะนำของคุณหญิงจ้างศรีจึงทำให้หนึ่งสำนึกบุญคุณและเห็นคุณหญิงเป็นแม่แบบในการใช้ชีวิต ในด้านการปล่อยวางไม่ยึดติดหรือรู้สึกเกลียดแค้นกับเรื่องราวในอดีตของตน

3. หน้าที่นักเขียนและวิทยากรในเรือนจำ

ประสบการณ์หลังจากได้รับรางวัลชมเชย หนึ่งได้กลายเป็นักเขียนจากการสนับสนุนจากบุคคลในวงการนักเขียน แต่ผู้เขียนไม่ได้กล่าวถึงการเขียนเรื่องเล่าเพื่อหญิงค้าประเวณีด้วยกัน แต่เน้นการเล่าประสบการณ์ที่ได้เป็นวิทยากรในเรือนจำบางขวาง และเข้าร่วมทำกิจกรรมในโครงการกำลังใจ ซึ่งหนึ่งเป็นผู้จัดโครงการรับบริจาคผ้าอนามัยและของใช้ในชีวิตประจำวันให้แก่นักโทษหญิงไว้ญาติในเรือนจำตามจังหวัดต่างๆ เหตุการณ์ตอนนี้ทำให้หนึ่งมีโอกาได้กลับไปเรือนจำทัศนสถานหญิงธนบุรีอีกครั้งหลังจากที่หนึ่งเคยถูกต้องโทษเมื่อ 15 ปีก่อน พบว่าเรือนจำนั้นมีสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่สะอาดเรียบร้อยมาก อาหารสะอาด มีอาชีพสำหรับนักโทษหญิงมากขึ้นกว่าที่หนึ่งเคยอยู่ เช่น ฝึกนวดสปา นวดแผนไทย เพนต์เล็บ นอกจากนี้ เรือนจำบางแห่งมีสถานที่สำหรับนักโทษหญิงที่ตั้งครรภ์หรือมีลูกแรกเกิด และมีการสอนความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และกฎหมายให้กับนักโทษหญิงด้วย

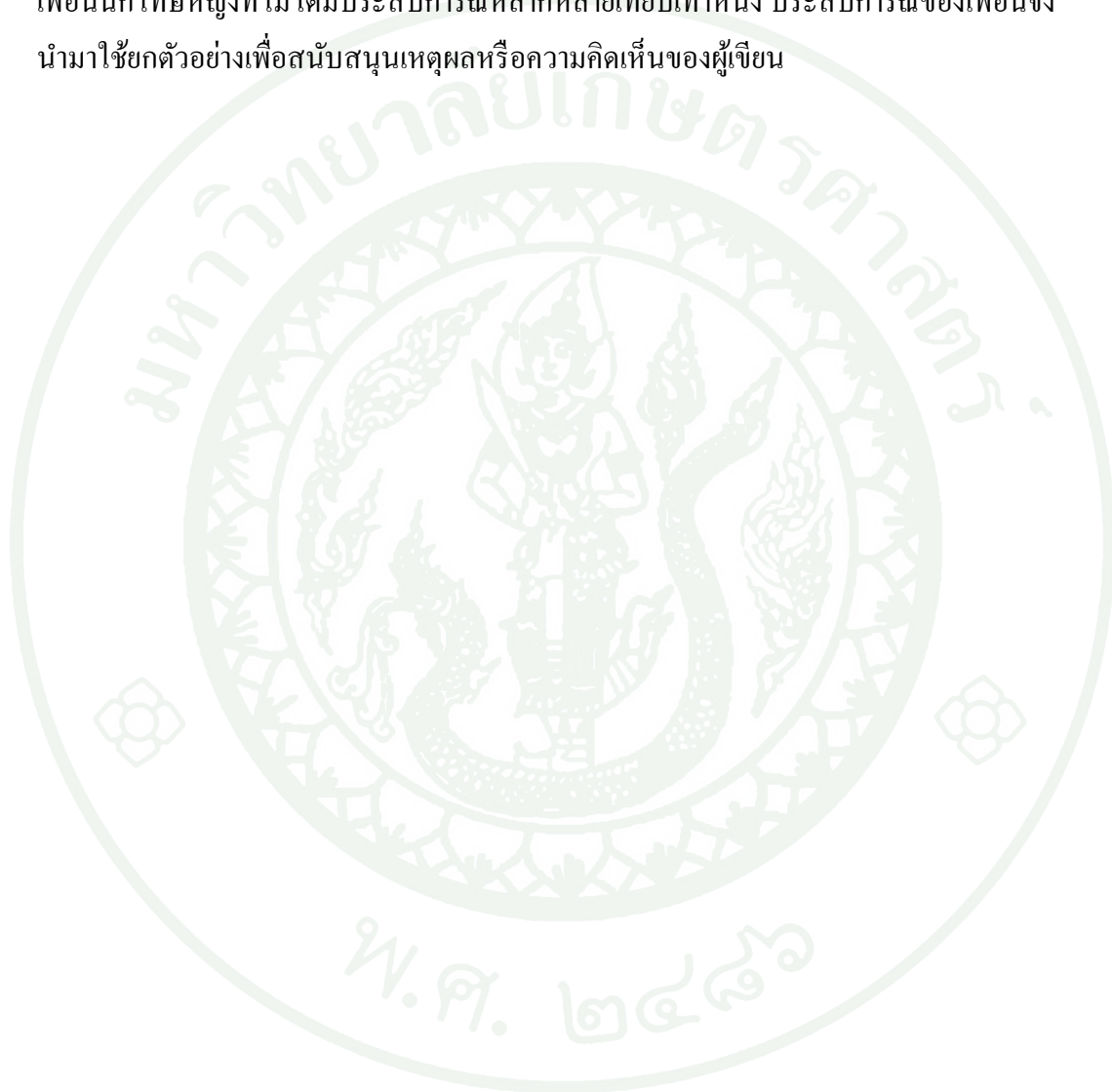
การเล่าประสบการณ์ในฐานะวิทยากร ผู้เขียนได้นำเสนอว่าหนึ่งเป็นวิทยากรที่มีอดีตเป็นนักโทษหญิง จึงทำให้เข้าใจถึงความรู้สึกเจ็บปวด ความทุกข์ และอิสรภาพมากกว่าวิทยากรคนอื่น และเข้าใจถึงความคิดของนักโทษว่าทุกคนล้วนกังวลว่าสังคมจะไม่ให้ออกมาทำงานร่วมกับคนอื่น เมื่อพ้นโทษออกไปแล้ว และทำให้วิชาชีพที่ตนเรียนมาจากในเรือนจำไม่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ซึ่งเป็นความคิดเดียวกับที่หนึ่งเคยมีเช่นกัน การได้เข้ามาแบ่งปันประสบการณ์กับนักโทษคนอื่น ๆ จึงมีส่วนเยียวยาจิตใจของหนึ่งที่ทำให้ตนเองรับรู้ว่าสามารถทำความดี และทำในสิ่งที่มีประโยชน์เช่นเดียวกับคนอื่นในสังคมได้

หลายๆ มานี้ คุณจึงไม่ใช่สิ่งน่ากลัวสำหรับฉันอีกต่อไป เพราะเป็นสถานที่ที่เปิดโอกาสให้คนตัวเล็กๆ อย่างฉัน ที่ไม่ได้มีฐานะหน้าที่การงานอะไรยิ่งใหญ่มากมาย ไม่มีความรู้ในระดับสูงๆ คนที่ไม่เคยคิดว่าตัวเองจะสามารถทำสิ่งที่มีประโยชน์ให้กับคนอื่น ๆ ได้อย่างฉันนี้ ได้มาทำความดีช่วยเหลือเพื่อนๆ มนุษย์ได้ตามที่เคยฝันเอาไว้ มันจึงเป็นเรื่องดีที่สุดเท่าที่เคยเกิดขึ้นกับฉันเลยทีเดีย

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2555: 212-213)

เนื้อหาทั้งหมดในอัตชีวประวัติของชนิดดา สว่างเดือนทั้ง 3 เล่ม แสดงถึงประสบการณ์ชีวิตในบทบาทและสถานะ 3 ลักษณะ คือ หญิงค้าประเวณี นักโทษหญิง และนักเขียน โดยผู้เขียนเน้นการเล่าประสบการณ์บทบาทและสถานะหญิงค้าประเวณีอย่างละเอียดมากที่สุด คือ ความคิดและทัศนคติของหญิงค้าประเวณีเพื่ออธิบายถึงสาเหตุการตัดสินใจค้าประเวณี แนวคิดการใช้ชีวิตข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกระบวนการค้าประเวณี การทำงานที่หญิงค้าประเวณีตกเป็นเหยื่อความรุนแรงและการถูกเอารัดเอาเปรียบ และกลวิธีการเอาตัวรอดของหญิงค้าประเวณีในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นการนำเสนอสถานะของหนึ่งทั้งการเป็นผู้ถูกระงับจากบุคคลและสังคมในวงการค้าประเวณี และสถานะผู้กระทำการหาวิธีการตอบโต้กับการถูกกดขี่ ด้านประสบการณ์สถานะนักโทษหญิงเป็นเนื้อหาที่กล่าวถึงมากที่สุดในอัตชีวประวัติเล่มที่ 2 ฉันคือเอรี กับประสบการณ์ที่อึ้งอุก นำเสนอแนวคิดและทัศนคติในฐานะนักโทษหญิง และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลักษณะเรือนจำ การดำรงชีวิตตามกฎหมายของเรือนจำ ซึ่งผู้เขียนได้เน้นสถานะของหนึ่งในแบบผู้ต่อสู้เพื่อเอาตัวรอดจากการถูกกดขี่จากเจ้าหน้าที่ตำรวจและนักโทษหญิงด้วยกัน และหาวิธีคลายความทุกข์จากสถานะนักโทษไร้ญาติ ด้านประสบการณ์บทบาทและสถานะนักเขียน เป็นการเล่าประสบการณ์หลังได้รับรางวัลชนะเลิศซึ่งกล่าวถึงในตอนท้ายของอัตชีวประวัติเล่มที่ 3 ฉันคือเอรี กับประสบการณ์ใหม่ไกลเกิน

ผืน เน้นการเล่าถึงบุคคลในวงการนักเขียนที่มีส่วนช่วยปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของหนังสือให้เป็นคนธรรมดาที่สังคมยอมรับ ภาพลักษณ์ของหนังสือในบทบาทและสถานะนักเขียนจึงเป็นการยอมรับว่าตนเองเป็นชนชั้นล่างและเป็นผู้หญิงไม่ดีจากการเป็นหญิงค้าประเวณี ประสบการณ์ชีวิตของหนังสือจึงมีความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านดีและด้านร้ายมากกว่าประสบการณ์ของเพื่อนหญิงค้าประเวณีและเพื่อนนักโทษหญิงที่ไม่ได้มีประสบการณ์หลากหลายเทียบเท่าหนังสือ ประสบการณ์ของเพื่อนจึงนำมาใช้ยกตัวอย่างเพื่อสนับสนุนเหตุผลหรือความคิดเห็นของผู้เขียน

บทที่ 5

วิธีการสร้างเรื่องเล่าและบทบาทของอัตชีวประวัติชนิดา สว่างเดือน

เนื้อหาในอัตชีวประวัติชนิดา สว่างเดือน ที่ผู้วิจัยนำเสนอในบทที่ 4 แสดงให้เห็นว่าผู้เล่าได้นำเสนอประสบการณ์ผ่านสถานะและบทบาท คือ หญิงค้าประเวณี นักโทษหญิง และนักเขียน การเปิดเผยถึงวิถีชีวิตและการดำรงอยู่ในสังคมชายขอบด้วยคนชายขอบเองได้สร้างความแปลกใหม่ให้แก่งานเขียนประเภทอัตชีวประวัติที่แต่เดิมมักให้ความสำคัญแก่อัตชีวประวัติของบุคคลสำคัญเป็นผู้มีชื่อเสียง หรือผู้ประสบความสำเร็จในชีวิต นอกจากนี้ กลวิธีการเขียนและลักษณะการใช้ภาษายังมีความแตกต่างจากอัตชีวประวัติแบบฉบับ ซึ่งผู้วิจัยได้พิจารณาอัตชีวประวัติทั้ง 3 เล่มพบว่าผู้เล่าได้มีการคัดเลือกประสบการณ์มานำเสนอเพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในการเล่าเรื่องของตนเอง การคัดเลือกเหตุการณ์ต่างๆ ได้แสดงถึงวิธีการสร้างเรื่องเล่าในอัตชีวประวัติ รวมถึงการเล่าความคิดจากการเรียนรู้ประสบการณ์ของตนเองเพื่อแสดงทัศนคติหรือวิพากษ์สังคมในแง่มุมต่างๆ ในบทนี้ผู้วิจัยจึงแบ่งผลการศึกษออกเป็น 3 ด้านคือ 1) กลวิธีการแต่งในอัตชีวประวัติชนิดา สว่างเดือน 2) กลวิธีการใช้ภาษาในอัตชีวประวัติชนิดา สว่างเดือน และ 3) บทบาทของอัตชีวประวัติชนิดา สว่างเดือน

กลวิธีการแต่งในอัตชีวประวัติชนิดา สว่างเดือน

จากการศึกษาเนื้อหาอัตชีวประวัติทั้ง 3 เล่ม ผู้วิจัยพบวิธีการนำเสนอเนื้อหาใน 2 ลักษณะคือ 1) การสร้างเรื่องเล่าของตัวละคร และ 2) การลำดับชุดเหตุการณ์ ซึ่งอธิบายตามลำดับ ดังนี้

1. การสร้างเรื่องเล่าของตัวละคร

ในบทที่ 3 ผู้วิจัยได้กล่าวถึงลักษณะของอัตชีวประวัติแบบฉบับจากนิยามของฟิลิป เลอเนินว่าอัตชีวประวัติคือ “งานเขียนร้อยแก้วที่เขียนโดยเจ้าของประวัติ ซึ่งนำเสนอการดำรงชีวิตของตนในฐานะปัจเจกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องพัฒนาการบุคลิกภาพของเจ้าของประวัติ” (Smith and Watson, 2010: 1) ดังนั้น ผู้เขียนย่อมให้ความสำคัญต่อการเรียบเรียงชีวิตและประสบการณ์ของตนเองมากที่สุด ส่วนตัวละครอื่นๆ หรือสถานที่ที่ปรากฏในเรื่องได้เป็นสิ่งยืนยันถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนกับบุคคลอื่นที่มีตัวตนจริงและอยู่ในเหตุการณ์ที่ผู้เขียนเล่าจริง ซึ่งทำให้ผู้อ่านเชื่อว่า

เรื่องเล่าในอัตชีวประวัตินั้นเขียนจากเรื่องจริง ซึ่งเนื้อหาในอัตชีวประวัติของธรรณดา สว่างเดือนที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ในบทที่ 4 พบว่าสอดคล้องกับวิธีการเขียนอัตชีวประวัติแบบฉบับที่เน้นให้ผู้อ่านเชื่อว่าเรื่องเล่าเขียนขึ้นจากเรื่องจริงคือ ผู้เขียนไม่เพียงคัดสรรเหตุการณ์และเรียบเรียงประสบการณ์ของตนเองผ่านสถานะและบทบาท 3 ลักษณะคือ หญิงค้าประเวณี นักโทษหญิง และนักเขียน เพื่อแสดงถึงวิถีชีวิตของตนในฐานะคนชายขอบ ที่เผชิญกับความยากลำบากและการถูกเอารัดเอาเปรียบในหลายเหตุการณ์จากหลายประเทศที่ผู้เขียนได้ใช้ชีวิตอยู่ เหตุการณ์ทั้งดีและเลวร้ายจากบทบาทและสถานะของผู้เขียนในหลายด้านจึงทำให้ประสบการณ์ชีวิตของผู้เขียนมีความเข้มข้นมากกว่าคนที่มิสถานะหรือบทบาทเดียวกันกับผู้เขียน อัตชีวประวัติของธรรณดา สว่างเดือน จึงมีความน่าเชื่อถือและทำให้ผู้อ่านเชื่อว่าเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความจริง

นอกจากการคัดสรรประสบการณ์ชีวิตมาเล่าในอัตชีวประวัติ ผู้เขียนยังสร้างเรื่องราวของตัวละครอื่นๆ เป็นจำนวนมากเพื่อสนับสนุนความคิดของผู้เขียนที่มีต่อเหตุการณ์หรืออาชีพที่ผู้เขียนทำอยู่ หรือเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ที่ผู้เขียนกำลังเล่า หรือเป็นตัวอย่างชีวิตของตัวละครที่ผู้เขียนยกมาสนับสนุนความคิดของตนเอง การผนวกเรื่องราวของผู้เขียนเข้ากับเรื่องของตัวละครอื่นแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกคือ หิน และตัวละครซึ่งเป็นเพื่อน หรือคนรู้จัก ทั้งนี้การเล่าถึงถิ่นที่อยู่และสภาพแวดล้อมที่หินเคยอาศัยอยู่ ยังช่วยเพิ่มน้ำหนักในการสนับสนุนเหตุผลหรืออธิบายสาเหตุของการกระทำของหิน รวมถึงการกระทำและทัศนคติของตัวละครที่มีต่อสังคมด้วยเช่น นักโทษหญิงในเรือนจำไทยมีสภาพความเป็นอยู่เลวร้ายจากสภาพแวดล้อมและกฎเกณฑ์ของเรือนจำ ทำให้นักโทษหญิงต้องสรรหาวิธีการต่างๆ เพื่อผ่อนคลายความเครียดและความทุกข์ของตนแม้กระทั่งการเปลี่ยนศาสนาหรือเปลี่ยนรสนิยมทางเพศ เป็นต้น การสร้างเรื่องของตัวละครอื่นๆ จึงมีความสำคัญเทียบเท่ากับเรื่องของผู้เขียน และเป็นกลวิธีการเขียนอัตชีวประวัติที่เน้นการสร้างเรื่องเล่าแบบสมจริง เช่นเดียวกับในหน้าคำนำ หรือหน้าคำนิยมของอัตชีวประวัติที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ว่าเขียนขึ้นจากเรื่องจริง ซึ่งการสร้างเรื่องเล่าของตัวละครที่มีความสำคัญเทียบเท่ากับเรื่องเล่าของเจ้าของประวัติคือ เรื่องเล่าของเพื่อนหญิงค้าประเวณี และเรื่องเล่าของเพื่อนนักโทษหญิง ผู้เขียนได้นำเรื่องของคนเหล่านี้มาเล่าด้วยจุดประสงค์หลายประการ ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

ผู้เขียนได้เล่าเรื่องของเพื่อนหญิงค้าประเวณีและเพื่อนนักโทษหญิงที่รู้จักหลายคน ซึ่งเล่าเรื่องในลักษณะที่คล้ายคลึงกันเช่น การเล่าเรื่องเพื่อนหญิงค้าประเวณีเล่าถึง ภูมิหลังก่อนค้าประเวณี ประสบการณ์ชีวิต จุดประสงค์ในการทำอาชีพค้าประเวณี ความสัมพันธ์กับคนรัก ด้านการเล่าเรื่องของเพื่อนนักโทษหญิงก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับเรื่องเล่าของเพื่อนหญิงค้าประเวณีคือ เล่าถึงภูมิหลัง

สาเหตุการถูกจองจำ การใช้ชีวิตในเรือนจำ การเอาตัวรอดขณะใช้ชีวิตในเรือนจำ เป็นต้น เรื่องเล่าของเพื่อนมีทั้งเล่าขนาดสั้นเช่น ย่อหน้าเดียว หรือหนึ่งหน้า และเล่าขนาดยาวเป็นจำนวนหลายหน้า หรือเขียนถึงเพื่อนแต่ละคนออกเป็นตอนๆ สลับกับการเล่าเรื่องของตนเอง ทำให้ผู้อ่านเห็นประสบการณ์ชีวิตของหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิงที่มีที่มาหรือประสบการณ์ชีวิตซึ่งแตกต่างกันในรายละเอียด แต่ล้วนเผชิญชะตากรรมโหดร้ายและความทุกข์คล้ายคลึงกับชีวิตของผู้เขียน เรื่องเล่าของเพื่อนจึงเสมือนเป็นการยกตัวอย่างประกอบเรื่องของผู้เขียนและใช้สนับสนุนเรื่องเล่าของผู้เขียนให้มีความน่าเชื่อถือจากการเล่าเรื่องเกี่ยวกับคนชายขอบ ซึ่งมีชีวิต ความเป็นอยู่และวัฒนธรรมที่ผู้อ่านซึ่งเป็นบุคคลทั่วไปในสังคมไม่เคยรับรู้ถึงชีวิตของสตรีชายขอบเหล่านี้

เรื่องของเพื่อนหญิงค้าประเวณี มีทั้งเรื่องของเพื่อนสนิทตั้งแต่ทำงานในสถานบันเทิงที่พัทยาและใช้ชีวิตร่วมกันในต่างประเทศเป็นเวลานานเช่น เล็บ พี่โอ๊ แน่น ด่าย กลุ่มเพื่อนเหล่านี้เป็นพยานสนับสนุนเหตุผลของหญิงในการกระทำต่างๆ เพราะมีชะตาชีวิตแบบเดียวกันเช่น เลือก การค้าประเวณีเป็นอาชีพและตัดสินใจไปค้าประเวณีในต่างประเทศด้วยตนเอง ไม่ได้ถูกนายหน้าหลอกลวงให้มาค้าประเวณี ดังที่ผู้หญิงหลายคนใช้เป็นข้ออ้างเมื่อถูกตำรวจจับกุมส่งกลับประเทศ เล็บ ตุ๊กตา ด่าย แหม่ม หนึ่งกับบี ดา เป็นกลุ่มเพื่อนที่ทำงานค้าประเวณีด้วยกันในประเทศญี่ปุ่น ผู้เขียนเล่าเพื่อแสดงถึงชีวิตของหญิงค้าประเวณีในต่างแดนที่มีเป้าหมายชีวิต ค่านิยม วัฒนธรรมแบบเดียวกันคือ เป็นผู้หญิงติดเที่ยวกลางคืน การพนันและยาเสพติด ใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่าย มีความสัมพันธ์กับคนรักหรือผู้อุปถัมภ์เพียงช่วงเวลาสั้นๆ และมีทัศนคติต่อการค้าประเวณีว่าเป็นอาชีพที่หาเงินง่าย สามารถเลิกทำแล้วกลับมาทำใหม่เมื่อไรก็ได้ เป็นต้น เพื่อนที่รู้จักกันในต่างแดนเช่น พี่แจก (ญี่ปุ่น) พี่นิต (ไทย) เจ๊ียบ (บาห์เรน) ผู้เขียนเล่าเพื่อใช้อธิบายจุดประสงค์ในการทำงานค้าประเวณีในต่างแดนว่าเป็นการทำเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว เช่นเดียวกับหนึ่งที่ค้าประเวณีเพราะมีหน้าที่เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวเช่นกัน และตัวละครอื่นๆ เช่น พี่เล็ก เบียร์ เอมี มะหมี ผู้เขียนเล่าเพื่อยกตัวอย่างกลวิธีต่างๆ ที่ทำให้ตัวเองคุ้นเคยกว่าคนอื่นเพื่อให้มีลูกค้าและเรียกร้องค่าบริการให้มากขึ้น เป็นต้น ยกตัวอย่าง ผู้เขียนยกเหตุผลของนิตที่เลือกทำอาชีพค้าประเวณีเพราะครอบครัวและนิตมีชะตาชีวิตเลวร้ายเหมือนตน

...แต่พอเวลาถึงคิวฉันกับพี่นิต ฉันแทบอยากจะร้องไห้และไม่อยากให้อะไรเห็น เพราะแม้แต่หนึ่งพันเรายังรับไม่ถึงกันเลย เสียงพี่นิตนั่งบนเหมือนกับเสียงที่อยากจะร้องไห้ด้วยซ้ำไป ว่าสิ้นเดือนนี้เธอจะไม่มีเงินจ่ายค่าห้อง และไหนจะส่งให้แม่ ไหนจะค่าเรียนลูกอีก หรือแม้แต่เงินค่ารถมาทำงานก็ยังไม่รู้เลยว่าจะไปหากันจากที่ไหน... ไม่ใช่แค่เฉพาะฉันกับ

พินิตเท่านั้นที่มีชะตากรรมแบบนี้ แต่ยังมีผู้หญิงอีกหลายหมื่นหลายแสนคนที่อยู่ในอาชีพนี้ มีชะตากรรมซ้ำแ่เหมือนกับพวกเราด้วยกันทั้งนั้น ทุกอย่างขึ้นอยู่กับดวงเท่านั้น! (ชนัดดา สว่างเดือน, 2555: 50-51)

ด้านเรื่องเล่าของเพื่อนนักโทษหญิง มีทั้งการเล่าเรื่องของเพื่อนที่สนิทสนมกันขณะใช้ชีวิตในเรือนจำและเรื่องของนักโทษหญิงที่รู้จักกัน โดยผู้เขียนจะเล่าถึงภูมิหลังของนักโทษ เพื่อเป็นการแนะนำตัวละครก่อนเล่าประสบการณ์ของเพื่อนนักโทษ เช่น กิ๊ก อายุ 18 ปี ถูกจำคุกในคดีลักทรัพย์ ໓ และด้อ เป็นคู่รักที่ถูกจำคุกด้วยกันตั้งแต่ทัณฑสถานหญิงกลางและย้ายมาที่ทัณฑสถานหญิงธนบุรีเป็นเวลา 8 ปี เป็นต้น เรื่องเล่าของเพื่อนนักโทษหญิง ผู้เขียนได้เล่าในอัตชีวประวัติเล่มที่ 2 *ฉันคือเอรี กับประสบการณ์ที่อึ้งอุก* เป็นเนื้อหาหลัก โดยแบ่งเรื่องแต่ละคนออกเป็นตอนๆ เพื่อแสดงถึงประสบการณ์ชีวิตของนักโทษหญิงที่มีที่มาแตกต่างกัน และทุกคนต่างพยายามหาวิธีการเอาตัวรอดในเรือนจำอย่างหลากหลาย เช่น กิ๊ก ใช้วิธีการสูบยาสูบ แก่ล้งเพื่อน และทำผิดกฎเรือนจำเพื่อคลายความเครียด มด ยายวัน เป็นนักโทษที่ทำงานให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเช่นเดียวกับหนิง สำรอง เป็นนักโทษหญิงที่เปลี่ยนรสนิยมทางเพศเพื่อคลายความเหงาของตนเอง แป๋ว น้องหนู เป็นนักโทษที่จ้างหนิงให้เขียนจดหมายหานักโทษชายคนเดียวกัน ด้อ เป็นนักโทษหญิงไร้ญาติเช่นเดียวกับหนิง เพื่อนนักโทษหญิงจึงใช้เล่าเพื่อเป็นพยานสนับสนุนถึงปัญหาและความทุกข์ที่หนิงเผชิญอยู่ในเรือนจำว่านักโทษหญิงต่างมีสภาพความเป็นอยู่เลวร้ายไม่ต่างจากชีวิตของหนิง นอกจากนี้ ผู้เขียนยังเล่าถึงชีวิตของนักโทษหญิงบางคนหลังพ้นโทษจากเรือนจำ แต่ผู้เขียนไม่ได้เอ่ยชื่อของตัวละคร เช่น นักโทษหญิงคู่พี่น้อง และนักโทษหญิงอีกคนหนึ่ง ที่ยังคงลักขโมยของจากบุคคลและสถานที่ต่างๆ เพื่อแสดงถึงทัศนคติของนักโทษหญิงที่ยังเลือกกระทำผิดกฎหมายเหมือนเดิม เช่นเดียวกับหนิงที่ให้เหตุผลในการกลับมาค้าประเวณีหลังพ้นโทษจากเรือนจำ เพราะมองว่าเป็นอาชีพที่หารายได้ง่ายและสามารถทำงานได้เลย และการถูกลงโทษจำคุกก็ไม่ได้ทำให้นักโทษหญิงหวาดกลัวต่อการกระทำผิด นอกจากนี้ ผู้เขียนก็ยังเล่าถึงเพื่อนนักโทษหญิงบางคน que เลือกทำอาชีพสุจริตหลังพ้นโทษจากเรือนจำด้วย ยกตัวอย่าง ชีวิตของมด ซึ่งเคยเป็นนักโทษหญิงที่ทำหน้าที่คุมเรือนนอนให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ เมื่อพ้นโทษแล้วได้หันมาทำอาชีพพนักงานบริการ โรงแรม ซึ่งหนิงมีโอกาสได้เจอโดยบังเอิญขณะที่คบหาอยู่กับฝน และทำอาชีพค้าขายด้วยกัน

มดบอกว่าตอนนี้เค้ามาทำงานอยู่ที่โรงแรมสี่ดาวแห่งหนึ่งในหัวหิน และจากนั้นมา มดก็จะมาหาฉันทุกเสาร์-อาทิตย์ โดยมาช่วยฉันขายของ เราสนิทกันมากขึ้นทุกวันๆ และมดก็เปลี่ยนแปลงไปมาก ไม่เหมือนตอนอยู่ในคุก ที่เจ้าระเบียบและชอบยุ่งวุ่นวายกับเรื่อง

ส่วนตัวของฉัน แต่ตอนนี้มันกลับกลายเป็นมดที่ไ้คำปรึกษาที่ดีแก่นัน...แต่สิ่งหนึ่งที่มดยังคงเหมือนเดิมไม่มีเปลี่ยนแปลงก็คือ รูปร่างอันใหญ่โต ที่ตรงข้ามกับชื่อนั่นเอง (ธันดาสว่างเดือน, 2554: 178)

การเล่าเรื่องของเพื่อนซึ่งมีภูมิหลัง ประสบการณ์ และการเผชิญชะตากรรมเดียวกันเป็นจำนวนมากจึงเป็นการเขียนเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้หญิงที่มีความหลากหลายอันเป็นสังคมและวัฒนธรรมของสตรีชายขอบอีกกลุ่มหนึ่ง ดังที่ ทวีลักษณ์ พลราชม เสนอแนวคิดการเขียนของสตรีผิวสีและสตรีในในประเทศโลกที่สามของ ตรินห์ มินห์ ฮา ว่าการเขียนเป็นการถ่ายทอดความเป็นตัวตนจากความเป็นเพศ เชื้อชาติ ชนชั้น (ทวีลักษณ์ พลราชม, 2550: 191) โดยที่ผู้เขียนเน้นการเล่าประสบการณ์ชีวิตของตนในฐานะผู้หญิงชาวไทย ชนชั้นระดับล่าง ทำงานในอาชีพที่สังคมไม่ยอมรับ ทั้งนี้ ผู้เขียนยังพยายามอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมของตน เพื่อต่อต้านหรือวิพากษ์องค์ความรู้เดิมของสังคมที่มีต่อหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิงด้วยการเล่าถึงประสบการณ์ชีวิตของเพื่อนหลายคน การเขียนของสตรีชายขอบจึงไม่อาจแยกขาดตนเองและชุมชน การเขียนจึงเชื่อมร้อยความสัมพันธ์ของคนในชุมชนหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิงทำให้เรื่องเล่ากลายเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ของกลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่เคยได้รับความสำคัญจากงานเขียนอัตชีวประวัติซึ่งเป็นงานเขียนที่ผลิตขึ้นจากกรอบความรู้และภาษาของนักเขียนชาย

ทั้งนี้ การที่ผู้เขียนเลือกถ่ายทอดชีวิตของตนผ่านงานเขียนอัตชีวประวัติ ซึ่งเน้นการเล่าเรื่องเพื่อนำเสนอความจริง ได้แสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนภาษาของเพศชายให้สอดคล้องกับการเขียนและการถ่ายทอดเรื่องเล่าของผู้หญิง โดยผู้เขียนหยิบยืมวิธีคิดของนักเขียนชายในการเล่าเรื่องตามความเป็นจริง เพราะไม่เพียงผู้เขียนจะใช้กลวิธีการสร้างเรื่องเล่าของเพื่อนซึ่งเป็นคนในกลุ่มสังคมชายขอบเพื่อเพิ่มน้ำหนักของเรื่องเล่าให้มีความน่าเชื่อถือจากการนำเสนอเหตุการณ์เลวร้ายต่างๆ แล้ว ผู้เขียนยังสร้างเรื่องเล่าของบุคคลทั่วไปที่มีสถานะและบทบาทอื่นๆ ในสังคมเพื่อเปิดเผยถึงทัศนคติของคนในสังคมที่มีต่อหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิง และอาชีพค้าประเวณีด้วย เช่น พ่อบุญธรรม ดำรง เพื่อนบ้านที่รู้จัก บุคคลในวงการนักเขียน เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนมิได้เล่าภูมิหลังหรือประสบการณ์มากเท่ากับเพื่อนหญิงค้าประเวณีและเพื่อนนักโทษหญิง แต่ผู้เขียนได้เล่าถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนกับบุคคลทั่วไปช่วงเวลาหนึ่งว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร และเน้นเสนอความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นต่ออาชีพค้าประเวณี เช่น แสดงความคิดเห็นให้เลิกการค้าประเวณี หรือสนับสนุนให้ทำต่อไป ทัศนคติของบุคคลเหล่านี้ได้ส่งผลให้หนึ่งตัดสินใจเลือกทางเดินชีวิตต่อไป เช่น ตัวละครที่เป็นผู้อาวุโสส่วนใหญ่เห็นว่าการค้าประเวณีเป็นอาชีพไม่ดีเช่น ป่านากายมา ซึ่งเป็น

ผู้มีอิทธิพลท้องถิ่นได้รับอุปถัมภ์หนึ่งขณะใช้ชีวิตที่ประเทศญี่ปุ่น เห็นว่าการค้าประเวณีเป็นอาชีพไม่ดี จึงให้หนึ่งเลิกค้าประเวณีมาเป็นผู้จัดการร้านบันเทิงแทน จนเมื่อปีนาคายามาถูกตำรวจจับกุม และถูกต้องขังในเรือนจำ ก็ได้มอบเงินจำนวนหนึ่งให้หนึ่งไว้ใช้จ่ายและสั่งให้เลิกค้าประเวณีและกลับประเทศไทย แต่หนึ่งไม่เชื่อฟังยังคงกลับไปค้าประเวณีตามเดิม เพราะยังยึดติดกับรายได้ที่ได้จากการทำงานจำนวนมาก คุณหญิงจันทรี หาญเจนลักษณ์ ที่แนะนำให้หนึ่งไปปฏิบัติธรรม เพราะเห็นว่าการค้าประเวณีเป็นวงจรที่ทำให้เกิดความทุกข์ทั้งกายและใจ อาจันต์ ปัญจพรรค์ มองว่าอาชีพค้าประเวณี เป็นอาชีพที่ไม่มีใครอยากทำ แต่ผู้ค้าประเวณีจำต้องยอมทำเพราะมีเงื่อนไขในชีวิต ดังที่ผู้เขียนยกคำพูดของ อาจันต์ ปัญจพรรค์ ว่า “ร่างกายที่แหลกเหลวของหนึ่งที่ต้องไปขายตัวเปรียบเสมือนธาตุทองที่ขโมยตัวหนึ่งให้ออกมาเป็นตัวหนังสือที่มีคุณค่าในวรรณกรรมที่ดี” (ธนิดา สว่างเดือน, 2555: 199)

ส่วนตัวละครที่สนับสนุนให้หนึ่งค้าประเวณีต่อไปส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกับหนึ่ง แต่ผู้เขียนไม่กล่าวชื่อไว้ คือ เพื่อนรุ่นพี่ที่รู้จักกันเมื่อครั้งที่หนึ่งใช้ชีวิตกับ ฝน คนรักที่จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อนพนักงานโรงแรม แม่ค้าที่รู้จักกันเมื่อหนึ่งทำอาชีพขายขนมปังริมถนน เป็นต้น ผู้เขียนเล่าเพียงบทสนทนาของหนึ่งที่ปรึกษากับเพื่อน เมื่อตอนที่ชีวิตล้มเหลวจากการขายขนมปัง และถูกให้ออกจากการเป็นพนักงานโรงแรมหลายครั้ง กลุ่มเพื่อนเหล่านี้จึงเป็นตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นเพื่อใช้สนับสนุนเหตุผลที่ตัดสินใจกลับมาค้าประเวณีต่อไป

ความสำคัญของเรื่องเล่าแต่ละกลุ่มบุคคลที่ผู้เขียนเล่าแทรกไปกับเรื่องเล่าของตนเอง แสดงให้เห็นว่าคนส่วนใหญ่ในสังคมเห็นว่าการค้าประเวณีเป็นอาชีพไม่ดี และเป็นอาชีพที่ใช้หารายได้ชั่วคราวเมื่อชีวิตล้มเหลว แต่ไม่สมควรทำตลอดไป ทำให้อัตชีวประวัติของธนิดา สว่างเดือนได้สร้างมิติของเรื่องเล่า ทั้งจากเรื่องของคนในสังคมเดียวกัน และเรื่องจากบุคคลทั่วไปในสังคมที่มีทัศนคติต่อตนเองและอาชีพของคนชายขอบ ส่งผลให้ผู้เขียนเรียนรู้ตัวตนผ่านความสัมพันธ์กับบุคคลเหล่านี้ และนิยามตนเองว่าเป็นผู้หญิงชนชั้นล่าง และเป็นคนไม่ดี การตีความตัวตนของตนเองและประสบการณ์ของเพื่อนจึงทำให้ผู้เขียนพยายามนำเสนอสังคมของหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิงที่แต่ละคนมีเงื่อนไขของชีวิตที่ทำให้จำยอมเลือกการค้าประเวณีเป็นอาชีพ และต้องเผชิญชีวิตอย่างโหดร้ายจากการตกเป็นเหยื่อความรุนแรง การถูกเอารัดเอาเปรียบ และการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นภายใต้มายาคติโสเภณีและนักโทษหญิง

2. การลำดับชุดเหตุการณ์

ลักษณะอีกประการในการนำเสนอเนื้อหาอัตชีวประวัติของธันดดา สว่างเดือน พบว่ามีการลำดับเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกันเป็นวงจร เพียงแต่เปลี่ยนสถานที่และเปลี่ยน “ตัวละคร” ใหม่โดยที่ตัวละครยังคงมีสถานะหรือบทบาทเดิมเช่น คนรัก ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น หรือตำรวจในประเทศต่างๆ โดยผู้เขียนเริ่มเล่าเรื่องจากหนึ่งที่มีฐานะยากจนจึงตัดสินใจมาค้าประเวณี แม้ว่าจะได้รายได้ดีแต่หนึ่งก็ต้องเผชิญเหตุการณ์ถูกใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ทำให้หนึ่งพยายามหาโอกาสที่จะได้พบคนรักใหม่ เมื่อคบหากันแล้วทำให้หนึ่งต้องเลิกทำอาชีพค้าประเวณีและหางานอื่นทำไประยะหนึ่ง จนกระทั่งเลิกกับคนรัก หนึ่งก็กลับมาเป็นหญิงค้าประเวณีอีกจนถูกตำรวจจับกุมส่งตัวกลับประเทศ ทำให้หนึ่งกลับมามีฐานะยากจนและยังคงหาทางไปทำงานในประเทศอื่นใหม่ ประสบเหตุการณ์ถูกใช้ความรุนแรงใหม่ พบคนรักใหม่ และใช้ชีวิตแบบเดิมจนกระทั่งถูกตำรวจจับกุมส่งตัวกลับประเทศอีก ผู้เขียนได้เล่าเหตุการณ์เช่นนี้วนเวียนไปมาตลอดเรื่อง เหตุการณ์บางตอนจึงสามารถรวบรวมเข้าเป็นหมวดหมู่เดียวกันได้ แบ่งออกตามลักษณะประสบการณ์ที่ผู้เขียนเล่าชุดเหตุการณ์คล้ายคลึงกันไปมาหลายครั้งคือ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความยากจน ประสบการณ์การเป็นหญิงค้าประเวณี ประสบการณ์นักโทษหญิง และประสบการณ์ด้านความสัมพันธ์กับคนรัก

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความยากจน มีชุดเหตุการณ์คือ ชุดเหตุการณ์วัยเด็กของหนึ่ง ประกอบด้วยความยากจนเป็นสาเหตุสำคัญหลักที่ทำให้หนึ่งตัดสินใจค้าประเวณี ครอบครัวยากจน พ่อแม่หย่าร้างหรือมีภรรยาอยู่ หนึ่งไม่ได้เรียนหนังสือ และมีภาระหน้าที่หาเลี้ยงครอบครัว และเมื่อทำงานเป็นหญิงค้าประเวณี หนึ่งถูกตำรวจจับทุกครั้งที่ไม่ไปทำงานต่างประเทศ ทำให้กลายเป็นนักโทษหญิง ไม่สามารถเก็บเงินจากการค้าประเวณีได้ หนึ่งจึงมีฐานะยากจน และยังคงตัดสินใจเดินทางค้าประเวณีในสถานที่ใหม่ต่อไปเช่นเดิม ผู้เขียนยังเล่าชุดเหตุการณ์นี้ซ้ำแต่เปลี่ยนตัวละครคือ ชุดเหตุการณ์ของเพื่อนหญิงค้าประเวณีที่มีภูมิหลังและมีภาระหน้าที่เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวแบบเดียวกัน จึงมาค้าประเวณีและลักลอบเดินทางข้ามประเทศเพื่อมาทำงาน เมื่อถูกตำรวจจับส่งกลับประเทศ ก็แสวงหาสถานที่ทำงานใหม่เช่นเดียวกับหนึ่ง การเพิ่มเรื่องเล่าของเพื่อนหญิงค้าประเวณีที่วิถีชีวิตแบบเดียวกันเป็นการยกตัวอย่างเพื่อหาเหตุผลว่า การที่ผู้หญิงชนชั้นล่างจำนวนมากตัดสินใจเลือกการค้าประเวณีเป็นอาชีพเพราะมีปัญหาความยากจน ชุดเหตุการณ์ในวัยเด็กจึงมีความคล้ายคลึงกับอัตชีวประวัติแบบฉบับคือ เจ้าของประวัติเริ่มต้นเล่าชีวิตที่ยากลำบาก แต่ได้พยายามต่อสู้ฝ่าฟันเพื่อเปลี่ยนแปลงสถานภาพของตนเองด้วยความเพียรพยายาม หรือความมุมานะในหน้าที่การงาน แต่เนื้อหาในวัยเด็กของธันดดาได้แสดงให้เห็นว่าหนึ่งรับรู้ว่าตนเองมีสถานภาพ

เป็นชนชั้นล่าง มีอุปสรรคในชีวิต แต่ก็ได้เลือกทำงานค้าประเวณีทั้งที่รู้ว่าเป็นอาชีพที่สังคมมองว่าเป็น “หญิงคนชั่ว” ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาชีวิตด้านอื่นๆ ตามมาอีกมากมายคือ หญิงค้าประเวณีกลายเป็นเพียงสินค้าหรือปัจจัยการผลิตในกระบวนการค้าประเวณี และยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมจากสังคมชายเป็นใหญ่ทั้งในระดับครอบครัว หรือกระบวนการค้าประเวณี รูปแบบชีวิตของหญิงในวัยเยาว์จึงเป็นการเล่าถึงวิธีการดำเนินชีวิตของสตรีชายขอบที่พยายามเอาตัวรอดจากสังคมชายขอบ

ประสบการณ์หญิงค้าประเวณี คือ ชุดเหตุการณ์ของหญิงและเพื่อนขณะทำงานเป็นหญิงค้าประเวณี มีวิธีการเรียงลำดับเหตุการณ์คือ หญิงและเพื่อนเมื่อได้รายได้จากการค้าประเวณีในต่างแดนจะแบ่งเงินออกเป็น 3 ส่วนคือ ใช้นี้ให้ผู้จัดการโสเภณี อีกส่วนสำหรับเที่ยวเตร่ เล่นการพนัน และยาเสพติด และอีกส่วนสำหรับการส่งเงินให้ครอบครัวและลูก จากนั้นเล่าถึงประสบการณ์ขณะทำงานกับลูกค้า ซึ่งมีทั้งการบรรยายลักษณะของลูกค้า และเล่าเหตุการณ์ถูกบุคคลในวงการค้าประเวณีเอารัดเอาเปรียบหรือถูกผู้มีอิทธิพลทำร้าย จากนั้นเล่าถึงความสัมพันธ์กับลูกค้าในฐานะคนรักหรือได้พบคนรักใหม่ หญิงจะเลิกค้าประเวณีและหางานอื่นทำ เมื่อเลิกกับคนรักแล้วจึงกลับมาค้าประเวณีตามเดิม จนถูกตำรวจจับส่งตัวกลับประเทศ เมื่อถึงประเทศไทยก็หาสถานที่ทำงานใหม่ ชุดเหตุการณ์ประสบการณ์การค้าประเวณีได้เล่าคล้ายคลึงกันหลายครั้ง โดยเปลี่ยนสถานที่เกิดเหตุการณ์คือ ประเทศไทย ญี่ปุ่น บาห์เรน ยกเว้นประเทศฮ่องกง และสิงคโปร์ ที่ไม่ได้พบคนรักในทั้งสองประเทศเนื่องจากมีระยะเวลาในการทำงานน้อยกว่าประเทศอื่น ชุดเหตุการณ์ประสบการณ์ค้าประเวณีจึงเป็นการนำเสนอลักษณะของวงการค้าประเวณี บุคคลที่เกี่ยวข้อง กฎเกณฑ์การค้าประเวณี ราคาตัว ลักษณะสถานที่ วิธีการทำงาน และงานค้าประเวณีในต่างแดนได้ส่งผลอย่างไรต่อชีวิตของหญิงค้าประเวณีไทยบ้าง

เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้เขียนได้เล่าถึงประสบการณ์การค้าประเวณีอย่างละเอียดทั้งเหตุการณ์ดีและเหตุการณ์เลวร้าย ซึ่งเป็นลักษณะการเขียนที่แตกต่างจากการเขียนอัตชีวประวัติแบบฉบับที่เน้นการเชิดชู ยกย่องคุณงามความดีหรือความสามารถเจ้าของประวัติ แต่สอดคล้องกับลักษณะการเขียนอัตชีวประวัติของคนธรรมดา คือ เน้นการเล่าข้อเท็จจริงของชีวิตอย่างรอบด้าน และเปิดเผยถึงบุคลิกภาพเจ้าของประวัติ (วนิดา บำรุงไทย, 2545: 10) โดยเฉพาะการให้ข้อมูลการค้าประเวณี ประสบการณ์ที่มีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ทั้งดีและร้าย รวมถึงวิธีการต่อสู้หรือการเอาตัวรอดทั้งของตนเองและเพื่อนในสถานการณ์ต่างๆ ทำให้อัตชีวประวัติของ ธนัศดา สว่างเดือน มีวิธีการเล่าเรื่องแตกต่างจากเรื่องเล่าและประสบการณ์ของหญิงขายบริการของไทยในรูปแบบพ็อกเก็ตบุ๊กส์ (pocket books) ซึ่งเน้นประสบการณ์ด้านลบมาเป็นจุดขายเช่น การตัดสินใจผิดพลาดของเด็กวัยรุ่น

การเล่าความรู้ลักษณะมีเพศสัมพันธ์ หรือวิธีการมีเพศสัมพันธ์กับลูกค้า กลวิธีการเขียนของรณดาสว่างเดือนจึงทำให้การนำเสนอตัวตนในอัตชีวประวัติไม่ได้ทำให้หญิงค้าประเวณีทั้งหญิงและเพื่อนมีสถานะเป็น “เหยื่อ” จากคนในสังคม หรือเป็น “ผู้หญิงไม่ดี” กล่าวละเมิดศีลธรรมทางเพศเพียงอย่างเดียว ซึ่งลักษณะดังกล่าวหากเปรียบเทียบกับเรื่องเล่าต้นแบบของโสเภณีตามที่ซีโดนี สมิธ และ เคย์ แชนเฟลอร์ เสนอว่า เรื่องเล่าต้นแบบของโสเภณีมักสร้างภาพลักษณ์ให้ผู้หญิงอยู่ในสถานะ “เหยื่อ” และเน้นปริมาณของผู้ประสบเหตุที่ได้รับผลกระทบจำนวนมาก ขณะที่รายละเอียดส่วนอื่นที่ไม่อยู่ในกรอบของเรื่องเล่าจะถูกตัดทอนออกไป เช่น ความสามารถของผู้หญิงในการเอาตัวรอด หรือตอบโต้กับการถูกกดขี่ (ชุดิมา ประกาศสุติสาร, 2554: 121-122 อ้างถึง Smith and Schaffer, 2004: 123-152) ส่วนที่คล้ายคลึงกันระหว่างงานเขียนของรณดากับเรื่องเล่าต้นแบบของโสเภณีคือการเน้นปริมาณผู้ประสบเหตุที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงเท่านั้น

ประสบการณ์นักโทษหญิง คือ ชุดเหตุการณ์ที่เล่าถึงการดำรงชีวิตในเรือนจำแต่ละประเทศ ซึ่งหญิงเคยถูกต้องโทษด้วยสาเหตุ 2 ประการคือ ถูกตำรวจจับกุมฐานลักลอบค้าประเวณี และถูกตำรวจจับเพราะถูกตัดสินคดีความให้หญิงเป็นผู้กระทำความผิดจากการวางยาชิงทรัพย์ ชุดเหตุการณ์มีการลำดับเหตุการณ์คือ การบรรยายเรื่องการถูกจองจำในเรือนจำประเทศต่างๆ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การดำรงชีวิตของนักโทษภายใต้กฎเกณฑ์ของเรือนจำ และชีวิตหลังพ้นโทษ คือ หญิงและเพื่อนยังคงเลือกกลับไปทำอาชีพเดิมของตน ชุดเหตุการณ์ในเรือนจำได้เล่าคล้ายคลึงกันโดยเปลี่ยนสถานที่และเปลี่ยนตัวละครคือ สถานที่เกิดเหตุการณ์ของนักโทษหญิงคือ ประเทศญี่ปุ่น ไทย สิงคโปร์ และบาห์เรน ซึ่งผู้เขียนเล่ารายละเอียดการใช้ชีวิตในเรือนจำไทยมากที่สุด ส่วนตัวละครคือ นักโทษที่หญิงรู้จักในเรือนจำต่างประเทศ และนักโทษในเรือนจำไทยที่หญิงเคยให้ความช่วยเหลือด้วยการเขียนอุทธรณ์เพื่อขอลดหย่อนโทษจำคุก และตำรวจที่มีวิธีการปฏิบัติต่อหญิงค้าประเวณีเมื่อถูกจับกุม

ประสบการณ์นักโทษหญิงแสดงถึงจำนวนของนักโทษหญิงที่ตกอยู่ในชะตากรรมเดียวกัน โดยผู้เขียนเน้นประสบการณ์การดำรงชีวิตในเรือนจำของนักโทษที่รู้จักกันหลายคนที่ต่างพยายามหาวิธีการเอาตัวรอดให้พ้นจากความยากจน การถูกใช้ความรุนแรง หรือการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนักโทษด้วยกัน อันก่อให้เกิดความเครียดและความทุกข์อย่างมาก ประสบการณ์นักโทษหญิงที่ผู้เขียนคัดสรรชีวิตของนักโทษและเหตุการณ์ในเรือนจำจึงเป็นการผลิตซ้ำภาพลักษณ์ที่โหดร้ายของเรือนจำไทยที่เป็นศูนย์รวมของผู้กระทำความผิดทุกประเภท (สุวภา แก้วสุข, 2540 อ้างถึงใน สายพิน ศุภพทรมงคล, 2545: 54) และสนับสนุนความคิดของผู้เขียนว่าการถูกจองจำไม่สามารถทำ

ให้นักโทษเกรงกลัวต่อการกระทำผิดได้ ในทางกลับกันกลับเพิ่มหนทางให้ผู้กระทำความผิดเพิ่มมากขึ้นไปอีก

ประสบการณ์ด้านความสัมพันธ์กับคนรัก คือ ชุดเหตุการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของหญิงและคนรักในแต่ละช่วงชีวิต มีเนื้อหา 2 แบบคือ แบบแรก คนรักของหญิงที่เป็นชาวไทย มักเป็นคนรู้จักนอกแวดวงการค้าประเวณี เมื่อตัดสินใจคบหากัน หญิงจะมีหน้าที่เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวและทำงานหาเงินมาให้ แต่สุดท้ายคนรักนอกใจหรือมีภรรยาอยู่แล้ว แบบที่ 2 คนรักเป็นชาวต่างชาติซึ่งพัฒนาความสัมพันธ์จากลูกค้ามาเป็นคนรัก เมื่อตัดสินใจคบหากัน หญิงจะเลิกค้าประเวณีระยะหนึ่ง เพราะคนรักอุปการะหรืออยากให้งานอย่างอื่น แต่เมื่อเวลาผ่านไปจะมีเหตุการณ์ที่ทำให้แยกจากกันคือ ถูกตำรวจจับส่งตัวกลับประเทศ และคนรักนอกใจหรือมีภรรยาอยู่แล้ว จึงไม่สามารถคบหาต่อไปได้ เนื้อหาเกี่ยวกับคนรักทั้ง 2 แบบ จบลงด้วยการเลิกราและหญิงกลับมาค้าประเวณีใหม่ ยกเว้นคนรักคนสุดท้ายคือ เดฟ ซึ่งยังคบหากันอยู่แม้ผู้เขียนเป็นนักเขียนแล้ว ดังนั้น ผู้เขียนได้เล่าตามลำดับเวลาจากความสัมพันธ์ระหว่างตนกับคนรักที่ผ่านพ้นไปแล้วจนถึงคนรักคนปัจจุบันที่ยังคบหากัน และให้คำอธิบายว่าทำไมถึงมีเหตุให้ต้องจบความสัมพันธ์กับคนรักก่อนหน้านี้

ประสบการณ์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนรักมีการลำดับเหตุการณ์แบบเดียวกันและเล่าใหม่โดยเปลี่ยนสถานที่คือ ประเทศไทย ญี่ปุ่น และบาห์เรน และเล่าซ้ำโดยเปลี่ยน “ตัวละคร” คือ อ็อค พี่พี ชินหะ ฝน เดฟ การเล่าถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนรักแสดงให้เห็นถึงสถานภาพของหญิงในฐานะผู้หญิงที่ “ถูกกระทำ” คือ หญิงต้องทำหน้าที่ภรรยาตามที่คนรักเป็นผู้กำหนด ทั้งการแต่งกาย อาชีพ ภาระหน้าที่ในบ้าน ในขณะที่คนรักของหญิงมักแอบคบหาผู้หญิงอื่น หรือปิดบังว่ามีภรรยาอยู่แล้ว ประสบการณ์ความสัมพันธ์ของหญิงและคนรักจึงเป็นการตอกย้ำถึงอำนาจของสังคมชายเป็นใหญ่ (patriarchy) ที่ผู้ชายในบทบาทคนรักมีอำนาจเหนือกว่าสตรีชายขอบทั้งในระดับความสัมพันธ์ส่วนตัว หรือความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่การงาน

ชุดเหตุการณ์ซึ่งแบ่งออกตามลักษณะประสบการณ์สามารถแสดงเป็นแผนภาพดังนี้

ชุดเหตุการณ์	ลำดับเหตุการณ์	เปลี่ยนตัวละครและสถานที่
ประสบการณ์ความยากจน	- ครอบครัวยากจน - ภาระหน้าที่ - ตัดสินใจค้าประเวณี - ถูกตำรวจจับ - ย้ายที่ค้าประเวณี	<u>ตัวละคร</u> เลียบ, แหม่ม, คา, ตู๊กตา, ค่าย, หนึ่งกับบี
ประสบการณ์ค้าประเวณี	- แบ่งรายได้ใช้หนี้, เทียว, ส่งเงินให้ครอบครัว - เหตุการณ์หือความรุนแรง - มีคนรัก - เลิกค้าประเวณี/หางานใหม่ - เลิกกับคนรัก - ย้ายที่ค้าประเวณี - ถูกตำรวจจับ	<u>สถานที่</u> ไทย, ช่องกง, ญี่ปุ่น, สิงคโปร์, บาห์เรน
ประสบการณ์นักโทษหญิง	- บรรยายลักษณะและกฎเกณฑ์เรือนจำ - วิธีปฏิบัติของตำรวจต่อหญิงค้าประเวณี - การดำรงชีวิตของนักโทษหญิง - พันโท กลับมาหาจน - ย้ายที่ค้าประเวณี	<u>ตัวละคร</u> นักโทษหญิงที่หนึ่งเคยช่วยเหลือ, ตำรวจ <u>สถานที่</u> ญี่ปุ่น, ไทย, สิงคโปร์, บาห์เรน
ประสบการณ์กับคนรัก	- คนรักชาวไทย หนึ่งเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว/ คนรักชาวต่างชาติ หนึ่งได้รับอุปการะ - เลิกค้าประเวณี/ หางานใหม่ - คนรักนอกใจหรือมีภรรยาอยู่แล้ว	<u>ตัวละคร</u> อ้อด, พี่พี, ชินหะยะ, ฝน, เผล <u>สถานที่</u> ญี่ปุ่น, บาห์เรน

ภาพที่ 1 ชุดเหตุการณ์ที่เล่าซ้ำโดยเปลี่ยนตัวละครและสถานที่ในโครงเรื่องต้นร้ายปลายดี

การลำดับชุดเหตุการณ์ตามลักษณะประสบการณ์ ซึ่งเล่าคล้ายคลึงกันไปมาตลอดเรื่อง แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนใช้โครงเรื่องแบบ “ต้นร้ายปลายดี” แบบเดียวกับอัตชีวประวัติแบบฉบับของ นักเขียนชายและคล้ายคลึงกับโครงเรื่องของประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่เฮเดน ไวต์ เสนอคือ โครงเรื่อง แบบสุขนานุกรม (Comic) มีลักษณะคือ เจ้าของอัตชีวประวัติเริ่มต้นจากสถานภาพความเป็นอยู่ ยากลำบาก พบอุปสรรคในชีวิตมากมาย ซึ่งในที่นี้หมายถึงปัญหาความยากจน การตกเป็นเหยื่อของ ความรุนแรงในครอบครัว การล้มเหลวในชีวิต ทำให้ต้องใช้การค้าประเวณีแก้ปัญหาชีวิต แต่การ ทำงานอาชีพนี้กลับทำให้หนึ่งพบเจอเหตุการณ์เลวร้ายมากมาย จนต้องหาทางต่อสู้และเอาตัวรอด ให้ได้ จนในตอนท้ายหนึ่งสามารถเอาชนะอุปสรรคชีวิตได้คือ เขียนอัตชีวประวัติเข้าร่วมประกวด รางวัลชมเชย และได้รับรางวัลชนะเลิศ ทำให้หนึ่งมีอาชีพใหม่คือนักเขียน ซึ่งทำให้หนึ่งเลิก การค้าประเวณีได้อย่างถาวร

การได้ทำงานในอาชีพที่สังคมยอมรับและประสบความสำเร็จจึงทำให้ผู้เขียนมองตนเองว่า สามารถกลับตัวจากเป็น “ผู้หญิงไม่ดี” มาเป็นคนดีได้ และยังสามารถช่วยเหลือกลุ่มสตรีชายขอบ ด้วยกันคือ เขียนเรื่องเล่าเกี่ยวกับการค้าประเวณีเพื่อให้สังคมมีความเข้าใจใหม่แก่หญิงค้าประเวณี และเป็นวิทยากรในเรือนจำเพื่อให้กำลังใจและจัดกิจกรรมรับบริจาคสิ่งของที่จำเป็นให้แก่ักโทษ หญิง บทบาทใหม่เหล่านี้ได้กลายเป็นสิ่งเติมเต็มให้แก่ชีวิตของผู้เขียนว่าชีวิตของตนนั้นสามารถ หลุดพ้นจากวงจรการค้าประเวณีได้ เป็นชีวิตที่มีคุณค่า และประสบความสำเร็จ อัตชีวประวัติของ ธนัศดา สว่างเดือน จึงมีกลวิธีการแต่งแบบอัตชีวประวัติแบบฉบับที่หยิบยืมวิธีคิดของนักเขียนชาย โดยใช้กรอบคิดแบบคู่ตรงข้าม ความล้มเหลว/ความสำเร็จ โดยเริ่มต้นจากความล้มเหลวแล้วพบ ความสำเร็จในตอนท้ายอย่างเป็นเหตุเป็นผล เรื่องราวของผู้เขียนจึงแสดงให้เห็นถึงการตกอยู่ภายใต้ มายาคติโสเภณี การตีความสถานะของตนว่าเป็นผู้หญิงชั้นต่ำและเป็นคนไม่ดี และใช้การเขียนต่อสู้ มายาคติโสเภณี เพื่อแสดงให้เห็นว่าหญิงค้าประเวณีก็สามารถเป็นคนดีและช่วยเหลือสังคมได้

สรุป กลวิธีการแต่งของอัตชีวประวัติธนัศดา สว่างเดือน มีส่วนที่คล้ายคลึงอัตชีวประวัติ แบบฉบับและอัตชีวประวัติของนักเขียนชายคือ

อัตชีวประวัติของธนัศดา สว่างเดือน คล้ายคลึงกับกลวิธีการแต่งอัตชีวประวัติแบบฉบับคือ ผู้เขียนใช้โครงเรื่องต้นร้ายปลายดีนำเสนอชีวิตและประสบการณ์ที่เริ่มต้นจากความยากลำบาก ต่อสู้ อุปสรรคชีวิตจนประสบความสำเร็จ โดยมีวิธนำเสนอเนื้อหาใน 2 ลักษณะคือ การสร้างเรื่องเล่าของ

ตัวละครเพื่อนหญิงค้าประเวณี เพื่อนนักโทษหญิง และบุคคลทั่วไป และการลำดับชุดเหตุการณ์แบ่งตามลักษณะประสบการณ์ของผู้เขียน การคิดสรรเรื่องเล่าเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของเรื่องเล่าและการจัดเรียงลำดับเหตุการณ์แสดงให้เห็นชีวิตของผู้เขียนที่เผชิญกับความเลวร้ายจากวงจรค้าประเวณีจึงสร้างความสมจริงให้กับเรื่องเล่าอัตชีวประวัติ

ด้านลักษณะการเขียนที่มีความสอดคล้องกับอัตชีวประวัติของคนชายขอบคือ การเชื่อมโยงเรื่องเล่าของเพื่อนหญิงค้าประเวณีและเพื่อนนักโทษหญิงรวมเข้ากับเรื่องเล่าของผู้เขียน ซึ่งเป็นวิธีการเขียนของสตรีชายขอบที่เชื่อมร้อยความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และไม่สามารถแยกขาดตนเองจากชุมชนได้ วิธีการเขียนลักษณะดังกล่าวจึงแตกต่างกับอัตชีวประวัติแบบฉบับที่จำกัดการเล่าเรื่องเฉพาะเรื่องของเจ้าของประวัติ ซึ่งเป็นการให้คุณค่าแก่การเชิดชู หรือสวดดีคุณงามความดีของเจ้าของประวัติ แต่งานของธนิดามุ่งเปิดโปงปัญหาของคนชายขอบ ปัญหาความยากจน การถูกกดขี่ การถูกเอารัดเอาเปรียบจากกระบวนการค้าประเวณี การตกเป็นเหยื่อความรุนแรง และการดำเนินชีวิตภายใต้มายาคติโสเภณีและนักโทษหญิง ด้วยการแสดงจำนวนผู้ประสบชะตากรรมเลวร้ายแบบเดียวกัน งานเขียนของธนิดาจึงสามารถแสดงถึงบุคลิกลักษณะและรูปแบบการดำเนินชีวิตของหญิงค้าประเวณีในประเทศโลกที่สาม โดยยังคงใช้โครงสร้างการเล่าเรื่องอัตชีวประวัติแบบฉบับ

กลวิธีการใช้ภาษา

การถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความคิด ความรู้สึก อารมณ์ และบุคลิกภาพของผู้เขียนอย่างถ่องแท้ ทำให้วิธีการใช้ภาษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเขียนอัตชีวประวัติ เห็นได้จากการศึกษาอัตชีวประวัติแบบฉบับได้ให้ความสำคัญแก่การใช้ภาษาอย่างสร้างสรรค์ เช่น อัตชีวประวัติของนักบุญออกุสตินเรื่อง *คำสารภาพ* ในคริสต์ศตวรรษที่ 4 ได้เน้นการใช้ภาษาเชิงวาทศิลป์ที่สวยงามในการเขียนเรื่องเล่าเพื่อสารภาพบาป (Anderson, 2001: 17-18 cited in Gusdorf, 1956) จนกระทั่งมาถึงในยุคสมัยใหม่ งานเขียนอัตชีวประวัติได้รับความนิยมจากอิทธิพลปรัชญาจินตนิยม ซึ่งให้ความสำคัญแก่นุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคลที่เชื่อว่าแต่ละคนนั้นมีบุคลิกและลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน จึงมองว่าประสบการณ์ชีวิตของแต่ละบุคคลนั้นล้วนมีคุณค่า งานเขียนประเภทบันทึกประสบการณ์ชีวิตเพื่อแสวงหาบุคลิกของผู้เขียนนั้นจึงให้ความสำคัญแก่วิธีการถ่ายทอดประสบการณ์ของตนที่ผ่านการขัดเกลา และเรียบเรียงภาษาอย่างดีในฐานะวรรณกรรม (ธีรยุทธ บุญมี, 2550: 84) นอกจากนี้ กลวิธีการใช้ภาษายังทำให้ผู้เขียนตระหนักถึงการ

สื่อสารความหมายของข้อมูล เพื่อหลีกเลี่ยงการเล่าเรื่องที่อาจแสดงความหมายในเชิงโอ้อวด หรือ เยินยอนตนเอง แต่ต้องเป็นการเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นจากความปรารถนาดีที่เปิดเผยประสบการณ์ของตน เพราะมองว่าชีวิตที่ผ่านทั้งความทุกข์และความสุขนั้นมีคุณค่าและมีความหมาย (สุกมล รัตนสุภา, 2552: 111)

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาอัตชีวประวัติจากแนวคิดหลังสมัยใหม่ ได้ทำให้การศึกษา ภาษาในอัตชีวประวัติที่แต่เดิมมุ่งศึกษาถึงภาษาในด้านการเสนอข้อเท็จจริงและวิธีการใช้ภาษาทาง วรรณศิลป์เป็นหลัก เปลี่ยนมาสู่การศึกษาถึงความหมายที่ปรากฏอยู่ในตัวบท (text) โดยเฉพาะ การศึกษาเรื่องเล่าจากสตรีชาวยุโรป ที่เรื่องเล่านั้นมีบทบาทในการสร้างตัวตนและเสียงของผู้หญิงที่ เคยถูกลบหายในสังคมที่มีผู้ชายเป็นศูนย์กลาง การศึกษาโดยให้ความสำคัญแก่ความหมายในตัวบท มากกว่าให้คุณค่าแก่นักเขียนว่ามีเพศ ตำแหน่งทางสังคม หรือชื่อเสียงในด้านใด ทำให้อัตชีวประวัติ มีเนื้อหาที่หลากหลายขึ้น เพราะแม้แต่คนธรรมดาก็สามารถเขียนอัตชีวประวัติได้ในฐานะที่ชีวิต และประสบการณ์ก็มีแง่มุมและความน่าสนใจไม่น้อยไปกว่าบุคคลที่มีชื่อเสียง ทำประโยชน์เพื่อ ประเทศชาติ หรือชีวิตและประสบการณ์ที่มาจากเพศชายเท่านั้น และยังทำให้แนวทางการเขียน อัตชีวประวัติมีหลายวิธีการมากขึ้น ไม่ถูกจำกัดเพียงแนวทางการเขียนเพื่อ “สวดุติ” หรือสรรเสริญ เจ้าของประวัติเพียงอย่างเดียว

ในการศึกษาแนวทางการใช้ภาษาของธรรมา สว่างเดือน ซึ่งผู้เล่าเป็นสตรีชาวยุโรปจากการ ทำอาชีพค้าประเวณีซึ่งเป็นอาชีพที่สังคมไม่ยอมรับ ไม่มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนในระดับสูง อีกทั้งยัง ไม่เคยเป็นนักเขียนมาก่อน ทำให้ผู้เขียนไม่มีทักษะการประพันธ์อย่างสละสลวยหรือกลวิธีการใช้ ภาษาเชิงวรรณศิลป์คือ ศิลปะในการแต่งหนังสือ หรือศิลปะทางวรรณกรรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525: 744) ซึ่งภาษาวรรณศิลป์เป็นการใช้ภาษากับหนังสือที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งดีหรือวรรณคดี เน้นการสื่อสารอารมณ์และความรู้สึก ซึ่งเกิดจากการพรรณนารายละเอียดอย่างประณีตพิสดาร หรือ เป็นการใช้สัญลักษณ์กล่าวแทนความคิด ความรู้สึกแทนความหมายที่ไม่สามารถอธิบายได้ลึกซึ้ง จากการใช้ภาษาปกติ (สุจิตรา จงสถิตยวัฒนา, 2549: 1-2) ดังที่ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ ได้วิจารณ์ถึง วิธีการใช้ภาษาของผู้เขียนในอัตชีวประวัติเล่มแรกว่า

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่เขียนจากประสบการณ์ตรงของผู้เล่า ซึ่งมีได้มีทักษะด้าน กลวิธีการประพันธ์หรือการใช้ภาษาสละสลวย ผู้เล่าเล่าเรื่องอย่างเรียบง่าย ตรงไปตรงมา ใช้ภาษาปากปนภาษาเขียน ใช้บุพพท สันธานผิดที่ผิดทาง ซึ่งเป็นการด้อยอย่างยิ่งที่

บรรณาธิการไม่ได้ตกแต่งแก้ไขภาษาของผู้เล่าเลย เพราะความดิบและความขรุขระของภาษากลับสะท้อนความจริงใจ ไว้เคียงสา ปราศจากมายาจิต ชวนให้ติดตามอ่านเรื่องราวของผู้เล่าที่กำลังลอกเปลือกชีวิตตัวเองทีละนิด รวมทั้งชีวิตของผู้หญิงคนอื่นๆ ที่เลือกเดินบนเส้นทางชีวิตสายเดียวกัน

(รินฤทัย สัจจพันธุ์, 2556: 78-79)

จากการวิจารณ์ของรินฤทัย สัจจพันธุ์ ได้แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนไม่ได้ใช้ภาษาเชิงวรรณศิลป์ ซึ่งเกิดจากการคิดเรียบเรียงถ้อยคำอย่างประณีตก่อนจะนำถ้อยคำเหล่านั้นมาเขียนเล่าเรื่อง ทั้งนี้ เพราะจุดมุ่งหมายของผู้เขียนที่เสนอไว้ในอัตชีวประวัติเล่มแรกคือ เขียนเรื่องราวของตนขึ้นเพื่อเข้าประกวดรางวัลขนาดจากการประกวดการเขียนสารคดี และอยากระบายเรื่องราวของตนลงในอัตชีวประวัติ (ธนิดา สว่างเดือน, 2554: 207-208) ทั้งประสบการณ์ดีและร้ายอย่างตรงไปตรงมา และไม่ปิดบัง การใช้ภาษาในอัตชีวประวัติของธนิดา สว่างเดือนจึงแตกต่างจากรูปแบบการใช้ภาษาอัตชีวประวัติแบบฉบับที่ให้ความสำคัญแก่การใช้ภาษาเชิงวรรณศิลป์เพื่อร่างภาพตัวตนของเจ้าของอัตชีวประวัติได้อย่างแจ่มชัดที่สุด โดยเฉพาะงานเขียนที่มาจากนักเขียนเพศชาย แต่ผู้เขียนได้ใช้ภาษาของตนเองในฐานะภาษาของผู้หญิงเล่าเรื่องเพื่อนำเสนอตัวตน ดังที่ เฮเลน ซิซุ (Helene Cixous) เสนอว่าผู้หญิงจะก้าวข้ามจากโลกที่ผู้ชายเป็นผู้กำหนดภาพลักษณ์หรือตัวตนของผู้หญิงได้ ผู้หญิงก็ต้องเขียนด้วยภาษาของผู้หญิงเอง ซึ่งภาษาในแบบผู้หญิงที่ซิซุเสนอคือ การเขียนแบบจดบันทึก เขียนเป็นลักษณะร่างง่ายๆ ไม่ปะติดปะต่อ ไม่คิดในรูปแบบกฎเกณฑ์ (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 162)

วิธีการเขียนซึ่งไม่ได้คำนึงถึงการใช้ภาษาเชิงวรรณศิลป์อันเป็นลักษณะสำคัญของการเขียนอัตชีวประวัติ ทำให้ผู้เขียนใช้ภาษาที่ตนพูดคุยในชีวิตประจำวันเป็นหลักมาบรรยายเรื่องราวของตน ภาษาที่เขียนในเรื่องเล่าจึงแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้หญิงที่สะท้อนผ่านคำพูด และวิถีชีวิตของผู้เขียน การเล่าเรื่องในชีวิตประจำวัน และรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้หญิงชายขอบ ภาษาของผู้เขียนในฐานะภาษาของผู้หญิงจึงไม่ใช้การใช้ภาษาที่เป็นระเบียบแบบแผน แต่เป็นการใช้คำและสำนวนที่หลากหลายขึ้นอยู่กับอารมณ์และความรู้สึกของผู้เขียนที่มีต่อประสบการณ์ของตน การเรียบเรียงเนื้อหาจึงพบว่ามีลักษณะการเล่าเรื่องอย่างสะเปะสะปะ หรือไม่ปะติดปะต่อกันคือ เล่าเหตุการณ์สลับกับการแสดงอารมณ์และความรู้สึกต่อประสบการณ์ของตน หรือเล่าสลับความคิดในใจของตัวละครขณะอยู่ในเหตุการณ์ หรือเล่าเหตุการณ์สลับกับคำพูดระหว่างตัวละคร และเมื่อเล่าเหตุการณ์ทั้งหมดจนจบ ผู้เขียนจะปิดท้ายด้วยการเสนอความคิดเห็นหรือสิ่งที่ประสงค์จะบอกแก่

ผู้อ่าน การใช้ภาษาของผู้เขียนจึงมีลักษณะการใช้ภาษาของผู้หญิง ดังที่ ชีซูเสนว่า เมื่อผู้หญิงเขียนจะปล่อยให้คำเลื่อนไหลไปอย่างอิสระตามที่ผู้หญิงปรารถนาให้คำพูดนั้นไปทางไหน หรือเปรียบได้กับผู้หญิงใช้ภาษา 1,000 ภาษา (Tong, 2009: 277)

ผู้วิจัยพบลักษณะเด่นการใช้ภาษาในอัตชีวประวัติของชนคดา สว่างเดือน ซึ่งอธิบายตามลำดับ ดังนี้

1. การใช้ภาษาพูด

ผู้เขียนมักใช้ภาษาพูดและบางครั้งใช้คำไม่สุภาพในการเล่าเรื่องเพื่อแสดงถึงอารมณ์ของผู้เขียนเวลาเรียกตัวละคร และความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับตัวละคร แบ่งเป็น การใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 หมายถึงคำที่ใช้แทนตัวผู้พูดหรือผู้เล่าคือ คำว่า “ฉัน” เป็นผู้เล่าเรื่อง แทนผู้เขียน ชนคดา สว่างเดือน หรือ หญิง ผู้เล่าเรื่องในอัตชีวประวัติ “ฉัน” ทำหน้าที่เล่าเรื่อง แสดงความคิดเห็น ทศนะ หรือวิพากษ์ต่อเหตุการณ์ต่างๆ แต่เมื่อผู้เขียนเล่าถึงความคิดในใจของตน หรือการเล่าบทสนทนากับตัวละครอื่น ผู้เล่ามักใช้คำว่า “กู” ซึ่งมักใช้ในตอนเล่าบทสนทนาระหว่างพูดคุยกับเพื่อน จึงไม่คำนึงถึงการใช้คำสุภาพต่อกัน

การใช้สรรพนามบุรุษที่ 2 คือ คำที่ใช้แทนผู้ฟังหรือผู้ที่พูดด้วย มีคำว่า “มึง” หรือ “อี” ปรากฏในบทสนทนาขณะตัวละครกำลังพูดคุยกัน ใช้แทนตัวละครที่กำลังกล่าวถึงในบทสนทนาซึ่งเป็นเพื่อนที่มีความสนิทสนม บางครั้งตัวละครก็ใช้เรียกผู้เล่า เช่น “อีหนึ่ง” “อีเอรี” เป็นต้น

การใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 คือ คำที่ใช้เรียกแทนผู้ที่กำลังกล่าวถึง ผู้เขียนใช้คำว่า “เค้า” หรือ “มัน” ใช้ในความหมายว่า “เขา” เมื่อกำลังบรรยายถึงบุคลิกลักษณะและการกระทำของตัวละครอื่น คำว่า “แก” ใช้เรียกแทนตัวละครอื่นที่รู้จักกันและสนิทสนมกันในระดับหนึ่ง และเรียกตัวละครที่มีอายุมากกว่าและให้ความเคารพ เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ พ่อบุญธรรม คำว่า “ท่าน” หรือ “คุณ” ใช้เรียกตัวละครที่ให้ความเคารพนับถือ เช่น พระ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ และสรรพนามคำว่า “ไอ้” และ “อี” ใช้เรียกตัวละครที่กำลังทำร้ายตน หรือเรียกตัวละครที่ผู้เล่าไม่ชอบ และใช้เรียกต่อว่าตัวละครเมื่อผู้เล่ากำลังแสดงความคิดในใจ เช่น “ไอ้ลูกน้อง” “ไอ้ป้า” “ไอ้ไลน์” “อีมด” “ไอ้พวกเถื่อนดิบ” การใช้สรรพนามด้วยคำไม่สุภาพได้สร้างอารมณ์ร่วมไปกับผู้เล่าได้เป็นอย่างดีทั้งอารมณ์ สะใจ ดีใจ

โกรธ สงสัย เป็นต้น ในบางครั้งผู้เขียนก็เปลี่ยนคำสรรพนามหลายคำ ทั้งที่กำลังกล่าวถึงบุคคลคนเดียวกันอยู่ ยกตัวอย่าง ผู้เล่าถูกพ่อบุญธรรมทำร้ายร่างกายได้ใช้สรรพนามเรียกตัวละคร ดังนี้

ตอนประมาณ 1 ทุ่มกว่าๆ ฉันรีบเก็บเสื้อผ้าเตรียมหนีป่า และขนกระเป๋าเดินทางมาด้วย 1 ใบ ขณะที่กำลังจะเรียกรถแท็กซี่ บังเอิญ ไอ้ป้ามาเห็นพอดี เท่านั้นแหละ มันก็ดึงฉันขึ้นรถของมันด้วยความโมโห และถามฉันว่า มึงจะไปไหน หนีเหรอ ในตอนนั้นฉันตัวสั่นเป็นลูกนก ทำอะไรไม่ถูก ป้าพาฉันกลับไปที่บ้าน เมื่อเข้ามาในบ้านแกก็ไม่พูดพ่ทำเพลง แกล้งมือบรรเลง ทั้งตบทั้งตีฉันอย่างกะกระสอบทราย...

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 148-149) (เน้นข้อความโดยผู้วิจัย)

2. การใช้คำศัพท์เฉพาะกลุ่ม

การใช้คำศัพท์เฉพาะกลุ่ม (jargon) เป็นคำศัพท์หรือภาษาที่รับรู้กันเฉพาะกลุ่มหรืออาชีพ มักใช้ในการพูดเฉพาะกลุ่มเพื่อความสะดวกและกะทัดรัด คนภายนอกกลุ่มมักไม่เข้าใจ ผู้เขียนได้ใช้คำศัพท์เหล่านี้มาเล่าในอัตชีวประวัติด้วย คำศัพท์เฉพาะกลุ่มจึงแสดงให้เห็นถึงวิธีการใช้ภาษาที่ผู้เขียนยึดคำพูดในชีวิตประจำวันมาเขียนเล่าเรื่องของตนเป็นหลัก และยังช่วยยืนยันถึงกลุ่มผู้หญิงที่มีภาษาเป็นที่รับรู้และใช้กันในแวดวงของกลุ่มตัวเอง ทั้งนี้ ภาษาเฉพาะกลุ่มที่สร้างขึ้นยังใช้ป้องกันมิให้คนภายนอกกลุ่มซึ่งมีอำนาจและสถานะเหนือกว่ารับรู้ว่ากลุ่มตนกำลังพูดเรื่องอะไร คำศัพท์เหล่านี้ผู้เขียนได้อธิบายความหมายแทรกไว้ขณะเล่าเรื่อง หรือแทรกเชิงอรรถไว้ต่างหากด้วย แบ่งออกเป็น คำศัพท์ของกลุ่มหญิงค้าประเวณี คำศัพท์ของกลุ่มนักโทษหญิง และคำศัพท์ที่ใช้เรียกบุคคลและอาชีพ คือ

คำศัพท์ของกลุ่มหญิงค้าประเวณี เป็นคำศัพท์ที่ใช้พูดคุยในวงการค้าประเวณี แบ่งออกเป็น คำศัพท์เกี่ยวกับกระบวนการค้าประเวณี ค่าเงิน สถานที่ หรือบุคคล ผู้เขียนอธิบายความหมายแทรกลงไปขณะเล่าเรื่อง หรือบางคำก็แทรกเชิงอรรถไว้ด้วย ยกตัวอย่าง คำศัพท์เฉพาะกลุ่มของหญิงค้าประเวณี คือ

ตารางที่ 1 คำศัพท์เฉพาะกลุ่มหญิงค้าประเวณี

คำศัพท์	ความหมาย	ตัวอย่าง
เดินชอย	หญิงขายบริการออกไปหาลูกค้าด้วยตนเองตามสถานที่ต่างๆ โดยไม่ผ่านคนกลาง	ผู้เขียนใช้คำศัพท์นี้เป็นชื่อบทตอน “ผีนั่นเข้าสิงริเริ่มเดินชอย” และอธิบายไว้ในเชิงอรรถว่า หมายถึง การที่หญิงบริการออกไปหาแขกด้วยตนเองตามสถานที่ต่างๆ โดยไม่ต้องผ่านคนกลาง (ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 158)
คอนแท็กหรือแท็ก	ย่อมาจากคำว่า contract แปลว่า สัญญา แต่ในที่นี้หมายถึง หักร้อยค่าใช้จ่ายทั้งหมดสำหรับการเดินทางไปยังต่างประเทศเพื่อค้าประเวณี ผู้จัดการโสเภณีจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ก่อนล่วงหน้า และหญิงค้าประเวณีจะต้องทำงานผ่อนใช้คืนจนกว่าจะหมดตามที่ตกลงกันไว้	ฉันถามพี่ดีกว่า ส่วนใหญ่เค้าจะใช้หนี้กันกี่วันก็เดือนถึงจะหมด พี่ดีก็บอกว่า ก็แล้วแต่ ... แต่ถ้ามีคนมาตัดแท็กก็โชคดีไป ไม่ต้องทำงานมากมาย เเธอก็ได้อยู่กับแขกเป็นผัวเมียกันไปเลย (ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 109)
เดินชอย	หญิงขายบริการออกไปหาลูกค้าด้วยตนเองตามสถานที่ต่างๆ โดยไม่ผ่านคนกลาง	ผู้เขียนใช้คำศัพท์นี้เป็นชื่อบทตอน “ผีนั่นเข้าสิงริเริ่มเดินชอย” และอธิบายไว้ในเชิงอรรถว่า หมายถึง การที่หญิงบริการออกไปหาแขกด้วยตนเองตามสถานที่ต่างๆ โดยไม่ต้องผ่านคนกลาง (ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 158)
บาร์โฮส	ย่อมาจากคำว่า โฮสโต (Hosto) หมายถึง สถานบริการที่มีผู้ชายคอยให้บริการ ตั้งแต่การนั่งพูดคุยเป็นเพื่อน ไปจนถึงการให้บริการทางเพศในบางราย	และแล้ว เล็บก็ได้เปิดเผยบางสิ่งบางอย่างกับฉันว่า จริงๆ แล้ว ตอนนี้อัดผู้ชายไทยอยู่คนหนึ่ง เพราะเค้าไปเที่ยวบาร์โฮสมา (ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 117)
ใบ	ใช้แทนคำเรียกหน่วยเงิน “มั่ง” ในภาษาญี่ปุ่น 1 ใบ เท่ากับ 1 มั่ง เป็นคำที่รู้จักเฉพาะกลุ่มหญิงค้าประเวณีชาวไทยที่ทำงานในวงการมานาน	ในนั้นมีทองไทยที่คนไทยเอามาจำหน่ายไว้เกือบ 100 บาท และเงินสดประมาณเกือบ 1,000 ใบ หรือประมาณเกือบ 2 ล้านบาท (ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 122)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

คำศัพท์	ความหมาย	ตัวอย่าง
บอส	มาจากคำว่า boss ใช้สำหรับเรียกหญิงไทยที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการ โสเภณี มีหน้าที่รับหญิงไทยเข้าไปค้าประเวณีในประเทศนั้นๆ และเป็นเจ้าหนี้ค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่หญิงค้าประเวณีต้องจ่าย	พี่ตึกแนะนำตัวเองกับพวกเราทั้ง 7 คน ว่าแกจะเป็นบอสของพวกเราและมีเรื่องอะไรก็ต้องเชื่อฟังแก พวกเราทั้ง 7 คน อาจจะต้องถูกจับแยกย้ายกระจ่ายกันไป เพื่อไปทำงานใช้หนี้จนครบห้าแสนบาท (ธนดดา สว่างเดือน, 2553: 107)
ค่าโซว์	ค่านายหน้าที่ยหญิงค้าประเวณีต้องจ่ายเพื่อทำงานในช่องญี่ปุ่น	ถ้าฉันจะเข้ามาได้ก็ต้องเสียค่าโซว์ให้เค้า 50 ใบ หรือประมาณแสนกว่าบาท (ธนดดา สว่างเดือน, 2553: 162)
ไอ้ก้อ	ยากูซ่า เป็นคำที่คนไทยใช้เรียกเท่านั้น เพราะยากูซ่ามักปกปิดฐานะตัวเอง และไม่ชอบให้ใครเรียกพวกตนว่ายากูซ่า ซึ่งมีความหมายในทางไม่ดี	เลียบเริ่มจะปรึกษากับฉันว่า หญิงเราหนีไปอยู่กับที่อื่นดีมัย กูก็ไม่อยากอยู่กับไอ้ก้อ (ธนดดา สว่างเดือน, 2553: 122)
นิวกัง หรือ ไอ้กั้ง	ตำรวจในญี่ปุ่นมีหน้าที่จับหญิงค้าประเวณีส่งตัวกลับประเทศ	ตำรวจไม่ปล่อยเปล่า ยังซื้อแซนดวิชให้ฉันกิน อีกต่างหากและขับรถไปส่งฉันถึงหน้าบ้าน แต่ฉันก็ให้เค้าไปส่งฉันที่หน้าบ้านคนอื่น เพราะฉันกลัวว่าเดี๋ยววันหลังเค้าอาจจะย้อนมาพาไอ้กั้งมาจับฉันซะ (ธนดดา สว่างเดือน, 2554: 21)

คำศัพท์ของกลุ่มนักโทษหญิง เป็นคำที่คิดขึ้นมาใหม่เพื่อใช้เรียกกันเองในหมู่นักโทษหญิงส่วนใหญ่เพื่อไม่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจรู้ว่าพวกตนกำลังคุยกันเรื่องอะไร ส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์ที่สร้างขึ้นไว้เรียกสิ่งของที่ห้ามนำเข้ามาในเรือนจำ หรือการกระทำที่ไม่ได้รับอนุญาตขณะต้องโทษอยู่ในเรือนจำ ผู้เขียนได้ใช้คำศัพท์ที่นักโทษหญิงในเรือนจำทัศนสถานหญิงธนบุรีใช้พูดคุยกันเท่านั้นในการเล่าเรื่อง หรือบางครั้งใช้ยกตัวอย่างกิจกรรมของนักโทษหญิง คือ

ตารางที่ 2 คำศัพท์เฉพาะกลุ่มนักโทษหญิง

คำศัพท์	ความหมาย	ตัวอย่าง
เชียว	ช่องคลอด	มือวันหนึ่ง ไอ้โก้ให้ลูกสมุนของมันแอบเอาไฟแช็กซึ่ง เรือนจำห้ามเราเอาขึ้นห้องนอนเด็ดขาด ... วิธีการอันแยบ ยลของไอ้โก้ก็คือ มันให้ลูกน้องของมันเอาไฟแช็กขุด เข้าเชียวไป เชียวก็คือช่องคลอดนั่นเอง (ธนัศดา สว่างเดือน, 2554: 85)
หั่ว	ไฟแช็ก	พอถึงจังหวะเจ้าหน้าที่กำลังเดินตรวจเวร ก็คงจะได้กลิ่นลอย เตะจมูกเข้า เลยตะโกนถามว่า “ใครพกหั่วเข้ามา” (ธนัศดา สว่างเดือน, 2554: 86)
ไอ้เข้	ยาเส้นหรือยาตั้งที่ นักโทษหญิงแอบนำเข้ามาสูบ ในเรือนจำ	“เขومانั่งทำอะไรอยู่ตรงนี้ คุณไอ้เข้หรือ” (ธนัศดา สว่างเดือน, 2554: 60)
ข้าววอ	เพลงสรรเสริญพระบารมี	พอจบคาถาชินบัญชรปั๊บ ก็ตามด้วยคาถาอะไรอีกสักอย่าง นั้นก็จำไม่ได้เหมือนกัน แล้วนักโทษก็แนะนำต่ออีกว่า ยัง ไม่จบแค่นี้ละ ต้องตามด้วย ‘ข้าววอ’ นี่มันคืออะไรกันอีก แล้วนักโทษก็เปล่งเสียงร้องเพลงว่า “ข้าวรพุทธเจ้า...” (ธนัศดา สว่างเดือน, 2554: 56)
ติดเกาะ	อาการของนักโทษหลายคน ขึ้นรถสูบยาสูบเพียงตัวเดียว เนื่องจากยาสูบมีน้อย เพราะ หายากและราคาแพง	สำหรับพวกติดยา ติดบุหรี่จะวิ่งไปดูค้ายาตั้งกันที่นั่นก่อนที่ จะเข้าโรงงาน ส่วนใหญ่แล้วก็จะมีพวกติดเกาะเยอะ รวมทั้งฉันทด้วย (ธนัศดา สว่างเดือน, 2554: 71)
ตักเม	ตักอุจจาระในท่อหรือสอทอ	เมื่อถูกตีเสร็จแล้วก็ต้องถูกส่งไปทำโทษโดยการตักเม! หรือตักขี้ทิ้งออกไปนอกท่อ (ธนัศดา สว่างเดือน, 2554: 87)
ขังขอย	ขังนักโทษเดี่ยว	และแป้วอาจจะต้องถูกตักอีกก็เป็นได้ พร้อมกับถูกจับ แยกไปขังขอย หรือเรียกว่าขังเดี่ยว ให้อยู่แต่ในห้องคน เดี่ยว ไม่ได้ออกมาเห็นเดือนเห็นตะวันมากกว่าเดิมซะอีก (ธนัศดา สว่างเดือน, 2554: 114)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คำศัพท์	ความหมาย	ตัวอย่าง
คดีล้อเลียน	คดีวิ้งราวทรัพย์โดยใช้ ยานพาหนะช่วยในการ หลบหนี	“แล้วพวกเธอละมาติดคุกคดีอะไรกัน” พวกนั้นก็เลยตอบ ฉันมาว่า คดีล้อเลียน ตอนแรกฉันฟังถึงงงว่า ไอ้คดีนี้มัน คือคดีอะไรกันนะ ก็ก็เลยอธิบายให้ฟังว่า พวกเค้าสามคน ติดคุกมาด้วยกันในคดีวิ้งราวทรัพย์ โดยมียานพาหนะแบบ ล้อเลียนช่วยในการหลบหนีนั่นเอง (ธนดดา สว่างเดือน, 2554: 53)

คำศัพท์ที่ใช้เรียกบุคคลและอาชีพ คือ การใช้คำศัพท์เรียกแทนถึงบุคคล ในที่นี้หมายถึง หญิงค้าประเวณี และนักโทษหญิง ส่วนคำศัพท์ที่ใช้เรียกอาชีพ ในที่นี้หมายถึง งานขายบริการทางเพศ โดยผู้เขียนใช้สรรพนามคำว่า “พวก...” ใช้เรียกแทนตนเองและเรียกรวมไปถึงหญิงขายบริการ และนักโทษหญิงทั้งที่เป็นเพื่อนและไม่ได้เป็น มีทั้งคำว่า “พวกฉัน” “พวกเรา” “เรา” “ทุกคน” ใช้เมื่อกำลังบรรยายเหตุการณ์ที่ผู้เล่าใช้ชีวิตอยู่กับเพื่อน และใช้เล่าขณะแสดงความคิดเห็นส่วนตัวเกี่ยวกับเรื่องการค้าประเวณี รูปแบบการใช้ชีวิตของหญิงขายบริการและนักโทษหญิง เป็นต้น เพื่อสร้างความหมายถึงความเป็นกลุ่มหรือหมู่เดียวกันที่เผชิญเหตุการณ์แบบเดียวกัน หรือใช้ชีวิตไปในทิศทางเดียวกัน และมีความคิดเห็นเช่นเดียวกันกับผู้เล่า การใช้คำว่า “พวก...” ยังทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผู้เขียนกำลังบรรยายไม่ใช่เรื่องของผู้เขียนคนเดียว แต่เป็นเรื่องส่วนรวมที่กลุ่มหญิงขายบริการและนักโทษหญิงอยากเปิดเผยความรู้สึก และความคิดเห็นในทิศทางเดียวกันแก่ผู้อ่าน ส่วนคำว่า “พวกเค้า” หรือ “พวกมัน” มักใช้เรียกคนอีกกลุ่มที่มีสถานะและบทบาทต่างกัน เช่น คนทั่วไป หรือกลุ่มเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ยกตัวอย่าง คำสรรพนามที่ผู้เขียนใช้แสดงความรู้สึกของหญิงค้าประเวณีขณะถูกตำรวจจับขังในเรือนจำที่ประเทศญี่ปุ่นว่า

ทุกคนในนั้นถามฉันว่า เฮ้ย! หนิง มีเงินติดตัวมาหรือเปล่า? ฉันก็ตอบว่ามีแต่ไม่มาก
ถามทำไม พวกมันบอกกับฉันว่าเราต้องติดกันอยู่ในนี้อีกนาน แต่ทุกอาทิตย์เค้าจะให้เรา
ออกไปช้อปปิ้งครั้งนึง แล้วแต่ว่าเราอยากจะซื้ออะไรก็ได้ทุกอย่าง... หลังจากเข้าไปอยู่ใน
ห้องขังใหญ่นั้น พวกเราก็สนุกสนานกันทุกวัน ไม่ทุกข์ไม่ร้อนใดๆ ทั้งสิ้น รอวันบินกลับ
เมืองไทยอย่างเดียว

(ธนดดา สว่างเดือน, 2553: 190) (เน้นข้อความโดยผู้วิจัย)

การใช้คำศัพท์เรียกอาชีพ จะใช้คำว่า “อาชีพ” หรือ “งาน” เมื่อกล่าวถึงการขายบริการทางเพศทุกครั้งที่ผ่านมา เมื่อผู้เขียนบรรยายถึงวิธีการค้าประเวณีในประเทศต่างๆ ผู้เขียนใช้คำว่า “วิธีการทำงานขายตัว” การให้บริการทางเพศใช้คำว่า “การทำงานกับแขก” การเดินทางไปสถานบันเทิงเรียกว่า “ไปทำงาน” หรือ “เวลาทำงาน” สถานบันเทิง เรียกว่า “ที่ทำงาน” เพื่อนของคนเรียกว่า “เพื่อนร่วมอาชีพ” ทำให้ผู้อ่านรับรู้ว่าคุณเขียนมองการค้าประเวณีว่าเป็นงานที่สร้างรายได้งานหนึ่ง ไม่แตกต่างจากงานหรืออาชีพอื่นของคนในสังคม ยกตัวอย่าง คำศัพท์ที่ผู้เขียนใช้เรียกการค้าประเวณี เมื่อหนึ่งต้องกลับมาค้าประเวณีอีกครั้งที่ประเทศสิงคโปร์

และแล้วฉันก็ต้องออกเดินทางอีกครั้งเพื่อไปทำงานที่สิงคโปร์ ซึ่งจะต้องไปทำงานใช้หนี้ค่าเทอมได้ถึง 80 คน แต่ฉันก็คิดว่ามันก็ยังดีกว่าไปฮ่องกงละวะ! จะทำอะไรได้ ถึงแม้ว่าฉันไม่อยากจะไปมีอาชีพขายตัวเหมือนก่อน แต่ฉันเหมือนผู้หญิงตัวคนเดียว ไม่มีใครสามารถช่วยเหลือหรือเลี้ยงดูฉันได้ ไม่มีใครที่จะมารับผิดชอบชีวิตของฉันนอกจากตัวของฉันเอง และอาชีพนี้ก็เป็นอาชีพหนึ่งของฉัน ฉันคิดอยู่อย่างเดียวว่า มันคืออาชีพของฉัน และมันเป็นอาชีพของฉัน ฉันทำมันโดยที่ไม่ต้องลงทุนอะไรทั้งสิ้น นอกจากลงแรงกาย และแรงใจ ไม่มีใครเลือกให้ชีวิตสวยหรูอยู่ตลอดเวลาได้ ฉันก็เช่นกัน ถ้าเลือกได้ ก็ไม่ได้อยากมีอาชีพนี้อย่างถาวร

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 219) (เน้นข้อความโดยผู้วิจัย)

การใช้คำศัพท์ลักษณะนี้จึงแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนไม่สามารถแยกขาดตนเองจากชุมชนที่ผู้เขียนเคยอาศัยอยู่ได้ทั้งสังคมของหญิงค้าประเวณี และสังคมนักโทษหญิง การใช้คำศัพท์เฉพาะของกลุ่มในการเล่าเรื่อง ทำให้การเขียนอัตชีวประวัติเป็นกิจกรรมที่ผู้เขียนตั้งใจใช้เล่าถึงบุคคล สภาพสังคม และวัฒนธรรมในชุมชนของตน ซึ่งไม่สามารถเล่าเรื่องถึงชุมชนของหญิงค้าประเวณี และนักโทษหญิงได้ในภาษาทั่วไป ดังที่ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร เสนอว่า การมีภาษาของตัวเองจากการเปลี่ยนแปลงเสียง ไวยากรณ์ หรือความหมายจากภาษาหลักทำให้เห็นถึงขีดจำกัดของการใช้ภาษา เพื่อให้เกิดการใช้ภาษาในรูปแบบอื่นๆ การใช้ภาษาของคนชายขอบจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดการค้นพบประชาชนที่ถูกทำให้หายไป และทำให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญของการอ่าน เรื่องเล่าว่าต้องการเชื่อมโยงกับผู้อ่านในเรื่องอะไร (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2551: 333) อัตชีวประวัติของชนิดดา สว่างเดือน จึงเป็นการเล่าเรื่องโดยใช้ภาษาของตนเองเพื่อนำเสนอคนในชุมชนของตน ภาษายังทำให้เห็นถึงองค์ประกอบของบุคคล คือ เพศ ชนชั้น เชื้อชาติ จากกิจกรรม

ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน การเขียนจึงไม่ใช่มีเป้าหมายในการสืบสานภาษาเชิงวรรณศิลป์ แต่มุ่งเปิดเผยให้เห็นสังคมและวัฒนธรรมอีกรูปแบบหนึ่ง

3. การใช้คำทับศัพท์

คำทับศัพท์ คือ การนำเอาคำภาษาอื่นมาใช้สื่อความหมายโดยการถ่ายเสียงตัวอักษรทุกตัวเป็นอักษรไทยที่มีเสียงใกล้เคียงกับคำเดิมมากที่สุด (สุนันท์ อัญชลินกุล, 2546: 66) คำทับศัพท์บางคำคนไทยได้รับมาใช้ในชีวิตประจำวัน จนเป็นที่คุ้นเคยและเข้าใจความหมายอย่างดี คำทับศัพท์ที่ปรากฏในเรื่องจึงยืนยันถึงการใช้อย่างแพร่หลายในอัตชีวประวัติ ซึ่งพบทั้งในบทสนทนาและการบรรยายขณะเล่าเรื่อง และพบมากที่สุดในอัตชีวประวัติเล่มที่ 1 *ฉันคือเอรี กับประสบการณ์ข้ามแดน* การใช้คำทับศัพท์จึงสร้างความสมจริงให้แก่เหตุการณ์นั้นๆ และแสดงให้เห็นถึงถิ่นที่อยู่ของผู้เขียนได้ เคยอาศัยอยู่เป็นเวลานาน จึงทำให้คุ้นเคยกับภาษาต่างประเทศ ซึ่งผู้เขียนใช้คำทับศัพท์ที่มาจากภาษาอังกฤษเป็นส่วนใหญ่ แบ่งออกเป็นกลุ่มคำต่างๆ คือ

คำศัพท์ที่ใช้กันทั่วไป เซต (set) เวย์ (over) เซ็กซี่ (sexy) ไฮโซ (Hi-society) บ๊ายบาย (bye) แบรินด์เนม (brandname) โชว์ (show) แคร์ (care) เทคนิค (technique) สไตล์ (style) ทิป (tip) วีซ่า (visa) แชร์ (share) เม้าท์ (mouth) ช้อปปิ้ง (shopping) เป็นต้น

คำศัพท์สิ่งของและสินค้ายี่ห้อต่างๆ เช่น กระเป๋าหลุยส์ (Louis Vuitton) กระเป๋าชาแนล (Chanel) นาฬิกาโรเล็กซ์ (Rolex) เซเว่นอีเลฟเว่น (7-Eleven) ยูนิฟอร์ม (uniform) ไฟแช็กดูปองต์ (S.T. Dupont) เป็นต้น

คำศัพท์สถานที่ เช่น ดิสโก้เทค (discotheque) สแน็ก (Snack bar) แอร์พอร์ต (airport) เป็นต้น

คำศัพท์ด้านบันเทิงและการท่องเที่ยว เช่น หน้าโลว์ (low season) ฟลอร์ (floor) มิกซ์ (mix) เซอร์วิสชาร์จ (service charge) เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังพบคำทับศัพท์จากภาษาญี่ปุ่น เช่น คำว่า “ซาโจ” (社長/shachou) หมายถึง ผู้อำนวยการหรือเจ้าของบริษัท “โอโจซัง” (お嬢さん/ojousan) หมายถึง คุณหนู “บัตโตะโรกิ”

(登録証 /tourokushou) หมายถึง บัตรประชาชน “โกเมนนasai” (ごめんなさい/gomennasai) หมายถึง ขอโทษ “อิรัชชัยมาเซะ” (いรัชしやいませ/irasshaimase) หมายถึง ยินดีต้อนรับ เป็นต้น

ยกตัวอย่าง การบรรยายถึงเพื่อนหญิงค้าประเวณีขณะไปเที่ยวบาร์โฮส

...แทบไม่อยากจะเชื่อว่า เมื่อถึงบาร์โฮส นั้น เล็บ ตั๊กตา กลายเป็นคนที่เซ็กซี่หลังมากมายเมื่อเทียบกับต่ายดังต้องเพราะต่ายออกไปโชว์สเตปเต้นร็อกกลางฟลอร์อย่างสุดขอด โดยที่ไม่มีใครเต้นเก่งเท่าเค้าเลย แม้แต่ผู้ชายที่ว่าเต้นร็อกเก่งๆ ยังส่ายหัวบอกว่าผมเต้นร็อกทำนี้ไม่ได้ เพราะมันไวมาก ประมาณร็อก6 ร็อก8 คนทั้ง 3 คน อายเหลือเกินที่ทำอะไรกันไม่เป็นเลย

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 119) (เน้นข้อความโดยผู้วิจัย)

4. การใช้คำศัพท์สะแลง

คำสะแลง คือ คำที่มักนิยมใช้ทั่วไปในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น เมื่อหมดความนิยมก็จะเกิดคำสะแลงใหม่ขึ้นมาแทน คำสะแลงเป็นภาษาปากนิยมใช้ในหมู่วัยรุ่น (สุนันท์ อัญชลินุกูล, 2546: 116) ผู้เขียนได้ใช้คำสะแลงในการเล่าเรื่อง เช่น คราม่า (drama) เดิร์น (modern) ทรีอินวัน (3 in 1) เป็นกิ๊ก (gig) ฯลฯ การใช้คำสะแลงจึงแสดงให้เห็นถึงวิธีการเขียนของผู้เขียนที่มีลักษณะแบบเดียวกับเรื่องเล่าความทรงจำและประสบการณ์ของบุคคลธรรมดาและคนชายขอบ เช่น เกย์ เลสเบียน หรือหญิงขายบริการ ซึ่งมักนำเสนอในรูปแบบฟ็อกเก็ตบุ๊กส์ (pocket books) โดยใช้ภาษาเป็นกันเองมากกว่าการเขียนอย่างสละสลวย ยกตัวอย่าง ผู้เขียนบรรยายถึงแชมพูที่ใช้ในอาบน้ำในเรือนจำ

ฉันเองก็เคยเจอมากับตัวเหมือนกัน มีอยู่วันหนึ่ง ในขณะที่ฉันก็ไม่ค่อยจะมีญาติมาเยี่ยม เงินก็ไม่ค่อยมี ฉะนั้นข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ของฉันจึงร่อยหรอหมดลงไปทุกวัน และสิ่งที่เหลืออยู่สิ่งเดียวเท่านั้นก็คือ ยาสระผม เพราะตอนนั้นประโยชน์ของมันมีมากยิ่งขึ้นกว่า ทรีอินวัน เสียอีกไม่ว่าจะใช้แทนสบู่ โฟมล้างหน้า น้ำยาล้างจาน หรือแม้แต่ต้องไปแบ่งไปซักผ้าเล็กๆ น้อยๆ

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 129) (เน้นข้อความโดยผู้วิจัย)

5. การใช้คำเปรียบเทียบ

การใช้ถ้อยคำที่ประสมขึ้นเพื่อใช้สื่อความหมายเชิงเปรียบเทียบ พบคำเปรียบเทียบหลายคำ เมื่อกล่าวถึงหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิง ซึ่งส่วนใหญ่ผู้เขียนมักใช้คำคำเดียวซ้ำกันหลายครั้ง บางคำก็ใช้เปรียบเทียบทั้งหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิงในอัตชีวประวัติทั้ง 3 เล่ม คือ

คำเปรียบเทียบหญิงค้าประเวณี ผู้เขียนได้ใช้คำเปรียบเทียบที่แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนตกอยู่ภายใต้มายาคติโสเภณี โดยเปรียบหญิงค้าประเวณีว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี แตกต่างจากผู้หญิงทั่วไปที่ทำงานในอาชีพที่สังคมยอมรับ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นงานที่ทำในเวลากลางวัน และไม่ทำงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศจึงเป็นผู้หญิงดี ทำให้ผู้เขียนบรรยายถึงตนเอง โดยใช้คำเปรียบเทียบแง่ลบหลายคำ ซึ่งแสดงเป็นตาราง ดังนี้

ตารางที่ 3 คำเปรียบเทียบที่กล่าวถึงหญิงค้าประเวณี

คำที่กล่าวถึง	คำเปรียบเทียบที่ผู้เขียนใช้
การทำงานค้าประเวณี	“ชีวิตคนกลางคืน” (เล่มที่ 1: น. 59) “โลกกลางคืน” (เล่มที่ 3: น. 145) “ตกรรททั้งเป็น” (เล่มที่ 1: น. 70) “นรกอันเลวร้าย” (เล่มที่ 3: น. 118)
กล่าวถึงตนเอง	“สินค้าเกรดเอ” (เล่มที่ 3: น. 35) “สินค้า” (เล่มที่ 3: น. 49, 53)
สถานบันทิ้ง	“ตลาดขายเชือก” (เล่มที่ 3: น. 54) “ตลาดนัดขายผัก ขายปลา” (เล่มที่ 3: น. 65)
การค้าประเวณี	“อาชีพที่ถูกสาป” (เล่มที่ 2: น. 18) “อาชีพสิ้นคิด” (เล่มที่ 2: น. 23) “อาชีพขายตัวมันแย่กว่าอาชีพใดๆ เพราะมีแต่คนด่าว่า เสียดสีและรังเกียจ” (เล่มที่ 3: น. 26)

การใช้คำเปรียบเทียบหญิงค้าประเวณีในเชิงลบ แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนมองตนเองเป็นผู้หญิงชั้นล่าง หรือมองตนเองว่าไม่ใช่มนุษย์ เพราะหญิงตกอยู่ในสถานะด้อยค่าหลายครั้ง ดังที่

ผู้เขียนได้เปรียบเทียบชีวิตของตนเองว่าเหมือน “หมาหรือคนเร่ร่อน” (ชนิดดา สว่างเดือน, 2555: 58) ในตอนหนึ่งไปค้าประเวณีด้วยวิธีจับแขกในบาร์ หลังจากที่ไม่มีลูกค้าใช้บริการในสถานบันเทิงที่ตนเองทำงานอยู่ที่ถนนรัชโยธิน แต่สุดท้ายหนึ่งไม่สามารถหาลูกค้าได้ และเมื่อยานอนหลับจนหลับอยู่ข้างถนน หรือมองว่าตนเองเป็นคนไม่ดีกว่าคนทั่วไป เพราะทำงานในเวลากลางคืนและทำงานขายบริการทางเพศ ทักษะคิดดังกล่าวส่งผลให้หนึ่งปฏิเสธสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในลักษณะที่เป็นรองกว่าผู้อื่นตลอดเวลา เช่น ตอนที่หนึ่งรู้ว่าพี่ที่มีภรรยาอยู่แล้ว และเอาเงินของตนเองไปใช้เป็นค่าทอมให้ภรรยาเรียนปริญญาโท และภรรยายินดีรับหนึ่งเป็นภรรยาอีกคนของพี่ พี่หนึ่งก็ไม่ต่อว่าพี่พี่และภรรยาที่เอาเปรียบและโกหก กลับมองว่าภรรยาพี่พี่เป็นคนดี จนตัวเองไม่สามารถรับข้อเสนอของพี่พี่และภรรยาได้ เพราะตนเองเป็นเพียงหญิงค้าประเวณี หรือตอนที่หนึ่งพยายามกลับประเทศญี่ปุ่นอีกครั้งเพื่อไปแต่งงานกับจีนหยะ หนึ่งได้เลิกการค้าประเวณีโดยหันมาทำอาหารกล่องขายและเป็นพนักงานร้านอาหารแทน ผู้เขียนกล่าวถึงประสบการณ์ตนเองในตอนนี้อย่าง “กลายเป็นคนดี” (ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 206) หรือตอนที่ผู้เขียนพยายามสอแตรความรู้สึกของตนที่ต่อต้านภาพลักษณ์หญิงค้าประเวณีในเชิงลบว่า “คนที่เป๋นโสเภณีไม่ใช่จะต้องเป็นคนเลวด้วยกันหมดทั้งสิ้น พวกเราก็คือเป็นคนดีกันทุกคน และไม่ได้แตกต่างไปจากคนที่อยู่ในสายอาชีพอื่นๆ” (ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 19)

คำเปรียบเทียบนักโทษหญิง ผู้เขียนใช้คำเปรียบเทียบบนเชิงลบเช่นเดียวกับคำเปรียบเทียบบุคคลหญิงค้าประเวณี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนยอมรับมายาคตินักโทษหญิงที่เป็นผู้ทำผิดกฎหมาย และเป็นคนไม่น่าไว้วางใจ คำเปรียบเทียบได้ใช้เมื่อกล่าวถึงประสบการณ์ของตนที่ต้องถูกจำคุก และสภาพความเป็นอยู่ของตนและเพื่อนในฐานะนักโทษหญิง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคำที่ใช้ซ้ำไปซ้ำมา สามารถแสดงเป็นตาราง ดังนี้

ตารางที่ 4 คำเปรียบเทียบทักกล่าวถึงนักโทษหญิง

คำที่กล่าวถึง	คำเปรียบเทียบที่ผู้เขียนใช้
การถูกจองจำ	“เวรกรรมซ้ำซาก” (เล่มที่ 2: น.18, 22)
	“บาปเวรกรรม” (เล่มที่ 2: น. 63)
	“รับเวรรับกรรม” (เล่มที่ 2: น. 145) (เล่มที่ 3: น. 130)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

คำที่กล่าวถึง	คำเปรียบเทียบกับผู้เขียนใช้
การถูกจองจำ	“ใช้เวรใช้กรรม” (เล่มที่ 3: น. 14)
สภาพความเป็นอยู่ของนักโทษหญิง	“ปลากระป๋อง” (เล่มที่ 2: น. 42, 152)
ในเรือนจำทัณฑสถานหญิงธนบุรี	“นรกทั้งเป็น” (เล่มที่ 1: น. 212)
	“นรกคนเป็น” (เล่มที่ 2: น. 7, 78) (เล่มที่ 3: น. 13)
	“ใช้ชีวิตในนรก” (เล่มที่ 2: น. 57)
	“นรกขุมลึกสุด” (เล่มที่ 3: น. 130)
	“สภาพเหมือนไม่ใช่คน” (เล่มที่ 2: น. 66)
	“หมา” (เล่มที่ 2: น. 128, 148) (เล่มที่ 3: น. 130)

คำเปรียบเทียมนักโทษหญิง แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนมองสภาพความเป็นอยู่ของนักโทษว่า เลวร้ายเกินกว่าที่มนุษย์จะดำรงชีวิตอยู่ได้ จึงเปรียบว่าใช้ชีวิตเหมือนสัตว์หลายครั้ง เช่น “ตอนอยู่ข้างนอกกินนอนใช้เงินอย่างกับราชา อยู่ข้างในมีสภาพเหมือนสัตว์ตัวหนึ่ง” (ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 19) การใช้ชีวิตในเรือนจำทั้งที่ตนเองไม่มีความผิดจึงเปรียบว่าเหมือน “เวรกรรม” ที่ตนเองต้องชดใช้ และยอมรับในภาพลักษณ์ของนักโทษว่าเป็น “ตราบาปที่เลวร้าย” (ชนิดดา สว่างเดือน, 2555: 15) เพราะไม่สามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้ อย่างไรก็ตามหลังจากที่หญิงมีโอกาสดูเป็นวิทยากรในเรือนจำและได้กลับไปเรือนจำทัณฑสถานหญิงธนบุรีอีกครั้ง ผู้เขียนก็ได้เสนอว่า สภาพความเป็นอยู่ของนักโทษหญิงในเรือนจำดีขึ้นกว่าตอนที่ตนเคยใช้ชีวิตอยู่แล้ว

คำเปรียบเทียบบางคำผู้เขียนได้ใช้เปรียบเทียบทั้งหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิง คือการมองประสบการณ์จากบทบาทและสถานะของตนว่าเป็นชีวิตที่เหมือนตกนรก เพราะดำรงชีวิตในสภาพเลวร้ายมาเป็นเวลาหลายปี ความลำบากจากอาชีพที่ทำงานส่งผลต่อทัศนคติของผู้เขียนที่ดีความชีวิตของตนว่ามีภาพลักษณ์ด้อยกว่าคนอื่น ไม่สามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้ หรือกังวลว่าตนเองจะถูกคนในสังคมเอาผิดเอาเปรียบ เช่น ทัศนคติเรื่องความรัก ห้ามคาดหวังที่จะมีความรักกับลูกค้า ดังที่ผู้เขียนเสนอว่า “ไม่มีชายไทยคนไหนจะมาจริงจังจริงจังกับหญิงที่เคยมีอาชีพขายบริการมาก่อนและยังเป็นคนจี๋ลูกอย่างฉันแน่นอน” (ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 163) หรือการให้คำอธิบายที่ไม่กล่าวถึงลูกของตนเองในอดีตชีวิตประเวณี เพราะกังวลว่าลูกจะใช้ชีวิตในสังคมลำบาก หากรู้ว่ามีแม่เป็นหญิงขายบริการทางเพศ ยกตัวอย่าง

...และฉันเองก็ไปไกลเกินกว่าที่จะกลับมาบอกกับเค้าว่า เค้ามีแม่เป็นผู้หญิงขายบริการ
เค้ามีแม่ที่เคยติดคุกติดตะรางมาหลายต่อหลายครั้ง ฉันยอมให้เค้าลืมนั้นไปจากใจจะดีเสีย
กว่า ฉันไม่อยากทำร้ายอนาคตของเค้า ฉันอยากให้เค้าอยู่ในสังคมที่ดีมีหน้ามีตา และไม่ใช่ว่า
เป็นการจำยอมรับสภาพของฉัน

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 213)

6. การใช้คำเพื่อขบขันความจริงของเรื่องเล่า

“ความจริง” ของอัตชีวประวัติคือ ความจริงของเนื้อหาที่เจ้าของประวัติยืนยันว่าเป็น
ประสบการณ์ชีวิตส่วนตัวของตนที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งผู้เขียนอาจกล่าวไว้ตั้งแต่หน้าปก หน้าคำนำ หรือ
เนื้อหา การยืนยันจึงทำให้ผู้อ่านเชื่อว่าเรื่องเล่าอัตชีวประวัติเป็นความจริง ในการศึกษาอัตชีวประวัติ
แบบฉบับเริ่มแรกก็มีแนวการศึกษาเพื่อยืนยันถึงความจริงของเรื่องเล่า โดยศึกษาเนื้อหาที่สามารถ
พิสูจน์ความจริงได้ เช่น เหตุการณ์ ตัวละคร และสถานที่ในเรื่องมีอยู่จริง และมีความสำคัญทาง
ประวัติศาสตร์ ด้านการนำเสนอประสบการณ์ชีวิตมุ่งวิเคราะห์ว่านำเสนอประสบการณ์ทั้งด้านดี
และด้านร้ายทุกเรื่องหรือไม่ ด้านการใช้ภาษาศึกษาว่าผู้เขียนมีกลวิธีอย่างไรจึงทำให้อัตชีวประวัติมี
ความน่าสนใจ (ทวิศักดิ์ ญาณประทีป, 2523: 163-164)

หากการศึกษอัตชีวประวัติจากแนวคิดหลังสมัยใหม่ เสนอว่าความจริงของเรื่องเล่าเกิดจาก
การประกอบสร้างเรื่องเล่าขึ้นโดยใช้ภาษาทำหน้าที่นำเสนอความคิดตามจุดประสงค์ของผู้เขียน ซึ่ง
ความคิดดังกล่าวอาจนำเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่แก่สังคมหรือนำเสนอเพื่อต่อต้านหรือขัดแย้งกับ
ความรู้เดิมของสังคม ภาษาจึงไม่ได้ทำหน้าที่สะท้อนความจริงอย่างตรงไปตรงมา แต่แฝงด้วย
อำนาจของผู้สร้างความรู้ผ่านกระบวนการสร้างเรื่องเล่าเพื่อทำให้ผู้อ่านเชื่อและยอมรับความรู้ของ
ผู้เขียน ดังเช่น การเขียนประวัติศาสตร์ก็แสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์ทางการเมืองจากการคัดเลือก
เหตุการณ์ในอดีตมาผูกเรื่องเข้าด้วยกัน การเขียนประวัติศาสตร์จึงไม่ใช่งานเขียนเพื่อบันทึก
เหตุการณ์ในอดีตตามที่เป็นอย่างจริง

ในงานเขียนอัตชีวประวัติของชนิดดา สว่างเดือนพบว่าผู้เขียนพยายามเล่าเรื่องของตนให้มีความ
สมจริง โดยเริ่มตั้งแต่การนำเสนอในหน้าคำนิยม หรือหน้าคำนำของผู้เขียนในอัตชีวประวัติ
ทั้ง 3 เล่มว่าเขียนขึ้นจากเรื่องจริง สามารถพิสูจน์ได้ และเพื่อต้องการให้ผู้อ่านนึกคิดว่ามีเรื่องของ

หญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิงเกิดขึ้นในลักษณะที่ผู้เขียนเล่าเกิดขึ้นจริง ด้านเนื้อหาอัตชีวประวัติ ผู้เขียนได้ใช้คำศัพท์เพื่อสร้างความสมจริงของเรื่องเล่าใน 2 ลักษณะ คือ การใช้คำว่า “จริง” กล่าวย้าไปพร้อมกับการเล่าเรื่องในอัตชีวประวัติ และการใช้คำศัพท์เพื่อบ่งบอกความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนจากการทำอาชีพที่สังคมไม่ยอมรับ เพื่อให้ผู้อ่านตระหนักว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับชีวิตของผู้เขียนจริง

การใช้คำว่า “จริง” พบว่า ผู้เขียนกล่าวย้าไปพร้อมกับการเล่าเรื่องเป็นจำนวนมาก เสมือนกับออกมาจากจิตใต้สำนึกของผู้เขียน โดยเป็นทั้งคำสันธานใส่ต้นประโยค เช่น คำว่า “จริงๆ แล้ว” “ในความเป็นจริง” “ทั้งที่จริงแล้ว” “อันที่จริงแล้ว” หรือคำวิเศษณ์ใช้ประกอบคำเพื่อขยายความให้ชัดเจนขึ้นลงท้ายประโยค เช่น “เป็นจริง” “จริงๆ” หรือใช้เป็นคำขยายกริยา เช่น “รู้จริง เห็นจริง” “สู้ไม่ไหวจริงๆ” และคำขยายคำนาม เช่น “เรื่องจริง” “ภาพจริง” “สติแห่งความเป็นจริง” ฯลฯ ผู้เขียนใช้คำเหล่านี้เพื่อให้ผู้อ่านเชื่อถือในข้อมูลตามที่ผู้เขียนเล่า ซึ่งแบ่งออกเป็นการยืนยันความจริงของเรื่องเล่าในลักษณะต่างๆ คือ

ยืนยันว่าเหตุการณ์ที่เล่าได้เกิดขึ้นจริง เช่น หญิงได้เจอ เล็บ เพื่อนสนิทตั้งแต่ทำงานด้วยกันที่พัทยาอีกครั้งโดยบังเอิญที่ประเทศญี่ปุ่น หญิงเคยมีผู้อุปการะเป็นยาгуชาที่มีอิทธิพลมากเป็นอันดับห้าของเขตชินจูกุ และได้ใช้ชีวิตอย่างคนหนูที่ประเทศญี่ปุ่น ยืนยันว่าพบเห็นตำรวจสิงคโปร์ทำร้ายนักโทษด้วยการกร้อนผมจริง ยืนยันว่านักโทษหญิงในเรือนจำไทยต้องประสบเหตุการณ์เลวร้ายและมีชีวิตความเป็นอยู่ยากลำบากจริง ยืนยันว่าประเทศไทยมีสถานที่ให้หญิงค้าประเวณีขึ้นจับแบกที่บาร์ในถนนสุขุมวิท ยกตัวอย่าง

...แต่เป็นเพราะป้าได้ประกาศให้ทุกคนรู้ว่า ห้ามมีใครมายุ่งวุ่นวายกับฉัน และเค้าก็เกลียดฉันเหมือนเป็นลูกสาวของเค้า ดังนั้นเพื่อนๆ ป้าและลูกน้องเค้าจึงให้เกียรติฉันเช่นกัน บางครั้งฉันไม่อยากจะเชื่อตัวเองว่าจะมาอยู่ในระดับนี้ได้ มันเหมือนนิยายน้ำเน่า แต่มันก็เป็นไปอย่างนั้นจริงๆ

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 138) (เน้นข้อความโดยผู้วิจัย)

ยืนยันลักษณะนิสัยและการกระทำของตัวละครว่าเป็นแบบนั้นจริง โดยส่วนใหญ่ผู้เขียนใช้คำว่า “จริง” แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำ บุคลิก และนิสัยของตัวละคร เช่น แก้วแก่งเป็นนายหน้าค้าประเวณีที่ฮองกงไม่โกงค่าจ้างหญิงค้าประเวณีจริง เพราะแม้หญิงจะถูกตำรวจจับไปแล้ว

แต่ก็ได้นัดหนังให้มารับค่าจ้างในภายหลัง พี่ตูน ผู้จัดหาหนังค่าประเวณีไปประเทศญี่ปุ่น ต้องการผู้หญิงจำนวนมากในการเดินทางไปค้าประเวณี จึงได้ส่งคนรักของตัวเองไปค้าประเวณีกับหนังจริง ชินหะ คนรักของหนังที่ประเทศญี่ปุ่น เป็นคนดี และอุปการะหนังเป็นอย่างดี ตั้งแต่เริ่มรู้จักกันในฐานะลูกค้า จนกระทั่งได้ใช้ชีวิตร่วมกันและแต่งงาน คุณหญิงจางงศรี หาญเจนลักษณ์ หนึ่งในคณะกรรมการรางวัลชมนาด พ.ศ. 2552 เป็นผู้มิจิตใจเมตตามาก เพราะคุณหญิงจางงศรีให้ความช่วยเหลือแก่หนังในทุกด้านและไม่รังเกียจหนัง เดฟ เป็นคนรักที่สนใจชีวิตของหนังอย่างจริงจังมาก เพราะเดฟชอบจดเรื่องราวของหนังไว้ตั้งแต่รู้จักกัน ยกตัวอย่าง

ตอนนั้น ฉันสับสนมาก จะเอาอย่างไรดีเรา แต่พี่ตูนแก้ปมใจฉันว่าไม่ต้องกังวลหรือกลัว ถ้าหาใครไม่ได้จริงๆ พี่จะส่งแฟนพี่ไปเอง ฉันตกใจ คิดว่าพี่ตูนพูดเล่น แต่พี่ตูนแกพูดจริงๆ แกบอกว่าแฟนแกทำงานอยู่ในพัฒน์พงษ์นี่แหละ เต็นอะโกโก้ แล้วก็ทำโชว์ด้วย...

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 86) (เน้นข้อความโดยผู้วิจัย)

ยืนยันความคิดและการกระทำของตัวเอง โดยความคิดและการกระทำของหนังล้วนเป็นของผู้เขียน เช่น ยืนยันการกระทำของตนเองว่าไม่เคยมีเพศสัมพันธ์กับใครมาก่อน นอกจาก อ็อคสามีคนแรกของหนัง ยืนยันความคิดว่าอยากทำไสยาศาสตร์เหมือนเพื่อน ยืนยันความคิดว่าไม่มีใครจะชอบผู้หญิงที่เคยถูกจองจำมาก่อน บางครั้งก็ใช้แสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับเหตุการณ์ที่กำลังเล่า เช่น คิดว่าจะไม่ไปทำงานที่ประเทศฮ่องกงอีกแล้ว แต่ในอนาคตก็อาจจะไปอีก หากมีความจำเป็นต้องหาเงิน ยกตัวอย่าง

ในความเป็นจริงแล้วฉันก็มองว่า ผู้ชายทั้งโลกก็เหมือนกันหมด มีทั้งดีและไม่ดี มีทั้งพวกทะเล่ดั่งดั่ง คนบ้าเร้นก็เหมือนกัน ถ้าใครทะเล่ดั่งดั่งก็เป็นเอาอย่างมากมาย เช่นกันบางคนเรียบร้อยและเป็นสุภาพบุรุษก็สุภาพบุรุษเสียเหลือเกิน ส่วนพวกที่ทั้งเถื่อนและดิบนี้ก็มีเช่นกัน

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 188) (เน้นข้อความโดยผู้วิจัย)

การใช้คำศัพท์เพื่อปกป้องความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน เป็นคำแสดงความรู้สึกต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่อยู่ในสถานะและบทบาทหนังค่าประเวณี และนักโทษหญิง ผู้เขียนมักใช้คำในความหมายว่าประสบการณ์ของคนนั้นมีแต่ความทุกข์และความเจ็บปวดทุกครั้งที่แสดงความคิดของผู้เขียน

เช่น คำว่า “เจ็บ” “ทุกข์” “อับอาย” ผู้เขียนได้กล่าวคำแสดงความรู้สึกในเชิงลบต่อประสบการณ์ของตนเองตลอดเรื่อง แสดงให้เห็นถึงความคิดของผู้เขียนที่อยู่ภายใต้มายาคติโสเภณี ซึ่งมองว่าอาชีพค้าประเวณีเป็นอาชีพที่สังคมรังเกียจ น่าเหยียดหยาม เป็นงานของผู้หญิงไม่ดี (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2537: 6) การเปิดเผยว่าผู้เขียนได้ทำอาชีพค้าประเวณีในที่สาธารณะ จึงสร้างความอับอาย เมื่อต้องเล่าถึงประสบการณ์ด้านลบของตนเอง การใช้คำศัพท์บรรยายความรู้สึกนึกคิดของตนในเชิงลบอันเป็นผลกระทบจากการเผชิญกับเหตุการณ์เลวร้าย จึงสอดคล้องกับการเล่าประสบการณ์เลวร้าย ซึ่งทำให้สร้างความสมจริงของเรื่องเล่าในอัตชีวประวัติมากขึ้น

คำว่า “อาย” ได้กล่าวถึงไว้หลายตอน เช่น ตอนที่ตำรวจประจานหญิงและเพื่อนว่าเป็นหญิงค้าประเวณีให้ผู้โดยสารบนเครื่องบินรับทราบ ตอนลูกค้าพยายามจะ “รุมโทรม” ตอนเมายาและหลับอยู่ข้างถนน ตอนขอยืมเงินจากคนแปลกหน้าและยืมเงินพระ เพราะหญิงยากจนมากถึงขั้นไม่มีเงินสำหรับซื้ออาหารและค่าเดินทางกลับบ้าน ตอนที่จำยอมมีเพศสัมพันธ์แบบฉวยโอกาสกับลูกค้า ตอนอธิบายสาเหตุที่ไม่เล่าเรื่องลูก เพราะกลัวเพื่อนหรือสังคมของลูกจะรับรู้ว่ามีแม่เป็นหญิงค้าประเวณี ตอนเรียนภาษาอังกฤษ และมองว่าตนเป็นคนไม่มีความรู้ เมื่อเทียบกับเด็กวัยรุ่นคนอื่นในห้อง ตอนเป็นวิทยากรในเรือนจำ และตอนได้รับเชิญไปต่างประเทศในฐานะนักเขียนที่ต้องออกมาเล่าเรื่องของตนเองในที่สาธารณะ เป็นต้น ความรู้สึกอายที่เกิดขึ้นจึงกลายเป็นความขัดแย้งกับความตั้งใจที่จะเปิดเผยประสบการณ์ด้านลบของตนในอัตชีวประวัติหรือออกมาเปิดเผยตัวตนในที่สาธารณะ เพราะผู้เขียนรู้สึกกังวลว่าผู้ฟังหรือผู้อ่านจะรู้สึกอย่างไรกับเรื่องราวของตน ยกตัวอย่าง

...การสนทนากันระหว่างฉันกับนักโทษ 30 คนที่นั่งมองฉันเป็นตาเดียว กำลังจะเริ่มสนุกขึ้นทุกที เมื่อฉันขอมาย บอกให้พวกเขารู้ว่าฉันเคยพบความลำบากใจ ลำบากกาย ด้วยการทำงานรับแขกวันละ 50 คนมาแล้ว! คราวนี้ใครหลายคนที่กำลังจะหลับสัปหงกก็ต้องเบิกตาโตกว้าง มีบางคนพูดออกมาอย่างลึ้มตุ่ว่า “ขนาดนั้นเลยหรอจ๊ะ” ... ฉันยอมรับว่าอายมากที่จะต้องพูดเรื่องแบบนี้ให้พวกผู้ชายแปลกหน้าได้รับฟัง แต่ฉันก็มีจุดประสงค์เพียงแค่ต้องการให้พวกเขารู้ได้ผ่อนคลาย ได้หัวเราะขำขันกันบ้าง ทำให้ชีวิตประจำวันของพวกเขาเค้ามีสีสันขึ้นมาบ้างเท่านั้นเอง...

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2555: 133) (เน้นข้อความโดยผู้วิจัย)

คำว่า “เจ็บ” เช่น “เจ็บปวด” “เจ็บใจ” ใช้แสดงความรู้สึกต่อประสบการณ์ที่ถูกทำร้ายหรือเจ็บปวดจากการกระทำของตนเอง เช่น เจ็บปวดจากการตกเป็นเหยื่อความรุนแรง เจ็บปวดกับการคลอດ เจ็บปวดกับการทำแท้ง เจ็บปวดกับการมีเพศสัมพันธ์กับคนแปลกหน้า เจ็บแค้นที่ถูกคนรักทิ้งจนสิ้นเนื้อประดาตัว เจ็บปวดที่คนภายนอกมองหนึ่งว่าเป็นเหมือนสินค้าที่รอคนมาเลือกซื้อ เจ็บปวดเมื่อนึกถึงความหลังที่ต้องขายบริการทางเพศ และถูกตีดุค เป็นต้น บางครั้งผู้เขียนก็ใช้คู่กับอารมณ์โกรธ เช่น “ทั้งเจ็บและโกรธแค้น” หรือ “ทั้งเจ็บทั้งแค้นทั้งอาย” ยกตัวอย่าง

บ๊ิกไม่เคยคิดค่าถ้วยเดียวที่ฉันกินเลยแม้แต่ครั้งเดียว หน้าข้ากินเสร็จแล้วก็ยังจะขอแบ่งมาให้หมาที่บ้านกินด้วย ฉันทั้งเจ็บทั้งแค้นทั้งอายใครต่อใครในแม่กลอง เวลากลับมาถึงห้องนอนก็คิดมาก อย่างจะฆ่าตัวตาย และก็คิดอยากจะถูกคอตายหลายครั้ง แต่เจ้าของบ้านดันรู้ทันซะก่อน และเค้าก็พูดกับฉันว่า “พี่หนึ่ง หนูรู้ว่าพี่กำลังทุกข์อย่างมาก แต่พี่อย่ามาผูกคอตายในบ้านของหนูเลยนะ เพราะเดี๋ยวจะไม่มีใครมาเช่าห้องหนูอยู่”

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 182) (เน้นข้อความโดยผู้วิจัย)

คำว่า “ทุกข์” “ทุกข์ทรมาน” “ทุกข์ระทม” ส่วนใหญ่ผู้เขียนใช้ระบายความรู้สึกเมื่อเล่าถึงประสบการณ์นักโทษหญิงในเรือนจำทัณฑสถานหญิงธนบุรี เช่น ตอนหนึ่งถูกข่มขืนแต่กลับได้รับความยุติธรรมต้องโทษฐานวางยาชิงทรัพย์ตอนเป็นนักโทษไร้ญาติ ไม่มีพี่น้องมาเยี่ยมในเรือนจำ ตอนบรรยายความรู้สึกของนักโทษหญิง ตอนที่หนึ่งต้องอุ้มท้องและยังถูกคนในครอบครัวทำร้าย เป็นต้น บางครั้งผู้เขียนก็ใช้ร่วมกับคำว่า “ถูกกระทำ” ตอนที่เล่าถึงสาเหตุที่หนึ่งถูกจองจำทั้งที่ไม่มีความคิดด้วย ยกตัวอย่าง

ในช่วง 4 วันสุดท้าย ที่ฉันกำลังวางแผนเตรียมตัวจะกลับขึ้นไปญี่ปุ่นนั้น อยู่ๆ โชคชะตาก็กี่มาเล่นตลกกับฉัน โดยมีเหตุนำพาให้ตัวฉันต้องเข้าไปติดคุกอยู่ในเรือนจำของเมืองไทยเป็นเวลาถึง 3 ปี 2 เดือน ด้วยความชั่วช้าของมนุษย์คนหนึ่งที่ทำให้ชีวิตของฉันต้องมาจบแบบไม่สวยงาม และเป็นการร่วมมือจากหลายฝ่ายจากขบวนการไม่ยุติธรรมที่สร้างความทุกข์ระทมเหลือแสนให้แก่ฉัน ทั้งๆ ที่ความเป็นจริงแล้วฉันเองต่างหากที่เป็นฝ่ายถูกกระทำ หรือพวกเค้าแค่เพียงเห็นว่าพฤติกรรมของฉันเหมือนหญิงขายบริการ จึงตัดสินฉันให้หมดโอกาสจะสู้ต่อไปได้...

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 48) (เน้นข้อความโดยผู้วิจัย)

กลวิธีการใช้ภาษาของผู้เขียนแสดงถึงความแตกต่างจากการใช้ภาษาอัตชีวประวัติแบบฉบับ ซึ่งเน้นการใช้ภาษาเชิงวรรณศิลป์ ดังที่ สุขกมล รัตนสุภา เสนอว่าอัตชีวประวัติต้องมี “ศิลปะวิธี” คือ การเล่าเรื่องที่ชวนประทับใจจากการเลือกวัสดุศิลป์ที่เหมาะสม (สุขกมล รัตนสุภา, 2552: 111) หากอัตชีวประวัติของธันดดา สว่างเดือน มีกลวิธีการใช้ภาษาใน 3 ลักษณะคือ 1) เลือกใช้คำพูดในชีวิตประจำวันที่ใช้ในสังคมของหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิงเล่าเรื่อง เพื่อแสดงถึงรูปแบบการดำเนินชีวิต และลักษณะทางสังคมที่ผู้เขียนอาศัยอยู่ 2) ใช้ภาษาสร้างความสมจริงของเรื่องเล่า ด้วยการเลือกใช้คำกล่าวซ้ำไปมา เพื่อยืนยันเหตุการณ์ในเรื่องเล่า ความคิดและความรู้สึกของผู้เขียนในฐานะผู้ประสบเหตุการณ์ตรง และ 3) ภาษาของสตรีชายขอบแสดงให้เห็นถึงความคิดของผู้เขียนที่ยังคงตกอยู่ภายใต้มายาคติโสเภณีว่า เป็นคนไม่ดี และเป็นงานที่สังคมรังเกียจและไม่ยอมรับ ทำให้ผู้เขียนมีทัศนคติต่อประสบการณ์ของตนเองในแง่ลบและกังวลกับภาพลักษณ์ของตน หากเปิดเผยตัวตนในที่สาธารณะ

บทบาทของอัตชีวประวัติโดยธันดดา สว่างเดือน

อัตชีวประวัติของสตรีชายขอบมีลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งคือ จุดประสงค์ที่ผู้เขียนเล่าเรื่องเกี่ยวกับคนชายขอบว่าต้องการให้ผู้อ่านรับรู้ถึงสังคมของกลุ่มที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันแตกต่างจากรูปแบบการใช้ชีวิตของคนส่วนใหญ่ในสังคม การบอกเล่าความจริงอีกด้านหนึ่งด้วยเสียงของคนชายขอบเอง จึงช่วยลบล้างอคติหรือความรู้เดิมที่สังคมส่วนใหญ่มีต่อหญิงค้าประเวณีในแง่ลบ การเล่าเรื่องจึงเป็นการสร้างความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับผู้หญิงชายขอบ และนำมาซึ่งการได้รับการยอมรับจากคนในสังคม ทั้งนี้ อัตชีวประวัติยังเป็นการเล่าเรื่องเพื่อถ่ายทอดบุคลิกภาพของผู้เขียนตั้งแต่วัยเริ่มต้นของชีวิตจนถึงชีวิตปัจจุบัน การเขียนจึงเปิดโอกาสให้ผู้เขียนทบทวนชีวิตและประสบการณ์ของตน เพื่อนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้เขียนขึ้นใหม่ตามอุดมการณ์ของผู้เขียนในฐานะที่เป็นผู้กำหนดเนื้อหาและทิศทางของอัตชีวประวัติ

เรื่องราวเกี่ยวกับหญิงค้าประเวณีไม่ได้รับการเปิดเผยสู่สาธารณชนมากนัก เนื่องจากสังคมยังคงมีอคติว่าการค้าประเวณีเป็นอาชีพที่น่ารังเกียจ เพราะเป็นงานบริการที่ขายเรือนร่างเพื่อแลกกับรายได้ และผู้หญิงที่ยอมมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายจำนวนมากถูกมองว่าเป็นผู้หญิงสกปรก หรือเป็นผู้หญิงชั้นต่ำที่ละเมิดศีลธรรม ภาพลักษณ์ดังกล่าวจึงทำให้หญิงค้าประเวณีส่วนมากไม่เปิดเผยตัวกับคนในครอบครัว หรือคนรอบข้างว่าทำอาชีพอะไร เพราะกลัวจะถูกสังคมประณามหยามเหยียดศักดิ์ศรี แม้แต่ผู้เขียนก็ได้แสดงความคิดดังกล่าวไว้ในอัตชีวประวัติหลายตอนว่า “รู้สึกอาย” เมื่อ

ต้องออกมาบอกเล่าเรื่องราวของตนต่อหน้าคนอื่นทุกครั้ง เช่น ผู้อ่าน นักโทษในเรือนจำขณะที่ผู้เขียนได้เป็นวิทยากร หรือสื่อมวลชนตอนแสดงตัวในที่สาธารณะในฐานะนักเขียน ยกตัวอย่างจากหน้าคำนำ และหน้าก่อนเข้าเรื่องในอัตชีวประวัติเล่มแรก *ฉันคือเอรี กับประสบการณ์ข้ามแดน*

ฉันคือเอรีกับประสบการณ์ข้ามแดน...เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงจากชีวิตของฉันตลอด 40 ปีที่ผ่านมา ที่ต้องเผชิญกับปัญหามากมาย บางครั้งอาจจะเหมือนนิยายน้ำเน่า แต่ฉันก็ไม่ได้เสริมแต่งแต่อย่างใด จริงๆ แล้ว มันก็เป็นเรื่องน่าอาย ที่จะต้องมาเล่าให้ใครต่อใครฟัง ซึ่งเหมือนกับประจักษ์ของตัวเอง แต่ฉันก็อยากจะบอกให้โลกรู้ว่า “มันยังมีอะไรอีกมากมาย” ที่ใครๆ ควรรู้ “ว่าอย่างนี้ก็มีด้วยหรือ! จริงหรือ!”

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: คำนำผู้เขียน)

“ความอาย” ที่เกิดขึ้นจากอคติของสังคม ทำให้ผู้หญิงไม่กล้าเปิดเผยตัวเพื่อบอกเรื่องราวของตน อคติที่มีต่อหญิงค้าประเวณีจึงเสมือนทำลาย “เสียง” ของผู้หญิงกลุ่มนี้ให้ยอมรับชะตากรรมที่ตนเป็นเพียงวัตถุทางเพศที่รองรับความรุนแรงจากการกระทำของบุคคลอื่นๆ หญิงค้าประเวณีจึงมีสถานะเป็นคนชายขอบ เพราะรูปแบบการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมไม่สอดคล้องกับกรอบวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในสังคม (สุริชัย หวันแก้ว, 2550: 12) การใช้ชีวิตโดดเดี่ยวแต่ใน “โลกกลางคืน” ยังทำให้สังคมภายนอกเห็นว่าการค้าประเวณีเป็น “ปัญหาสังคม” การตัดสินใจชีวิตของหญิงค้าประเวณีจึงเป็นความคิดที่ถูกถ่ายทอดโดยนักเขียน ศิลปิน หรือสื่อมวลชน ผ่านวรรณกรรม ศิลปะ งานบันเทิง ข่าวดัง หรือแวดวงของนักศึกษาและนักวิชาการที่ศึกษาด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การสังเกตการณ์หรือการสัมภาษณ์ เป็นต้น การถูกกำหนดภาพลักษณ์และเรื่องราวจากบุคคลภายนอกจึงทำให้ผู้หญิงเสมือนตกอยู่ใน “ความเงียบ” เพราะไม่เคยมีพื้นที่ที่อนุญาตให้หญิงค้าประเวณีเปิดเผยตัวตนและบอกเล่าเรื่องราวของตัวเองได้ด้วยวิธีการหรือเสียงของตนเอง

จนกระทั่งเมื่อสังคมตะวันตกเกิดแนวคิดเรื่อง “สิทธิมนุษยชน” (Human Rights) ซึ่งให้ความสำคัญแก่สิทธิและศักดิ์ศรีของมนุษย์อย่างเท่าเทียม จึงเริ่มมีการศึกษาเรื่องเล่าจากกลุ่มคนต่างๆ ทั้งผู้หญิง เด็ก ทาส กลุ่มคนชาติพันธุ์ หรือผู้รอดชีวิตจากภัยสงคราม เป็นต้น การศึกษากลุ่มคนที่มีรูปแบบชีวิตและวัฒนธรรมที่หลากหลายได้ส่งผลต่อรูปแบบของวรรณกรรมที่สนใจนำเสนอชีวิตและแนวคิดของกลุ่มคนในหลายแวดวงมากขึ้น แม้แต่งานเขียนชีวประวัติหรืออัตชีวประวัติซึ่งก่อนหน้านี้มักนำเสนอแต่ประวัติของบุคคลต้นแบบ บุคคลตัวอย่างที่ดีแก่สังคม หรือเรื่องของนักเขียนชายเป็นหลัก ก็ได้มีคนธรรมดาในสาขาอาชีพต่างๆ และกลุ่มคนชายขอบอย่างผู้หญิงค้าประเวณี

นำเสนอเรื่องราวของตนในฐานะปัจเจกบุคคลที่เห็นว่าชีวิตของตนมีความแตกต่างและมีความน่าสนใจในตัวเอง เนื้อหาและรูปแบบการเขียนอัตชีวประวัติในปัจจุบันจึงได้ทำลาย “ความเงียบ” ของกลุ่มหญิงค้าประเวณี และเปิดพื้นที่ให้กลุ่มสตรีชายขอบสามารถเล่าเรื่องด้วยเสียงของตนได้ ดังที่ ชุตินา ประภาสวุฒิสาร เสนอว่า ความเงียบเป็นสิ่งผลักดันให้นักเขียนและตัวละครในเรื่องเริ่มสืบค้นอดีตและบอกเล่าเรื่องราวของตนและชุมชนในสังคมรับทราบ (ชุตินา ประภาสวุฒิสาร, 2554: 232) โดยใช้การเขียนเป็นเครื่องมือในการกำหนดแนวการเขียนตามจุดประสงค์ของตน และยังเปิดเผยความนึกคิดหรือความรู้สึกในฐานะหญิงค้าประเวณี โดยเฉพาะการเขียนเพื่อต่อรองกับอคติของสังคมที่มีต่อหญิงขายบริการทางเพศและการค้าประเวณี ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอประเด็นต่างๆ ที่ต้องการให้สังคมได้รับทราบโดยแบ่งเป็นหัวข้อ ดังนี้

1. การเสนอข้อมูลกระบวนการค้าประเวณี

ผู้เขียนได้ทำหน้าที่เป็น “คนใน” ที่มีประสบการณ์โดยตรงนำเสนอข้อมูลหรือข้อเท็จจริง กระบวนการค้าประเวณีในต่างแดนแก่ผู้อ่าน ข้อมูลที่มาจากคำบอกเล่าของคนในจึงสร้างความน่าเชื่อถือและสร้างความรู้ใหม่แทนความรู้เดิมของสังคมที่มีต่อหญิงค้าประเวณี ผู้เขียนได้นำเสนอข้อมูลไว้หลายประเด็น คือ ประเด็นแรก กล่าวถึงหญิงขายบริการทางเพศที่เดินทางไปต่างแดนเพื่อขายบริการ สื่อมวลชนมักนำเสนอว่าผู้หญิงเหล่านี้ส่วนใหญ่ถูกหลอกให้ไปค้าประเวณี หากที่จริงไม่มีใครถูกหลอก ผู้หญิงเต็มใจและรู้ตั้งแต่แรกว่าเดินทางไปทำงานอะไร เพราะก่อนการเดินทาง ผู้จัดการโสเภณี หรือนายหน้าจะบอกประเทศที่ต้องไป ระยะเวลาที่ต้องไปทำงาน ค่าใช้จ่ายหรือหนี้ค่าเดินทางที่ผู้หญิงต้องจ่าย จำนวนที่ต้องรับลูกค้า วิธีการทำงาน หรือวิธีการหลบหนีตำรวจ และเมื่อไปถึงประเทศปลายทางแล้วต้องไปอยู่กับผู้จัดการโสเภณีคนใด และทำงานในถิ่นที่อยู่ใด ซึ่งล้วนเป็นข้อมูลที่ผู้หญิงต้องรู้ว่าจะไปต่างประเทศด้วยวิธีการอย่างไร จึงจะไม่ทำให้ตนเองถูกจับและระยะเวลาตั้งแต่ก่อนการเดินทางจนถึงประเทศปลายทางก็ใช้เวลายาวนาน ดังนั้น ผู้หญิงที่บอกว่าถูกหลอกไปค้าประเวณีในต่างแดน เป็นเพราะต้องการหาเหตุผลให้ตำรวจช่วยออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางกลับประเทศ เพราะตนไม่มีเงินจ่าย หรือทนทำงานไม่ไหวจึงหนีผู้จัดการโสเภณีกลับโดยไม่ใช้จ่ายหนี้ค่าเดินทาง ยกตัวอย่าง ความคิดเห็นของผู้เขียนต่อหญิงค้าประเวณีที่บอกว่าถูกหลอกมาต่างแดน

ฉะนั้น ตัวฉันเองไม่เคยเชื่อเลยว่า ผู้หญิงไทยที่ไปทำงานเมืองนอก คือพวกขายบริการ จะบอกว่าถูกเจ้าหลอกพามาขายตัว ฉันเชื่อว่ามันเป็นไปไม่ได้ ส่วนมากพวกที่ชอบพูดแบบนี้ ว่าถูกเจ้าหลอกพามาขายตัว ก็เป็นเพราะว่าผู้หญิงพวกนี้ก่อนจะมาทำงานก็ตั้งเป้าไว้สูงมากว่า จะต้องได้เงินเท่านั้นเท่านี้ จะต้องหาเงินกลับไปซื้อบ้าน ซื้อรถให้ได้ แต่พอเวลาทำงานจริงๆ ก็มักจะขี้เกียจ รักสบาย ทำงาน 1 วัน พอได้เงิน ก็อยากจะหยุดไป 1 อาทิตย์ รอใช้ให้เงินหมดซะก่อนแล้วค่อยทำใหม่ อีกประการหนึ่งก็คือ ใช้หนี้ใช้สินเก่าล่าช้า เพราะขี้เกียจทำงาน แล้วไม่รู้จะมากันทำไม และพอถูกเจ้าแกล้งให้ต้องใช้หนี้ให้หมดไวๆ ก็จะไม่พอใจ เจ้าแกล้งจะพากันหนีเข้าหาตำรวจและแจ้งความว่าถูกเจ้าหลอกพามาขายตัว

(ธนิดดา สว่างเดือน, 2553: 91)

ประเด็นที่ 2 ผู้เขียนเสนอข้อมูลกฎเกณฑ์ของสถานบันเทิง ซึ่งผู้เขียนเขียนลักษณะ “แฉ” หรือ “เปิดโปง” ธุรกิจการค้าประเวณี คือ กฎเกณฑ์การทำงานของหญิงค้าประเวณีที่เจ้าของร้านบันเทิงเป็นผู้กำหนด โดยเฉพาะธุรกิจสถานบันเทิงในไทยที่มักโฆษณาว่า ได้รับรายได้ดีมากเป็นจำนวนหลายหมื่นบาทขึ้นไป หากที่จริงเจ้าของร้านได้สร้างกฎเกณฑ์อื่นๆ อีกมากมายจนผู้หญิงไม่สามารถปฏิบัติตามได้ และเมื่อทำผิดกฎก็จะถูกหักรายได้ออกไป จนได้รับเงินเดือนจริงเพียงจำนวนหลักร้อยบาท หรือหลักพันบาทเท่านั้น ยกตัวอย่าง กฎเกณฑ์ของร้านในถนนรัชโยธินที่หนึ่งทำงานอยู่

...ไอ้เตี้ยและอีแก่สร้างกฎเหล็กมากมายให้เกิดขึ้นในบาร์แห่งนี้ เช่น เสื้อผ้าต้องใส่ตามสีตามวันที่ระบุไว้ให้อย่างถูกต้อง ถ้าผิดสีหรือไม่มีใส่จะต้องโดนตัดเงิน 200 บาท อุปกรณ์ทุกชนิดต้องมีติดตัวเอาไว้บริการแขกอยู่ตลอดเวลาเมื่อแขกเรียกใช้บริการ เช่น ไฟฉาย ไฟแช็ก ปากกา และเบอร์ดิจหน้าอก ถ้าขาด หาย หรือลืมสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปโดนหักเงิน 200 บาท...

(ธนิดดา สว่างเดือน, 2555: 32)

การอธิบายถึงวิธีการทำงานของหญิงค้าประเวณี หรือการบรรยายกฎเกณฑ์ของร้านบันเทิง หรือการค้าประเวณีในแต่ละประเทศ จึงเป็นเนื้อหาที่ผู้เขียนบอกผลเสียของการทำงานในอาชีพนี้ และชีวิตของคนที่ดีอยู่ในวงจรค้าประเวณี อาจดูเหมือนทำงานง่าย ไม่ต้องใช้ทักษะความรู้ แต่ก็ไม่ใช่ว่าทุกคนที่จะได้งาน เพราะการจะได้งานหรือไม่ขึ้นอยู่กับลูกค้าเป็นสำคัญ ดังนั้น ผู้อ่านที่ได้อ่านงานเขียนของผู้เขียนไม่ควรปฏิบัติตามหรือเอาเยี่ยงอย่าง

ประเด็นที่ 3 ทศนคติของหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิง ผู้เขียนได้แสดงความคิดหรือความรู้สึกรู้สึกของผู้หญิงต่องานที่ทำ กล่าวคือ หญิงค้าประเวณีบางคนมีฐานะร่ำรวย แต่ก็ยังคงทำงานค้าประเวณีต่อไป ซึ่งผู้เขียนได้แสดงทัศนะว่า เป็นเพียงวิธีการทำงานของหญิงค้าประเวณีเพื่อเรียกค่าตัวจากลูกค้าให้สูงขึ้น ด้วยการปรับเปลี่ยนบุคลิกและการแต่งกายให้ดูมีรสนิยม ขับรถยี่ห้อหรู เพื่อสร้างภาพลักษณ์ว่าเป็นคนร่ำรวย สร้างความแตกต่างหรือความน่าสนใจในหมู่หญิงค้าประเวณีด้วยกัน ผู้เขียนแสดงความคิดเห็นต่อผู้หญิงลักษณะนี้ว่า แม้ภายนอกดูเหมือนเป็นผู้หญิงที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน แต่แท้จริงแล้วผู้หญิงเหล่านี้ไม่มีความสุข ยกตัวอย่าง

ผู้หญิงในถนนธนนิยะเยอะแยะมากมายที่มีรถคันงามไม่ว่าเบนซ์หรือบีเอ็ม พวกหล่อนก็จะพากันมาขับโฉบเฉี่ยวประชันกัน เมื่อฉันเห็นความร่ำรวยความมั่งมีของพวกหล่อนแล้ว มันก็ทำให้ฉันอดแปลกใจไม่ได้ว่า ทำไมพวกหล่อนถึงไม่ยอมเลิกทำอาชีพนี้กันไปซะ แล้วไปหาอะไรดีๆ อย่างอื่นทำกัน แต่อีกนัยหนึ่งก็อาจจะเป็นไปได้ว่า ถ้าพวกหล่อนไม่ทำอาชีพอย่างนี้ควบคู่ไปด้วย พวกหล่อนทั้งหลายก็อาจจะไม่มีเงินส่งค่างวดรถ ค่าคอนโดฯ อย่างแน่นอน ผู้หญิงหลายคนตรงนี้ก็มิได้แปลกใจ ได้แต่แต่งหน้าแต่งตัวให้สวยให้งามไปวันๆ แล้วขับรถหรูหราราคาเป็นล้าน แต่ข้างในใจของพวกหล่อนก็คงจะมีแต่ความทุกข์ ต้องวิ่งหาเงินส่งบ้านส่งรถ หรือไม่ก็อาจจะกำลังรอให้พวกไฟแนนซ์มายึดไปวันใดวันหนึ่งก็ได้ เพราะถ้าพวกหล่อนสบายจริง รวยจริง ฉันเชื่อว่าพวกหล่อนก็คงจะไม่ต้องทนฟันสังขารมานอนกับผู้ชายแปลกหน้าได้ทุกวันๆ ให้มันเจ็บปวดเล่นๆ ไปซะอย่างนั้น แบบนี้ไม่ได้เรียกว่าไม่มีทางเลือก แต่เรียกว่าจมไม่ลง!...

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2555: 48)

การแสดงความคิดเห็นต่อหญิงค้าประเวณีลักษณะนี้ เป็นการสนับสนุนเหตุผลของผู้เขียนที่ประกอบอาชีพค้าประเวณีเพราะความจำเป็น แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนตกอยู่ภายใต้มายาคติโสเภณีที่เห็นว่าอาชีพค้าประเวณีเป็นอาชีพที่น่ารังเกียจ และเป็นอาชีพของคนไม่ดี ดังนั้น การค้าประเวณีจึงเป็นงานที่ผู้หญิงไม่ควรเลือกทำตลอดไป แต่มองว่าการค้าประเวณีควรเป็นทางเลือกสำหรับผู้หญิงที่ไม่มีโอกาสในชีวิต และยังมีภาระหน้าที่ที่ต้องหาเลี้ยงครอบครัว นอกจากนี้ ผู้เขียนยังมีทัศนคติต่อการค้าประเวณีบางประการที่มีความเห็นตรงกับคนในสังคมส่วนใหญ่ คือ เห็นว่าเป็นอาชีพที่ได้รายได้ง่าย ไม่ต้องใช้ทักษะความรู้ และไม่ใช่งานที่ดีที่ควรยึดเป็นอาชีพตลอดไป แต่ผู้หญิงหลายคนเลือกทำเพราะมีชีวิตที่ยากลำบากมาก่อน ไม่ต่างจากนักโทษหญิงที่เมื่อพ้นโทษจากเรือนจำก็กลับมากระทำผิดเหมือนเดิม การหาเลี้ยงชีพของหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิงจึง

เป็นวิธีคิดที่ถูกครอบด้วยอำนาจทางเศรษฐกิจ คือ มุ่งยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของตน โดยไม่สนใจว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ยกตัวอย่าง ทักษคติของหญิงค้าประเวณีตอนถูกตำรวจญี่ปุ่นจับกุมและส่งตัวกลับประเทศไทย

ทุกคนคิดอย่างเดียวกันว่า เมื่อกลับไปแล้วจะทำอะไรถึงได้ขึ้นมาญี่ปุ่นได้อีก ต่างคนต่างก็คิดกันไปต่างๆ นานา บางคนก็คิดว่ากลับไปเมืองไทยแล้วจะไปประเทศไหนกันต่อ แต่ฉันก็ไม่เห็นว่ามีใครที่คิดจะหยุดจากอาชีพนี้กันเลย เพราะมันเป็นอาชีพที่พวกเราคิดว่ามันหาเงินง่าย ถึงแม้ว่าบางครั้งพวกเราเจอปัญหาอันยิ่งใหญ่ หรือขนาดว่าต้องหนีตายกันมาอย่างฉุน เป็นตัน ตั้งหลายครั้งหลายคราว แต่ก็ไม่ใช่ดสักที

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 190)

ตัวอย่าง ทักษคติของนักโทษหญิงที่ผู้เขียนรู้จัก

ฉันเคยถามจากปากของนักโทษในคุกหลายคนว่า เช็ดมัย และจะกลับเข้ามาอีกมัย คำตอบที่ฉันได้รับส่วนมากก็คือ ไม่เช็ด! แต่คนบางคนก็ตอบว่า จริงๆ แล้วเค้าไม่น่าพลาดเข้ามาได้เลย เพราะเค้าตระเวนลักขโมยของในห้างฯ เป็นอาชีพจนถึงขนาดว่าต้องมีเงินเก็บไว้ส่วนหนึ่งประมาณหนึ่งแสนบาทเพื่อเตรียมไว้เป็นค่าปรับ และเคลียร์ตัวเองไม่ให้ติดคุก แต่บังเอิญวันนั้นที่เค้าโดนจับ ดันไปเจอเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เค้าไม่ยอมเพียงแค่เสียค่าปรับ และไม่ยอมให้เคลียร์ตัวเอง แต่ตำรวจเอาเรื่อง และต้องจับเข้าไปนอนในคุกให้ได้ เพื่อหวังจะให้เช็ดหลาย แต่จริงๆ แล้วก็ไม่ได้ช่วยให้คนพวกนี้เช็ดหลายแต่อย่างใด และมันอาจจะทำให้พวกเค้ายึดอาชีพแบบนี้ไปตลอดชีวิตก็ว่าได้ คนที่ฉันเคยรู้จักมาแต่ละคนก็ไม่เห็นจะมีใครเช็ดหลายกันแต่อย่างใด

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 160)

ผู้เขียนยังมีทัศนคติต่องานค้าประเวณีและการทำผิดกฎหมายว่าไม่แตกต่างกัน เพราะเป็นงานที่หาเงินง่ายและไม่เหน็ดเหนื่อย เพียงแต่มีความเสี่ยงต่างกัน คือ คนทำผิดกฎหมายเสี่ยงต่อการถูกจับและถูกจองจำ แต่หญิงค้าประเวณีเสี่ยงจากการถูกทำร้ายร่างกาย นอกจากนี้ เรือนจำไทยไม่สามารถสั่งสอนหรือให้บทเรียนกับนักโทษให้รู้สึกเช็ดหลาย ไม่กล้าทำความผิด ตรงกันข้าม เรือนจำกลับคุมขังนักโทษที่ไม่ได้ทำความผิดใด นักโทษบางคนยังมองว่าเรือนจำคือ บ้าน เป็นสถานที่ที่พัฒนา

ฝีมือของตนในการกระทำผิดมากขึ้นไปอีก หญิงค้าประเวณีหรือนักโทษหญิงจึงไม่กลัวความเสี่ยงเหล่านี้ เพราะให้ความสำคัญกับวิธีการเอาตัวรอดให้ได้ในแต่ละวันมากกว่า

2. วิพากษ์อคติเกี่ยวกับหญิงค้าประเวณี

ผู้เขียนได้เสนอคำวิพากษ์เพื่อต้องการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ที่ตายตัวของหญิงค้าประเวณีหลายประการ คือ ประเด็นแรก ผู้เขียนวิพากษ์เรื่องมายาคติโสเภณีว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี เป็นอคติของสังคมที่ลดทอนคุณค่าและศักดิ์ศรีของหญิงค้าประเวณีโดยใช้กรอบศีลธรรมความเป็นคนดี/คนไม่ดีมาตัดสิน ทั้งที่ผู้หญิงกลุ่มนี้มีเงื่อนไขชีวิตในด้านความเป็นอยู่ สถานภาพ และชนชั้นที่แตกต่างกับคนในสังคม โดยผู้เขียนวิพากษ์ว่า แท้จริงสังคมต่างหากที่ไม่ให้ออกาสคนไม่ดีกลับตัวได้ทำงานอื่นๆ ที่สังคมยอมรับ คนไม่ดีจึงไม่สามารถเป็นคนดีได้ ผู้เขียนยังนำเสนอเรื่องของผู้เขียนและเพื่อนด้วยปัญหาแบบเดียวกัน โดยเล่าเรื่องเพื่อนหญิงค้าประเวณีที่มีความคล้ายคลึงกันชีวิตของผู้เขียน และการเลือกใช้ภาษาโดยใช้คำสรรพนามเรียกผู้เขียนและเพื่อนทุกครั้งที่ว่าว่าเป็นพวกเดียวกัน เพื่อยืนยันและสนับสนุนความคิดของผู้เขียนในการเสนอเหตุผลต่างๆ ที่มุ่งต่อต้านภาพลักษณ์ของหญิงค้าประเวณีในเชิงลบ การใช้เรื่องเล่าวิพากษ์เพื่อต่อต้านสังคมจึงทำให้ผู้เขียนกลายเป็นผู้กระทำ (subject) ในการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้แก่ผู้เขียนในฐานะผู้ต่อต้านภาพลักษณ์เดิมของหญิงค้าประเวณีที่นำเสนอโดยคนในสังคมว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี ยกตัวอย่าง

สังคมไทยไม่ค่อยเปิดโอกาสยอมรับคนที่อยากจะทำความดี โดยเฉพาะพวกที่เคยอยู่ในอาชีพขายบริการมาก่อน วันหนึ่งเมื่อคนอย่างพวกฉันอยากเป็นคนดีและอยากทำความดี ก็มักจะถูกกีดกัน ถูกเหยียดหยามว่าเคยเป็นคนไม่ดีมาก่อน หรือแม้แต่ใครหลายคนที่เดินกับพวกฝรั่งต่างๆ ที่เค้าเป็นคนรักกัน เป็นสามีภรรยากัน แต่คนพวกนี้ก็มักจะถูกซุบซิบนินทา และถูกมองด้วยสายตาที่เหยียดหยามว่าต้องเคยเป็นโสเภณีมาก่อนแน่ ทั้งๆ ที่พวกเค้าเหล่านั้นอาจจะไม่ได้เป็นเช่นนั้นเลยก็ได้

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2555: 120-121)

ประเด็นที่ 2 คือ การวิพากษ์เรื่องอาชีพ ว่าสังคมไม่ควรแบ่งแยกชนชั้นของคนจากอาชีพ เพราะทุกคนต่างก็เป็นมนุษย์เหมือนกัน มีความรัก โลก โกรธ หลง ไม่แตกต่างกัน และอาชีพไม่สามารถชี้วัดได้ว่าใครเป็นคนดี/คนไม่ดี เพราะถึงแม้จะทำงานในอาชีพที่สังคมยอมรับ ก็สามารถประพฤติผิดศีลธรรมได้ ผู้เขียนได้เล่าเหตุการณ์สนับสนุนคำวิพากษ์หลายตอนเช่น หนึ่งทำงานเป็น

พนักงานโรงแรม ได้พบเห็นพนักงานลักลอบมีความสัมพันธ์สาว ตั้งแต่หัวหน้าที่มีครอบครัวแล้ว แอบมีเพศสัมพันธ์กับลูกน้อง ลูกน้องในตำแหน่งงานระดับเดียวกันก็แอบมีความสัมพันธ์กันเอง และพนักงานก็แอบขายบริการทางเพศให้แก่ลูกค้าชาวต่างชาติ และตอนที่ “ฝน” คนรัก ซึ่งคบหากันมาเกือบ 10 ปี ก็ยังแอบไปมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่น

สิ่งนี้ทำให้ฉันมองเห็นค่าของความเป็นคนบนโลกนี้ว่าเป็นเหมือนกันหมด ไม่ว่าใครจะมาจากไหน ทำงานอะไร สูงต่ำขนาดไหนก็มีความเป็นมนุษย์เหมือนกันคือ รัก โลภ โกรธ หลง ซึ่งก็ไม่ได้แตกต่างกับที่เค้าชอบแบ่งชนชั้นระหว่างคนทำงานดีๆ กับ ผู้หญิงขายบริการอย่างพวกฉัน ที่ใครๆ ก็มองว่าต่ำเลวเกิน และชอบมั่วสาบิชาบ้าน พวกฉันทำเพราะเป็นอาชีพขายบริการ มีการแลกเปลี่ยนระหว่างเงินกับการตอบสนองความสุขให้แก่ลูกค้า ไม่ได้ทำเพราะเกิดจากความรัก แต่การที่ลักลอบได้เสียกันอย่างที่ฉันมองเห็นนั้นมันเกิดจากความรัก และความผูกพันของคนทั้งสองจากนั้นปัญหาเมียน้อย เมียหลวง ก็จะตามมา และฝ่ายชายก็ต้องรับผิดชอบฝ่ายหญิงอีกคน สำหรับพวกฉันแล้วจ่ายเงินก็จบกัน และก็รับงานคนใหม่ต่อไป แต่ฉันก็ไม่ได้หมายความว่า การซื้ออาชีพขายบริการอย่างพวกฉันจะดีและน่าทำ เพียงแต่พวกฉันมีจรรยาบรรณมากกว่า

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 230-231)

การรับรู้ถึงคนในสังคมที่มีพฤติกรรมเชิงชั่วสาว ทำให้ผู้เขียนนำพฤติกรรมของคนอื่นมาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของตนเองที่เลือกอาชีพค้าประเวณี เพราะทำเพื่อหาเลี้ยงตัวเองและครอบครัว แต่กลับถูกเหยียดหยามว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี มีสถานะต่ำกว่าผู้หญิงทั่วไป เพียงเพราะคนอื่นตัดสินผู้เขียนจากอาชีพและฐานะ ในทางตรงกันข้าม หญิงค้าประเวณีก็เป็นผู้หญิงที่มีศักดิ์ศรีและความเป็นมนุษย์ไม่แตกต่างจากคนอื่น มีจรรยาบรรณมากกว่าคนทั่วไปที่ไม่ละเมิดศีลธรรมด้วยการแอบมีความสัมพันธ์ชั่วสาว และสามารถแยกแยะได้ว่า เพศสัมพันธ์เพื่อการขายบริการคือ งานที่สร้างรายได้ แต่เพศสัมพันธ์ที่เกิดจากความรักหรือความผูกพันทำให้เกิดปัญหาเมียน้อย เมียหลวงตามมา แนวคิดของผู้เขียนจึงแสดงให้เห็นว่า หญิงค้าประเวณีต้องการการไต่ถามรับจากคนในสังคม เพราะผู้หญิงกลุ่มนี้ก็เป็นคนดีและมีศีลธรรมไม่ต่างจากคนในสังคม การแสดงความคิดเห็นนี้จึงเท่ากับสนับสนุนแนวคิดปิตาธิปไตยที่ผู้หญิงควรถือค่านิยมพัวเดียวเมียเดียว รักนวลสงวนตัว อันเป็นภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่เป็นกุลสตรีแบบฉบับ

ประเด็นที่ 3 เรื่องความเท่าเทียม ผู้เขียนวิพากษ์ถึงสิทธิของมนุษย์ที่จะอยู่อย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยและคนจนในหลายตอน เช่น เปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นว่า หญิงขายบริการที่ร่ำรวยมาก สามารถแต่งตัวหรูหราและใส่ทองหลายเส้นได้ เพราะที่ประเทศญี่ปุ่นไม่มีโจรผู้ร้ายปลุกปล่าน ทุกคนอยู่อย่างเท่าเทียม และไม่แบ่งชนชั้นของคนเหมือนประเทศไทย และเหตุการณ์ในเรื่องจำ นักโทษหญิงต่างแบ่งแยกชนชั้นระหว่างคนรวยและคนจน หากเป็นคนจนไม่มีญาติมาเยี่ยมก็จะอยู่อย่างอนาถามาก ไม่มีแม้แต่หมอนหนุนหัวเวลานอน ต้องหาผ้ามาพับทบๆ กันรองศีรษะ แต่คนรวยกลับมีหมอนหนุน อยู่อย่างสบายไม่ต้องกินข้าวแดง

สำหรับคนในคุกที่ไม่มีใครมาเยี่ยม มันเป็นเรื่องที่น่าเศร้าอย่างมากสำหรับคนที่ถูกทิ้ง ถ้าใครไม่เคยเป็นก็คงไม่มีทางเข้าใจเด็ดขาดว่า สภาพจิตใจที่ย่ำแย่อยู่แล้วมันต้องย่ำแย่ลงไปอีกนั้นเป็นอย่างไร เมื่อก่อน ตอนที่ฉันได้เข้าไปอยู่ในนั้น ฉันเห็นมีแค่คนที่มียุติมาเยี่ยมบ่อยๆ เท่านั้น ถึงจะได้มีหมอนสวยๆ หนุนหัวนอน ส่วนที่เหลือก็ต้องนอนหนุนแขนบ้าง หรือไม่ก็หาผ้าต่างๆ มาพับๆ แล้วหนุนหัวกัน ช่างอนาถเหลือเกิน ฉันมองไม่เห็นความเท่าเทียมกันของความเป็นคนเลยว่ะ มันอยู่ตรงไหน และใครเป็นคนตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมาว่าคนมียุติมาต้องอยู่อย่างนี้ และคนที่ไม่มีทั้งญาติและเงินก็ต้องอยู่อย่างนั้น

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 98-99)

การบรรยายถึงสภาพของเรือนจำ และความเป็นอยู่ของนักโทษหญิงไว้ญาติที่อยู่กันอย่างแออัด ยังทำให้ผู้เขียนได้ใช้การเขียนเรียกร้องให้เรือนจำสร้างให้ได้มาตรฐานเท่าเทียมกับประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ ความเป็นอยู่ของนักโทษควรอยู่ในลักษณะแบบเดียวกัน ไม่ควรมีความเหลื่อมล้ำเกิดขึ้น เพราะต่างก็เป็นนักโทษที่ถูกลงโทษด้วยการจองจำเหมือนกัน

3. การเสนอข้อคิดและคำเตือนสติแก่ผู้อ่าน

สุกมล รัตนสุภา (2552: 111) เสนอว่าคุณลักษณะของอัตชีวประวัติประการหนึ่ง คือ การเล่าเรื่องของผู้เขียนได้แสดงถึง “ภูมิธรรมแห่งชีวิต” อันหมายถึง เนื้อหาทางความคิดและความรู้สึกที่แสดงถึง “วุฒิภาวะ” หรือ “ความเป็นปราชญ์” อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตของตนเอง เพราะผู้เขียนอัตชีวประวัติต้องอาศัยการสืบค้น หรือมองย้อนอดีตเพื่อแสวงหามุขลิกภาพ การเรียบเรียงเหตุการณ์และเรื่องราวต่างๆ ในชีวิต จึงทำให้ผู้เขียนได้เรียนรู้ประสบการณ์ตนเอง

และกลายเป็นวิธีคิดในการแสดงข้อคิดเห็น หรือทัศนะเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ผ่านมา ซึ่งจากการศึกษาอัตชีวประวัติของธนิดา สว่างเดือน ผู้เขียนก็ได้เสนอข้อคิดและคำเตือนต่างๆ ซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้และตีความหมายประสบการณ์ของตนในแง่ดี คือ

“ชีวิตคือการเรียนรู้” ผู้เขียนเสนอว่า ชีวิตไม่ว่าก่อนหรือขณะทำงานค้าประเวณีต่างต้องพบอุปสรรค และเหตุการณ์เลวร้ายมากมายหลายครั้ง มีทั้งอุปสรรคที่หนึ่งสามารถแก้ไขได้และไม่อาจแก้ไขได้ เพราะเกิดจากบุคคลหลายฝ่าย หรือเกิดจากอำนาจทางกฎหมาย หรือบางครั้งผู้เขียนเรียกว่าเป็น “บาปเวรกรรม” ที่ตนต้องชดใช้ จนผู้เขียนสามารถหลุดพ้นจากวงจรค้าประเวณีในบั้นปลายได้ จึงทำให้ผู้เขียนรู้สึกว่ เหตุการณ์เหล่านี้เสมือนเป็น “ตำรา” หรือ “มหาวิทยาลัยชีวิต” ที่ทำให้ตนได้เรียนรู้และอดทนต่อผู้อุปสรรคที่ผ่านมาในชีวิตได้ ยกตัวอย่าง ผู้เขียนกล่าวถึงเหตุการณ์ที่ตนเมียนอนหลับอยู่ข้างถนน หรือต้องใช้ชีวิตในฐานะนักโทษที่อยู่อย่างอดอยากว่า

...ภาพความทรงจำทั้งหมดนี้มันก็ไม่เคยลืมเลือนไปจากใจฉันเลย และรู้สึกภาคภูมิใจทุกครั้งทีนึกถึง เพราะมันทำให้ฉันรู้ว่า ฉันสามารถก้าวข้ามผ่านบททดสอบนั้นมาได้ ชีวิตคือการเรียนรู้จริงๆ ถึงแม้ว่าวันนี้ฉันจะไม่เหลือทรัพย์สินเงินทองหรือของมีค่าอะไรติดไม้ติดมือมาจากอาชีพขายบริการเลย แต่ฉันก็ยังคงเหลือประสบการณ์ที่ดีและมันก็เป็นตำราที่มีคุณค่ายิ่งกว่าสิ่งใดสำหรับชีวิตของฉัน”

(ธนิดา สว่างเดือน, 2555: 59)

“ชีวิตที่มีอิสรภาพ” ผู้เขียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์หลายตอนคือ การค้าประเวณี ทำให้ชีวิตของผู้หญิงเหมือนตกอยู่ใน “คำสาป” หากทำแล้วไม่สามารถถอนตัวออกมาได้ง่าย เนื่องจากหญิงค้าประเวณีต่างก็ให้ความสำคัญแก่รายได้จากการค้าบริการทางเพศ เมื่อได้รายได้มาง่ายก็ไม่ควบคุมการใช้จ่าย ปล่อยให้ตนเองตกอยู่ในแหล่งอบายมุข เมื่อเงินหมดก็กลับมาค้าประเวณีใหม่ และยังใช้เป็นทางออกในการแก้ปัญหาชีวิต เมื่อตนเองล้มเหลวในเรื่องความรักและงานอื่นๆ การมีคนรักและได้ทำงานที่สังคมยอมรับโดยไม่หวนกลับไปค้าประเวณีอีก จึงเป็นอิสรภาพที่ปลดปล่อยให้ผู้หญิงไม่ต้องเผชิญกับเหตุการณ์เลวร้ายอีกต่อไป อีกเหตุการณ์คือ ประสบการณ์การถูกจองจำที่ที่ไม่มีความคิด จนทำให้หนึ่งต้องเผชิญกับความยากจน ความอยุติธรรม และความทุกข์จากการถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพ ประสบการณ์จากบทบาทของหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิง ที่ผู้เขียนได้เรียนรู้ใกล้ชิดกับผู้คนในประเทศต่างๆ และได้เรียนรู้งานอาชีพอื่น ซึ่งมีทั้งเรื่องดีและไม่ดี ทำให้

ผู้เขียนมองชีวิตของตนในแง่ดีว่า เป็นสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเองและทำให้รู้จักคุณค่าของคำว่า “อิสรภาพ” อย่างแท้จริง

ฉันก็อยากจะบอกอีกว่า ชีวิตนี้เกิดมาไม่เคยเสียขายและเสียใจเลยที่ขายบริการ หรือ ต้องติดคุกมานานนับหลายปี เพราะมันคือบทเรียนที่คุ้มค่าที่สุดของฉัน ฉันได้เป็นผู้รู้จริง เห็นจริงกับสิ่งเลวร้ายที่เกิดขึ้นกับตัวฉันและตัวคนอื่น และฉันเพิ่งจะรู้คุณค่าของคำว่า “อิสรภาพ” ในวันนี้เนืองว่ามันยิ่งใหญ่แค่ไหน แต่สำหรับคนที่ไม่เคยเจอเรื่องราวแบบนี้มาก่อน ก็อาจจะมองไม่เห็นคุณค่าของมัน หรืออาจจะรู้แค่เพียงความหมายของมัน แต่ไม่เคยเข้าใจลึกซึ้ง

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 53)

นอกจากข้อคิดแล้ว ผู้เขียนยังให้คำเตือนสติแก่ผู้อ่าน แต่ส่วนใหญ่เป็นการห้ามไม่ให้ทำตามหรือเอาเยี่ยงอย่างเหมือนผู้เขียน คือ

“อย่าทำงานขายบริการทางเพศ” ผู้เขียนได้เตือนสติผู้อ่านว่า แม้การค้าประเวณีจะได้รายได้ดีมาก แต่วงจรการค้าประเวณีก็ทำให้ผู้หญิงตกอยู่ในสถานการณ์การเป็นเหยื่อความรุนแรง และยังคงเผชิญกับเหตุการณ์เลวร้ายอย่างไม่คาดฝันได้ตลอดเวลา เมื่อทำไปแล้วก็ยากที่จะถอนตัวออกมาโดยง่าย เหมือนหนังและเพื่อนที่ยังคงยึดการค้าประเวณีเป็นอาชีพต่อไปก็เพราะสร้างเหตุผลให้กับตัวเองว่าเป็นงานที่ได้รายได้มาเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวจึงไม่สามารถเลิกได้อย่างถาวร

ฉันถามตัวเองว่า ทำไมชีวิตของฉันมันต้องเป็นแบบนี้ แล้วมันจะไม่มีทางหลุดออกไปได้เลยหรือ? แล้วถ้าฉันหลุดออกไปได้ ฉันจะไปทำอาชีพอะไรต่อไปดี? แล้วฉันจะทำอะไรได้บ้างมัย? คิดอยู่มากมาย สับสนเหลือเกิน แต่ฉันก็คิดอีกว่า ก็เพราะมันเป็นอย่างนี้เนือง มันจึงทำให้เพื่อนๆ ร่วมอาชีพของฉันแต่ละคนไม่มีใครหลุดพ้นจากวงจรนี้ไปได้เลยถึงไปแล้วไม่นานก็ต้องย้อนกลับมาทำกันอีก มันเหมือนเป็นอาชีพที่ถูกสาปจริงๆ ของแบบนี้ฉันไม่อาจหาเหตุผลมาตอบได้จริง พุดง่ายๆ ว่า ถ้าไม่เกิดกับใคร คนนั้นก็ไม่มีวันที่จะรู้ได้ ทำได้แค่บอกว่า อย่าพลาดเข้ามาอยู่ในวงจรนี้กันเลยก็พอแล้ว... เดียวจะหาว่าไม่เตือน

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 18)

“มีสติในการแก้ปัญหา” ผู้เขียนได้เตือนสติแก่ผู้อ่านหลังจากการเล่าประสบการณ์ชีวิตในเรื่องจำว่า ให้ความอดทนอดกลั้นต่อปัญหาชีวิต และรู้จักการให้อภัยแก่กัน เพื่อไม่ให้ตัวเองทำผิดกฎหมายเพียงเพราะอารมณ์ชั่ววูบ

ฉันจึงอยากจะขอเตือนทุกๆ คน ว่าให้อดทนอดกลั้นกับปัญหาทุกอย่าง และยอมให้อภัยกัน การยินยอมไม่ใช่ความพ่ายแพ้แต่อย่างใด การยินยอมคือ ความมีสติยังคิด เพราะทุกคนที่เข้าไปในนั้นมักจะเกิดจาก...อารมณ์ชั่ววูบเท่านั้นเอง และเกิดจากคำว่า ‘ยอมไม่ได้’ แต่ถ้าเมื่อใดที่คุณได้พลาดเข้าไปแล้ว คุณก็จะพูดคำว่า “รู้อย่างงี้ยอมๆ กันไปก็หมดเรื่องแล้ว” แต่คำนี้ช่วยอะไรคุณไม่ได้แล้ว มันมีแต่คำเดียวที่จะบอกคุณว่า “มันสายไปเสียแล้ว”...

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 153)

บทบาทอัตชีวประวัติของชนิดดา สว่างเดือนกับการเปิดเผยตัวตนในฐานะหญิงค้าประเวณี

การเขียนอัตชีวประวัติได้เปิดโอกาสให้ผู้เขียนทบทวนประสบการณ์ชีวิตในอดีตเพื่อทำความเข้าใจตนเองถึงลักษณะนิสัยและแนวคิดต่อการดำเนินชีวิตที่ผ่านมาของตน การสำรวจจิตใจของตนเองจึงเป็นความพยายามเรียนรู้อดีตด้วยมุมมองปัจจุบัน (พวงคราม พันธุ์บุรณะ, 2536: 351) การเขียนเพื่อเล่าถึงชีวิตที่ผ่านมาจึงทำให้ผู้เขียนพยายามทำความเข้าใจและแสวงหาคำอธิบายให้แก่ “ตัวตนในอดีต” ตัวตนของผู้เขียนที่ปรากฏในอัตชีวประวัติของสตรีชายขอบ จึงเป็นผลจากการตีความประสบการณ์ชีวิตเข้ากับเหตุการณ์การตกเป็นเหยื่อความรุนแรง และการดำเนินชีวิตภายใต้อคติของสังคม นอกจากการตีความถึงตัวตนในอดีตของผู้เขียน การเล่าเรื่องยังทำหน้าที่เยียวยาจิตใจผู้เขียนเพื่อบรรเทาความทุกข์และความเจ็บปวดจากประสบการณ์ในอดีตไปด้วยพร้อมกัน

การนำเสนอตัวตน คือ การพยายามบอกว่าเราคือใคร การรับรู้ถึงลักษณะตัวตนเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เขียนรับรู้ว่าเป็นใคร มีสถานภาพ ชนชั้น หรือเพศ แตกต่างจากคนอื่นอย่างไร และจะดำเนินความสัมพันธ์กับคนอื่นในสังคมอย่างไร การแสดงออกถึงตัวตนจึงเกี่ยวข้องกับอำนาจความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับหญิงค้าประเวณีที่ดำเนินชีวิตในสังคมค้าประเวณี ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมในสังคมและวัฒนธรรมของชายเป็นใหญ่ ดังที่ นัทธนัย ประสานนาม เสนอว่า เรื่องเล่าแสดงถึงความสัมพันธ์ของอำนาจ และการสร้างอัตลักษณ์หรืออัตบุคคล โดยเสนอว่า

ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปอย่างซับซ้อนและผูกโยงเกี่ยวเนื่องกับกรอบวาทกรรม หรือวาทกรรม ที่ไหลวนอยู่ในบริบทที่เรื่องเล่าอื่นๆ ถือกำเนิดขึ้นมา (นันทนัย ประสานนาม, 2556: 280)

เรื่องเล่าในอัตชีวประวัติชนิดคา สว่างเดือน ก็ได้แสดงถึงความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ คือ เป็นการเขียนที่เผยให้เห็นถึงบริบททางวัฒนธรรม และแนวคิดของสังคมที่ครอบงำหรือกำกับความคิดของผู้เขียน และส่งผลต่อการรับรู้ที่เราเป็นใครในสังคม และตัวตนยังสามารถเปลี่ยนไปได้หลายรูปแบบ เพราะความรู้หรือแนวคิดที่ไหลเวียนอยู่ในสังคมไม่ได้มีเพียงชุดเดียว

การเขียนอัตชีวประวัติที่แสดงถึงประสบการณ์ แนวคิด และทัศนคติต่อประสบการณ์ของตนจึงมีความเลื่อนไหล เพราะการเขียนอัตชีวประวัติซึ่งใช้กลวิธีการดำเนินเรื่องแบบตามลำดับเวลา ทำให้ผู้เขียนต้องย้อนความทรงจำตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งวิธีคิดและการกระทำในแต่ละเหตุการณ์ไม่อาจแยกขาดจากสภาพแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมในแต่ละสถานที่หรือแต่ละยุคสมัยได้ การแสดงตัวตนหรือการให้ความหมายต่อประสบการณ์ตนเอง จึงขึ้นอยู่กับความคิดเหตุการณ์ในแต่ละสถานการณ์แตกต่างกันไป และยังเปลี่ยนแปลงไปตามอายุที่เป็นผลจากการเรียนรู้ประสบการณ์มากขึ้นด้วย ดังที่ โสภิตา วีรกุลเทวัญ เสนอว่า การเข้าใจถึงกระบวนการนิยาม “ความเป็นตัวตน” ของความเป็นผู้หญิงไม่หยุดนิ่งหรือถูกผูกขาดจากความหมายที่เป็นสากลได้ ทั้งนี้ ความเป็นตัวตนต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความแตกต่างทางชนชั้น และเงื่อนไขของประสบการณ์ชีวิต (โสภิตา วีรกุลเทวัญ, 2546: 279) นอกจากนี้ การเรียนรู้ภาพลักษณ์ของหญิงค้าประเวณีที่สังคมเป็นผู้กำหนดให้ว่าเป็นฝ่าย “ผู้ถูกระงับ” ยังทำให้ผู้หญิงนั้นสามารถเลือกยอมปฏิบัติตามภาพลักษณ์นั้น หรือไม่ปฏิบัติตามเพื่อเปิดพื้นที่ให้แก่ตัวเองได้ตีความประสบการณ์ของตนและเป็นผู้กำหนดภาพลักษณ์ของตนด้วยตัวเอง

อัตชีวประวัติของชนิดคา สว่างเดือน จึงแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิง ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนภาพลักษณ์และให้ความหมายของตัวตนเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละเวลาและสถานการณ์ เริ่มจากในวัยเด็ก ผู้เขียนได้บรรยายถึงสภาพครอบครัวระดับชนชั้นล่าง มีฐานะยากจน มีการใช้ความรุนแรงกับผู้หญิง สามเณย์ไม่รับผิดชอบหาเลี้ยงครอบครัวและลูก ทำให้ผู้หญิงต้องพลิกบทบาทของตนเองมาเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวด้วยการเลือกอาชีพขายบริการทางเพศ ในช่วงวัยเด็ก ผู้เขียนได้นำเสนอภาพลักษณ์ของหญิงค้าประเวณีใหม่เพื่อต่อต้านภาพของหญิงค้าประเวณีในแง่ลบคือ “การเป็นหญิงคนชั่ว” เพราะเลือกการขายเรือนร่างเพื่อเงิน (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2537: 45) มาสู่ภาพลักษณ์แบบใหม่คือ ภาพ “โสเภณียุค

ใหม่” ตามที่ นพมาศ พวงสุวรรณ ใช้เรียกหญิงค้าประเวณีในช่วง พ.ศ. 2515-2533 ซึ่งเป็นกลุ่มหญิงค้าประเวณีที่ได้รับผลกระทบจากการออกพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 ที่เปิดโอกาสให้เกิดรูปแบบการขายบริการทางเพศและการเปิดสถานบันเทิงแบบใหม่อย่างหลากหลาย นพมาศ พวงสุวรรณ ได้นำเสนอภาพของโสเภณียุคใหม่ในนวนิยายมีลักษณะร่วม 3 ประการ คือ 1) เป็นแรงงานหลักของครอบครัว 2) เป็นผู้มุ่งมั่นและตั้งใจทำงาน 3) เป็นผู้เผชิญชะตากรรมที่โหดร้าย (นพมาศ พวงสุวรรณ, 2545: 143) หรือเป็นหญิงค้าประเวณีเพราะมีทางเลือกในชีวิตจำกัด การนำเสนอภาพลักษณ์ดังกล่าวนี้ ผู้เขียนยังนำเสนอตัวละครผู้หญิงวัยรุ่นอีกหลายคนเพื่อสร้างปริมาณของผู้ประสบเหตุแบบเดียวกันจำนวนมาก ทำหน้าที่ในบทบาทลูกสาว เป็นเสาหลักหรือเป็นแรงงานของครอบครัว การค้าประเวณีจึงกลายเป็นอาชีพที่สัมพันธ์กับครอบครัวชนชั้นล่างและบทบาทของ “ลูกสาวที่ดี” ที่สามารถดูแลพ่อแม่และครอบครัวได้ ในขณะที่เดียวกันก็รับเอาภาพลักษณ์ของการค้าประเวณีว่าเป็นอาชีพที่ผิดกฎหมายมาด้วย ตัวตนของหญิงในวัยเด็กจึงเป็นผู้หญิงที่ทำมาหากินแต่ทำอาชีพผิดกฎหมาย จึงบอกครอบครัวไม่ได้ตรงๆ ว่าตนแอบไปทำอาชีพอะไร และปิดบังครอบครัวมาตลอดเกือบ 40 ปี จนกระทั่งมาเปิดเผยความจริงลงในอัตชีวประวัติ

การต่อสู้ของผู้เขียนที่ต้องการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์จากผู้หญิงไม่ดีมาเป็นผู้หญิงที่ดูแลครอบครัว ทำให้หนึ่งสามารถลบล้างภาพลักษณ์ที่ตายตัวของหญิงค้าประเวณี และหลุดพ้นจากการตกเป็น “เหยื่อ” รองรับการกระทำจากเหตุความรุนแรงต่างๆ ภายในครอบครัว แต่ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงหนีบุคคลที่เป็นผู้ใช้ความรุนแรงได้ จากเดิมที่หนึ่งเผชิญกับความรุนแรงจากสมาชิกในครอบครัวและสามี กลายมาเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องในวงการค้าประเวณี ไม่ว่าจะเป็นแมงดา นายหน้าผู้จัดหาโสเภณียาгуชำ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง หรือผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น เป็นต้น ผู้เขียนจึงไม่สามารถหลุดพ้นการเป็นเหยื่อความรุนแรงได้ เพราะหนึ่งมีสภาพเป็นสินค้าในวงการค้าประเวณีซึ่งมีบทบาทเป็นรองและด้อยกว่าคนอื่นในทุกสถานที่และสังคม ดังที่ ยศ สันตสมบัติ เสนอว่า ถึงแม้ผู้หญิงจะพลิกบทบาทของตนเองมาเป็นผู้ผลิตทางเศรษฐกิจในสถาบันครอบครัว แต่ในขณะที่เดียวกันผู้หญิงก็แปรสภาพตนเองเป็นเพียงปัจจัยการผลิตในตลาดการค้าประเวณี สิ่งนี้จึงกลายเป็นเงื่อนไขที่ทำให้บทบาทของผู้หญิงต่ำลงอย่างชัดเจน (ยศ สันตสมบัติ, 2535: 205) ซึ่งผู้เขียนก็ตระหนักถึงสภาพของตนไว้ในอัตชีวประวัติตอนหนึ่งว่า

หลายครั้งที่ลูกค้าเดินเข้ามาในร้าน บ้างก็มา 3 คน บ้างก็มากันเป็นกลุ่มใหญ่ๆ กว่าสิบคนขึ้นไป พวกเค้าพากันมาขึ้นเลือกแบบพิจารณาเหมือนกับว่าจะเลือกพวกเราไปแต่งงาน เพราะมัวแต่เพ่งกันอยู่นั้นแหละ! คิดๆ ดูแล้วพวกเราก็คือเป็นเช่นสินค้าที่รอให้คนมาซื้อไปใช้งาน คิดขึ้นมาทีไรก็เจ็บลึกๆ ในใจทุกที

(ธันวาคม สว่างเดือน, 2555: 49)

เนื้อหาที่น่าสนใจของหนึ่งในฐานะหญิงค้าประเวณีจึงกลายเป็นตัวคนใหม่ คือ การยอมรับว่าตนเองเป็นผู้หญิงชั้นต่ำในสังคม เพราะถูกหล่อหลอมด้วยมายาคติของโสเภณีที่บุคคลต่างๆ ในอุตสาหกรรมการค้าประเวณีเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติ ซึ่งทำให้ผู้หญิงขายบริการทางเพศตกอยู่ในสถานะภาพเป็นผู้ปฏิบัติตาม หรือทำให้เชื่อว่าตนเองนั้นต่ำต้อยกว่าคนอื่นหรือกลายเป็นสิ่งอื่น เช่น ร้านบันเทิงในถนนรัชโยธินที่หนึ่งทำงานอยู่มีกฎว่าห้ามมอง “ลูกค้าเป็นยิ่งกว่าพระเจ้า” และผู้หญิงขายบริการทางเพศทุกคนต้องลดเกียรติตนเองด้วยการเคารพลูกค้าและให้บริการอย่างดีที่สุดด้วยการยอมทำตามทุกอย่างที่ลูกค้าต้องการ

...ฉะนั้น เจ้าของร้านจึงเปรียบไว้ว่าลูกค้าทุกคนเป็นยิ่งกว่าพระเจ้า เพราะพวกเค้าเป็นผู้มีพระคุณ นำเงินตรามหาศาลมาโปรยปรายทิ้งเล่นให้แก่พวกเราได้กินได้ใช้ ผู้หญิงทุกคนในร้านจึงไม่ใช่แค่เพียงต้องให้เกียรติและเคารพลูกค้าเท่านั้น แต่ทุกคนต้องลดเกียรติและทำความเคารพลูกค้าด้วยการห้ามสูบบุหรี่ต่อหน้าลูกค้า ห้ามนั่งไขว่ห้างคุยกับลูกค้าและห้ามพูดจาเสียดสีหยาบคายให้ลูกค้าต้องรู้สึกอารมณ์เสีย และในขณะเดียวกัน ถ้าลูกค้าต้องการความสุขความเพลิดเพลินด้วยการล้วง ควัก จับ จูบ ลูบ คลำ เราก็คือต้องยอมลูกค้าด้วยเช่นกัน อย่าได้มีเงื่อนใยใดๆ ทั้งสิ้น เพราะลูกค้าเป็นยิ่งกว่าพระเจ้า

(ธันวาคม สว่างเดือน, 2555: 46)

นอกจากการตกอยู่ภายใต้มายาคติโสเภณี ผู้เขียนยังตกอยู่ภายใต้มายาคติของนักโทษซึ่งมีภาพลักษณ์ “เป็นผู้มีลักษณะอันน่ากลัวอันตรายเป็นพิเศษ...เป็นนักโทษทั้งสิ้น กล่าวคือบุคคลซึ่งถูกศาลพิพากษาวางโทษสำหรับความประพฤติของเขาที่ขัดต่อชุมชน...ส่วนมากย่อมมีนิสัยหุนหันไว้วางใจไม่ได้หรือชั่วร้าย” (เอกูต์, 2518: 227 อ้างถึงใน สายพิน สุกุทมมงคล, 2545: 52) ภาพลักษณ์ของนักโทษจึงต่ำต้อยกว่าคนทั่วไปในสังคม และถูกมองว่าเป็นคนไม่ดีเช่นกัน ดังที่หนึ่งเมื่อพ้นโทษออกมาก็ไม่สามารถพึ่งพาคนในครอบครัวได้ เพราะญาติพี่น้องของตนเองไม่ไว้วางใจและหวาดระแวงทางออกในการแก้ปัญหาชีวิตเมื่อพบกับเหตุการณ์เลวร้ายต่างๆ เช่น เลิกรากับคนรัก ทำอาชีพอื่นที่

สังคมยอมรับไม่ประสบความสำเร็จ หรือเพิ่งถูกส่งตัวกลับจากต่างประเทศมา หนึ่งก็จะกลับมาขายบริการทางเพศทุกครั้ง ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นทัศนคติของหญิงที่ยอมรับเอาการค้าประเวณีเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และมองว่าการค้าประเวณีเป็นงานที่สามารถเลิกทำและทำใหม่ได้เรื่อยๆ (O'Neil, 2001: 29) และขณะที่เป็นหญิงค้าประเวณี หนึ่งยังคงอยู่ในวัฒนธรรมบริโภคนิยม คือ เมื่อมีรายได้ก็ใช้จ่ายเกินความเป็น เช่น การซื้อเครื่องแต่งกายหรือเครื่องประดับในราคาแพง การติดการพนัน เที่ยวบาร์ไฮส การทำศัลยกรรม เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนก็ยอมรับว่า เมื่อได้รายได้มาก็ใช้ไปจนกว่าจะหมด แล้วค่อยทำงานหาเงินใหม่ เพราะไม่รู้จักคุณค่าของเงิน และคิดว่าค้าประเวณีก็ดีกว่าไปติดยาเสพติด

เมื่อก่อนตอนที่ฉันไปขายตัว ฉันเกิดและเริ่มจากคำว่า มันจำเป็นต้องทำ ซึ่งในใจไม่เคยคิดมาก่อนว่าจะกลายมาเป็นหญิงขายตัว และคนในตระกูลของฉันคงไม่มีใครทำแบบนี้แน่นอน แต่ตอนนี้กลับกลายเป็นว่า มันต้องทำ ถ้าไม่ทำก็ไม่มี และก็คงไม่มีปัญหาหารายได้ที่มากมายอย่างนี้แน่นอน...

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 76)

ทัศนคติของผู้เขียนยืนยันถึงแนวคิดของสตรีชายขอบซึ่งเลือกรูปแบบการดำเนินชีวิตดังกล่าว สะท้อนถึงวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มหญิงค้าประเวณี นานเนต เจ. เดวิส (Nanette J. Davis) ได้เสนอวัฒนธรรมย่อยของหญิงค้าประเวณีมี 3 ลักษณะ คือ 1) วัฒนธรรมย่อยหญิงค้าประเวณี (hustler subculture) หญิงและเพื่อนมีรูปแบบการดำเนินชีวิตส่วนใหญ่ในเวลาว่าง ดื่มเหล้า และการใช้ยาเพื่อการค้าประเวณี 2) วัฒนธรรมย่อยเชิงโลกคู่ขนาน (dual-world subculture) คือ ทัศนคติของหญิงที่รวมการค้าประเวณีเข้าเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตประจำวัน และมองว่าเป็นงานธรรมดา 3) วัฒนธรรมย่อยเชิงอาชญากรรม (criminal world subculture) คือ หญิงมีวิถีชีวิตพัวพันกับกลุ่มผู้มีอิทธิพลอย่างยากูซ่า ซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดกฎหมายและเกี่ยวข้องการก่ออาชญากรรม เช่น การใช้ยาเสพติด การลักทรัพย์ การทำร้ายหรือฆ่าผู้อื่น (Davis, 1971 cited in O'Neil, 2001: 29) ผู้เขียนได้แสดงทัศนคติของตนไว้ว่า เมื่อได้เงินจากการค้าประเวณีมาง่าย ก็ใช้ไปเรื่อยๆ จนหมดแล้วค่อยหาใหม่ และผู้หญิงที่ไปค้าประเวณีในประเทศญี่ปุ่นต่างก็มีแนวคิดเช่นนี้ การดำรงชีวิตของหญิงและเพื่อนจึงไม่สามารถหลุดจากภาพลักษณ์ตายตัวที่สังคมกำหนดได้ คือ เป็นผู้หญิงชนชั้นล่าง ตกอยู่ในวัฒนธรรมบริโภคนิยม และเป็นผู้ไม่ปฏิบัติตามธรรมเนียมของสังคม

การนำเสนอตัวตนแบบผู้หญิงชั้นต่ำของสังคม ผู้เขียนยังบรรยายถึงเหตุการณ์การเป็นเหยื่อความรุนแรงจากบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องในวงการค้าประเวณี ทำให้ผู้เขียนตั้งคำถามกับตนเองหลายครั้งว่าทำไมยังคงเลือกทำงานค้าประเวณี ซึ่งผู้เขียนให้เหตุผลว่า ไม่สามารถสมัครงานอื่นได้ เพราะบริษัทมีการเช็กประวัติส่วนตัว แต่อาชีพขายบริการทางเพศไม่มีการเช็กประวัติส่วนตัวว่าเคยเป็นผู้ก่ออาชญากรรมหรือไม่ และยังใช้ต้นทุนต่ำแค่ค่ารถไปทำงาน (ชนิดดา สว่างเดือน, 2555: 15) หลังพ้นโทษจากทัณฑสถานหญิงธนบุรี ผู้เขียนยังบังเอิญพบนักโทษที่เคยรู้จักกันทำผิดกฎหมายเช่นเดียวกับตนเองที่ยังคงเลือกการขายบริการทางเพศ ผู้เขียนจึงแสดงความคิดเห็นว่าการค้าประเวณีหรือการทำผิดกฎหมายเป็นงานที่ง่าย และต่างก็พบกับความเลวร้ายเช่นเดียวกัน การตีความประสบการณ์ดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนเคยชินกับเหตุการณ์ร้ายแรง จึงให้ความหมายต่อประสบการณ์ชีวิตของตนว่าเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในชีวิตประจำวัน จึงยอมรับสภาพการตกเป็นเหยื่อความรุนแรงเหล่านั้น (Brown, 1995 cited in Gilmore, 2001: 95)

อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์การตกเป็นเหยื่อความรุนแรงแต่ละตอน ผู้เขียนได้บรรยายการคิดหาหนทางหนีหรือต่อสู้กับเหตุการณ์ขณะนั้น เช่น การหาหนทางหนีเมื่อถูกลูกค้าทำร้ายอยู่ในห้องเป็นต้น แสดงให้เห็นว่า แม้หนึ่งจะตกอยู่ในบทบาทที่เป็นรองจากคนในสังคม แต่หนึ่งไม่ได้จำยอมที่จะอยู่ในสภาพเหล่านั้นตลอดเวลา หนึ่งพยายามต่อสู้เพื่อเอาตัวรอดในแต่ละสถานการณ์ให้ได้เพื่อปกป้องตนเอง และเอาชีวิตตนเองให้รอดเป็นสำคัญ แม้จะต้องทำร้ายหรือคดโกงคนอื่นกลับก็ตาม การตีความประสบการณ์การเป็นเหยื่อความรุนแรง จึงทำให้ผู้เขียนเปลี่ยนบทบาทของตนเองในฐานะผู้ถูกระทำเป็นผู้กระทำ โดย โจน ดับเบิลยู. สก็อต (Joan W. Scott) เสนอแนวคิดการวิเคราะห์เรื่องเล่าของผู้หญิงจากแนวคิดของ มิเชล ฟูโกต์ เกี่ยวกับความหมายสองนัยยะของผู้กระทำการ (two meanings of object) คือ ผู้กระทำการได้ถูกวาทกรรมให้ตกอยู่ในเงื่อนไข 2 ประการ คือ 1) ถูกกระทำให้ยอมจำนนต่อกฎเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งกรณีนี้คือ หนึ่งตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์การค้าประเวณีและกฎเกณฑ์ในเรือนจำ 2) ถูกกระทำให้ยอมรับสถานะที่สังคมกำหนดให้ ในกรณีนี้คือ หนึ่งตกอยู่ในบทบาทของหญิงค้าประเวณีที่เป็นผู้ให้บริการ เป็นลูกหนี้ของผู้จัดการโสเภณี เป็นภรรยาที่เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสามี และเป็นลูกสาวมีหน้าที่เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว สถานภาพทางสังคมจึงทำให้หนึ่งตกอยู่ในสถานะของผู้ถูกระทำ (object) หรือถูกลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ให้เป็นเพียงวัตถุ แต่ในสถานภาพการจำยอมนี้สามารถทำให้ผู้ถูกระทำเปลี่ยนเป็นผู้กระทำการ (subject) ได้ โดยแสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเอง แม้ความเป็นตัวของตัวเองจะยังคงอยู่ภายใต้อิทธิพลของการปฏิบัติทางวาทกรรม (สุชาดา ทวีสิทธิ์, 2549: 52-53) การนำเสนอภาพลักษณ์ในตอนนี้อย่างนี้จึงเป็นการตีความเกี่ยวกับการตกเป็นเหยื่อความรุนแรงใหม่ เพราะตระหนักได้ว่าบุคคล

ในวงการค้าประเวณีหรือแม่เต๋ในหมู่นักโทษหญิงต่างลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ของเธอ และความสัมพันธ์กับบุคคลเหล่านี้ต่างอิงผลประโยชน์ และมองบุคคลจากภาพลักษณ์ภายนอกเป็นหลัก ตัวตนใหม่ที่ผู้เขียนนำเสนอจึงเป็น ตัวตนผู้ต่อสู้ เพื่อดำรงชีวิตให้รอดในสังคมหญิงค้าประเวณี และ สังคมนักโทษหญิง เช่น สังคมในเรือนจำ หญิงได้เปลี่ยนแปลงสถานภาพทางชนชั้นตัวเองด้วยการ ทำงานให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ ในสังคมการค้าประเวณี หญิงใช้วิธีการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของตน ด้วยการแต่งกาย การทำศัลยกรรม การคดโกงผู้จัดการโสเภณีโดยหนีหนี้ค่าเดินทาง การโกงอายุใน บัตรประชาชนเพื่อให้ตัวเองมีอายุน้อยลง เป็นต้น เนื้อหาการตกเป็นเหยื่อความรุนแรงเพื่อนำเสนอตัวตนของผู้ต่อสู้ จึงแตกต่างจากเรื่องเล่าต้นแบบของหญิงค้าประเวณี ในด้านการปรับเปลี่ยนสถานะของตนจากเหยื่อมาเป็นผู้ต่อสู้ ด้วยการเล่าเรื่องการแสวงหาวิธีการเอาตัวรอดเพื่อต่อสู้กับเหตุการณ์เลวร้ายและปรับปรุงวิธีการทำงานค้าประเวณี

การเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนยังทำให้หญิงเรียนรู้เทคนิคการบริการมาปรับใช้ในการ ปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า เพื่อหาโอกาสพัฒนาความสัมพันธ์ไปสู่ระดับคนรัก โดยเฉพาะกับคนต่างชาติ เพราะหญิงผิดหวังและล้มเหลวกับคนรักที่เป็นชาวไทยหลายครั้ง การหวนกลับมาค้าประเวณีจึงเป็นหนทางเดียวที่ทำให้ตนมีโอกาส “โชคดี” พบผู้อุปถัมภ์ที่ไม่รังเกียจผู้หญิงเพียงเพราะอาชีพ หน้าตา หรืออายุ ดังที่ ผู้เขียนเสนอคำนิยามของฝรั่งมองผู้หญิงไทยว่า “ยิ่งแกยิ่งน่าเกลียด ฝรั่งชอบนั้!” (ธนัดดา สว่างเดือน, 2555: 62) และ “ฝรั่ง” ยังเป็นผู้เปลี่ยนสถานภาพของหญิงค้าประเวณีให้มีฐานะดีขึ้น ได้ทำอาชีพใหม่ และยังทำให้ตนเองสามารถหลุดพ้นจากการค้าประเวณีได้

อาจกล่าวได้ว่า ตัวตนผู้ต่อสู้ นำเสนอประสบการณ์ที่หญิงสามารถต่อสู้เพื่อให้ตัวเองรอดพ้นจากสถานการณ์ที่เป็นอันตรายถึงชีวิต หรือเพื่อเอาตัวรอดให้ได้ในสังคมชายขอบ แต่หญิงไม่สามารถหลุดพ้นจากสถานภาพเป็นรองกว่าคนในสังคมได้ เพราะสุดท้ายหญิงยังคงเลือกการพึ่งพิงผู้ชาย ซึ่งยอมรับการอยู่ภายใต้สังคมของชายเป็นใหญ่ ในตอนท้ายเรื่องอัตชีวประวัติ หญิงมีโอกาสได้คบหา “ฝรั่ง” ที่เข้าใจในชีวิตของหญิงและพยายามช่วยเหลือหญิงให้หลุดพ้นจากวงจรค้าประเวณี ทำให้หญิงตัดสินใจเขียนเรื่องราวของตน โดยมีจุดประสงค์ต่อต้านอคติของสังคม และเปิดโปงถึงกระบวนการค้าประเวณีข้ามชาติ และการกระทำของบุคคลในวงการค้าประเวณีที่กระทำต่อหญิงขายบริการทางเพศ อาจกล่าวได้ว่า การเขียนได้กลายเป็นเครื่องมือที่ผู้เขียนใช้ต่อสู้ใน 2 มิติ คือ มิติแรก เขียนเพื่อต่อสู้กับอคติของสังคมด้วยการบอกเล่าถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของหญิงค้าประเวณี และมิติที่ 2 คือ มิติในชีวิตจริง ผู้เขียนได้ใช้การเขียนเป็นอาชีพของตน ซึ่งทำให้ผู้เขียนหลุดพ้นจากวงจรค้าประเวณีอย่างถาวร การเขียนเพื่อบอกเล่าถึงสังคมหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิงเพื่อ

สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับสตรีชาวยุโรปแก่สังคม การนำเสนอตัวตนในตอนจบนี้จึงเป็นตัวตนของผู้รอดชีวิตจากวงจรการค้าประเวณี และรอดจากความขมขื่นหรือความล้มเหลวในการดำเนินชีวิตในฐานะคนชาวยุโรป เมื่อผ่านขั้นตอนนี้จึงนำมาสู่การเปิดเผยตัวตนต่อที่สาธารณะ

...ฉันนี่ก็ขอบพระคุณคุณหญิงอยู่ในใจที่ท่านเป็นใครมาจากไหนก็ไม่รู้ แต่ว่าท่านทำไมถึงได้มีความปรารถนาดี อยากจะเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของฉันให้มันดูดีขึ้น... และต้องการให้คนในสังคมยอมรับฉันให้ได้ แต่ในบางครั้งฉันก็อยากจะบอกท่านว่า ท่านอาจจะเปลี่ยนแปลงอะไรหลายๆ อย่างในตัวของฉันได้ก็จริง แต่สิ่งหนึ่งที่ท่านไม่อาจเปลี่ยนแปลงฉันได้ ก็คือ ตัวตนที่แท้จริงของฉันนั่นเอง ตัวตนที่ฉันสำนึกมาตลอดเวลาว่าถึงแม้ฉันจะเคยมีอาชีพเป็นหญิงขายบริการมาก่อน ฉันเคยสัมผัสกับชีวิตที่เถื่อนดิบจากอาชีพนี้มาเป็นเวลายาวนาน แต่หัวใจของฉันก็ไม่ได้เถื่อนดิบเป็นไปตามอาชีพที่ฉันทำเลย แม้แต่น้อย

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2555: 149-150)

ทั้งนี้ ผู้เขียนยังคงเขียนสารคดีเกี่ยวกับชีวิตของหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิงเพื่อนำเสนอมุมมองของกลุ่มคนเหล่านี้ให้คนในสังคมเกิดความเข้าใจ และยอมรับหญิงค้าประเวณีว่ามีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ไม่แตกต่างจากคนอื่น แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนยังคงเลือกนำเสนอตัวตนในฐานะหญิงค้าประเวณี ซึ่งเผยให้เห็นวัฒนธรรมย่อย คือ การให้ความสำคัญแก่กลุ่มเพื่อนหญิงค้าประเวณี (O'Neil, 2001: 29) ด้วยกัน โดยตนเองได้กลายเป็นผู้นำกลุ่มหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิงเพื่อให้ความช่วยเหลือคนในชุมชนของตนเอง

โดยสรุป อัตชีวประวัติของชนิดดา สว่างเดือนได้สร้างภาพลักษณ์ของตัวตนในหลายแบบเนื่องจากตัวตนนั้นขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ในแต่ละช่วงเวลา สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรม ที่ทำให้ผู้เขียนได้เรียนรู้และตีความหมายต่อประสบการณ์ของตนเองแตกต่างกันไป ซึ่งมีทั้งการปฏิเสธและการยอมรับการค้าประเวณีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต การสร้างตัวตนในฐานะผู้ต่อสู้ต่อโชคชะตาเลวร้าย ในขณะเดียวกัน ก็ต่อรองกับสถานภาพของตนเองด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวข้างเพื่อให้ตนเองมีสถานภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถสร้างตัวตนในแบบผู้รอดจากวงจรการค้าประเวณีได้ในที่สุด แม้ตนเองจะยังมีสถานภาพเป็นรองจากเพศชาย หรือยังคงตกอยู่ภายใต้สังคมชายเป็นใหญ่ แต่การได้สถานภาพใหม่ คือ การเป็นบุคคลธรรมดา ทำให้ผู้เขียนยืนยันที่จะเสนอตัวตนในฐานะหญิงค้าประเวณีเพื่อเป็นผู้นำในการช่วยเหลือคนในกลุ่มของตนต่อไป

บทบาทของอัตชีวประวัติในการเยียวยาจิตใจและความทุกข์แห่งคำประเวณี

การเขียนอัตชีวประวัติของสตรีชายขอบเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้คนชายขอบได้ปรากฏตัวในที่สาธารณะจากการบอกเล่าเรื่องราวของตนเอง การเล่าด้วยเสียงของตนเองจึงช่วยให้คนในสังคมรับรู้และทำความเข้าใจใหม่ถึงวิถีการดำรงชีวิต และวัฒนธรรม โดยที่ไม่ยึดติดกับภาพลักษณ์ตายตัวในเชิงลบอันสะท้อนให้เห็นถึงอคติของสังคมที่มีต่อกลุ่มคนชายขอบ การเขียนจึงช่วยเผยความจริงอีกด้านหนึ่งซึ่งแตกต่างจากการเขียนถึงคนชายขอบโดยคนในสังคม และทำให้ตระหนักถึงการอ่านเพื่อศึกษาถึงจุดมุ่งหมายของคนชายขอบที่ต้องการให้ผู้อ่านรับรู้อะไร ไม่ใช่เพียงแค่อ่านเอาเรื่องเท่านั้น (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร, 2551: 333) วรรณกรรมที่เขียนขึ้นจากหญิงคำประเวณีด้วยภาษาของตัวเองจึงเป็นการก้าวข้ามความอับอายที่จะเล่าเรื่องที่ไม่เคยถูกพูดถึง หรือพูดไม่ได้ นอกจากนี้เรื่องเล่าของสตรีชายขอบยังเป็นเรื่องเล่าที่เล่าถึงชุมชนของตัวเอง ด้วยการเล่าเรื่องถึงคนอื่นที่มีชะตากรรมเดียวกับตน การเล่าเรื่องจึงเป็นการแบ่งปันประสบการณ์ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านเป็นส่วนหนึ่งการเปิดเผยตัวตน และยังบรรเทาความโดดเดี่ยว หรือความแปลกแยกจากคนในสังคม ดังที่ ชุตินา ประภาสวุฒินสาร ได้อ้างถึง เอมิลี ไน (Emily Nye) กล่าวถึงบทบาทของงานเขียนในการเยียวยาผู้ติดเชื้อเอดส์ว่า

การเขียนเป็นการบันทึกเรื่องราวที่ไม่สามารถบอกเล่าได้ การบอกเล่าจึงเป็นการปลดปล่อยอย่างหนึ่ง เป็นการทำความเข้าใจกับประสบการณ์ของตนเอง และสร้างความหมายของตัวตนขึ้นมาใหม่ นอกจากนี้ ชุมชนที่เกิดจากการบอกเล่าและแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกัน ช่วยทำให้ผู้ติดเชื้อไม่ได้รู้สึกว้าเหว่โดดเดี่ยวถูกทอดทิ้ง เพราะยังมีเพื่อนที่คอยรับฟัง แบ่งปันประสบการณ์ หรือร่วมชะตากรรมเดียวกับตน ผู้ติดเชื้อรู้สึกว้าเหว่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การได้รับการยอมรับจากผู้อื่นดังกล่าวนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาเยียวยา

(Nye, 2000 อ้างใน ชุตินา ประภาสวุฒินสาร, 2551: 136)

เรื่องเล่าของผู้ติดเชื้อเอดส์จึงมีส่วนคล้ายคลึงกับการเขียนเรื่องเล่าของหญิงคำประเวณี เพราะต่างมีตราบาปที่สังคมกำหนดภาพลักษณ์แง่ลบไว้ให้ การเล่าเรื่องจึงเป็นการท้าทายตราบาปเพื่อแสวงหาการรับรู้ตัวตนที่เปลี่ยนไปจากเดิม ความหมายที่เกิดจากการตีความประสบการณ์ของตน ยังทำให้ผู้เขียนกลับไปทบทวนความผิดพลาดในอดีตเพื่อนำมาสู่การปลดปล่อยจากความทุกข์ของตนที่เก็บกดอยู่ภายในใจของผู้เขียนด้วย ผู้วิจัยแบ่งการเขียนเพื่อการเยียวยาผู้เขียนในลักษณะต่างๆ คือ

1. การใช้เรื่องเล่าสารภาพความในใจ

การเขียนอัตชีวประวัติได้ทำให้ผู้เขียนทบทวนประสบการณ์ในอดีตของตนเองและรื้อฟื้นความทรงจำที่เจ็บปวดจากการถูกกระทำหรือถูกทำร้ายในอดีต จนกลายเป็นบาดแผลทางใจของผู้เขียน เรื่องเล่าเกี่ยวกับการสารภาพนี้มีหลายประเด็นด้วยกัน เช่น การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ทางชนชาติหรือชาติพันธุ์ การมีเพศสัมพันธ์กับคนในเครือญาติ การตกเป็นเหยื่อทางเพศในวัยเด็กหรือตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัว การถูกทำร้ายจนพิการ เป็นต้น นักวิชาการ ซิโดนี สมิธ และ จูเลีย วัตสัน ได้เสนอว่าเนื้อหาเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยสาขามนุษยศาสตร์ตั้งแต่ทศวรรษ 1990 ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับการรณรงค์สิทธิมนุษยชนเพื่อเปิดพื้นที่ให้ผู้ที่เคยถูกกระทำได้ออกมาเล่าเรื่องของตนในที่สาธารณะ เรื่องเล่าเหล่านี้ได้รับความสนใจจากสำนักพิมพ์และสื่อมวลชนในตะวันตก นิยมนำเสนอเรื่องเล่าสารภาพเกี่ยวกับเพศผ่านรายการโทรทัศน์ หนังสือ หรือบล็อก (blogs) ซึ่งมีประเด็นมุ่งไปที่ความเจ็บปวดจากการถูกกระทำ และความสูญเสียในชีวิต (Smith and Watson, 2010: 219-220) เช่นเดียวกับเรื่องเล่าของชายขอบที่เป็นที่นิยมเผยแพร่ในประเทศไทยตั้งแต่ทศวรรษ 2540 ซึ่งสำนักพิมพ์ต่างทยอยตีพิมพ์เรื่องเล่าจากกลุ่มเกย์ เลสเบี้ยน และวัยรุ่นชายบริการทางเพศ มักนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเพศ หรือความปรารถนาทางเพศ เป็นการสารภาพหรือกล้าเปิดเผยประสบการณ์ในด้านลบของตน

หากในอัตชีวประวัติของธันดดา สว่างเดือน ผู้เขียนกลับหลีกเลี่ยงที่จะเล่าเรื่องอารมณ์ ความปรารถนาทางเพศ หรือขั้นตอนการมีเพศสัมพันธ์อย่างโจ่งแจ้ง เพราะการเล่ารายละเอียดเรื่องกิจกรรมทางเพศ อาจไปสอดคล้องกับภาพลักษณ์ตายตัวของหญิงค้าประเวณีว่าเป็นผู้หญิงสำส่อน การสารภาพความในใจของผู้เขียนจึงย้ายประเด็นตามที่ซิโดนี สมิธ และ จูเลีย วัตสัน เสนอว่าเน้นไปที่อารมณ์ความเจ็บปวดและการสูญเสีย ผู้เขียนจึงเล่าเรื่องกิจกรรมทางเพศในลักษณะการอธิบายวิธีการทำงานเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้ามากกว่า เช่น การทำงานร่วมกับเพื่อน 2 คน เพื่อตอบสนองรสนิยมทางเพศกับลูกค้าคนเดียว ซึ่งผู้เขียนมองว่าเป็นเรื่องปกติในการทำงานและยังช่วยหนุนแรงให้กันมากกว่า หรือบอกเล่าถึงความรู้สึกเจ็บปวดที่ต้องมีเพศสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ที่ไม่ใช่คู่รักของตน หรือความรู้สึกเมื่อต้องอยู่ในเหตุการณ์ที่ลูกค้าพยายามรุมข่มขืนซึ่งเป็นเหตุการณ์การตกเป็นเหยื่อความรุนแรง ยกตัวอย่าง การเล่าถึงความรู้สึกเมื่อต้องมีเพศสัมพันธ์กับลูกค้าในประเทศฮ่องกง

การนอนกับแขกเพื่อแลกกับเงินมันไม่มีความสุขเหมือนนอนกับคนที่เรารักหรอกนะ จะบอกให้ เรานอนกับคนที่เรารักถึงมันจะเจ็บแต่เราก็มีความสุข แต่นอนกับแขกบางครั้งก็ต้องเสียน้ำตา ทรมาณ บางคนก็ทงพะ โสมม สุดท้ายแต่ก็ต้องทน มันยังมีอะไรอีกมากมายในชีวิตของผู้หญิงขายตัว บางคนก็โดนแขกทรมาณตบตี บางคนก็ต้องเสียชีวิต เพราะเจอแขกชาดิสต์ แขกที่มีนิสัยวิปริตผิดมนุษย์ เพื่อนของมันแท้ๆ ต้องเจอแขกกรูม ข่มขืนถึง 3 ครั้ง 3 คราว น่าสงสารมาก แต่ที่รอดมาได้ทุกที ก็ถือว่าโชคดียังมีชีวิตรอดมาได้

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 70)

ผู้เขียนเขียนคำสารภาพมี 2 ประเด็น คือ 1) การสารภาพเลือกทำอาชีพโสเภณีเพื่อไม่ให้ครอบครัวของตนต้องเสียชื่อเสียงจากการออกมาเปิดเผยตัวตน และ 2) การยอมรับความผิดในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์กับคนในเครือญาติจนตั้งครรภ์ โดยประเด็นแรก ผู้เขียนได้กล่าวถึงพ่อแม่ในอัตชีวประวัติเล่มแรกคือ *ฉันคือเอรี กับประสบการณ์ข้ามแดน* ว่าไม่เกี่ยวข้องต่อการที่ผู้เขียนเลือกมาค้าบริการทางเพศ เป็นการตัดสินใจด้วยตนเอง พ่อแม่และครอบครัวไม่มีส่วนรู้เห็นหรือเกี่ยวข้องที่ให้ตนมาทำอาชีพนี้ และพ่อแม่ไม่เคยเรียกร้องเงินที่ผู้เขียนหามาได้จากการค้าบริการทางเพศ และในส่วนที่กล่าวถึงลูก ปราบกฏอยู่ในอัตชีวประวัติเล่มที่สองคือ *ฉันคือเอรี กับประสบการณ์ท่องคุก* ว่าสาเหตุที่ไม่พูดถึงลูกในอัตชีวประวัติ เพราะไม่อยากสร้างความอับอายให้แก่ลูกที่เติบโตอยู่ในสังคมทั่วไป และไม่ได้ต้องการเรียกร้องให้ลูกมาตอบแทนบุญคุณที่เป็นผู้ให้กำเนิดมา ทั้งนี้เพื่อให้ครอบครัวได้รับความเสื่อมเสียชื่อเสียงจากการออกมาเปิดเผยว่าตนเองทำอาชีพที่สังคมไม่ยอมรับ โดยผู้เขียนเต็มใจที่จะรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองในอดีตเพียงผู้เดียว ยกตัวอย่าง ผู้เขียนสารภาพที่เลือกเป็นหญิงค้าประเวณีด้วยตนเอง “พ่อแม่ของฉันเป็นคนดี สิ่งใดที่เกิดขึ้นกับตัวของฉัน ฉันถือว่าเกิดจากการกระทำของฉันเองทั้งสิ้น พ่อแม่ไม่ได้มานิยมหรือส่งเสริมเห็นดีเห็นงามด้วย และฉันเชื่อว่าถ้าพ่อแม่ของฉันรู้ว่าฉันไปทำงานอะไรมา แก่ทั้งสองก็คงจะเจ็บปวดและไม่สบายใจอย่างแน่นอน”

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 74)

ประเด็นที่สอง คือ ขอมรับความผิดเรื่องการมีเพศสัมพันธ์กับคนในเครือญาติจนตั้งครรภ์ ซึ่งการเล่าประสบการณ์ในตอนหนึ่งถูกรวบรวบและญาติบดีเมื่อรู้ว่าตนเองตั้งครรภ์กับ “อ้อค” ลูกพี่ลูกน้อง จนหนึ่งไม่สามารถอยู่บ้านตนเองได้ เพราะถูกพี่ชายทำร้ายร่างกาย เมื่อไปอาศัยอยู่กับ อ้อคที่จังหวัดนครสวรรค์ ก็ถูกพ่อของอ้อคพาไปทำแท้งเถื่อน แม่ของอ้อคและภรรยาคนอื่นๆ อีกคนหนึ่งก็ใช้ไม้หน้าสามตบตีหนึ่งทุกวันทั้งที่หนึ่งตั้งท้องได้ 8 เดือน ผู้เขียนได้ระบายความรู้สึกต่อเหตุการณ์ว่า ทำไมต้องถูกทุกคนในบ้านรุมทำร้ายตลอดเวลา ไม่ได้ได้รับความอบอุ่น ครอบครัวไม่สมบูรณ์แบบ และอ้อคยังมีพฤติกรรมเจ้าชู้ ไม่ปกป้อง และรับผิดชอบต่อชีวิตของหนึ่ง จนตนเองมีแต่ความรู้สึกผิดว่าไม่ควรทำเรื่องแบบนี้เกิดขึ้น แต่ภายหลังที่หนึ่งคลอดลูก และต้องหาเลี้ยงชีพ จนกระทั่งถูกหลอกไปทำงานที่พัทยา แม่ของอ้อคก็กลับมารับลูกของหนึ่งไปเลี้ยงเอง โดยที่ขอให้ หนึ่งหาเลี้ยงตัวเองและครอบครัว ไม่ต้องหารายได้มาเลี้ยงลูก และไม่ต้องใช้ชีวิตร่วมกับอ้อคอีก เพราะอ้อคก็คบหาผู้หญิงคนใหม่และย้ายไปอยู่จังหวัดอื่น ทำให้หนึ่งเริ่มเข้าใจถึงทัศนคติของ ครอบครัวและญาติ จนยอมรับความผิดที่ตนได้ตั้งครรภ์กับญาติตนเอง

ถึงแม้ว่าเมื่อแต่ก่อนแจะร้ายกาจกับฉัน โล่ดีโล่มาฉัน แต่ฉันก็พอจะรู้ถึงความรู้สึกของแกในตอนนั้นคือ แกเห็นว่า ฉันกับอ้อคเป็นญาติพี่น้องกัน ใช้นามสกุลเดียวกัน ย่อมที่จะมาเป็นพี่เมียกันไม่ได้ และความคิดเช่นนี้ก็เป็นความคิดเดียวกันกับทุกคนในครอบครัวของฉัน โดยเฉพาะพี่ชายของฉัน ซึ่งจริงๆ แล้วก็ถูกของพวกเค้า ฉันคิดเองที่เพลื่อง่ายไปหน่อย และน่าจะมีความคิดที่ดีกว่านี้ ไม่งั้นชีวิตของฉัน อาจจะไม่ได้เป็นอย่างนี้ก็ได้ ฉันอาจจะได้เรียนสูงๆ มีงานดีๆ ทำ อาจจะมีสามีที่ดีในวันข้างหน้า และอาจจะไม่ต้องมาเป็นผู้หญิงขายตัวอย่างทุกวันนี้ ฉันเสียใจที่คิดผิด เสียใจที่ไม่ได้เรียน เสียใจที่ไม่ได้ทำตามความฝันที่อยากจะเป็นคือสถาปนิก นั่นคือความใฝ่ฝันของฉัน

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: 77-78)

การยอมรับความผิดจึงเป็นผลจากการทบทวนประสบการณ์ของตนในอดีต แม้การรื้อฟื้นความทรงจำของตนจะสร้างความเจ็บปวดให้แก่ผู้เขียนในฐานะเป็นผู้ถูกระทำจากการใช้ความรุนแรง แต่เมื่อได้เล่าเรื่องออกมาก็ทำให้ผู้เขียนทำความเข้าใจถึงสถานการณ์ของตนมากขึ้นและมองประสบการณ์ตนเองด้วยมุมมองของคนอื่น ไม่ยึดติดกับความทุกข์ที่ตนตกเป็นเหยื่อความรุนแรงอย่างเดียวทำให้การเล่าเรื่องได้ทำให้ผู้เขียนยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในอดีต และปรับเปลี่ยนสถานะของผู้เขียนเป็นผู้กระทำที่จะรับผิดชอบต่อการกระทำของตนในที่สุด

2. การเยียวยาจิตใจและความทุกข์

ประสบการณ์การตกเป็นเหยื่อความรุนแรงจากครอบครัว กระบวนการค้าประเวณี และบุคคลในสังคมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การทำร้ายร่างกาย การถูกบังคับกดขี่ให้ค้าประเวณี การเป็นเหยื่อความรุนแรงทางเพศ การถูกสังคมดูถูก และการถูกเอารัดเอาเปรียบด้วยสถานะที่สูงกว่า ได้สร้างความทุกข์และความเจ็บปวดต่อผู้เขียนมานาน การเล่าประสบการณ์ของตนเองที่ต้องพบแต่ความโชคร้าย จึงทำให้ผู้เขียนระบายอารมณ์ และความคับข้องใจต่อเหตุการณ์ในขณะนั้น การเล่าเรื่องจึงเป็นการรักษาบาดแผลในใจของผู้เขียน ดังที่ กฤติกา โภคากร เสนอว่า การเล่าเรื่องถึงเหตุการณ์ที่ตนเองถูกข่มขืน สำหรับผู้เขียนที่เล่าเรื่องออกมาทำให้รู้สึกถึงการเป็นเจ้าของตัวตน (Agency) ที่ตระหนักว่าตนเองมีบาดแผลทางใจ และควรหาวิธีรักษา แม้ว่าการรื้อฟื้นความทรงจำอาจทำให้รู้สึกเจ็บปวดก็ตาม

...ณ เวลาที่ทำงานนี้ขึ้นมาฉันรู้สึกว่าการกำลังจะปลดปล่อยความดำมืดแห่งจิตใจของฉันได้อีกครั้ง บางครั้งมันเหมือนเป็นการตอกย้ำเสมือนสวมรอยอย่างจงใจ (Mimicry) แต่มันก็สร้างความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของตัวตนเอง (Agency) ได้ไม่แพ้กัน ที่ฉันจะเลือกทำอะไรสักอย่าง ให้แผนที่เน่าลึกอยู่ในใจของฉันได้เปิดออกมาให้ฉันได้ทำความสะอาดมันอีกครั้ง ถึงขั้นตอนการเยียวยา (Healing Process) ทั้งหลายจะทำให้เจ็บแสบ หรืออาจจะต้องมีเชื้อโรคตัวใหม่แปลกปลอมเล็ดลอดเข้าไปในแผลนี้อีกก็ตาม แต่ฉันก็ยังคาดหวังว่าจะมีผลช่วยรักษาแผลให้ฉันได้บ้าง...

(กฤติกา โภคากร, 2548: 97)

อัตชีวประวัติของธนิดา สว่างเดือน จึงทำให้ผู้เขียนใช้เรื่องเล่าระบายความทุกข์ของตน ไม่เพียงประสบการณ์การตกเป็นเหยื่อความรุนแรงเท่านั้น ผู้เขียนยังระบายความรู้สึกถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ผิดพลาดด้วยการตระหนักว่าตนได้ใช้ชีวิตที่ผ่านมาอย่างไร จึงเป็นผลจากการเรียนรู้ประสบการณ์ผ่านการเขียนเรื่องเล่า ซึ่งผู้เขียนได้บรรยายความในใจออกมาหลายเรื่องด้วยกัน แบ่งออกเป็น

การระบายความรู้สึกต่อเรื่องอาชีพค้าประเวณี หญิงได้วางเป้าหมายชีวิตตั้งแต่ยังเป็นวัยรุ่นว่าจะเก็บเงินให้ได้จากการค้าประเวณี เมื่อได้เงินแล้วก็จะเลิกทำอาชีพนี้ แต่จนวันที่ผู้เขียนมีอายุ 40 ปี ก็ยังต้องกลับมาค้าประเวณีเหมือนเดิม ในถนนหนทางที่เคยทำเมื่อตอนเป็นวัยรุ่น ทั้งที่เป็นวัย

ที่ควรจะทำอาชีพนี้ จึงตัดสินใจไปค้าประเวณีที่ประเทศบาห์เรน แต่ยังไม่ทันเก็บเงินได้ก็ถูกตำรวจจับกุมส่งกลับประเทศไทย การล้มเหลวจากเป้าหมายในชีวิต และต้องหาทางเริ่มต้นชีวิตใหม่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ทำให้ผู้เขียนระบายความรู้สึกต่อชีวิตของตนด้วยการตั้งคำถามว่า ทำไมตนเองถึงไม่สามารถทำงานตามเป้าหมายชีวิตที่วางไว้ได้

ฉันเริ่มทบทวน และมองย้อนกลับไปที่ตั้งแต่ที่ฉันเริ่มเดินทางไกลไปใช้ชีวิตอยู่ที่ญี่ปุ่น มา 6-7 ปี สุดท้ายพอโดนจับกลับมา ชีวิตก็ไม่เหลืออะไรเลย แม้แต่ความฝันที่วาดไว้ว่า จะมีบ้านเล็กๆ อยู่สักหลัง หรือแม้แต่การที่เที่ยวไปเที่ยวมาฮ่องกงอีกตั้งหลายรอบ แต่ก็ยังไม่สามารถเก็บเงินได้เลย และที่สิงคโปร์ก็เช่นกัน ไม่ว่าฉันจะไปประเทศไหน สุดท้ายแล้วก็ต้องกลับมามือเปล่า! มันเกิดอะไรขึ้นกับชีวิตฉัน ฉันมองดูเหมือนกับว่า ตลอดเวลาฉันเดินอยู่รอบวงกลม ไม่ว่าจะเดินไปอย่างไร มันก็จะวนกลับมาที่เดิมอยู่ดี

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 206)

การระบายความรู้สึกต่อชะตาชีวิตของตัวเอง แม้ว่าหนึ่งจะแก้ปัญหาชีวิตด้วยการทำงานอื่นที่สังคมยอมรับ หรือพยายามทำตัวเป็นคนดีตั้งใจทำงานเพื่อเลี้ยงดูสามีและครอบครัว แต่ก็ไม่สามารถเลิกอาชีพค้าประเวณีได้อย่างถาวร และเมื่อกลับมาทำงานแบบเดิมกลับพบว่าตนอายุมากขึ้น ผู้เขียนจึงเขียนระบายความเสียใจกับความโชคร้ายที่เกิดขึ้นในชีวิตของตน

...ความรู้สึกของฉันในตอนนั้นมันขำแยะและต่ำกว่าศูนย์เสียอีก ขนาดถูกฉันไล่ออกจากที่ทำงานมาติดๆ กัน ถึง 3-4 ที่ แม้แต่จะมาขายตัวก็ยังไม่มีการต้องการ แต่ทั้งหมดทั้งมวลนั้นก็ยังไม่สะท้อนความรู้สึกส่วนลึกๆ ในใจของฉัน และไม่อาจทำให้ต้องร้องไห้ได้สักที แต่สภาพที่ฉันต้องมานั่งหลับข้างฟุตบาทแล้วมีหมาตัวหนึ่งกำลังแย่งอาหารอยู่ในมือฉันด้วยนี้สิ มันทำให้ฉันไม่สามารถกลืนน้ำตาตัวเองได้อีกต่อไป ฉันรีบเดินหลบเข้าไปด้านในของมูลนิธิบริเวณนั้น แล้วเอามือปิดปากไว้อย่างแน่นพร้อมกับตะเบ็งเสียงร้องให้ออกมาด้วยความเสียใจอย่างที่สุด

วินาทีนั้นฉันตะโกนเสียงดังอยู่ในใจเพื่อต้องการจะถามใครก็ไม่รู้ว่า “พอหรือยัง...พอหรือยัง” ฉันไม่รู้ว่าฉันถามตัวเองหรือฉันถามเบื้องบนกันแน่ว่ามันเกิดอะไรขึ้นกับฉัน เมื่อกลับไปถึงบ้านภาพภพนั้นก็ยังคงตามหลอกหลอนอยู่ในใจ จนทุกวันนี้ฉันก็ยังไม่เคยลืมเรื่องราวที่เกิดขึ้นเมื่อตอนเช้ามีดวันนั้นได้เลย ฉันไม่รู้ว่ามันเป็นอย่างไร...ไปได้อย่างไร...

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2555: 55-56)

การเขียนถึงอารมณ์ความรู้สึกของตน ไม่เพียงช่วยระบายความคับข้องใจกับสิ่งเลวร้ายที่เกิดขึ้นกับชีวิตของผู้เขียน แต่การเปิดบาดแผลขึ้นมาใหม่ทำให้ผู้เขียนได้ต่อสู้กับความเจ็บปวด (Trauma) ภายในจิตใจ เพื่อนำมาสู่การหาวิธีการรักษา ด้วยการปรับเปลี่ยนตนเองจากการเป็นผู้ถูกระทำมาสู่การนำเสนอตัวตนในแบบผู้ต่อสู้ เพื่อขัดขึ้นต่ออำนาจของสังคมที่ก่ออคติกดทับหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิงด้วยภาพลักษณ์ที่ตายตัว และยืนยันตัวตนที่จะช่วยเหลือคนในชุมชนของตน ดังเช่น การวิพากษ์ความอยุติธรรมของการตัดสินคดีอย่างไม่ถูกต้อง ทำให้หลายคนต้องกลายเป็นนักโทษทั้งที่ไม่มีผิด

การก้าวเข้าประตูคุกโดยที่ฉันไม่ได้ทำอะไรผิด ช่วยตอกย้ำให้ฉันรู้ว่าสิ่งที่ไม่น่าอนันต์อาจจะเกิดขึ้นกับชีวิตเราได้ตลอดเวลา บางครั้งเดินๆ อยู่บนถนนโดยที่ไม่เคยได้กระทำความผิดอะไรเลย แต่เราก็คงต้องกลายเป็นแพะไปโดยไม่รู้ตัว และต้องเข้าไปชดใช้เวรกรรมโดยที่เราไม่ได้เป็นคนก่อ คิดดูสิว่ามันทรมานแค่ไหน ยิ่งได้เข้าไปเห็นสภาพในคุก ยิ่งรู้ได้เลยว่าที่นั่น ไม่ได้มีไว้เพื่อจองจำอิสรภาพเฉพาะคนไม่มีความรู้ ไม่มีการศึกษา หรือตาดีตาสาเท่านั้น แต่คุณมีไว้จองจำคนได้ทุกระดับตั้งแต่ยากจน จนถึงขึ้นดอกเตอร์ ผู้ลากมาดี เศรษฐี ไม่ว่าคุณจะเป็นใครมาจากไหน จะใช่แพะหรือไม่ ถ้าคุณก้าวเข้าคุกไปแล้ว สิ่งหนึ่งที่ทุกคนจะได้เห็นคือ “สังขรณ์” คุณค่าในความเป็นมนุษย์มันแทบจะไม่มีหลงเหลืออยู่เลยในตัวคุณ หรือแม้แต่คำนำหน้าที่คุณมีติดตัวกันมาว่าเป็นนายหรือนาง ก็จะต้องถูกปลดออกไปกลายเป็นนักโทษชาย และนักโทษหญิง บางคนอยู่ใช้เวรใช้กรรมจนครบวาระเป็นสิบๆ ปี เมื่อถึงเวลาพ้นสภาพออกไปคุณก็อาจจะไม่มีอะไรหลงเหลืออยู่เลยแม้แต่สิ่งเดียว ไม่ว่าจะเป็นคนรัก ทรัพย์สิน เงินทอง หรือแม้แต่ที่ที่จะซุกหัวนอน เหมือนอย่างที่เราหลายๆ คนในสถานที่แห่งนี้เค้าได้ประสบกันมาแล้ว รวมทั้งตัวฉันด้วย...

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2555: 13-14)

การเขียนเพื่อระบายความทุกข์ของผู้เขียนยังทำให้ประสบการณ์การเป็นเหยื่อความรุนแรงมีความหมายในการนำเสนอ ด้านหนึ่งประสบการณ์เหล่านี้กลายเป็นคุณลักษณะตอกย้ำภาพลักษณ์อาชีพค้าประเวณีว่าเต็มไปด้วยเหตุการณ์การใช้ความรุนแรง และทำให้ผู้หญิงตกอยู่ภายใต้การกดขี่หรือการควบคุมของเพศชาย ส่วนความหมายอีกด้านหนึ่ง เหตุการณ์เหล่านี้ใช้ทำหน้าที่เปลี่ยนมุมมองของคนในสังคมที่มีต่อหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิงในฐานะที่เป็นผู้ถูกระทำทาง

สังคมจากการมองด้วยสายตาแบบอคติมาสู่การเห็นใจและเข้าใจถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของสตรีชายขอบว่ามีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้ผู้หญิงกลุ่มหนึ่งต้องดำเนินชีวิตในลักษณะเช่นนี้

3. การเล่าเรื่องเพื่อช่วยเหลือสตรีในชุมชน

กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาของผู้เขียนในการนำเรื่องเล่าจากเพื่อนในสังคมหญิงค้าประเวณี และสังคมนักโทษหญิงมาเล่าร่วมกับเรื่องของผู้เขียนด้วยกันจนกลายเป็นเรื่องเดียว การเชื่อมต่อของเสียงหลายเสียงของคนชายขอบจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นเรื่องของชุมชนที่ต่อรองกับอำนาจของคนในสังคม ดังที่ ไซร์ตัน เจริญสิน โอฟาร์ ได้เสนอแนวคิดและผลงานของ ซิลส์ เดอเลซ (Gilles Deleuze) เรื่องวรรณกรรมเสียงส่วนน้อย (A Minor Literature) ว่ามีคุณสมบัติในการเปิดพื้นที่ให้แก่กลุ่มคนหรือประชาชนที่ขาดหายไป และทำให้เกิดภาคปฏิบัติการของกลุ่มคนเสียงส่วนน้อยนี้ เช่น หากเป็นวรรณกรรมของกลุ่มชนชั้นแรงงาน ก็อาจมีภาคปฏิบัติของกลุ่มชนชั้นแรงงานเกิดขึ้นด้วย (ไซร์ตัน เจริญสิน โอฟาร์, 2551: 330) อัตชีวประวัติของหญิงค้าประเวณีจึงเป็นกิจกรรมทางการเมือง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต่อต้านความอยุติธรรมทั้งจากอคติหรือวิธีการปฏิบัติของคนในสังคมที่กระทำต่อพวกตน ดังที่ผู้เขียนได้เขียนคำอุทิศไว้ในอัตชีวประวัติเล่มแรก *ฉันคือเอรี กับประสบการณ์ข้ามแดน* ว่า “แต่เพื่อนร่วมชะตากรรม โดยเฉพาะนักโทษหญิงที่ถูกกักขังอย่างไม่เป็นธรรม ขอให้อดทน ด้วยหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นเสมือนคำร้องทุกข์ที่ช่วยเปล่งเสียงแทนพวกเธอได้ไม่มากนัก” (ชนิดดา สว่างเดือน, 2553: คำอุทิศ)

การตระหนักถึงความทุกข์ยากของคนและเพื่อนได้ทำให้ผู้เขียนเปลี่ยนแปลงตนเองไม่เพียงแค่การเอาตัวรอดเพื่อการดำรงชีวิตในแต่ละวัน เหมือนที่เคยดำเนินชีวิตในขณะที่ตนยังเป็นหญิงค้าบริการทางเพศ แต่เมื่อถึงวันที่ตนเองสามารถผ่านพ้นความเป็นคนชายขอบได้แล้ว การนิยามตนเองว่าเป็นหญิงค้าประเวณีได้ปรับเปลี่ยนสถานะของผู้เขียนให้กลายเป็นผู้นำกลุ่มที่กล้าเปิดเผยตัวเองเพื่อช่วยเหลือคนในสังคมของตนด้วยการทำกิจกรรมช่วยเหลือเรื่องความเป็นอยู่ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะนักโทษหญิงไร้ญาติที่มีสภาพความเป็นอยู่ยากแค้นกว่านักโทษที่มีคนในครอบครัวมาเยี่ยมที่มีความเป็นอยู่ที่ดีกว่า ผู้เขียนตระหนักถึงคุณค่าของการช่วยเหลือนักโทษหญิงเหล่านี้ว่าเป็นสิ่งที่ตนสามารถทำได้ ยกตัวอย่าง ตอนที่หนึ่งเป็นนักโทษในเรือนจำทัณฑสถานหญิงธนบุรี หนึ่งมีโอกาสได้ช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจทำประวัตินักโทษและเขียนอุทธรณ์ต่อศาลเพื่อขอลดหย่อนโทษ จนนักโทษหญิงหลายคนที่หนึ่งได้ทำการสัมภาษณ์และเขียนอุทธรณ์ให้ได้รับการลดโทษจากการถูกจองจำ เช่น คดีของสองพี่น้องซึ่งถูกจับในคดีชิงทรัพย์และตัดสินใจให้มีความผิดถูกจองจำคนละ 2 ปี

6 เดือน ทั้งสองต่างมีการเลี้ยงลูกที่เพิ่งคลอดได้ไม่นาน หญิงจึงเขียนคำแถลงศาลเพื่อยื่นอุทธรณ์ขอลดโทษให้ จนนักโทษคนน้องได้รับการลดโทษลงครึ่งหนึ่ง หรือคดีของ “คำหล้า” ถูกจับกุมในคดียาเสพติด และเมื่ออยู่ในเรือนจำ คำหล้าป่วยเพราะโรคเอดส์จนช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ หญิงจึงเขียนคำแถลงศาลเพื่อขอยื่นอุทธรณ์ให้ลดโทษและมีผลได้รับการปล่อยตัวทันที ผู้เขียนได้บรรยายความรู้สึกที่ตนสามารถช่วยเหลือนักโทษหญิงด้วยกันได้ว่า

งานตรงนี้ ทำให้ฉันรู้สึกว่าคุณค่าฉัน ว่าเราก็ทำประโยชน์ได้เหมือนกัน บางทีก็นึกขอบคุณที่ได้เข้ามาติดคุกที่ได้เข้ามาช่วยคนในนั้น ว่าไปก็เหมือนมีอะไรบางอย่างอยากให้คุณเข้ามาในเรือนจำแห่งนี้เหมือนกัน ได้มาทำงานตรงนี้ ได้พบเห็นเรื่องราวอย่างนี้ คิดไปคิดมาการที่ฉันได้ช่วยคนอื่นจนเค้าพ้นโทษก็ถือเป็นความสำเร็จของตัวเองเหมือนกัน เหมือนกับว่าฉันกำลังทำงานเพื่อตัวเอง เพราะตอนที่ฉันขายบริการอยู่ข้างนอกมันอิสระก็จริง แต่นั่นไม่เคยคิดอะไรได้อย่างนี้เลย บางครั้งก็ตกใจว่า เราทำได้ขนาดนี้เลยหรอวะ เราทำได้ยังไง และมันก็ทำให้ฉันเห็นความสามารถอีกอย่างของตัวเองเหมือนกัน

(ชนิดดา สว่างเดือน, 2554: 139)

นอกจากนี้ หญิงยังใช้การเขียนเป็นเครื่องมือในการเล่าเรื่องของนักโทษหญิงในเรือนจำและชีวิตความเป็นอยู่ของหญิงค้าประเวณีในต่างแดนเพื่อทำลาย “เสียงเงียบ” ของผู้หญิงคนอื่นๆ ที่ไม่มีโอกาสได้บอกเล่าเรื่องของตนในที่สาธารณะเหมือนกับผู้เขียน นอกจากนี้ ผู้เขียนยังทำหน้าที่เป็นวิทยากรในเรือนจำร่วมกับคุณอรสม สุทธิสาคร เพื่อเล่าเรื่องของตนเองให้นักโทษในเรือนจำได้มีกำลังใจที่จะสู้กับชีวิตต่อไป และจัดกิจกรรมรับบริจาคของใช้ในชีวิตประจำวันให้แก่ักโทษหญิงไร้ญาติและไม่มีรายได้อีกด้วย ยกตัวอย่าง ผู้เขียนได้บรรยายจุดมุ่งหมายและความรู้สึกของคนที่ตั้งใจจะช่วยเหลือนักโทษเพื่อแบ่งเบาความทุกข์คือ

ฉันกลับออกจากแดนประหารออกไปอย่างมีความสุขที่ได้ทำให้พวกเค้ามีความสุขหัวเราะสนุกสนาน ฉันไม่สนว่าใครจะคิดอย่างไร เพราะเจตนาที่ฉันต้องการจะมอบให้แก่ักโทษเหล่านั้นก็คืออยากให้พวกเค้ามีความสุข มันจึงไม่จำเป็นต้องปกปิดซ่อนเร้นอะไรกับพวกเค้า และไม่จำเป็นต้องรักษามารยาท ภาพลักษณ์ของกุลสตรีทุกที่ทุกโอกาส ทุกสิ่งทุกอย่างมันอยู่ที่ใจเราว่าเรารักหรือคิดดี เพราะไม่มีใครรู้ดีเท่ากับตัวเราไปได้ ฉันแค่ต้องการสร้างความสุขให้แก่พวกเค้าเหล่านั้น ถึงแม้ว่ามันอาจจะเป็นอย่างหนึ่งชั่ว โมงหรือหนึ่งนาทีก่อน ถ้าทำแล้วพวกเค้ามีความสุข ฉันก็เต็มใจที่จะทำทุกอย่าง ใครจะไปรู้ได้ว่าวันพรุ่งนี้

ใครคนใดคนหนึ่ง ในสามสิบคนนั้น อาจจะได้อีกโอกาสหัวเราะอย่างมีความสุขเป็นครั้ง
สุดท้ายก่อนที่จะขึ้นเตียงประหารก็ได้ ฉันจึงขอเป็นกำลังใจให้แก่กักโทษทุกคนทั่วโลก
ทั่วโลก จงอดทนและก้าวข้ามพ้นบททดสอบชีวิตครั้งนี้ออกไปให้ไวที่สุดด้วยเทอญ

(ธนัคดา สว่างเดือน, 2555: 134)

ส่วนการช่วยเหลือหญิงค้าประเวณี เนื่องจากผู้หญิงกลุ่มนี้ต่างมีหน้าที่และภาระของตน จึง
ไม่สามารถบอกได้ว่าหญิงค้าประเวณีพร้อมที่จะเลิกทำอาชีพค้าประเวณีหรือไม่ การช่วยเหลือของ
ผู้เขียนจึงมุ่งเปลี่ยนแปลงสภาพลักษณะของหญิงค้าประเวณีในแง่ลบใหม่ ด้วยการเล่าเรื่องของตนผ่าน
หนังสือ และการให้สัมภาษณ์ผ่านรายการโทรทัศน์ โดยเฉพาะภาพลักษณ์ที่หญิงค้าประเวณีเป็นคน
ไม่ดี และหวังแต่ทำงานสบาย หากแท้จริงผู้หญิงที่ทำงานบริการทางเพศไม่มีใครมุ่งหวังความสุข
จากเพศสัมพันธ์ แต่ทำเพื่อให้ตัวเองและครอบครัวไม่อดอยาก (ธนัคดา สว่างเดือน, 2555: 200)

สรุป ลักษณะอัตชีวประวัติของธนัคดา สว่างเดือนในรูปแบบงานเขียนของสตรีชายขอบ

โดยสรุป ผู้วิจัยได้ศึกษาอัตชีวประวัติของธนัคดา สว่างเดือน ใน 3 ประเด็นคือ 1) กลวิธี
การแต่ง 2) กลวิธีการใช้ภาษา และ 3) บทบาทของเรื่องเล่าในอัตชีวประวัติ ทั้ง 3 ประเด็นแสดงถึง
ลักษณะงานเขียนของสตรีชายขอบในด้านวิธีการเล่าเรื่องและแนวคิดของผู้เขียน คือ

ด้านวิธีการเล่าเรื่อง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์งานเขียนของธนัคดา สว่างเดือน พบว่า ผู้เขียนเล่า
เรื่องโดยเน้นการสร้างที่น่าเชื่อถือและความสมจริงของเนื้อหา คือ

เนื้อหาอัตชีวประวัติของธนัคดา สว่างเดือน ผู้เขียนสร้างโครงเรื่องตามแบบอัตชีวประวัติ
แบบฉบับ คือ โครงเรื่องแบบต้นร้ายปลายดี ซึ่งมีวิธีนำเสนอเนื้อหา 2 ลักษณะ คือ 1) การสร้างเรื่อง
เล่าของตัวละคร และ 2) การลำดับชุดเหตุการณ์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของตนเองและเพื่อน
หญิงค้าประเวณีและเพื่อนนักโทษหญิงที่เผชิญชะตากรรมโหดร้ายแบบเดียวกัน และไม่สามารถ
หาทางแก้ปัญหาชีวิตของตนได้ จนกว่าจะทำงานอื่นที่สังคมยอมรับประสบความสำเร็จ จึงจะทำให้
หลุดพ้นจากวงจรการค้าประเวณีและภาพลักษณ์หญิงค้าประเวณีในแง่ลบอย่างถาวร การสร้าง
เนื้อหาของผู้เขียนในฐานะสตรีชายขอบที่ใช้วิธีการเล่าเรื่องของคนอื่นเพื่อเป็นพยานและสนับสนุน
เหตุผลของตนเอง และการเล่าเรื่องทั้งประสบการณ์ดีและร้ายตามแบบอัตชีวประวัติของคนธรรมดา

จึงแสดงถึงวิธีคิดในการสร้างเรื่องเล่าแบบวิธีคิดของนักเขียนชาย และเน้นเนื้อหาให้มีความสมจริง และน่าเชื่อถือเช่นเดียวกับอัตชีวประวัติแบบฉบับ

ด้านกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อสร้างความสมจริง พบว่า ผู้เขียนเลือกใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน ในวงการค้าประเวณีและในเรือนจำเพื่อเผยให้เห็นรูปแบบการดำเนินชีวิต รวมถึงลักษณะทางสังคม ที่ผู้เขียนอาศัยอยู่ นอกจากนี้ ผู้เขียนยังคัดเลือกคำศัพท์มากล่าวซ้ำไปมาตลอดเรื่องเพื่อยืนยันความจริงของเหตุการณ์ ยืนยันความคิดและความรู้สึกของผู้เขียนในฐานะผู้ประสบเหตุการณ์ตรง ซึ่งทำให้เนื้อหาเกิดความสมจริงและน่าเชื่อถือ

การเล่าเรื่องของธันดดา สว่างเดือนจึงแสดงให้เห็นว่างานเขียนของสตรีชายขอบสามารถใช้ภาษาของผู้หญิงเองแบบที่นักสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่เสนอว่า ผู้หญิงจะเปิดเผยตัวตนของผู้หญิงเองได้ หากเขียนด้วยภาษาแบบผู้หญิง (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2547: 162) ภาษาของผู้เขียนซึ่งมีลักษณะการใช้ภาษาแบบสะเปะสะปะ มีการลำดับเนื้อหาแบบเรียงตามเวลาและไม่เรียงตามลำดับเวลา เน้นการใช้ภาษาสื่อความหมายทางอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง และการเขียนยังอิงเรื่องของตนเองเข้ากับเรื่องของคนอื่นจนทำให้เกิดความหลากหลาย ลักษณะดังกล่าวจึงแตกต่างกับการใช้ภาษาเชิงวรรณศิลป์ เพื่อแสดงถึงวุฒิภาวะหรือความเป็นปราชญ์ของนักเขียน และทำให้อัตชีวประวัติมีคุณค่าทางวรรณกรรม (สุขกมล รัตนสุภา, 2552: 111) อันเป็นลักษณะการใช้ภาษาแบบอัตชีวประวัติแบบฉบับของนักเขียนชาย อย่างไรก็ตาม การใช้ภาษาของธันดดา สว่างเดือน ไม่สามารถหลุดพ้นจากกรอบคิดของนักเขียนชายที่มีวิธีคิดแบบแบ่งคู่ตรงข้าม โดยที่ผู้ชายเป็นสัญลักษณ์ด้านบวก เป็นความสว่าง มีบทบาทและอำนาจที่เหนือกว่า ส่วนผู้หญิงมีสัญลักษณ์ด้านลบ เป็นความมืด มีบทบาทและอำนาจที่ด้อยกว่าผู้ชาย (Tong, 2009: 276) เห็นได้จากการใช้โครงเรื่องอัตชีวประวัติแบบต้นร้ายปลายดีเช่นเดียวกับนักเขียนชาย ซึ่งก่อร่างตนเองจากจุดตกต่ำของชีวิต ต่อสู้กับอุปสรรคจนประสบความสำเร็จในบั้นปลาย ซึ่งเป็นการเล่าเรื่องเพื่อสำรวจบุคลิกภาพของตนเองตามเหตุและผลของชีวิตที่เกิดขึ้น เช่น การเล่าเรื่องโดยเริ่มต้นจากวัยเด็ก เพื่อให้ผู้อ่านเห็นเงื่อนไขของชีวิตที่ทำให้ชีวิตผู้เขียนต้องตัดสินใจค้าประเวณี จนเผชิญกับความอยุติธรรมในกระบวนการค้าประเวณี และกระบวนการทางกฎหมาย ทำให้ผู้เขียนมองชีวิตของตนว่าเป็นชีวิตที่ต้องต่อสู้และหาทางเอาตัวรอดตลอดเวลา จนกระทั่งจบเรื่องว่าการหลุดพ้นวงจรค้าประเวณี คือ การประสบความสำเร็จในชีวิตที่ตนเองได้กลายเป็นคนธรรมดา และมีอาชีพการงานที่สังคมยอมรับได้ ซึ่งเป็นกรอบคิดคู่ตรงข้ามจากคนไม่ดีมาสู่การเป็นคนดี

ด้านแนวคิดของผู้เขียน การเล่าเรื่องอัตชีวประวัติแสดงถึงแนวคิดของผู้เขียนที่อยู่ภายใต้มายาคติโสเภณีว่าเป็นคนไม่ดี และงานค้าประเวณีคืออาชีพที่น่ารังเกียจไม่สมควรทำ ซึ่งเห็นได้จากการปิดเรื่องว่า ตนเองประสบความสำเร็จเพราะหลุดพ้นจากวงจรค้าประเวณีได้ ทศนคติของผู้เขียนจึงเป็นการตอกย้ำมายาคติโสเภณีว่าเป็นงานที่ไม่ได้รับการยอมรับในสังคม รวมไปถึงภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่ทำงานค้าประเวณีว่าเป็นคนชนชั้นต่ำไปด้วย ทั้งนี้ ผู้เขียนยังจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของตนเองให้มีบทบาทและสถานะที่ด้อยกว่าคนในสังคม แม้กระทั่งการเล่าเรื่องถึงตอนที่ตนเองได้เป็นนักเขียนแล้ว ผู้เขียนก็ยังใช้ภาษาว่าเป็นคนที่ต่ำต้อยกว่าบุคคลในวงการนักเขียน และกังวลกับการเปิดเผยตัวตนทุกครั้งที่ต้องออกมาแสดงตัวในที่สาธารณะ เช่น ขณะเป็นนักเขียนและวิทยากรในเรือนจำ หรือการใช้ภาษาเล่าประสบการณ์ของตนว่า “อับอาย” “เจ็บ” และ “ทุกข์” ขณะที่เล่าประสบการณ์ตนเองในที่สาธารณะตลอดเวลา แนวคิดภายใต้มายาคติโสเภณีจึงส่งผลให้ผู้เขียนนำเสนอตัวตนหลากหลายในเรื่องเล่า ทั้งการยอมรับและการต่อต้านภาพลักษณ์โสเภณีในเชิงลบ โดยขึ้นอยู่กับ เหตุการณ์ เวลา และช่วงวัย ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และตีความประสบการณ์ตนเองแตกต่างกันไป กล่าวคือ การนำเสนอตัวตนในแบบแรกๆ เป็นการรับรู้และจำยอมภายใต้ภาพลักษณ์หญิงค้าประเวณีในเชิงลบ เช่น ตัวตนแบบโสเภณียุคใหม่ ที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการเรียนรู้ภาพลักษณ์ของผู้หญิงและงานค้าประเวณี ตัวตนแบบหญิงชนชั้นต่ำของสังคม คือ การยอมรับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมหญิงค้าประเวณีที่มีสถานภาพและบทบาทเป็นรองจากคนในสังคม และมีแนวคิดแบบบริโภคนิยม หลังจากการเรียนรู้วงจรค้าประเวณีและสังคมในเรือนจำแล้ว จึงนำเสนอตัวตนในลักษณะรู้เท่าทันอำนาจของเพศชาย และต่อต้านมายาคติโสเภณี คือ ตัวตนผู้ต่อสู้จากการตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในสังคมค้าประเวณีและสังคมในเรือนจำ และตัวตนแบบผู้รอดจากวงจรค้าประเวณี

การนำเสนอตัวตนดังกล่าวแสดงถึงแนวคิดของผู้เขียนที่เชิดชูค่านิยมผู้หญิงดีภายใต้กรอบปิตาธิปไตยที่กำหนดบทบาทของผู้หญิง คือ การเป็นเมียและแม่ที่ดีตามกรอบศีลธรรม และคาดหวังที่จะมีคนรักเพื่อสร้างครอบครัว ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของหญิงมีลักษณะขัดแย้งกัน คือ ด้านหนึ่งผู้เขียนได้เสนอประสบการณ์ของตนในฐานะผู้หญิงดี เพื่อแสดงให้เห็นว่าหญิงค้าประเวณีก็สามารถทำหน้าที่ในแบบผู้หญิงดีได้ เช่น การนำเสนอประสบการณ์การทำหน้าที่เมียที่ดีด้วยการเคารพสามีที่เป็นผู้อุปการะหนึ่งในด้านความเป็นอยู่ ซึ่งเป็นแนวคิดที่กำหนดบทบาทสามีให้เป็นช้างเท้าหน้าและภรรยาเป็นช้างเท้าหลัง ทำหน้าที่ดูแลบ้าน และปฏิบัติตามคำสั่งของสามีด้วยการเลิกค้าประเวณีและทำงานอื่นที่สังคมยอมรับทุกครั้งที่มีคนรัก นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่แม่และหน้าที่ลูกสาวที่ดีด้วยการปิดบังตัวตนกับลูกและคนในครอบครัวว่าเป็นหญิงค้าประเวณี เพื่อปกป้องครอบครัวไม่ให้

เสื่อมเสียชื่อเสียงเพราะผู้เขียนออกมาเปิดเผยชีวิตและประสบการณ์ แต่อีกด้านหนึ่ง ผู้เขียนก็ได้นำเสนอประสบการณ์ที่ยอมรับการค้าประเวณีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต เช่น การกลับมาค้าประเวณีทุกครั้งเพื่อแก้ไขปัญหาชีวิต เพราะมีแนวคิดว่าการค้าประเวณีเป็นอาชีพของตนเอง แม้จะยอมรับว่าเป็นงานไม่ดี หญิงจึงไม่สามารถเป็นผู้หญิงดีตามที่สังคมคาดหวังไว้ได้ สภาวะดังกล่าวทำให้หญิงมีความรู้สึกผิดที่ทำงานค้าประเวณีและแบกรับความทุกข์จากการดำเนินชีวิตตามค่านิยมของหญิงดี/หญิงชั่วของสังคม การเขียนอัตชีวประวัติจึงเป็นเครื่องมือในการสำรวจความผิดที่ไม่สามารถบอกเล่าเรื่องราวของตนกับคนในครอบครัวได้ และใช้ระบายอารมณ์ที่ชีวิตล้มเหลวจากการดำเนินชีวิตที่ผิดพลาดเพื่อเยียวยาจิตใจจากความทุกข์

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังมีแนวคิดภายใต้กรอบปิตาธิปไตยด้านการรักษาความเป็นกุลสตรีอีกด้วย คือ การรักษาวนลงตัว ด้วยการสำรวจว่าดำเนินชีวิตผิดพลาดที่ตรงกันข้ามกับญาติตั้งแต่วัยรุ่น ไม่พูดเรื่องทางเพศอย่างโจ่งแจ้ง และการหลีกเลี่ยงไม่พูดเรื่องเพศสัมพันธ์ลงในอัตชีวประวัติ แต่กล่าวถึงว่าเป็นวิธีการทำงานแบบหนึ่งเท่านั้น และผู้เขียนยังมีแนวคิดถึงขั้นการรักษาศีลธรรมไม่ประพฤติผิดในกาม และมีค่านิยมแบบผิวเผินเฉยเฉย จึงวิพากษ์การกระทำของคนในสังคมที่ลึกลับมีความสัมพันธ์ซับซ้อน ทั้งที่ต่างฝ่ายต่างมีครอบครัวอยู่แล้ว และนำมาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของหญิงค้าประเวณีที่มี “จรรยาบรรณ” (ธนดดา สว่างเดือน, 2553: 231) ในเรื่องสถาบันครอบครัวมากกว่า

แนวคิดของธนดดา สว่างเดือน ที่ปรากฏในอัตชีวประวัติจึงเป็นการผลิตซ้ำภาพลักษณ์ของโสเภณียุคแรก ที่ยังคำนึงถึงสถานภาพทางชนชั้นของคนในสังคมและอาชีพของสตรี (นพมาศ พวงสุวรรณ, 2545: 143) ซึ่งผู้หญิงมีหน้าที่เป็นภรรยาหรือสามีดูแลบ้านและครอบครัว การนำเสนอภาพลักษณ์ของหญิงค้าประเวณีของธนดดาจึงเป็นการเผชิญชะตากรรมที่ทุกข์ทรมานจากการฝ่าฝืนจารีตกุลสตรี และทำให้ “หญิง” เป็นผู้หญิงชนชั้นต่ำของสังคมจากการทำอาชีพที่สังคมรังเกียจ ดังนั้น สิ่งที่ผู้เขียนสื่อสารออกมาจึงเต็มไปด้วยความรู้สึกเจ็บปวด ความอับอาย และความทุกข์จากการตกอยู่ภายใต้มายาคติโสเภณีที่ครอบงำหรือกำกับความคิดผู้เขียนตลอดเวลา การตีความชีวิตจึงมีลักษณะกำกวม คือ แม้จะหลุดพ้นจากสถานะสตรีชายขอบที่ทำอาชีพค้าประเวณีและนักโทษหญิงได้ แต่แนวคิดของผู้เขียนไม่อาจก้าวพ้นกรอบคิดของปิตาธิปไตยที่เห็นว่า ผู้หญิงมีบทบาทเป็นรองจากผู้ชาย และหญิงค้าประเวณีก็เป็นรองจากผู้หญิงทั่วไปอีกชั้นหนึ่ง ความคิดของผู้เขียนจึงสะท้อนให้เห็นปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคมที่สัมพันธ์กับการดำรงอยู่ของผู้หญิง ทั้งในโลกความเป็นจริงและในโลกวรรณกรรม อัตชีวประวัติของสตรีชายขอบจึงมีลักษณะบางส่วนคล้ายคลึงอัตชีวประวัติ

แบบฉบับ อัตชีวประวัติของสตรีชายขอบ เรื่องเล่าต้นแบบของโสเภณี และพื้กเกิดบุญกัศัญญิง
 คำประเวณี เสมือนเป็นการหยิบยืมวิธีการเล่าชีวิตและประสบการณ์จากวรรณกรรมรูปแบบต่างๆ
 มาเล่าเรื่องของคนชายขอบ

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

การศึกษารูปแบบอัตชีวประวัติจากแนวคิดสมัยใหม่และแนวคิดหลังสมัยใหม่ พบว่า อัตชีวประวัติของธนิดา สว่างเดือน มีรูปแบบทั้งคล้ายคลึงและแตกต่างจากอัตชีวประวัติแบบฉบับและอัตชีวประวัติของกนกชายขอบ ดังนี้

อัตชีวประวัติของธนิดา สว่างเดือน มีความคล้ายคลึงอัตชีวประวัติแบบฉบับซึ่งเป็นรูปแบบการเขียนจากกรอบคิดของนักเขียนชายชาวตะวันตก ในด้านการเรียงลำดับเนื้อหาตามลำดับเวลา และการใช้โครงเรื่องแบบต้นร้ายปลายดี คือ เริ่มต้นเรื่องจากชีวิตที่ยากลำบาก ต้องต่อสู้กับเหตุการณ์การตกเป็นเหยื่อความรุนแรงและการถูกเอารัดเอาเปรียบในวงจรค้าประเวณี จนบั่นปลายสามารถเอาชนะอุปสรรคและประสบความสำเร็จในที่สุด อัตชีวประวัติของธนิดา สว่างเดือน ยังสอดคล้องกับการศึกษาอัตชีวประวัติจากแนวคิดหลังสมัยใหม่ เพื่อเปิดเผยกลวิธีการสร้างเรื่องเล่าของสตรีชายขอบ พบว่าผู้เขียนได้คัดเลือกประสบการณ์มาเล่าให้ตรงตามจุดประสงค์ของผู้เขียน โดยเสนอเนื้อหาตามบทบาทและสถานะของผู้เขียน 3 ลักษณะคือ หญิงค้าประเวณี นักโทษหญิง และนักเขียน

ทั้งนี้ ผู้เขียนได้ใช้กลวิธีการแต่ง 2 วิธีคือ 1) การสร้างเรื่องเล่าของตัวละครเพื่อนหญิงค้าประเวณี เพื่อนนักโทษหญิง และบุคคลทั่วไป เพื่อสนับสนุนคำอธิบายการกระทำของตัวละคร และสร้างความสมจริงให้กับเรื่อง และ 2) ลำดับชุดเหตุการณ์แบ่งออกตามลักษณะประสบการณ์แล้วเล่าวนไปมา โดยเปลี่ยนแปลงสถานที่และตัวละคร เพื่อแสดงถึงชีวิตของผู้เขียนที่ติดอยู่ในวงจรการค้าประเวณีและการตกเป็นเหยื่อความรุนแรง ทำให้อัตชีวประวัติแสดงถึงบุคลิกภาพของผู้เขียน คือ การเป็นผู้ต่อสู้กับวงจรค้าประเวณีและต่อต้านภาพลักษณ์ของหญิงค้าประเวณีในเชิงลบว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี การศึกษากลวิธีการแต่งอัตชีวประวัติจึงแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนตกอยู่ภายใต้มายาคติ โศกณี และตีความประสบการณ์โดยใช้กรอบคิดแบบคู่ตรงข้ามคือ ความล้มเหลว/ความสำเร็จ

เนื้อหาในอัตชีวประวัติของธนดดา สว่างเดือน ยังคล้ายคลึงกับเรื่องเล่าของคนชายขอบซึ่งมีจุดประสงค์ในการเขียนเพื่อบอกเล่าถึงชุมชนหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิง และคล้ายคลึงกับเรื่องเล่าต้นแบบหญิงค้าประเวณี ในการแสดงปริมาณของผู้หญิงที่ตัดสินใจเลือกการค้าประเวณีเป็นอาชีพ แต่มีความแตกต่าง คือ ผู้เขียนไม่ได้เล่าเรื่องของตนเองในฐานะเหยื่อกระบวนการค้าประเวณี แต่เล่าในแบบผู้กระทำที่เลือกหรือตัดสินใจจะทำอาชีพนี้ด้วยตนเอง และชี้ให้เห็นถึงกระบวนการค้าประเวณีที่เต็มไปด้วยความรุนแรงและการกดขี่เพศหญิง การเน้นเนื้อหาเพื่อเปิดโปงกระบวนการค้าประเวณีจึงมีความแตกต่างจากเนื้อหาเรื่องเล่าบันทึกประสบการณ์ของหญิงขายบริการทางเพศที่นำเสนอในรูปแบบพ็อกเก็ตบุ๊กส์ (pocket books) ซึ่งเน้นเรื่องราวที่วัยรุ่นตัดสินใจค้าบริการทางเพศและการเล่าประสบการณ์ในเชิงลบ

การศึกษาด้านภาษาโดยใช้แนวคิดจากสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่พบว่าคล้ายคลึงกับอัตชีวประวัติของคนธรรมดา คือ การลดภาษาระดับทางการหรือภาษาเชิงวรรณศิลป์ โดยใช้ภาษาของผู้หญิงแบบที่นักสตรีนิยมเสนอว่ามีลักษณะการเขียนแบบจดบันทึก ไม่ปะติดปะต่อ และไม่ติดในรูปแบบกฎเกณฑ์ กลวิธีการใช้ภาษาของผู้เขียนพบว่ามีลักษณะ คือ 1) ใช้คำพูดในชีวิตประจำวัน เล่าเรื่อง คือ การใช้คำไม่สุภาพ การใช้คำศัพท์เฉพาะกลุ่มหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิง การใช้คำทับศัพท์ การใช้คำสะแลง การใช้คำเปรียบเทียบ และการใช้คำเพื่อขบขันความจริงของเรื่องเล่า 2) การใช้ภาษาเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และยืนยันเหตุการณ์ว่าเป็นความจริง และ 3) ภาษาของสตรีชายขอบแสดงถึงความคิดของผู้เขียนที่ยังคงตกอยู่ภายใต้มายาคติโสเภณี โดยเลือกใช้คำเปรียบเทียบหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิงว่าเป็นคนไม่ดี

การศึกษาด้านบทบาทของอัตชีวประวัติ โดยใช้แนวคิดสตรีนิยมศึกษาอัตชีวประวัติของหญิงค้าประเวณีพบว่า สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ คือ อัตชีวประวัติของธนดดายังมีบทบาทอื่นๆ นอกจากการเล่าเรื่องเพื่อเสนอข้อคิดจากการเรียนรู้ประสบการณ์เหมือนอัตชีวประวัติแบบฉบับเพียงอย่างเดียว โดยอัตชีวประวัติแสดงให้เห็นจุดมุ่งหมายการเล่าเรื่อง คือ 1) การเสนอข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการค้าประเวณีและวิธีการทำงานของหญิงค้าประเวณี 2) วิพากษ์อคติสังคมที่มีต่อหญิงค้าประเวณี และ 3) เสนอข้อคิดเกี่ยวกับประสบการณ์และเตือนสติผู้อ่านไม่ให้ดำเนินชีวิตเหมือนผู้เขียน

การศึกษาด้านบทบาทของอัตชีวประวัติ โดยใช้แนวคิดหลังสมัยใหม่พบว่า อัตชีวประวัติมีส่วนในการนำเสนอตัวตนของผู้เขียน อันเกิดจากการคัดสรรเหตุการณ์มาเล่าเรื่อง ทั้งนี้ ตัวตนมี

ความเปลี่ยนแปลงและเลื่อนไหลไปตาม อายุ เหตุการณ์ สภาพสังคมในแต่ละช่วงเวลา และแสดงถึงกรอบความคิดของผู้เขียนที่ตกอยู่ภายใต้มายาคติโสเภณี ซึ่งพบการนำเสนอตัวตน ดังนี้

1. ตัวตนโสเภณียุคใหม่ คือ ตัวตนที่เกิดจากการตีความประสบการณ์ของผู้เขียนเข้าทำงานค้าประเวณี ทำให้ผู้เขียนได้เรียนรู้อคติของสังคมที่มีต่อหญิงค้าประเวณี จึงต่อต้านอคติของสังคม และภาพลักษณ์ของหญิงค้าประเวณีในเชิงลบ

2. ตัวตนแบบผู้หญิงชนชั้นล่างของสังคม คือ ตัวตนจากการเล่าเนื้อหาที่หนึ่งเลือกทำอาชีพค้าบริการทางเพศ และยอมรับถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมของหญิงค้าประเวณี ทำให้ผู้เขียนนำเสนอตัวตนที่ยอมรับว่าหญิงค้าประเวณีมีสถานะเป็นรองกว่าคนอื่น

3. ตัวตนแบบของผู้ต่อสู้คือ ตัวตนจากการเล่าเนื้อหาการตกเป็นเหยื่อของกระบวนการค้าประเวณี การถูกกดขี่และถูกเอารัดเอาเปรียบ ผู้เขียนจึงปรับเปลี่ยนสถานะของตนจากการเป็นผู้ถูกระทำเป็นผู้กระทำการต่อสู้ หรือหาวิธีการเอาตัวรอดจากเหตุการณ์ต่างๆ และยังปรับปรุงวิธีการบริการกับลูกค้าเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ไปสู่การเป็นคนรัก เพื่อเปลี่ยนแปลงสถานะของตน ตัวตนแบบผู้ต่อสู้จึงเน้นการต่อสู้กับวงจรค้าประเวณี และยอมรับในบทบาทที่เป็นรองจากเพศชาย

4. ตัวตนแบบผู้รอด คือ การนำเสนอตัวตนจากเนื้อหาที่หนึ่งประสบความสำเร็จหลุดพ้นจากวงจรค้าประเวณีมาเป็นนักเขียน ซึ่งเป็นอาชีพที่สังคมยอมรับ และสามารถช่วยเหลือคนในชุมชนของตนเองได้ อดีตชีวิตประเวณีของชนันดา สว่างเดือน จึงเป็นการนำเสนอตัวตนในที่สาธารณะว่าเป็นหญิงค้าประเวณีในฐานะผู้ต่อสู้กับอคติของสังคมและปฏิเสธภาพลักษณ์เชิงลบของหญิงค้าประเวณี ต่อสู้กับการตกเป็นเหยื่อความรุนแรง การกดขี่ และการลดทอนศักดิ์ศรีของผู้หญิง แต่ยอมรับการอยู่ภายใต้สังคมปิตาธิปไตยในบทบาทของคนรัก

การศึกษามโนทัศน์ของอดีตชีวิตโดยใช้แนวคิดสตรีนิยมศึกษางานเขียนของคนชายขอบพบว่า อดีตชีวิตมีบทบาทในการเยียวยาจิตใจผู้เขียนด้วยการระบายความทุกข์ในเรื่องต่างๆ คือ 1) ใช้เรื่องเล่าสารภาพความในใจว่า เลือกทำอาชีพค้าประเวณีด้วยตนเอง และยอมรับผิดที่ตั้งครรภ์ตั้งแต่ยังเป็นวัยรุ่น 2) ใช้เรื่องเล่าระบายความทุกข์ที่ล้มเหลวจากเป้าหมายในชีวิต ระบายอารมณ์ในโชคชะตาของตน และการได้รับความอยุติธรรม และ 3) ใช้เรื่องเล่าเพื่อช่วยเหลือหญิงค้าประเวณีและนักโทษหญิง โดยเปิดเผยตัวตนเพื่อกลบความอับอายจากการมีภาพลักษณ์ในเชิงลบ

การศึกษาอัตชีวประวัติของธรรมา สว่างเดือน แสดงถึงภาพลักษณ์ของหญิงค้าประเวณีในยุคแรกที่ยังคำนึงถึงสถานภาพชนชั้นทางสังคมและอาชีพของสตรี ส่งผลให้นำเสนอประสบการณ์ของผู้เขียนว่า เป็นผู้เผชิญชะตากรรมโหดร้ายจากการฝ่าฝืนจารีตกุลสตรี และการเป็นหญิงชนชั้นต่ำทำให้ผู้เขียนยังคงรู้สึกเจ็บปวดและอับอายจากอาชีพค้าประเวณี ความคิดภายใต้มายาคติโสเภณีจึงทำให้อัตชีวประวัติของสตรีชายขอบยังคงใช้กรอบคิดปิตาธิปไตย และยังคงมีรูปแบบทางวรรณกรรมที่คล้ายคลึงกับงานเขียนของนักเขียนชาย

ข้อเสนอแนะ

การศึกษางานเขียนอัตชีวประวัติของคนชายขอบ ผู้วิจัยได้ศึกษางานอัตชีวประวัติของสตรีชายขอบในฐานะหญิงค้าประเวณีเท่านั้น ควรมีการศึกษาถึงงานเขียนอัตชีวประวัติของชายค้าประเวณี เพื่อให้เห็นความแตกต่างถึงกลวิธีการเขียน การใช้ภาษา และบทบาทของอัตชีวประวัติระหว่างนักเขียนหญิงและนักเขียนชายซึ่งเป็นคนชายขอบ และความแตกต่างระหว่างอัตชีวประวัติของคนชายขอบกับอัตชีวประวัติแบบฉบับ ซึ่งให้ความสำคัญกับนักเขียนเพศชายเช่นกัน

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน. 2553. สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

กิริติ บุญเจือ. 2544. ปรัชญาหลังนวยุค แนวคิดเพื่อการศึกษาแผนใหม่. กรุงเทพฯ: ฟาใหม่.

จรรยา เศรษฐบุตร และสุภาณี เวชพงศา. 2537. NIC เขตปลอดโซเอณี่. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. 2547. ภาษาเพศ: อำนาจ เรื่องทางเพศ กับพหุนิยมทางจริยศาสตร์. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชุติมา ประภาสวุฒิสาร. 2554. ก่อร่าง สร้างเรื่อง: เรื่องเล่า อัตลักษณ์ และชุมชน ในวรรณกรรมสตรีชายขอบ กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คืบไฟ.

ชุติมา ประภาสวุฒิสาร. 2551. “เขียนชีวิต ลิขิตตัวตน: เรื่องเล่าความเจ็บป่วยใน *เอดส์ไดอารี่*”. วารสารอักษรศาสตร์. 37 (1): 128-170.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2551. ภาษากับการเมือง/ความเป็นการเมือง. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและสิ่งพิมพ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2554. แนะนำสกุลความคิดหลังโครงสร้างนิยม. กรุงเทพฯ: สมมติ.

ดนัย ไชยโยธา. 2537. พัฒนาการวิธีการเขียนประวัติศาสตร์กับปรัชญาประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ทวีลักษณ์ พลราชม. 2550. งานเขียนของผู้หญิงโลกที่สามกับการตั้งคำถามญาณวิทยาสตรีนิยม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรีศึกษา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทวีศักดิ์ ญาณประทีป. 2523. **การเขียนสารคดี**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธัญญา สังขพันธานนท์. 2548. **การเขียนสารคดีภาคปฏิบัติ**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชนศ วงศ์ยานนาวา. 2541. “ผู้หญิงและอำนาจ: การเขียนแบบผู้ชาย”. **สตรีศึกษา: ผู้หญิงกับประเด็นต่างๆ** กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 165-215.

ชนศ วงศ์ยานนาวา. 2556. **เขียนหญิง: อำนาจ โยนิ และการเขียนของลึงค์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.

ธีรยุทธ บุญมี. 2550. **โลก Modern & Post Modern**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สายธาร.

ธีรยุทธ บุญมี. 2551. **การปฏิบัติศาสตร์ของโซซัวร์เส้นทางสู่โพสต์โมเดิร์นนิสม์**. กรุงเทพฯ: วิทยา.

นัทธชัย ประสานนาม. 2556. **นิยายแห่งนิยาม: เรื่องเล่าสมัยใหม่ในปริทัศน์การเมืองวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: โครงการสร้างสรรค์และพัฒนาเอกสารวิชาการทางวรรณคดี ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นาถฤดี เด่นดวง. 2552. **อำนาจและความขัดแย้งบนร่างกายผู้หญิง สิทธิการเจริญพันธุ์ของวัยรุ่นหญิง: แนวคิดสตรีนิยม**. กรุงเทพฯ: รันนิง ฟรีเพรส ชิตเต็ม.

นพมาศ พวงสุวรรณ. 2545. **ภาพโสเภณีในนวนิยายไทยกับความเป็นจริงทางสังคม**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภาพรณ ะหวานนท์. 2547. **อุปการด้านสตรีศึกษาต่อสังคมไทย**. เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปัทมน กอตระกูลสิน. 2550. การศึกษาวิเคราะห์วิวัฒนาการและคุณค่าของสารคดีอัตชีวประวัติ สมัยรัชกาลที่ 5-รัชกาลที่ 9. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีไทย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พวงคราม พันธุ์บุรณะ. 2536. แนวเขียนเชิงอัตชีวประวัติในผลงานของโกแเล็ด. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหิดล, มหาวิทยาลัย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. 2537. ร่วมแรงแบ่งปันรัก: ภาพข้อเท็จจริงแห่งปัญหาโสเภณีและเอดส์. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

ยศ สันตสมบัติ. 2548. “การทำความเข้าใจ ‘เพศสถานะ’ และ ‘เพศวิถี’ ในสังคมไทย”. ใน อมรา พงศาพิชญ์. เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 1-40.

ยุพร แสงทักษิณ. 2538. วรรณกรรมปัจจุบัน. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: อรุณสภาคัดพร้าว.

รัชดา แดงจำรูญ. 2537. ภาพของโสเภณีในละครโทรทัศน์ปี 2535. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2526. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2540. พจนานุกรมศัพท์ปรัชญาอังกฤษ-ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

รินฤทัย สัจจพันธุ์. 2556. อ่าน “ได้” อ่าน “เป็น”. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.

ลักษณะวัด ปาละรัตน์. 2553. ปรัชญาภาวะสตรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วนิดา บำรุงไทย. 2545. สารคดี กลวิธีการเขียนและแนววิจารณ์. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วารุณี ภูริสินสิทธิ์. 2545. สตรีนิยม: ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

วรนุช จรุงรัตนพงศ์ (แปล). 2548. ผู้โลกหลังสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: โครงการสรรพสาสน์
สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก.

สายพิน ศุพุทธรมงคล. 2545. ลูก กับ คน อำนาจและการต่อต้านชัดเจน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุขกมล รัตนสุภา. 2552. “อัตชีวประวัติ: ความหลังและชีวิตกับวรรณศิลป์”. วารสารวิชาการคณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 5 (2): 106-152.

สุชาดา ทวีสิทธิ์. 2549. “ชาติพันธุ์นิพนธ์แนวสตรีนิยม: การท้าทายกระบวนทัศน์ปฏิฐานนิยม”.
วารสารสังคมศาสตร์ 18 (1): 24-57.

สุจิตรา จงสถิตวัฒนา. 2549. เจิมจันทน์กังสดาล: ภาษาวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ:
โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนันท์ อัญชลินุกูล. 2546. ระบบคำภาษาไทย. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะ
อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุริชัย หวันแก้ว. 2550. คนชายขอบ จากความลิดรู้ความจริง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โสภิตา วีรกุลเทวัญ. 2546. การนำเสนอความเป็นตัวตนของผู้หญิงบาร์เบียร์. เชียงใหม่: มูลนิธิ
ผู้หญิง กฎหมาย และการพัฒนาชนบท และศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2549. **อยู่ชายขอบ มองลวดความรู้: รวมบทความเนื่องในวาระครบรอบ 60 ปี ฉลาดชาย รมิตานนท์**. กรุงเทพฯ: มติชน.

อภิญา เพื่องฟูสกุล. 2546. **อัตลักษณ์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

อภิสรฯ แสงหัตถวัฒนา. 2550. **การสร้างเรื่องเล่าในนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติของนักเขียนสตรี พลัดถิ่น: การศึกษาเปรียบเทียบ เดอะ เมมัวร์ส ออฟ อะ เซอร์ไวเวอร์ กับ เดอะ เฮาส์ ออฟ เดอะ สปริตส์**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรุณี ชัยทองศรี. 2550. **บันทึกประสบการณ์ส่วนบุคคลของผู้ป่วยโรคมะเร็ง: คุณค่าและบทบาท ในฐานะวรรณกรรมร่วมสมัย**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อิรวดี ไตลังคะ. 2549. “ประวัติศาสตร์นิพนธ์กับโฉมหน้าบันเทิงคดีร้อยแก้วยุคแรกในสมัยรัตนโกสินทร์”. **วารสารภาษาและหนังสือ** 37 (1), 31-56.

อิรวดี ไตลังคะ. 2546. **ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อุดมศักดิ์ สินธิพงศ์. 2553. **สิทธิมนุษยชน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

Anderson, L. 2001. **Autobiography**. New York: Routledge.

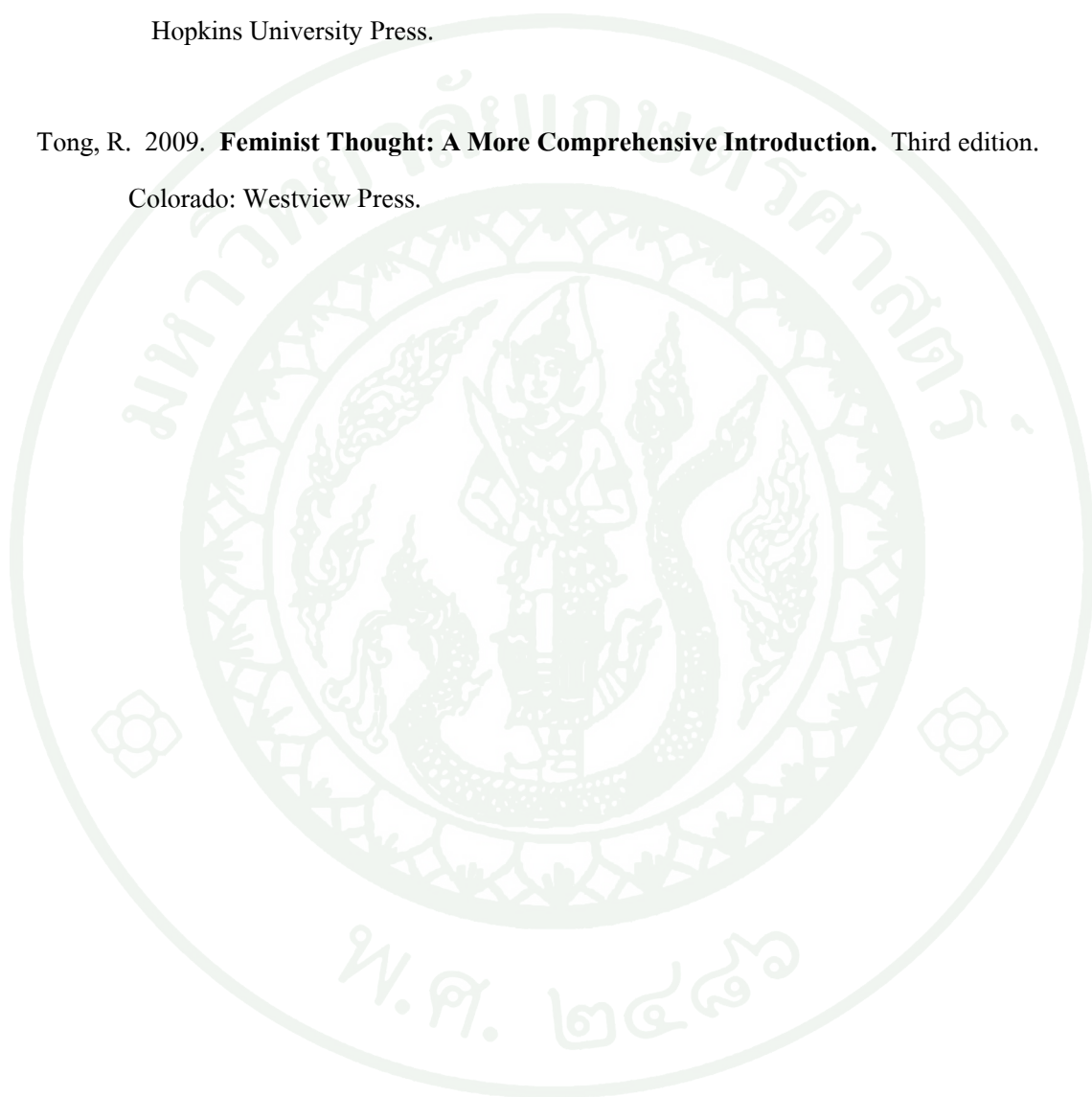
Marcus, L. 1994. **Auto/biographical discourses: Criticism, Theory, Practice**. Manchester and New York: Manchester University Press.

O’Neil, M. 2001. **Prostitution and Feminism: Towards a Politics of Feeling**. Cambridge: Polity Press.

Smith, S. and Watson, J. 2010. **Reading Autobiography: A Guide for Interpreting Life Narrative.** Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.

White, H. 1985. **Tropics of Discourse: Essays in Cultural Criticism.** London: The John Hopkins University Press.

Tong, R. 2009. **Feminist Thought: A More Comprehensive Introduction.** Third edition. Colorado: Westview Press.

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ-นามสกุล

นางสาวสรณรัตน์ ไร่เกียรติ

วัน เดือน ปีที่เกิด

วันที่ 7 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2530

สถานที่เกิด

จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย)

เกียรตินิยมอันดับ 2 คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2552

